MEDICARVM EXERCITATIONVM

IOSEPHI PHAVORINI A CLAVARIIS

Fabrianensis, Medici Physici apud Camertes;

LIBER

In quo ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ, ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ, *ac* ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ, *inter alias summas Medicinæ partes explanantur; Res .s. Naturales, & Præternaturam, unà cum rectâ eisdem occurrendi Methodo, iuxtà Principum Medicorum sententiam, enodata veritate discutiuntur.*

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.
D. D. MARIANVM PERBENEDICTVM S. R. E.
Card. Ampliss. Patronum Colendissimum.

DELPHICA VERIDICVS RESERANS PENETRALIA, DEXTRO

VT FAVEAT CÆPTIS ALITE, PHÆBVS ADEST.

CAMERINI. Apud Franciscum Ioiosum. MDXCIX. Superiorum permiſſu

ILLVSTRISSIMO, AC REV. D. D. MARIANO PERBENEDICTO S. R. E. PRESB. CARDINALI AMPLISSIMO.

Iosephus Phauorinus à Clauarijs Fabrianensis. S. P. D.

MEDICARVM Exercitationum, tripartitus meus hic liber in Physiologiam, Pathologiam, ac Therapeuticam, principes nostræ medicinę partes, cui iurè esset dicandus, contēplanti mihi, tu (Cardinalis amplissime) is vnus visus es, cui multiplici nomine videretur sacrandus: Nam prętrerquamquòd mos extitit semper, alicui ex summis viris, religiosisq; sacerdotibus, fructuum quorumcumq; dicare primitias (vt hanc vnam ob causam, è medicorum campis depromptæ meę hæ tibi debeantur exercitationes) innumera accedunt etiam, in studiosos omnes beneficia, quę id ipsum exposcunt; indeficiens nimirum & inexhaustus eisdem benefaciendi ardor, & incredibile, ac numquàm satis laudatum eos adiuuandi studium: Quibus sanè omnibus, si practicam Medicinam facienti mihi, septimo ab hinc anno, apud Illustres, antiquosq; tuos Camertes, addendum est clarissimæ, & illustrissimę prosapiæ tuæ hominum sanctitate, literis, atq; armis splendidissimæ, decus, & ornamentum; vtrumq; extitit, quod me hortatum est sæpius, monuit, tandemq; coëgit, ne alteri, quàm tibi (Mariane amplissime) huiusmodi ingenij mei medicæ dicarentur, & sacrarenť primitiæ: Tu .n. dictis pollens, & factis, tàm doctissimus inter illustrissimos, quàm illustrissimus inter doctissimos, talis tantusq; mihi futurus eris, qualis Plato apud clarum fuit Anthimacum: siquidem Poëta existens hic celeberrimus, conuocatis auditoribus, vt suum exarandum intelligerent volumen; omnes adhuc ipsum legentem, pręter Platonem cum reliquissent, legam inquit nihilò minus, Plato .n. vnus instar est omnium: Sic itaq; & tu (Cardinalis prudentissime) instar omnium eris, vel si solus non dedigneris, tuam ob benignitatem, tenuissimi voluminis mei lucubrationes lustrare, & audire vigilias. His .n. cum intēti fuerint Imperatores, ac Reges (vt de Adriano scriptum comperimus, Dionisio Siciliæ Rege, Iuba Mauritano, Hermete AEgyptiorum principe, & Alexandro Magno, qui librum etiam edidit, de tuenda valetudine, in suorum militum gratiam) non despero, Magnum etiam Perbenedictum, animi laxādi gratiâ, operam quādoq; daturum, Illustrissimumq; ac Reuerendiss. Robertum, Episcopum Nucerinum, Germanum tuum, literis deditissimum, voluptatis plurimum inde accepturum: Cum igitur iam satis patescat, exercitationum mearum hunc librum, sub Amplissimi Cardinalis Camertium, auspicijs, typis esse mandādum; A rei veritate assentari ne velle videar, hoc vnum addidero: Virtutum genus vniuersum contendisse, insimulq; pugnasse modò ad vnum, modò ad alterum Christianæ religionis te extollere gradum, quo minus vnquam cōtentum, haud verendum ad supremum (fauente Deo) te euecturum. Et ecce

† 2 Gregorius

Gregorius xiij. pastor vigilantissimus perspecta, cognitaq; vitæ, atq; doctrinæ tuę probitate, animi, corporisq; candore, Episcopali Ciuitatis Martorani fungendo te delegauit muneri. Xistus V. Pontifex grauissimus, atq; cordatus (qualem numquam ob admiranda gesta, totiusq; Vrbis in pristinum ferè splendorem, restaurationem, Vrbs habuit, vel habiturus est orbis) vbi per quinquennium, ingenti omnium admiratione, gloria, mundauæq; Reipub. commodo te Vrbi præfecit; tua in singulis animaduersa comprobata prudẽtia, commendata lenitate, approbata fortitudine, laudata temperantia, vtili continentia, indefessa, constantiq; iustitia, in Illustrissimorum Cardinalium collegium cooptauit; in quo, vti fulgẽtissimum sydus, cum inter omnes appareres, iustitiam coleres, nec nisi, quæ Dei sunt quęreres, Innocentius ix. innoxius quippè Pastor, totius Romanæ Curię Tribunalium, cum Illustrissimo Cardinali Saluiato supremum effecit auditorem. Gregorius xiiij. Maximum constituit eleemosinarium, & Clemens viij. Pontifex nulli secundus, inuictus in bello, clemẽtissimusq; in vniuersi Christiani orbis firmanda, & cõfirmanda pace, vbi populorum, ac gẽtium aptissimum te vidit gubernationi, sacrosanctę, vnà cum grauissimis viris, Cõsultationi pręfecit. atq; in omnib⁹, quę humanam exposcunt curam, atq; sollicitudinem, vti fidissimum alterum cõstituit Acatem; ac vt summatim dicã, vniuersus nunc Illustrissimorum Cardinalium senatus, te miratur, te diligit, amat, obseruat. Atq; tui (Mariane Illustrissime) quanta semper fuerit laus, in Reipub. administrãdis gubernaculis vt vnusquisq; intelligat; haud silentio obuoluẽdum decreui, quæ dum Romę ageres gubernatorem, sapientèr præstitisti, sanctæq; mandasti. Fames igr̃ voluptatum omnium (Platone rextante) necessaria, integram cum inuasisset Italiam; Vrbs aquarum circumdata esset fluctib⁹, Tyberisq; ruinis; pessimum genus hominum Vrbem ipsam, orbemq; infestaret, auxilium cum penè esset nullum; habẽtium omnium abesset commiseratio, insatiabilis superaret cupiditas, nec malorum tot esset remedium, solus Perbenedictus cibum fregit esurientibus, inopes impleuit panib⁹ eosdemq; enutriuit in fame, & perditã illam gentem, deposuit, ac dissipauit, quarum sanè rerum euentus, quanti faciendus sit D. Greg. Nazianzenus in Apologetico, his verbis proponit. *τέχνη τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν ἐστιν, Ἄνθρωπον ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον τῶν ζώων, καὶ ποικιλώτατον*. Innumeris ergo rationibus, atq; causis, cum ad te (Card. ampliss.) dignitatis cuiusq; gloriam trahas, & ornamẽtum; has meas sum ausus tuo nomini exercitationes sacrare, quę licet exiguũ futuræ sint munus, (si amplitudinis tuę habẽda sit ratio:) attamẽ quia tale eusdem suum, quale tui nominis extat encomium, hinc munus exiguitate carebit, tuaq; illustratum authoritate, minùs indignũ extiterit. Reliquum itaq; modò est, tenues hos meos labores, hilari fronte, ne dedigneris suscipere: quod certè si assequar, & meam apud te nihil optatius assequutum fore intelligam seruitutem, vigiliarumq; mearum fructus, apud nobiles Camertes tuos pepetisse, non pœnitebit; Nam *Principibus placuisse uiris, non ultima laus est*.

Vale. Camerini Kal. Maij. M D IC.

CONSILII RATIO, AC DISSERENDI INSTITVTVM AVTHORIS, IN MEDICAS SEQVENTES EXERCITATIONES.

PHAVORINVS Philosophus, ingenio agili, & eloquentia iucunda, cum persępè dicere solitus esset: Peius de fama nostra mereri lentos, ac steriles laudatores, quàm acerrimos detractores; quòd .s. detractores quantò id ardentiùs agerent, tanto maiori odio accensos appareret, tantoq; minus fidei, apud animos reperirent, audientium:. At exiles laudatores amicitię speciem praeferrent, quòd nisi diligerent, non laudarent, caeterùm nihil, aut modicum in nobis laude dignum inuenire crederentur. Sic sępe, & ipse dicere, cum docto Nazianzeno solitus sum, satius fore (vtriśq; què factum sit satis) aliquid in disputationibus, pro viribus afferre, quàm in omnibus deficere: siquidem, vt lib. de contemptu Mundi adnotauit Petrarcha.

Magnus enim labor est, magnę custodia famę.

quamobrem, Philosophi, ac philosophicum, cum semper extiterit, caeteris quodamodò pro nihilo habitis, rerum naturam studiosè rimari: iam, meas esse partes animaduerti (vt cum disserendi, ac disputandi, aperta, superioribus annis mihi data fuerit ansa) pro disputationis illustranda veritate, ea inprimus contemplationi subijcere, quę tum in philosophia, tum in medicina (si non omnibus, quibus fortasse, multis tamen) vtilitatem, ac voluptatem essent allatura. Platonis ergo incumbens paranetico, philosophico, in nostris alijs philosophicis exercitationibus expedito negocio, ad medicum, totum studium, in his medicis voluam. In eo etenim cum non leui, in factitanda medicina, impedimento sint, allatę quorundam excellentium virorum (huius nostri saeculi) sententię; harum omnium, in integra sequenti dicendorum serie, confutationi, ac illustrationi insistam. Non ea (Deus sit mihi testis) lege, qua earundem sim factus euersor, sed vt omnes intelligant πάντων ἰσχυρότερον, ἀλήθειαν. omnium .s. fortissimam esse veritatem; pro qua sanè, quoniam sermonibus licuit semper decertare. Vastissimam camporum nostrę medicinę dimetiens planitiem; meum hoc fuerit institutum in Physiologia, Pathologia, ac Therapeutica, aspera quęcumq; stylus compererit, in vias planas redigere, flores colligere, fructus carpere, ac vtrosq; in corollis locare, ac nè dùm capiti, sed, & emunctis aduersantium naribus, accomodare. Et quamquam haud

me

me lateat grauissimos tempestatis cuiusq; professores, in aperto vniuersaliam collocasse (ita vt redundans, quibusdam nostra videri hæc posset exercitatio) id tamen constans satis superq; est, ex sententiarum oppositione, veritatem in singulis maximoperè clariorem futuram. Scribentes ergo, non vt rudiores magnitudinem nostri libri admirentur, sed vt ingeniosiores varietate doctrinæ fruantur. (non enim, vt Cæphesia dicebat, ἐν τῷ μεγάλῳ, τὸ ἔυ, sed ἐν τῷ ἔυ, τὸ μέγα.) Differendi ratio quæcumq;, cum duplex sit; dum altera .s. suam sententiam astruit, altera reluctantem euertit: hac primùm, digito quasi mostrata, illius repugnantium argumentorum tela, in nostra repellere, tentabimus; vno quasi obtutu, omnia vt conspici queant, atq; videri: Secantes quocircà has nostras medicas exercitationes, in tres principes partes, ac sectiones; quæ ad Physiologiam spectauerint, insculpemus in prima, in qua, Medicinæ allata definitione, eiusdem assignatis partibus, atq; subiecto, huius ipsius, immediata innotescent principia, quæ in continentia, contenta, ac impetum facientia, dispertita; omnium demonstrata essentia, natura, generatione, temperie, & nutritione; quam ab vsu, esuq; alimentorum alterationem eadem suscipiant, non iniucunda prosequemur oratione; quæ vt tota physiologica erit, sic philosophica simul, & medica: hinc verò stylum conferentes ad alteram; Humani corporis, eiusdē medicinæ subiecti, affectiones omnes præter naturam, Morbos nimirum, causas, atq; symptomata, eo philosophandi genere prosequemur, quo adamussim, omnium elucescat essentia: & ad tertiam inde accedentes sectionem, innumera, quæ ad medēdi methodum attinēt, expedita disceptatione attingemus, Indicantiumq;, indicationum, ac indicatorum, ex Galeni placitis, afferemus doctrinam: sperantes in singulis, vel pedibus, in nostram sententiam, nonnullos excellentes viros ituros, vel non longè ab eadem discessuros: Monemusq; in reliquis, quòd licèt Varini Phauorini Camertis, Episcopi Nucerini, ac nostri cōsanguinei (qui ad summum vtriusq; linguæ fastigium plenò gradu fuit deuectus, sic vt doctissimo Angelo Politiano Authore, inter doctos iam conspicuus digito mostraretur) assequuti non fuerimus eloquentiam: sat nobis erit, si Varronis exemplo, eloquentiam nullam, scientiam multam (absit iactantia) amplexati fuerimus, quamuis nec eloquentiā, nec doctrinam nobis vnquam vendicauerimus, cum ὐδὲν tamen γλυκύτερον, ἢ πᾶν εἰδέναι semper nouerimus: Vale itaq; & tu Amice lector, & æqui boniq; consulas, his nostris tenuissimis laboribus; maiora donec, & meliora forsan parturimus, neq; iniucunda interim rerum nostrarum varietate, è medicinæ fœcundissimis eruta campis, fruaris, ac perfruaris.

IN IOSEPHI PHAVORINI, MEDICI, ac Philosophi clarissimi Exercitationes Medicas;

LIVII VITALIS OROSII,

Scientiarum genere omni imbuti.

ARGVMENTVM.

HOC, Medicæ partes breuiter, facileq; gradatim
Iosephi, ternas explicat artis, opus.
Morborum abstrusas causas, discrimina, promit,
Humanos artus, quæ cruciare solent.
Curandi ratio sequitur, mortalibus ægris
Splanchica subijciens, & Acharista simul.
Quicquid, Dogma uetus Medicorum senserit unquam,
In physicis, præsens pagina ritè docet.

EIVSDEM IN MOMVM.

QVID Mome spectas stygie? dum peruigilio,
Exercitationis Hippocratidis, &
Galenianæ, rite culta Dogmata
Non erubescis dissipare dentibus?
Silebis ergo: ne pedes Iambicos
Archilochus, in te dirigat ferociter.
Doctrina, & animi robur, inuidentibus
Obsistit. etenim sola uirtus uincier
Se patitur haud unquam: sed, ut uagus Hercules,
Multiplicis Hydram capitis, opprimit ferociter.

EIVSDEM.

INSIGNIS quondam Podalirius, arte medendi
Sanabat Danaos, uulnere, peste, graues,
Atq; Machaonij succi, Pœantius Heros,
Infectus dira cuspide, sensit opem.
Democritus uiguit, medicæ, qui sedulus, artis
Hippocratem docuit, constituitq; ducem.
Nostra Phauorinum dedit ætas: undiq; claræ,
Qui numquam cessat scandere, laudis iter.
Dum populos inter latos, gentemq; Camertem,
Perpaucos, cernit Mors moribunda, mori.

OCTAVII TIPTOSTOMI CAMERTIS
Virtutum genere omni ornatisſimi; in eaſdem
Carmen ad Lectorem.

VT Cereris cultor, ſanis alimenta miniſtrat
Corporibus, riguum dum colit arte ſolum:
Sic ægris, feſſiſq; potens Medicina, ſalutem
Promittit: quoniam mitis Apollo fauet.
Idcirco fertur, uiridi nutritus Hymetto,
Ille ſenex, medicum percoluiſſe Deum:
Cum uigilem, medico, mandauit ritè litandam
Phœbigenæ uolucrem: quæ canit, ante diem.
Excitet, ut ſegni mortalia corda ſopore,
Conſilia, & ſacræ mentis ad alta uocet.
Nam Pater, ut ſummæ bonitatis, lumina uitæ
Suppeditat noſtræ, conſiliumq; pium:
Corpora, ſic Chiron, medicæ dator artis, & auctor,
Conſeruat, curat, ſuſcitat, atq; regit.
Philirides alter, medicæ Ioſephus, in auras
En uenit, Inuentor, candide Lector, opus.

Εις τὰ ἰατρικὰ Γυμνάσματα ΙΩΣΗΦΟΥ τῶν Φαβωρίνων
τοῦ ἀδήλου.

Ὀσσάτιοι ποθέουσι φύσης ὀδυνήφατα δῶρα,
Δώσεμεν ἰητρῶν, ἠδὲ δαημοσύνην;
Πρόσφορα λαζέσθω σφετέροισιν ἀκέσμασιν ἔργα
Ἴδμοσι μὴν πάμπαν ἤδυμα δρηστοσύνη.

EXERCITATIONVM MEDICARVM

IOSEPHI PHAVORINI A CLAVARIIS FABRIANEN.

SECTIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

HVMANVM Corpus (diuinę nostrę medicinę subiectum) cum, vel facile, in optima seruetur valetudine, ab ęgritudineq; remoueatur; quando, quę ad vtriusq; constitutionem concurrunt, prudens Medicus sciscitatur; Medicas aggressuri Exercitationes, optimè nos facturos putauimus, tum ab his, quę naturalem ipsius structuram respiciunt, capture exordium: tùm ab his, quæ præternaturalem constituunt, orationem ordiri: & quoniam princeps medicinę finis est recta, decentiq; methodo, affectiones omnes pręternaturam, ab eodem arcere: hinc est, quòd, tripartita vniuersa dicendorum serie, in Physiologicam, Pathologicam, ac Therapeuticam disceptationem. Prima, quam in præsenti præstamus, integram humani corporis fabricam, principia .s. proxima, & immediata, eorundem constitutionem, atq; temperiem, huiusq; ab alimentorum vsu alterationem repræsentabit, primaq; ex physiologicarum rerum tractatione, Exercitationum Medicarum, scaturiet sectio: ad satietatem pinguedinis cuiusq; in genere, & specie subiectum proponens, efficientem causam, formam, & vsum.

MEDICINAE, ex grauissimorum hominum placitis, allata definitione, Theoria una, praxi altera accomodata; eiusdēq; præsupposito subiecto, quomodo hinc medicinæ omnes effluant partes, & ubi earum sit collocata essentia decernitur, ac definitur. Cap. I.

MEDICAS (fauente Deo) aggressuri Exercitationes, illustrium Medicorum insectantes vestigia, illud animaduersione dignū in primis esse putauimus; vt quid Medicina sit, eiusq; partes, nostra perquirat oratio: magnus enim cum sit medicinæ campus, quas huius elaboraturi simus particulas, facillimo vel negocio vnicuiq; apparebit, ipsius si attulerimus definitionem. Esto igitur quòd Medicina, Gal. authore, libr. artis medicinalis, sit scientia salubrium, insalubrium, ac neutrorum, siue (vt propria habetur lingua) ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. corporum .s. causarum, atq; signorum, vt ibidem perscribitur, vel vt adnotauit prima fen. primi, doc. prima, cap. 1. Arabum princeps Auic. *Scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte; qua sanantur, vel ab ea remouentur, ut habita sanitas conseruetur; & amissa recuperetur.* Medicinæ def. ex Gal. ex Auicen.

A Quoniam

Quorũ cognitio sit Medico necessaria.

Quoniam minus bellè curatur morbus, nec conseruatur sanitas, nisi eorum omnium habeatur cognitio, quę humanum corpus, ex sui parte respiciunt, & quę ad sanitatem tutandam concurrunt, ad cognoscendum item morbum, ad expellendum eumdem; & ad rectã medicamentorũ administrationẽ faciũt; hinc est, vt collocata in horum cognitione, medicina vniuersa, Φυσιολογικὴ, Ὑγιεινὴ, Αἰτιολογικὴ, siue Παθολογικὴ, Σημειωτικὴ, & Θεραπευτικὴ, illius principes partes scaturiant. Est verò Φυσιολογικὴ (vt plenissimè res habeatur) ea medicinæ pars, quæ vniuersam hominis (eiusdem subiecti) structuram cum doceat, & constitutionem; diuinus noster Gal. lib. de elementis, temperamentis item, naturalibus facultatibus, fœtus formatione, de semine, de placitis Hypp. & Platonis, de vsu partium corporis humani, ac in eo suorum operum thomo (quem recentiores Grӕci Φυσιολογικὸν dictitarunt) hanc ipsam absolutissimam facit; quam eamdem absoluens Auic. prima fen. primi, integerrimam prӕstitit; & Fernelius inter recentiores, septem proprijs libris (quos Physiologiam iurè vocauit) adeò politam, & elegantem constituit, vt elementorum, temperamentorum, humorum, membrorum, facultatum, actionum, atq; spirituum, doctissimã (iuxtà numerum rerum, quas naturales appellamus nos medici) pposuerit orationem, atq; in his, horumq; cognitione, princeps medicinæ seruatur particula: Quò ad secundam, Ὑγιεινὴν vocatam, hęc ea est, quæ res omnes non naturales à nobis dictas complectens, firmam humani corporis constitutionem, bona viuẽdi lege conseruat, imminentia arcet mala, ppriãq; ægrotis, & commodam victus instituit rationem aëre; cibo, & potu; somno, & vigilia; inanitione, & repletione; motu, & quiete, animiq; vocatis accidentibus: Admouendis, educendis, faciendis, & extrinsecùs incidentibus; hanc ipsam absolui, βραχυλογίᾳ edocuit nos, dè tuenda valet. libris Gal. vbi decernens, admonendorum nomine, intelligendùm esse cibum, & potum, & si quid medicamentorum intrò assumitur, aeremq; attractum; faciendorũ verò frictionem, ambulationem, vectionem, equitationem, omnẽq; aliam corporis exercitationem (quam in sua gymnastica perfectissimam Illustris reddidit Mercurialis) ac quicquid somno, & vigilia, motu, & quiete, animiq; accidentibus celebratur, à nobis: vt nomine foris incidentium, aërem nos circumdantem, vnguenta, atq; lauacra; & educendorum tandem, quicquid in aluo, iecore, liene, venis, & arterijs, necnon reliquis corporis cauitatib. atq; particulis colligitur: integram, de his omnibus, citatis de tuenda val. libr. Gal. reliquit nobis doctrinam, quã in thomo (τὸ Ὑγιεινὸν);

A

B

Φυσιολογικὴ, & eius libri.

Physiologia Fernelii.

C

Ὑγιεινὴ, & eius libri.

Galeni loci explicatio.

D

E Ὑγιεινὸν) inſcripto, abſoluit, ac prçſtitit: Αἰτιολογικὴ ac alio nomine Παθολογικὴ, altera in ordine tertia medicinæ pars, ea cum ſit, quę morbos, cauſas, atq; ſymptomata pertractat (res omnes nos dicimus præternaturam) noſter Gal. libris de morborum, ſymptomatumq; differentijs, totoq; opere Παθολογικῷ inſcripto illam facit, ac docet. Σημειωτικὴ, in ordine quarta, ſigna explanans, ac indicia tradens, quibus medici futura prçſagiunt, prçterita, prçſentiaq; cognoſcunt, & in libris de locis affectis, & de diebus decretorijs, & de prædictione ex pulſibus, atq; Hypp. in prognoſticis, coacis prænotionibus, &c. hanc ipſam præſtitêre, nec

F proprius deeſt Galeni thomus, qui hoc præclaro titulo τὸ Σημειωτικὸν fuerit ornatus: Θεραπευτικὴ tandèm, in ordine poſtrema, ac quinta, ea eſt, quę morbos, horum cauſas, atq; ſymptomata legitima præſidiorum docens propulſare, adminiſtratione, idem noſter Gal. & libris Meth. medendi, & ad Glauconem conſcriptis, & 5. de ſimplic. med. facult. totoq; volumine nuncupato Θεραπευτικῷ, adeò firmam, indubitatamq; fecit, vt tùm in omnibus, tùm in hac vna noſtræ medicinę, parte diuiniſſimus viſus fuerit, atq; mirabilis. Hæquè omnes, ab humano corpore demptæ, medicinæ ſunt partes, quas ſecãtes in Theoriam, ac praxim

G Φυσιολογικὴν, Αἰτιολογικὴν, & Σημειωτικὴν, reducemus ad Theoriam: Θεραπευτικὴν, & Ὑγιεινὴν, referemus ad praxim; in cuius gratiam definiens Medicinam Hyppocrates, lib. de flatibus, ſic nobis reliquit textatum. *Medicina eſt adiectio, aut detractio; adiectio quidèm deficientium, detractio uerò eorum, quæ in corporibus hominum redundant*, quæ porrò definitio, quoniam ſatis ſuperq; explicata eſt, à viris doctiſſimis, qui minùs, etiam defuêre Galenianã adamuſſìm interpratari, Auicennicamq; exprimere. Contenti nos, in præſentia vniuerſas, ac ſingulas medicinæ partes adinueniſſe, vi-

H deamus, in quibus à nonnullis nobis datum ſit vitio, quòd noſtra in medicina conſiſtere non poteſt, doctrina. Quòd enim ſub diuerſo conſiderandi modo, benè definita fuerit medicina ab his tribus medicinę coriphæis, & quomodò ex Galeni mente, ſcientię nomen cõmunitèr accipiendum eſt, quomodouè in adiectione, & detractione, tota noſtra medicina practica ſit collocata, cũ pateat; dicamus in huius ipſius gratiã, & Διαιτητικὴν dictã, & Φαρμακευτικὴν, atq; Χειρουργικὴν, ad eãdẽ attinêre: Diętetica etenim res omnes dictas, nõ naturales, praxi perficiẽdæ accõmodat: Pharmaceutica, medicamẽta ſubminiſtrat, & Chirurgica, varia inſtrumẽtorũ genera, ſuprema manuum diligentia, operaq; proponit: Quòd ſi petatur, vndè tam variæ medicinæ effluant partes: dicendum ex

Παθολογικὴ, & eius libri.

Σημειωτικὴ, & eius libri.

Θεραπευτικὴ, & eius libri.

Medicinæ practicę definitio ex Hyppoc.

Practicæ medicinę partes.

firmisſimis Medicorum placitis, ab ipſomet humano corpore, vt A
ſanabili,& ægrotabili, medicinæ ſubiecto: Vtq; ſingulæ vno pa-
Medicinæ partes vn-dè. teſcant intuitu, Humani corporis internæ ſi expendantur cauſæ,
duæ ex huiuſmodi contemplatione ſcaturiunt partes, Φυσιολογι-
κὴ prima, ex materia, & Παθολογικὴ ſecunda ex forma: ſi ve-
rò, externæ ſubijciantur diſcurſui, Αιτιολογικὴ, tertia ex effici-
ente emanat; & Σημειωτικὴ, quarta, ac Θεραπευτικὴ quinta, ex
fine, qui totus in cognitione, & curatione poſitus eſt inſurgit.
Quamobrèm cum non plures, nec pauciores ſint medicinæ par-
tes, tempeſtiuum iam eſt, vt illatas in vna, vel altera calumnias, p-
pulſare tentemus. B

EX Aſſertionibus allatis, ab Aduerſario innuitur, totam ſequentem dicendorum ſe-riem, collocatam eſſe in Phyſiologia, Pathalogia, ac Theraperetica, principibus me-dicinæ noſtræ partibus. *Cap. II.*

SINGVLIS ergò, præclari viri, lectis, ac penſitatis,
in Apologia aſſertionibus (proh dolor) non vnam
dumtaxàt, medicinæ partem (quam in paradoxo in-
quirendam decreueram) eas reſpicere animaduerti,
ſed tres inter omnes, principes Φυσιολογικὴν, ſcilicet C
Παθολογικὴν, & Θεραπευτικὴν. Phyſiologicam inquam, Pa-
thologicam, & Theraupeticam, latino etiam idiomate nuncupa-
Aduerſarii aſſert phy-ſiologicæ aſſertio 16. tas. Neuè noſter mentiatur hic ſtilus. redarguens doctus vir no-
ſtram doctrinam in Φυσιολογικὴ hęc habet. *Examinemus an in ar-
te medica hæc tua noua doctrina, labatur, an ſubſiſtat. Sanguis noſter,
nonnè eſt calidus, & humidus per te? profectò hoc non negabis, niſi fortè*
Aſſer. 17. *Hyppocrati adhereas, ut ſuperius dixi. Nonnè ex ſanguine nutrimur, & au-
gemur, neq; hoc quiſquam inficiabitur; Sed cum ex ſanguine nutriantur, &
augeantur omnia membra noſtri corporis, Veluti oſſa, nerui, cartilagines,
tendones, panniculi, caro, adeps, & deniq; cætera ſimilaria membra; Qui fie-* D
Aſſert. 18. *ri poteſt, ut hæc membra ſint diuerſi temperamenti, uidelicet nonnulla fri-
gida, & humida, ut cærebrum, nonnulla frigida, & ſicca, ut oſſa, aliqua cali-
da, & humida, ut caro; & ſic de reliquis: Cum omnium iſtarum partium, ſit*
Aſſert. 19. *una tantùm cauſa materialis, nempè ſanguis calidus, & humidus? &c.* Ec-
cè Phyſiologicus totus factus Author Apologiæ duo proponit in
phyſiologia, materialem.ſ.cauſam partium noſtri corporis, & tē-
peramentorum partium eiuſdem, diuerſitatem. Nùm verò bellè
cum medicinæ principibus vnum intendat, vel alterum, opportu-
nè conſtabit: reliquas nunc inſequentes aſſertiones, obijcit in
Aſſer. 20. medicina nobis vir prudens, hac dicendi formula. *Inſuper per
te,*

E *te, in proprio tuo exemplo, adeps generatur ex sanguine, qui quidem sanguis*
est humidus, & adeps est siccus: quomodò igitur subsistit in medicina, hæc tua
noua doctrina. Quarè dicendum falsum esse in medicina, quòd causa mate- Assert. 21.
rialis, seruet qualitates suas easdem sub diuersis formis reperta. Quoniam
neminem latet; quòd qualitates, quæ insequuntur formam corrumpendam, Assert. 22.
corrumpuntur, ad sua formæ corruptionem & introducuntur nouæ qualita-
tes, insequentes nouam formam introductam, quia quod dat formam, dat
consequentia ad formam. Et si fortè ex accidenti aliquandò uideantur esse Assert. 23.
eadem qualitates, etiam sub noua forma introducta, sicuti priùs erant sub
priori forma, antequàm corrumperetur, ut quandò ex sanguine fit caro, quia
F *materia illa donec erat sub forma sanguinis, erat calida, & humida, & etiam*
quandò postea reperitur sub forma carnis, pariter est calida, & humida;
Caue ne decipiaris dicens esse easdem numero, sed solùm specie, & hoc est per Assert. 24.
accidens, quia accidit, ut à forma carnis, consequatur hoc temperamentum.
hęc ille, qui minùs adhùc, de materiali partium corporis causa,
ac temperamentorum diuersitate, in Physiologia contentus, ad
substantialem earundem accedens, demonstrandam formam,
post numero quatuor factas obiectiones inquit. *Sciendum, quòd*
secundùm prædominium agentis, qualitates, quæ, reperiuntur in tali ma- Verba assert. 30.
teria agunt in nostrum corpus, illudq; alterant, sed talis alteratio imprimi-
G *tur in nobis antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum*
partium, &c. Et ad formam accidentalem reuertens ait. *Quali-* Assert. 32.
litates postea, quæ reperiuntur in aliquo nostrorum membrorum, uel in to-
tius habitu sunt de nouo genitæ, ex natura suæ formæ, de nouo introductæ,
&c. Et perdurat per aliquod tempus talis alteratio, quæ fit per contactum Assert. 33.
in nostro corpore, uel potiùs nuncupetur, pro nunc, impressio accidentalis.
Et in nobis, quousq; ex cibis generatur chilus, ex chilo generantur quatuor Assert. 34.
humores, uel sanguinem appelles, & sua excrementa, & demùm donec fi-
unt concoctiones, attractio, retentio, appositio, & assimilatio, omnes istæ
H *alterationes, dicuntur prauiæ dispositiones ad formam de nouo introducen-*
dam substantialem, quæ educitur è materia, in ultimo instanti assimilatio-
nis. Atq; hęc idem, qui non solùm de substantiali partium cor-
poris differens essentia, sed humorum quoq; generatione, natu-
raliumq; facultatum, ad eamdem concursu, inuitat, ne in Phy-
siologia, singularum eius assertionum, prætermittamus dis-
cursum. Modò ad Pathologiam se conferens ait. *Secundò loco in-* Assert Pathologicæ
termissis authoritatibus, descendis ad rationes, & ad demonstrationes, & Asser. 100
assumis symptoma nempè dolorem in dysenteria, & asseris, ex mente Gale-
ni (quod omnibus notum est) dolorem aliquandò uicem causæ obtinentem,
trahere ad se curationem: cum igitur dolori sit occurrendum, præcipuus
scopus est (inquis) doloris mitigatio; & subdis cum dolor sit tristis, & cor-

rupta sensatio, & ideò symptoma spectans ad læsionem sensus; tactus, &c. A
Asser. 101. *Intestina ipsa cum solummodò donata sint à natura sensu tactus, & non uisus, auditus, gustus, aut olfactus, quererem ego abs te, ad cuius differẽtiam ponis, quòd dolor est symptoma ad læsionem spectans sensus tactus? cum sat fuisset dicere, quod dolor est symptoma in actione læsa, facultatis animalis, cum tristis sit sensatio. Præterea cùm actiones tripliciter lædi possint, uel quid diminutæ sunt, uel ablatæ, uel deprauatæ, ideò quãdò dicis dolorem esse corruptam sensationem, nescio quid per corruptã sensationem insinues, an diminutam, an ablatam, an deprauatam, quodcumq; tamẽn dixeris, difficultatem patitur apud me.*
Asser. 102. Et ecce Pathologicus in his factus Aduersarius, diligentèr sciscitatur à nobis, symptomatis huius, nempè doloris essentiam, quã minùs etiàm contentus, quid nobis per dysentericas deiectiones velimus percipere, superiùs fatus est: habet enim. B
Asser. 93. *Nos autèm quid per dysentericas deiectiones insinues; haud facilè percipere possumus, &c.* Inde verò Therapeuticam petens, hæc monumentis literarum mandauit. *Nos aliùer ex Gal. mente sentimus, uidelicet, quòd*
Asser. Therapeuticæ. Asser. 103. *tripliciter dolori occurritur, & primò, & hic est uerus, & principalis scopus, à te prætermissus, uel neglectus, & hic est uera ipsius morbi curatio, qua morbo ablato, & uicto, symptoma ex se euanescit, absq; aliqua alia curatione ut 12. Meth. Med. 1. docetur à Gal. secundus scopus est, ut per anodina, ut*
Asser. 104. *aiunt medicamenta, mitigetur dolor, & hæc est cura palliata, aliquid profectò præstans, sed non est uera curatio; Tertius scopus est, ut narcoticis utamur,* C
Asser. 105. *& hoc nonnisi intempestiuè, & statìm symptomati occurratur est suspitio; & hæc est cura coacta, & ideò nos abstinemus à narcoticis, quantùm possumus:*
Asser. 107. *Ille nouus scopus, quem in medium affers, qui triste obiectum, siue erodentium humorum corrigat acredinem nec morbum respicit, nec symptoma, sed solùm causam, cui syruppis, & uictus ratione occurritur, undè manifestè apparet, quòd primò, & per se non facit ad dolorem sedandum.* Atq; hę, & consimiles, suo tamẽn loco narrandæ Aduersariorum videntur assertiones, in Physiologia, Pathologia, ac Therapeutica, principibus nostræ medicinę partibus; in quibus, ne nouitatis quidpiam nostra sapere videatur doctrina. paucis operepretium duximus, ex subministrata à prudenti viro scribendi ansa, veritatem in singulis indagare. D

PROXIMIS, *Atq; immediatis, humani corporis, continentibus, contentis, & impetum facientibus, assignatis principijs; omnium explicata nomenclatura, Continentium in similaria, & dissimilaria facta diuisione, monstrataq; necessitate, ex quibus utraq; sint conflata, ex Hyppocratis, Galeni, & Auicennæ decernitur, placitis.* *Cap. III.*

Immediata

E IMMEDIATA humani corporis, tàm ex Gręcorum, quàm Arabum ſchola, inueſtigantes principia, tria ex Gal. lib. de tremore, palpitat: &c. atq; Hyp. 6. de morbis popul. com. 8. eſſe ſtatuimus, Ενίσχοντα, Ενισχόμενα, & Ενορμόντα, continentia .ſ. hoc eſt ſolida; contenta, ideſt humores; atq; impetum facientia, ſiuè ſpiritus. *Planum eſt* (dicebat eo loci Gal.) *continentia hic appellari ſolidas partes, continent .n. liquidas, & humores claudunt; contenta autèm liquida ſeu humores, qui ſolidis continentur; impetum uerò facientia ſpiritus, quòd hi ex omni parte, & momento temporis, per uniuerſas corporis partes, abſq; ullo impedimento,* F *facilè penetrent*. Hæc ergo humani corporis (citrà omnium controuerſia) cum ſint principia; abſolutam de ſingulis, vt faciamus phyſiologiam, à continentibus dictis inchoādum; videndumq; an indifferentèr omnia ex vno eodemq; ſanguine, vt calido, & humido, (iuxtà quorundam poſitionem genita ſint) vel vt omnium qualitatum participe (vti in ſequenti monſtrabimus) Anuè adhùc, ex ſolo ſanguine, vel etiam ex ſanguine, ac ſemine, quemadmodùm ipſamet rerum natura demonſtrat. Cœterùm perfectam continētium, vt efficiamus doctrinam, meminiſſe in primis cum Gal. oportet 1. Meth. Med. 1. & Auic. prima fen. primi, doc. 5. cap. 1. con-G tinentia humani corporis principia, ſiuè ſolidas eiuſdem partes; alias eſſe ſimilares, alias diſſimilares, ὁμοιομερῆ καὶ τὰ ἁπλᾶ μόρια atq; ἑτερογενῆ, καὶ τὰ δεύτερα, propria lingua notauit Gal. ſunt verò ſimilares nuncupatæ partes, & ſimplices dictæ à latinis; quæ vndiq; ſibi ſimiles diuiduntur: ſimilare illud eſt (aiebat Philoſoph. 1. de Hiſtor. animal. 1.) de quo ſi ſumatur definit. particulę, hæc eadem eſt cum definitione totius. Verùm hac in re, adnotandum, ſimilares vocatas partes eſſe in duplici differētia, alias .ſ. veras, quò ad rem, alias veras, quò ad ſenſum: Primi generis ſunt, quæ in par-H tes alterius naturæ diuelli nō poſſunt (vt Fibrę, Membranæ, Caro, Adeps, Os, Cartilago, Ligamentum, & Neruus) ſecundi verò, quę ſi circumſpectiùs conſiderentur, diuerſæ naturæ eſſe apparent; veluti venæ V. G. quæ ex fibris componuntur, atq; Membranis: Partium ſimilarium (cōſcripſit Gal. lib. de inęquali intēperie cap. 5.) alias eſſe maximè ſimilares, alias verò ſimilares, quò ad ſenſum. Diſſimilares partes ſunt, quæ ex vtriuſq; generis ſimilaribus ſunt compoſitę, σύνθετα, τὰ μόρια, meritò nuncupatæ. Atq; harū partium videns in homine neceſſitatē, Gal. 1. de elem. *Homo* (textatus ē) *ex primis, & ſimpliciſſimis ſenſibilib' elemētis, ſimilarib' nūcupatis cōſtat, Fibris, mēbranis, carne, adipe, oſſe, cartilagine, neruo, ligamento, medulla, & alijs uniuerſis. Singula autèm inſtrumentaria,* (6. de placitis aſſerebat)

Sententię Hyppo. ex Gal. interprætatio.

Continētiū partium diuiſio.

Similare quid.

Partium ſimilarium diſcrimē.

Partium diſſimilarium conſtitutio.

animalis partes cum ex alijs simplicioribus constent, omninò peculiari huiusmodi substantia, sunt prædita, quali non aliud totius animantis corpus. quod sanè, quia ex Arist. 1. de part. animal. cap. 5. vegetatiue, sensitiuæ, ac rationalis animæ esse debet instrumentum, hinc similarium in gratiam edendarum functionum, & dissimilarium in gratiam actionum orta fuit necessitas: ad quam veritatem respiciens Gal. 1. Meth. 6. similares, particulas: dissimilares, organa nuncupauit. Sed enim de vtrarumq; essentia, atq; necessitate satis. Quod spectat ad earum materiam; hanc afferens Aduersarius, sanguinem vti calidum, & humidum, & proindè, vnam, omnium indifferentèr, sub his verbis, esse conscripsit. *Cum omnium istarum partium sit una tantum causa materialis, nempè sanguis calidus, & humidus.* aduersus quã vanam sententiam, insurgens lib. de humana natura Hyppoc. tex. 4. sic ferè argumentatur. *Ego autem dico, si homo unum esset, numquam doleret; neq; enim esset, à quo dolore afficeretur; quòd si doleret, unicum tantùm remedium, necessariò sufficeret.* hæc ibi Hypp. qui binas assignans, omnibus notas rationes, contra eruditum aduersarium, hæc, locò minoris propositionis, ibidem adduxit. *At uerò multa habentur ac corporibus insunt, quæ cum præter naturam, à se mutuò, calida, frigida, sicca, aut humida facta sunt, producunt morbos, hinc plures morborum species, multiplexq; medendi ratio.* quarè conclusionis loco addamus nos, non vnum est homo, neq; vna eiusdem est causa materialis nempè sanguis calidus, & humidus; sed sanguis pituita, & vtraq; bilis. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει ἐν ἑωυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν διττὴν, ἤγουν ξανθὴν τε καὶ μελαιναν. *Corpus autem hominis, habet in semet ipso sanguinem, pituitam, & duplicem bilem, flauam, scilicet, & nigram.* libro eodem tex. 14. prædixit Hypp. qui intentus adhuc detestationi sententiæ nostri aduersarij, & assaclarum, argumenta adducit, & causas, ob quas singula in corpore nõ solùm generentur, sed augeantur, ac nutriãtur; habet ergo tex. 8. *Porrò igitur hominis generationem, ab uno principio fieri nequit. Quomodò autem, quod unum est, generare aliud posset, nisi quid aliud admisceretur? cum nè mixta quidèm, nisi, quæ miscentur eiusdem sint generis, eamdemq; habeant facultatem, generare possint; neq; similia efficiantur.* Eccè ex impossibilitate generationis (ad quam requiritur mixtio) ex vna tantum materia V. G. sanguine calido, & humido partes hominis generari, non posse, demonstrat; & benè quidèm. Generatio enim, cum ex alteratione, & formatione fiat; qui fieri potest, vt alteratio, formationem præcedat, necnon mixtio, ad compositorum constitutionem pernecessaria; ac ex vno materiali insurgat principio? *& rursus cum generatio futura non sit, nisi calidum,*

Partium similarium, & dissimilarium necessitas.

Assert. Aduers. 19. & eius confutatio.

Hypp. ratiocinatio prima cõtra assert. aduers.

Hypp. ratiocinatio 2. cõtra dictam asser.

A B C D

frigidum,

E *frigidum, humidum, ficcum, mutuò, ac temperatè, necnon æquali modo se compatiantur, quamobrèm necesse est hominem, non ex una re constare, sed unumquodq; eorum, quæ ad generationem quidquam faciunt, talem quampiam uim in corpore possidere, qualem contribuit.* Cæterùm, non solùm ex generationis modo, hominem ex vno principio costare, negat Hypp. sed ex corruptione ipsa, atq; interitu: dicens enim tex. 12. *Rursus quandò corpus humanum interit, necessum est singula ad suam naturam conuerti, utpotè humidum ad humidum, & quod siccum est ad siccum, & frigidum ad frigidum, &c.* Manifestè ex his, hominis corpus constare demonstrat; nàm eodèm recedit, vndè est constitutum: &

Hypp. ratiocinatio, 3. ex tex. 10.

Hypp. ratiocinatio 4.

F proptereà concludamus cum Hyp. tex. 19. humani corporis, vel solidarum eius partium materiam, sanguinem esse pituitam, bilem, tùm flauam, tùm nigram. Hos siquidèm contingat humores, à prima origine vsq; ad extremum vitæ terminum, in animantibus reperiri, ac esse congenitos, in generatione scilicet auctione, & nutritione, vt infrà patebit. Atq; hæc cum Hyppocrate, de solidarum partium constitutione, quantùm ego opinor, vera extat sententia. Quòd si qui sint, qui cum aduersario sentiant, ex solo sanguine, vt calido, & humido; hominis corpus esse conflatum, in

Hypp. ratiocinatio 5. ex tex. 22.

G eam opinionem adducti videntur, vt conspicientes in hominibus, qui iugulantur sanguinis è corpore deflaxum, hunc animam fuisse sunt persuasi. Sed ad Galenum, hic igitur ab Hypp. 6. de tuenda valet. non recedens, necnon lib. de different. morborum, & 2. de elementis in initio, hæc habuit. *Igitur, ut calidum, humidum, frigidum, & siccum, omnium rerum communia sunt elementa, sic nimirùm sanguis, pituita, bilis, tùm flaua, tùm atra; omnium animalium sanguine præditorum, propria elementa existunt. At uerò, quòd omnes sanguineorum animalium partes ex materno sanguine, gignantur satis omnibus constat, qui cum sit non modò pituitæ, sed utriusq; etiam bilis particeps, demòstratum est,*

Gal. sent. contra affert Aduer.

H *qua ratione adductus Hyppoc. ipsos quatuor humores, materiam esse generando homini tradidit.* Quòd si quis, nostri aduersarij tutans partes, asserat: sanguinis nomine, intelligendam esse, totam massam sanguineam, participem aliorum omnium humorum. Respondemus, dupliciter huiusce viri tutorem in physiologia peccare: primò quidèm, quia assumptus sanguis, pro tota massa sanguinea, quæ per venas fertur, quæq; quatuor distinctis, ac varijs partibus insignita continetur, non magis calidus, & humidus est, quàm frigidus, & siccus. (Pars enim rubra, mediocris substãtiæ, ac moderatè calida, sanguinem ostendit, tenuis flaua ac admodùm calida, bilem; cruda, liquida, & alba pituitam; crassa verò, nigra, & fœculenta melancholiam.) secundò autèm, quià licet id sibi concede-

Responsio ad obiectionem tacitam.

retur

retur (sanguinem .s. vti calidum, & humidum, materialem esse causam omnium partium corporis nostri:) quis non videt, maiorem priori hunc esse errorem? Nostræ etenim corporis partes, cũ aliæ generentur ex sanguine tantùm, aliæ ex semine, & aliæ ex vtroq; s. non admodùm constat, quomodò Hyppocratica, Galenianaq; Authoris Apologiæ extet doctrina, decernens. *Sed cum ex sanguine, ut calido, & humido generentur, nutriantur, & augeantur ossa, nerui, cartilagines, tendones, panniculi, caro, adeps, & deniq; cætera similaria membra, &c.* Siquidèm aduersùs hanc vanam assertionem insurgens Auicennas, prima fen. primi, doc. 5. cap. 1. hæc habuit. *Et denuò dicemus, quòd membrorum alia sunt, quæ generãtur ex spermate, quæ sunt similarium partium præter carnem, & adipem: & alia sunt, quæ ex sanguine generantur, ut caro, & adeps; quod .n. est, pratèr hæc duo, ex duobus generatur spermatibus, masculorum spermate, & spermate mulierum*, ex qua Auic. sententia, cum habeamus, aliam esse materialem causam carnis, & adipis, & aliã reliquarum partium similarium, concludamus Aduersarij doctrinam, nec Hyppocraticam, nec Galenianam, nec Auicennicam esse. Vtq; clariùs vniuersa patescant, adnotatione occurrit dignum, quòd partium humani corporis, cum aliæ sint sanguineç; seminales aliæ: ex semine producuntur hæ, ex sanguine illę: & quamquàm Arist. (Gal. referente 1. de semine cap. 12.) visus fuerit sentire, sanguinem, atq; hunc mestruum, materialẽ causam esse partium corporis, non propterea cum aduersarij sententia pęsistendum; propterea quòd sanguis ille non eamdem in omni mẽbro seruat naturam, verùm commutatur in semen, ex quo postea seminales producuntur particulę: atq; huic veritati innixus 1. de semine cap. 10. Gal. solam carnem conscripsit generari ex sanguine, reliqua verò generari quidèm, ex sanguine, sed vt mutato in semẽ, quarè non satis est, solus sanguis, ad solidarum partium generationem, sed, & semen requiritur, tùm masculinum, tùm fœmininum, vt elegantèr conscripsit Lucretius.

Semper enim partus duplici de semine costat,
Atq; utriq; simile est magis, id quodcumq; creatur,
Eius habet plus parte æqua, quod cernere posis,
Siuè uirum suboles, siuè est mulie bris origo.

Sed ad Gal. *Sanguis etenim* (habet lib. de semine) *semẽq; genitale generationis nostræ primordia sunt.* ꝙ idẽ repetens 8. de plac. 1. & com. 23. 1. de natura humana, apertè decernit, sanguinẽ mestruũ esse alterũ generationis principium, & hoc magis materiale, quàm semen: ꝙ (eodẽ referente 2. de semine) nõ solùm facultas est, sed, & materia quędam; nec mestruum materia solùm est, sed, & facultas. Verùm specificè rem, inquiramus.

Asser. aduer. vt confideretur errore s.atet.

Assert 17. & eius cõf.

Auicennæ senten. aduersa supradictę asfert.

Locus Arist. interpretatur.

Lucretii sententia aduersa affert aduer.

A

B

C

D

E *OSSIUM, cartilagenum, ligamentorum, membranarum, tendonum, glandularum, fibrarum, uenarum, arteriarum, atq; neruorum, propria, ac determinata seminali assignata materia, undè diuersitas, in eisdem profluat temperiei, obitèr indagatur. Cap. IV.*

SOLIDARUM, Ac similarium corporis partium, specificam magìs factitantes doctrinam, hanc proponens nobis Gal. 1. de semine. *Membranosa (inquit) omnia, ex semine suum ortum sortiuntur, quæ autèm carnosa species sunt, omnia ex sanguine condita, ob id, quæ ex sanguine ge-* F *nerata sunt, si corrumpantur, quandoq; facilè regenerantur, ut quæ materiam generationis largam possideant; &c.* quæ verò ex semine, vel nulla, harum regeneratio est, vel difficilis. Vndè ossa (dicebat Hypp.) discissa non augeri, nec agglutinari. Sed specificè magìs loquens Auic. prima primi, doc. 5. cap. 1. Omnes partes similares, prætèr carnem, & adipem, productas esse, ex semine commonefecit, & exordium sumens ab ossibus, ex Galeni decretis, libro de semine, ossa textatur esse, membra similaria, genita ex semine, gratiâ fundamenti, omnium partium corporis. Cœterùm, ex eodem sciendum Galeno; Naturam ad generationem membranarum vti, G genituræ viscositate, ex qua quidèm quicquid crassius, magisuè terrenum, ac minùs tractile est, ad ossium ipsam generationem delegat: Hypp. lib. de carnibus num. 4. confirmans id ipsum. *Vbi (inquit) non inerat glutinosi, uerùm pinguis, & frigidi, citiùs exusta sunt proptèr pinguedinem, atq; hæc ossa durissima; & rigidissima sunt: ubi uerò pingue, & glutinosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt.* Ecce ex Hyppoc. doctrina, non solùm requiritur seminis determinata portio ad ossium, generationem, sed pro ossium varietate, varia etiàm eiusdem seminis exposcitur conditio. *Caro* (ibidèm dicebat Hyp- H poc.) *augescens à spiritu unumquodq; simile abit ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodq; in propriam regionem abit, iuxtà cognationem, & ad id, à quò genitum est; & quæcumq; à densis genita sunt, densa sunt, quæcumq; ab humidis humida, & reliqua iuxtà eamdem cognationem fiunt in incremento, & ossa durescunt à calore conglutinata:* Ossa commonefecit Gal. lib. de ossibus, & primo de semine 8. sunt corpora similaria frigidissima, aridissimâ, ex duriori, & crassiori seminis portione, ab ossifica facultate, producta. Vbi elegantissimus Fernelius 7. suæ physiologiæ cap. 10. videns contrà nostri Aduersarij placita, non omnia similaria membra, genita esse ex sanguine, vt calido, & humido; hæc nobis, in genere, reliquit textatum. *Ex puriori, & uegetiori seminis*

Gal. sententia cōtra aduer. Apolog.

Auicennæ doctrina, contra psatas asser.

Ossium, & membranarum materia.

Hypp. notatu digna sententia.

Ossiū materia ex Gal.

Fernelii doctrina. *minis portione, quæ in uteri medium concedit, loci tempore suscitatur solidarum partiũ materia, quæ spiritus, omniumq; uirium, & facultatum, atq; etiam opificis nostri sedes est: hic protinus quasi discusso tepore exurgit, in actusq; proprios erumpit, ac primum, multo spiritu turgescens, se diffundit, omniaq; permeans partes uarias, quæ sunt in semine (hoc.n simplex non est, & unius modi, quamquam tale appareat) secernit, calidas à frigidis, tenues à crassis, & terreis; ut singulæ demùm in propriam naturam redeant, & his partibus effingendis suggerantur, à quibus olim decesserunt.* Hęc ibi Fernelius, qui Hyppocraticam, Galenianamq; professus doctrinam, apertissimè demonstrat, nõ solùm materiam similarium partium corporis, sed, & temperamentum, ab eadem scaturiens. Quamobrèm minùs est, vt aduersarius scribat. *Sed cum ex sanguine nutriantur, & augeantur, generenturq; omnia membra nostri corporis. Videlicet ossa, nerui, cartilagines, tendones, panniculi, caro, adeps, &c. qui fieri potest, ut diuersi sint temperamenti?* Nam prætcrquàmquòd falsum est, præfatas omnes corporis partes, genitas esse ex sanguine, vt calido, & humido (quià prętcr carnem, & adipem, ex semine sunt productæ) accedit, quod falsum quoq; atq; à veritate alienum, easdem nutriri, & augeri, eodem et vtì calido, & humido similitèr sanguine. Verùm determinatam dictarum partium, prosequentes materiam.

Conc. cõtra assert. 17.

Cartilaginum determinata materia. Cartilago, quæ ex 2. de temper. ossium est imago, genita, & ipsa est, ex semine, à vi propria, gratià custodiæ partium motui destinatarum, post ossa maximè terrestris, frigida, sicca, dura, põderosa orbata sensu, ac sola siccitate ab ossibus, in quibus maior est siccitas, differens: dictum est, semen, esse materiam cartilaginis, quià ex Hypp. 6. aphoris. 19. cum discissum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genę particula tenuis, vel pręputium, neq; augetur, neq; coalescit; argumentum haud imbecille, ex semine, allatas singulas partes, esse conflatas: additum est, cartilaginem, post ossa, esse maximè siccam, tùm quià semen, ex quo gignitur, nõ adeò siccum est, vtì semen, ex quo propagantur ossa; tùm quià, Gal. referente 3. de facul. natur. cap. vlt. nutritionis, auctionisq; eiusdem cartilaginis materia, mucosa, & lenta est. Sed enim quantì materia nutritionis intersit, pro temperiei partium constitutione Auic. prima primi doc. 3. cap. 2. his verbis affirmat. *Omnis membri naturalis complexio, similis est ei, quo nutritur, & secundùm complexionem accidentalem assimilatur ei:* ità vt, si cartilago fuisset genita nutrita, & aucta sanguine, vtì calido, & humido; proculdubio complexio accidentalis fuisset, similis ei, sed hac eadem de re infrà. Post cartilaginem, sunt ligamenta, quorum afferens materiam Galenus primo de semine 10. ità decreuit. *Semen, ex quo genitum* est

Auicẽnas, de mat. nutritionis partiũ corporis.

B *est ligamentum, lentum extat, & uiscidum, quod calor extraxit, in generatione ossis, ut portio seminis terrestris uertatur in os, portio autèm uiscida, & lenta in ligamentum:* nec quidèm ab re, cum enim genitum hoc à natura sit, gratiâ cystodię coniunctionis partium, eiusmodi esse debebat, materia ligamentorum; quę præterea, cum Gal. Auth. 3. de natural. fac. vltimo ex lento, viscidoq; nutriantur humore, hinc est, vt frigida quidèm, & sicca existant temperatura, sed media inter cartilaginem, & neruum. Membranæ, inter seminales partes, quæ cooperiunt, ac tegunt alias sibi subiectas, veluti, cor, cœrebrum, musculos, &c. ex semine sunt, & ipsæ productæ, enutritæq; &

Ligamentoru materia.

F auctę, vt Gal. affirmat, eodem 3. de natur. facul. *Præterea (inquit) ligamentis, & membranis, & neruis lentus humor, qui in ijs inspersus uisitur, circumtenditur, &c.* vt meritò Membranarum, temperies, ex 2. de locis affec. 7. frigida sanè sit, & sicca; verùm pro seminis conditione, necnon alimenti, quo generantur, nutriuntur, & augentur. Tendo pars altera seminalis, producta gratiâ voluntarij celebrâdi motus, quòd ex semine cõstet, vel indè apparet, quòd proxima eius materia, nerui existunt, & ligamenta, in musculis dispersa, rursusq; inuicèm coëuntia, vtraq; ex semine (vti diximus) propagata; vnde neruorum, ligamentorumq; iure naturam reportat,

Membranarū materia.

Tendonis materia.

G atq; temperiem; De neruorum materia, venarum, item, ac arteriarum (integra seminalium partium, vt habeatur structura) indubitatum hoc est; semen illud esse, ex quo huiusmodi partes, sunt productæ (ea inquam stante lege, qua sancitum fuit, ab Hypp. si discindantur, non ampliùs coalescant. Verùm animaduersione occurrit dignum, quòd nerui, qui ex cœrebro, spinaliq; defluunt medulla, ex substantia facti sunt medullari, fibrosa, & membranosa, gratiâ distributionis facultatis animalis: hancq; materiam assignans Gal. 3. de anathomic. administrat. 2. apertè docet, illud, quod originem ducit ab aliquo, substantiam obtinêre eiusdem,

Neruorum venarum, & arteriarum mat.

H cum suę origine speciei: quòd autèm fibrosa substantia, ad neruorum concurrat structuram, idē monet Gal. 3. de facul. natural. vlt. quòd accedat, & membranosa, præsertìm quò ad superficiem, 7. de placitis 3. non subticuit idem, qui asserens neruorum temperiem, frigidam esse, & siccam (exangues enim sunt) ex lenta, frigidaq; generationis materia, ex 2. aphor. 26. dependêre, fatendum. Venæ, quæ à naturâ fabricatæ sunt gratiâ distributionis sanguinis crassioris, ex carnosa, fibrosa, membranosaq; (vt proxima) sunt constitutæ materia; quæ illud sibi dedit temperamentum, quale in membrana, carnosa parte, ac fibra reperitur, frigidum .s. & siccum, verùm multò minus, quàm in hucvsq; propositis; tum ꝓpter concursum

Venarum materia.

concurſum partis carnoſę; tum ob continuum ſanguinis, per eas defluxum; Vndè arteriarum materia eadem propè eſt, verum tẽperies diuerſa, ratione calidioris, per eas defluentis ſanguinis. Eſt inquit Gal. 5. Meth. 7. arteria in paſſiuis minus ſicca tendine, magis ſicca neruis, & venis. Generatio vtriſq; eſt, 1. de ſemine (repetit idem) ex ſubſtantia ſeminis in fiſtulæ modum cauata. hæc eſt materia venarum, & arteriarum proxima, remota illa: ſubſtantia .ſ. membranoſa, carnoſa, atq; fibroſa, ex triplici compoſita genere fibrarum, rectis obliquis, & tranſuerſis, quæ ex ſemine per Auicennam etiam ſunt productæ, Fibrarum autem duplex eſt genus, in corde vnum, in muſculis alterum, ex ſemine vtrumq; conſtructum. Cœterùm muſculorum fibrę ſunt neruorum, & ligamentorum partes Gal. auth. 2. de temperament. 3. vt temperies frigida ſit, & ſiccà. materiam inſequens ex qua. Cordis autèm fibroſa ſubſtantia, quædam propria ſpecies eſt, ex ſemine immediatè producta, calidiorem obtinens temperiem, ob caloris, qui indè ſcaturit originem. De glandulis, ne quid inter ſeminales particulas relinquamus intactum. hoc ſcire expedit, exangues eas eſſe, & proindè ſeminales, factas gratià cuſtodiæ, venarum, arteriarum, atq; neruorum: quarè frigidum eiſdẽ ineſſe temperamentum, ex 5. aphoriſ. 64. colligitur, omne .n. exangue frigidum eſt. Verùm glandulę nõ ſolùm ſunt frigidæ, ſed, & humidæ, & ratione materiei, ex qua, & ratione continui defluxus excremẽtorum humidorum, ad eas. Deq; ſeminalium penè omnium partium materia; temperieiq; à ſanguine, diuerſitate, ſint iſthæc ſatis: quid de ſanguineis dicendum ſit, in ſequenti patebit: & quoniam aliquæ ſunt, quæ ex ſanguine generantur, & ſemine: cuiuſmodi vna in primis cutis, ab hac exordienda noſtræ ſequentis orationis eſt tela.

Arteriarum materia.

Fibrarum duplex genus, & materia.

Glandularum materia.

CVTIS Veræ, cuticulæ, ac carnis aſſignata materia, qualis indè effluat temperies, contra Aduerſarij ſententiam, demonſtratur. Cap. V.

CVM Igitur, cutis nomine, intelligenda ſit, corporis illa pars; quæ ad indumenti inſtàr corpus integit, δέρμις .ſ. & ἐπιδέρμις nuncupata à Græcis; huius eſſentiam, atq; materiam proponens nobis Medicorum ſchola vniuerſa. cutim, dixit eſſe, partem ſimilarem, genitam ex ſubſtantia ſanguinea, & ſeminali, gratià cuſtodię partium ſubiectarum. Dictum à nobis eſt, cutim eſſe partem, vel rectius vt dicatur membrum; quià viuit; nutritur enim, augetur, & ſentit; per venas nimirùm, neruos, & arterias: additum eſt, ex ſanguinea,

Cutis materia, quę.

E sanguinea, ac seminali substantia, esse productam, quia Gal. auth. 3. Meth. 1. semen perfectè mixtum cum sanguine, illius existit materia. *Si cutis* (dicebat Gal.) *prorsus pereat, non amplius reparatur.* vndè colligere licet, semen etiam, preter sanguinem, ad cutis constitutionem concurrere: quam veritatem confirmans idem Gal. 1. de temperam. vlt. Cutim asseuerauit esse veluti neruum, sanguine preditum: per neruum etenim significauit, portionem seminalem, per sanguine praeditum autem, sanguineam. Cum igitur, verae cutis semen, & sanguis perfectè mixtus existat materia, quale illius sit temperamentum facilè patet: facta namq; (Gal. ibidem teste) ex carne calida, & humida (ecce portio sanguinea) & substantia neruosa frigida, & sicca (ecce seminalis) nonnisi temperata, ex miscella vtriusq; substantię, existere potest: eoq; magis cũ temperato nutriatur sanguine: vndè iurè dictum est à Gal. Cutis est temperata, & obtinet mediocritatem temperamenti, & pręsertim, quae collocata est in interna manu; in vola. s. nuncupata. Sed rationem afferens à nobis innutam 4. de vic. rat. cap. 12. respiciens ad temperiem, penes qualitates actiuas, cutim dixit esse frigidiorem carne; respiciens verò 3. Meth. ad passiuas, cutim esse carne ficciorem cõscripsit: vt propterea caro cum calida, humidaq; absolutè sit, cutis verò minùs calida, & minùs humida carne, ea temperata sit; nec quidem ab re, instrumentum enim cum esset futura tactus, à quocumq; qualitatum excessu, immunis esse debebat. Sed ad cuticulam accedamus; Vsus cum idem sit, materia est omninò diuersa, vnde, & diuersa aliquo modo temperies: Nàm concurrens solus sanguis absq; semine, ad generationem cuticulae, ex necessitate fit, vt paululũ declinet à tẽperatura cutis. Quòd autem ex sanguine, vt ex materia, cuticula generetur, facilis restauratio illius (si deperdatur) declarat; quemadmodum, & carnis; cuius temperaturam, atq; materiam cum apportet Apologiae author; nostrę sunt partes, vt veritatem in singulis indagare tentemus: hanc, nostrum quando fuerit institutum, in minimis etiam venari. *Caro igitur* (ex Ambrosij Parrei doctrina, magno suo opere de humani corporis anathome libr. 2. cap. 10.) *cum pars sit similaris, ex puriori sanguinis coagmentata portione, sese in staminum, seu fibrarum interstitia insinuante (quò ea inuestiat; ac uelutì uallum quoddam, & propugnaculum sit, aduersus caloris, & frigoris iniurias, lapsusq; omnes externos molle, ac uelutì cedens tomentum.)* Non video quomodo cum Apologiae professore persistendum sit, asseuerante. *Per accidens esse, ut à forma carnis consequatur, ex sanguine (qui calidus est, & humidus) hoc temperamentum, calidum, & humidum.* quarè

Cutis temperamentum vndè. (F)

Temperatior hominis pars, quae.

G Cutis, cur temperatar

H Carnis materia ex Parreo.

Affert 1; & eius cõfutatio.

quarè num solida, & firma, peripatetica, & medica tāti nostri ad- A
uersarij sit doctrina, videndum. Auicennas, qui inter Arabas om-
nia sciuit, remouens facillimo negocio omnem, de carnis tempe-
rie, inter nos, atq; eruditum virum, controuersiam hæc habet.
Auic. doctr. contraria dictæ assert. *Et dicemus etiam, quòd sunt quædam membra, quorum complexio sanguini*
est propinqua; non ergo indiget sanguis in eorum nutrimento, multoties con-
uerti sicut carnis: quapropter in ea, neq; foramina facta fuerunt, neq; uen-
triculi, in quibus aliquanto tempore, nutrimentum, quod eis ingeritur immo-
retur, & deinde caro ex eo nutriatur, imò illicò cum ei nutrimentum occurrit,
in ipsam conuertitur. hęc libr. 1. fen. p. doc. 5. cap. 1. scripsit Arabicę
medicinę princeps; à quo cum habeamus, carnis complexionem B
esse propinquam sanguini (ipsius generationis, nutritionisq; ma-
terię) haud ambigendum, per se, non autem per accidens, carnem
sanguinis reportare tēperamentum: de quo differens lib. de mor-
bis mulieb. num. 2. diuinus Hyp. apertè visus est, eius naturam cō-
donasse naturę complexionis sanguinis, ita vt pro huius diuersa
conditione, diuersa cōditio sit temperamenti carnis, habet enim.
Hyp doctr. contraria dictę asser. *In uiro solidior est caro, quàm in fœmina, propterea quòd sanguis, ex quo con-*
stitutus est uir, robustior est, & calor ualidior, qui sanguinem exiccauit, qua-
re uir est carne sicciore præditus, &c. iam verò solidior in viro est caro,
quia ex sicciori, & solidiori in eodem fit sanguine: dicendumq; C
per accidens esse, vt caro reportet temperamentum sanguinis, ca-
lidum .s. & humidum? reportat caro ex sanguine, per se qualita-
tes secundas, non reportabit primas? Sed clarius hoc idem, cum
Hyppocrat. vt patescat, videamus quam habuerit sententiam, de
materia ipsius carnis. inquit igitur Hypp. lib. de carnibus num. 10.
Carnis materia ex Hypp. Et humidum sanguinem, & minimam aliorum humorum partē,
carnis esse materiam, vbi noster Gal. lib. de constit. artis med. cap.
7. confirmans id ipsum. Non enim (dicebat) carnis est vnicum
elementum, vt V. G. sanguis calidus, & humidus per se (vt volebat D
aduersarius) sed calidus, & humidus, cum alijs admixtus humo-
Cófut. eiusdem assert. ex Galen & Hypp. ribus, his quidem minimis, illo verò plurimo ad carnis concurrē-
te, productionem. Idem Hypp. lib. de affec. num. 38. priorem re-
petens ferè sententiam. *Ad impurgata (*scribit*) ac putrescentia ulcera,*
acria faciunt, & mordacia parùm, ad carnem producendam, pinguia, & ca-
lida magis conducunt, ab his enim caro pullulat. Cæterùm caro fit (ut dictum
Hypp. conc. de materia carnis. *est) ex sanguine cocto à calore, & frigore condensato, undè cum humida sit;*
non habet summum calorem, nec frigus, sed moderatum, tamen parumper su-
perat calor. hucvsq; Hypp. qui clarissimè decernens, ex sanguine
pingui calido, atq; cocto, carnē pduci, decernit et, quomodo per
se ad calidum magis illius temperamentum declinet, quàm humi-
dum,

E dum,& re vera,cum simile prorsus tēperamentum sit carnis,cum illo sanguinis,vt,& Gal.cognouit 1.de natural.facul.10.& 3.eorūdē cap.15.(vbi passim decreuit, eas in vniuersum carnis esse conditiones, quales nactus fuerit sanguis) firmitèr decernendum ex necessitate,constitutionis temperiei sanguinis, eandem per se reportare, & carnem pro naturę tamèn animantium diuersitate, quæ alium,atq; alium producit sanguinem; ità vt, quibus hic fuerit calidior,caro quoq; futura sit calidior,quibus humidior,caro etiam humidior, & sic de reliquis; veluti,de pinguedinis ex sanguine generatione,identidèm infrà dicetur. Nunc quià multiplex

Carnis tēperies à quibus varietur.

F carnis est in vno,eodemq; corpore,species: de qua,promulgata lex, sit audienda,videndum. Ad hęc.Quadruplex cum sit carnis species, rubicunda vna, qualis est musculosa animalium sanguine præditorum; pallida secunda in eisdem, qualis in corde, vesica, vtero,ventriculo,& œsophago spectatur: visceralis tertia,vt propria cuiusq; visceris substantia,quę remanet sublatis venis, & arterijs, atq; tunica,vt in vesica fellis,cœrebro,renibus,& liene;& quarta fungosa, ac mollis ad linguæ attinens carnem, atq; præputium. Nulli dubium,quæcumq; dicta sunt,de carnis materia, atq; temperie,ad primam,illius referenda esse, speciem, hoc est musculo-

Carnis species quadruplex.

G sam: cuius discrimen à reliquis,quià in materia in primis censetur,hinc fit,vt diuersitas quoq; spectetur temperamenti. Vbi nāq; caro musculosa genita est,ex sanguine qualitatum omnium participe,à dominio tamèn calido,& humido,aliæ carnis species,ex semine sunt productæ. quò fit,vt caro musculosa, si deperdatur restauretur,aliæ verò carnis species restaurari non possint. *Fibræ*(dicebat in sua Meth. Anathomica,nunc typis mandata Illustris Capiuaccius) *primæ speciei carnis (ab alijs aliarum specierum maximè differunt: quid in carne musculosa fibræ procedunt ex sanguine, in alijs uerò speciebus ex determinato semine:quòd si nerueæ, & ligamentales etiam fibræ in*

Caro musculosa cur diuersa ab aliis.

Capiuacii doctrina.

H *prima carnis reperiantur specie, dum s. nerui,& ligamenta in fibras degenerant,attamèn alterius hæ, sunt conditionis,à fibris carnosis:hæ siquidèm(vt in cauis apparet implendis vulneribus,aut ulceribus)si amputentur, regenerantur;verùm caro illa,cuius carnosæ sunt fibræ, absq; neruosis, ac ligamentalibus persistit fibris.* hincq; mirandum nō est,si caro illa sit plurimum imbecillis,ad sensumq; ac motū inepta;sicuti tū in alijs vulnerib' licet cōspicere; tū in amputati nasi restauratione, à Parreo maximoperè illustrata. Sed.n.quicquid de carne,ei' materia atq; tēperamēto fit; Ad pinguedinē accedam', videamusq; philosophia,ac medicina,duce,qūo clarissimum est,sanguinem esse, pinguedinis cuiusq; materiā,indeq; suum vniuersum reportare tēperamētum.

Amputati nasi restauratio per Parreum.

B EX

EX Græcorum, Arabum, atq; Latinorum Philosophorum schola, decernitur tùm generice, tùm specificè, sanguinem, determinatam esse pinguedinis omnis materiam, aduersus Apologiæ authorem, atq; asseclas. Cap. VI.

PARTIVM, Quę veræ sunt partes, ac similares, ex solo productæ semine, & ex semine admixto cum sanguine, atq; ex solo sanguine, absoluto discursu, inuitat Apologię nos doctor, vt eò tandem conuertamus hũc stylum, quò suum traduxit, & ipse, ad adipis .s. contẽplandam naturam, siuè essentiam, materiam, atq; temperamentũ: quorum omnium gratiâ, non ignobilis orta inter nos est, in B philosophia, ac medicina discordia. De materia igitur adipis, dicens vir doctus. *Ex mente Philosophi sanguinem statuis pro materiali causa adipis (quod an sit uerum, uel falsum apud me est ualdè suspectum) sed admittamus pro nunc, nè pertinacitèr contrà unamquamq; assertionem tuam, agere uideamur:* Ne quid nobis, gratis à tanto aduersario sit condonatum, veritatem spectemus. Adipem ergo esse, quid similare, fatemur (quod .n. parti conuenit, toti accommodatur) sed esse veram partem, vel membrum, vt idem his verbis conscripsit, (Caro adeps, & deniq; cœtera similaria membra) Medicina, in C qua strictiùs loquendum est, quàm in scientia demonstratiua, nõ suadet nobis. Nàm veræ partis, vel membri essentia, cum locata sit in coherentia toti corpori, coniunctioneq; vitæ cum illo.: adeps quià vita destitutus est (modò .n. per inediam, alimenti, sanguinisq; penuriam cedit, modoq; in vtile, partibus alijs vertitur alimentum;) pars vera non est: & multò minùs membrum, quià huiusmodi vox, dissimilaribus atq; organicis accommodatur partibus, minimè autem similaribus, quæ particulæ potiùs (vti vidimus) dictitantur. Quamobrèm haud in verè partium censu, adnumerandus est adeps, sed inter excrementitias, non tamèn inutiles (vt in sequenti patebit) Nunc ad grauiora accedat oratio: D Adipem ergo omnem, siuè pinguedinem, vel corpus quodcumq; pingue, vel oleosum fieri (vt obitèr in paradoxo conscripsimus) ex sanguine tanquàm materia, adeò ex philosophi mente, ac rei natura compertum est; vt vel philosophi, indignus esset nomine, qui philosophię principem, hac in re nõ insectatur; vel ἀσόφος, esset censendus: Scribens .n. 2. de partibus animal. 5. *Seuum, & adeps inter se differunt sanguinis ratione; nàm eorum utrumq; est sanguis concoctus per bonitatem enutriendi, consistitq; ex eo, quod in pulpam animalis nõ absumitur:* quis dubitat ex philosophi mente, an sanguis sit adipis materia? & confirmans, his ipsis verbis paulò infrà ibidèm. Quamobrèm

Prima assertio Authorum Apologiæ.

Verba asser. 17.

Adeps non est verè pars & ratio.

Sanguis est pinguedinis mat. ex Aristotele.

E Quamobrèm nullum ex ijs, quæ sanguine carent, vel adipem habet, vel seuum, quādoquidem sanguis deest, quis ausus erit in dubium reuocare, an idem sanguis sit adipis materia? Sed ad alia. *Sanguis* (habet in eodem capite) *ut dictum iam est, sensu caret, & ob eam rem, nec adeps, nec seuum sentit, sunt enim sanguis concoctus, quod si totum corpus tale efficiatur, nullum præterea sensum habere poterit.* Quibus minùs adhùc contentus philosophus, inquit paulò infrà. *Oleosa omnia sterilia ea de causa sunt; quantum enim ex sanguine proficisci ad genituram, & semen genitale debeat, hoc in adipem, aut seuum sumptitatur; sanguis enim cum concoquitur, ad hac transit, itaq; aut nullum omninò excrementum in ijs ipsis consistit, aut parum.* — Arist. sententiæ cōfirmatio.

F Hominum (dicebat 1. de generat. animal. cap. 8.) *nonnulli ubi per habitum corporis bonum, carnulenti, aut pinguiores euaserint, minùs semen emittunt, minusq; rem uenerem expetunt, ratio autèm est, quia materia quæ semini gignēdo aptissima erat, in adipem uertitur, sicq; ex seminis defectu, uenereæ etiam rei, emanat carentia.* Viri (subdidit ibidèm) *mulieresq; pingues, minùs fœcundæ esse, quàm non pingues uidentur, quoniam in negotioribus excrementum concoctum transit, in pingue; nàm, & pinguedo excrementum est, bonitate substantiæ salubre.* Hæc omnia sunt Philosophi, ex cuius mente dicentes nos in paradoxo ex 3. de historia animal. cap. 16. quòd caro vertitur in pingue quotiès pabuli — Eiusdē sententiæ corroboratio. — Veneris inopia vnde.

G copia suppetit, nimirum sanguinis: haud suspectum esse debebat Aduersario, Peripateticā profitenti doctrinam, an sanguis, sit adipis materia: Non. n. Poeta Arist. erat, nec methaphoricè, aut per similitudinē fuit loquutus. Cœterùm à peripateticorū principe, nō recedentes Auer. in propria cap. illius comm. Auic. Gal. ac integra medicorū schola: dicebat Auer. *Quòd autèm adeps sit excremētum sanguinis, indicium est, quid animal uacans sanguine, priuatur ipso, differtq; à pinguedine seuum multitudine, & paucitate, iuxtà diuersas differētias materiales eorum: cōmunicant tamèn in hoc, quòd substātia cuiuslibet ipsorum, est* — Euacuatur suspicio Aduersarii. Responsio ad Aduers. assertionē. Auer. doc. de ping. mat.

H *excrementum sanguinis cōcocti, &c.* Auic. 2. fen. 1. doc. 3. cap. 3. manifestè inquit. *Pinguedinis, & adipis materia, sanguinis est unctuositas.* Gal. 1. de tēper. 2. de natur. fac. cap. 3. ac 16. de vsu par. 2. clarissimè docet, ex sanguine, vt ex materia, adipē esse pductū, & 2. de simpl. med. facul. explicatiorem habens sententiā, pinguedinis cuiusq; speciē, ex sanguine, genitā esse, affirmat. Fernelius lib. 2. de elemēt. cap. 2. & Ambrosius Parreus inter recentiores elegantissimus lib. 1. suæ Anathomes cap. 6. apertissimo decernunt ore, ex sanguinis oleosa portione, adipē esse conflatum. Corpus oleosum genericè dicebat Gal. 16. de vsu part. 2. ex eadē sanguinis oleosa portione, & pingui, effusa per tenues venas, à natura generari. Quamobrē à primo ad vltimū, pinguedinis cuiusq; materia, ex philosoph. ac medicorum — Galeni, & Auicennæ sententia, de eadem: — Fernelii doctrina, & Parrei.

 placitis

placitis cum sanguis existat: non nobis id condonandum, sed à A
tantis viris (nobis referentibus) accipiendum. Verumenimuerò
distinctiori studentes doctrinę, speciem vnamquamq; pinguedi-
Diuersæ pinguedinis species. nis (ad cuius nomen, accedit ipsamet πιμελὴ, στέαρ, ἀλοιφὴ, λί-
πος, λιπαρότης, & κνίσσα, pinguedo.s. pingue, vel pinguitudo,
adeps, seuum, vel sebum, assungia, sagina, vnguen, vnctio, & huius-
modi) ex determinata sanguinis portione esse productam; hinc
Pinguedo propriè, quę. deprehendatur. Pinguedo, quæ inter oleosi corporis (quod ge-
nus est) species, substantia existit mollior, & aquosior, nullo mo-
do friabilis, & solida; ex Arist. 2. de partib. animal. cap. 5. ex ea fit
sanguinis portione, quæ aërea magis est, tenuior adhùc, & cum B
Auicenna, vnctuosior, atq; humidior. ad quam veritatem respici-
ens 3. de alimentorum facult. Gal. πιμελὴ dicebat ὑγρόν τι χρῆ-
μα ἐστὶ παραπλήσιον ἐλαίῳ, διὰ μακρὰν παλαιότητα πεπαχυμέ-
νον. *Pinguedo s. unctio quædam est humida similis oleo; ob multam anti-*
Locus Arist. emendatus. *quitatem incrassato. Pinguedo, & adeps* (sic legendum est in Arist. nō
seuum, & adeps, nàm πιμελὴ Græca est vox) *intèr se differunt san-*
guinis ratione. lib. & cap. nuper cit. asserebat Philosophus; aliam de-
monstrare volens, esse sanguinis portionem, idoneam ad pingue-
dinem, & aliam, opportunam ad adipem. Sus enim eorum, quæ C
benè nutriuntur (vt Gal. est author 2. de simplic. medic. facult.)
Pinguedo quibus copiosissima. πλείστην πιμελὴν ἔχει, διὰ τὴν φυσικὴν, τῆς κράσεως ὑγρότητα.
ex quo loco cum colligatur, sanguinem vnctuosiorem, & humi-
diorem, pinguedinis esse materiam: Accedamus ad adipem: hic
igitur cum durior, & siccior pinguedine sit, & medium quoddam
Materia adipis. videatur inter pinguedinem, & seuum, eius materia erit siccior,
ac durior sanguinis portio, qualis, dicit ibi Galenus terrestriorem
naturam habentibus inest. τοῖς γεωδεστέραν ἐχοῦσι τὴν ὅλην φύ-
σιν ζώοις τὸ στέαρ γίνεται. propria dicebat lingua. Seuum, vel
Seuum. sebum, quod terreum siccum, & non modò concrescens, verùm, D
& friabile, statim atq; refrixit, existit, ex terrena copiosissima
sanguinis portione, esse conflatum, Arist. 2. de partib. animal. sic
declarat. *Quorum sanguis corpulentior est, hæc seuum potiùs habent, se-*
uum enim terrenum est, undè fit, ut modo fibrosi sanguinis cogatur. Seuum
(dixit in comment. Auerr.) *differt ab adipe, quid ipsum est excremen-*
tum, terrestrioris sanguinis, quàm adeps, & ideò est plus terreum. Assun-
Assungiæ. gia, cuius nomine intelligit apud nos, suillus adeps, quemadmo-
dùm Plinius testat lib 28. cap. 9. ex sanguinis ea fit portione, quæ
tenuior adhùc, atq; humidior est, sanguinea pinguedinis materia,
vndè & magis ipsa pinguedine liquabilis, mollior, tenuior, atq;
Medullę. humidior. Medulla, quæ pinguedinis, vel oleosi corporis speci-
es

E es est,ex sanguinea fit materia oleosa, adhùc magis, & magis aërea,in ossium influente cauernis. Pinguis (scribebat 2.de partib. animal.cap.6.Philosophus) in pinguibus animalibus,medulla est, atq; assungiæ similis: at quibus sanguis non pinguedini, sed seuo similis,per coctionem euadit, ijs medulla seuo similis est: quamobrèm,vt cornigeris animalibus,nec vtrinq; dentatis,medulla speciem gerit seui,sic vtrinq; dentatis, atq; multifidis pinguedinem refert. Hæc de oleosi cuiusq; corporis, tùm in genere,tùm in specie materia;de tẽperie q̃d decernendum sit,patescet imposterum. Medullæ discrimen.

F *OSTENDITVR caliditatem, efficiens esse principale generationis cuiusq; oleosi corporis; frigiditatem verò conseruatiuum: ex conuenientiq; ac determinata specierum omnium eiusdem, materia,temperies tùm in genere,tùm in specie innotescit; ubi absolutè siccum non esse adipem, contra Aduersarium, definitur.* Cap. VII.

FIRMAM, ac stabilem, de pinguedinis cuiusq; temperie,vt afferre possimus,doctrinam; scrupulus auferendus in primis, de eiusdem efficiente; hoc enim, à quibusdam cum decernatur caliditas,ab alijs frigiditas,quid veritas sentiat,aperire tentandum. Altius er-
G go sumentes exordium, cum natura in partium nostri corporis fabrica,formatrice facultate vtatur, hæcq; duplex sit, principalis vna, vt caliditas,minùs principalis altera,vt frigiditas: haud ambigendum,caliditatem eam esse, quæ vt efficiens principale, pinguedinis cuiusq; in corpore, producendæ concurrit; frigiditatem verò, vt minùs principale. Pinguedo.n.vniuersa,cum sanguis sit cõcoctus, ac finis probæ sanguineæ cõctionis; nullus philosophãtium erit,qui à frigiditate,coctionem emanâre contendat: *Nam sanguis* (dicebat Philosophus) *dùm concoquitur, ad hæc transit: adipẽ*
H nimirùm,& seuum. Præterea cum adeps,& oleosum quodcumq; corpus,in partibus calidioribus generetur,veluti in inferiori ventre (quem ἐπιγάστριον dicunt, vbi copiosus est calor, ad ciborum perficiendam coctionem) in hepate adhùc,quod post cor calidissimum est; in renibus,ac corde ipso; q̃ omnium est calidissimum: quis dixerit, à frigiditate, vt ab efficiente, pinguedinem omnem produci? quarè caliditas, minimè autèm frigiditas, pinguedinis censenda in causa; verùm hac lege, qua.s. non excedens est, aut adurens,sed temperata,ac blanda: atq; hanc veritatem cognosces Philosoph.5. problem.3. Ventrem dicebat exercitatione (à qua calor nimis accenditur) extenuari: vt propterea moderatus calor,quies, & otium pinguedinis existãt in causa, sicuti in gracili-

Facultas formatrix duplex.

Adeps in quib9 partibus generetur.

Arist. pulchra doctr.

bus,ac biliosis,qui otio sese tradunt,& suibus, quietis amicis, facilè licet intueri. id quod animaduertens Gal.2.illo de temperamentis. *Natura calidioribus, dixit, otiosam, & delicatam uitam expertis, temperiem ad humidus conuerti,indeq; adipem fieri, ac pinguedinem,* & ipsemet Arist. 3. de histor. animal. 9. *Quibus uenter calidus est, quiete immotioneq; pinguescunt*,admonuit. Vndè natiuum temperatumq; calorem,pinguedinis productionis, esse in causa, meridiana luce clarius spectatur: & re vera, quod calidum est, à frigido emanare non potest. Suem omnium animalium calidissimum ob inertiam,pinguedinis molem quàm maximam congerere 10.problem. 23.cum reliquerit textatum philosoph.argumentum hinc colligi potest firmissimum,caliditatem principalem pinguedinis existere causam. Quod igitur spectat ad minùs principalem, certè vt ex Gal.colligitur 2. de temperamentis,existit frigiditas. Dicens.n. *Quicquid in sanguine pingue,leue,& tenue est in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit, in frigidioribus seruatur: quumq; id uenæ extra se trasmiserint, ubi in frigidas particulas incidit (quod genus membranæ sunt) in ijs concrescit*: caliditatem visus est causam principalem agnouisse,minùs autem principalem, & conseruantem, frigiditatem. Iam verò qui fieri potest, vt tanta in viuente corpore sit frigiditas,quę adipis materiam,alioquin calidam possit congelare; in calidissimisq; præcitatis partibus, in adipem possit, conuertere? Quarè satius dicendum censerem,cum peripateticorum principe,influentem caliditatem, collectam, compressamq; in proprijs locis,materiam coquerere,densare,firmare, immotam, compactamq; ad coctionis instàr (quæ incrassando procedit, reddere) eamq; ipsam pinguedini omni donare temperiem, & hanc consequentia (vt infrà patebit) quàm dictam à quibusdam frigiditatem: cuius munus quod sit potiùs genitam conseruare, quàm de nouo producere,ex Galeno 6. de Anathomic. administrat.6. manifestè colligitur. siquidèm, vt nuper innuimus, haud tanta esse potest in membranis,aut neruosis partibus frigiditas, vt potis sit materiam condensando,in adipem conuertere. quarè conseruabitur hæc à frigido, producetur à calido. Quod attinet ad temperiem, porrò nulla alia pinguedinis omnis existit temperies, præter eam, quæ in materia reperitur ipsius, quæq; ab efficiente procedit. Vtq, genericè de corpore quocumq; oleoso loquamur in primis. Pingue omne, ex Aristot. 3. de partib. animal. cap. 9. calidum est; calidum enim concoquit, & renes his de causis pingui operiuntur: quod idem repetens 4. de partibus 3. & 2. de generat. animal. 2. vbi dixit. *Quòd pingue, nec terræ, nec aquæ est,*

[Marginal notes: Efficiens pinguedinis cuiusq; — Frigiditas conseruat pinguedinem. — Frigidi munus in animal. — Pingue omnè calidum. Letters in right margin: A, B, C, D]

E est, sed spiritus: ex quo fit, ut per summa aquæ fluitet; haud dubium, calidam esse pinguedinem. genericè nunc loquimur: Et Galenus nobiscum assentiens, pinguedinem 4 de vsu part. dicebat esse calidam, vt vice olei in flammam mutetur, ac ἐπιπλόου ibidèm edocens vsum, hæc habuit. *Quòd quidem pinguedo res calida sit, cognoscit, & ipse sensus utentium ea, uelut oleo. Indicat non minus, & hoc, facilis eius in flammam conuersio, tanquàm ad flammæ naturam facilè accedat, nullum etenim frigidum promptè comburitur.* Calida ergo intèr actiuas qualitates erit pinguedo, vel adeps omnis, quatenus corpus quodcumquè oleosum, vel pingue sub eo seruatur: F calfacit autèm primò quia calida res est (vt philosophicis monstrauimus in Exercitationibus) calfacit secundò, quia viscosa, & crassa existens, penetrabili frigori meatus occludit: hincq; optimam aduersùs frigora esse pinguedinem, vulgari fertur adagio. Pingues enim vel à frigore non offenduntur, vel multò minùs. Sed calidam adhùc esse pinguedinem, non solùm efficiens demonstrat prędictum, sed, & determinata materia, hæc enim cum eadem sit, (Galeno authore 2. de different. febr. 12.) cum materia bilis, ac spermatis, impossibile est, aliam prætèr calidam, pinguedinis cuiusq; esse, temperiem. nùm verò sicca G sit, iuxtà aduersarij placita, asseuerantia. *Insuper, per te in proprio tuo exemplo, adeps generatur ex sanguine, qui quidèm sanguis est humidus, & adeps est siccus.* reliquum est βραχιλογίᾳ differere. Ad Galenum itaq; recurrẽtes, statuimus ex huius sententia primo de element. 6. 11. de simplic. medicament. facult. cap. propr. primo de temperamentis vltimo, & 2. de temperament. 3. & 4. pinguedinem omnem calfactoriam, & humectatoriam habere facultatem: quoniàm verò ad satietatem in exercitationibus philosophicis patescunt hæc omnia: temperiem iam venemur specierum H omnium, quas proprio nòmine in superiori capite cohonestauimus. Assungia ergo, humida magis, ac minus calida est, specie quacumq; oleosi corporis. nàm in habentibus naturam humidiorem, producitur. Pinguedo propriè dicta, quæ intra carnes residet magis calida, & minus humida assungia est, à calidiori namquè, & minus humido generatur sanguine. Seuum, calidum adhùc magis, & minus pinguedine, & assungia, humidum est; parùm etenim aquæ, & terræ multum habens (Aristot. 2. de part. animal. 5. asseuerante) friabile, & siccum quasi est. non inquàm absolutè, sed respectiuè. Seuum enim, cùm ex Galeno medicorum Principe 4. de composit. medicamentorum per genera cap. 5. vim habeat emolliendi, quod tale est, siccum

Prima ratio ostendens pingued. esse calidam.

Quomodò pinguedo calefaciat.

Secũda ratio ostẽdẽs ping esse calidam. Assert. 20. & eius cõfutatio.

absolutè esse non potest. Cæterùm, de adipe loquentes medici, A statuêre, quòd, ex eo quia aëreus magis est, quàm seuum, minusq; adhùc durus, calidior etiàm magis fit seuo, magis eodē humidus, pinguedine adhùc magis calidus, & eâdē minùs humidus: ità vt, medius adeps fit in temperatura inter pinguedinem, & seuum; & sic non absolutè (vt aduersarius sentiebat) siccus: hâc autèm veritatem cognoscens Gal. 3. de aliment. facul. 2. *Vtrumq; quidèm* (dixit) *pinguedo .s. & adeps oleosum est, humiditate tamèn, ac siccitate inter se differunt: pinguedo namq; humida quæpiam res est, oleo longa uetustate incrassato assimilis, adeps uerò pinguedine multò est siccior, ideoq; si calefactum ipsum fundas, coit facilè, & concrescit.* Hæc ibi Gal. quem interpretatus B Illustris Hieronymus Capiuaccius in sua Meth. Anathomica, dicere solebat. *Notent iuuenes, qui decipiuntur circa adipis temperiem, quòd pinguedo, & adeps in hoc conueniunt, ut tanquàm ab alteratrice principalitèr producantur à calido, & humido, tanquàm ab agente, secundariò ab agēte frigido: differentiam tamèn esse inter pinguedinem, & adipem, quià pinguedo est minùs dura, est minùs crassa, celeriùs liquatur, nec ità facilè concrescit; contra uerò adeps, qui quatenùs fit ab agente magìs calido, quàm pinguedo, (ut propterea circa pericardium non fit pinguedo, sed adeps) est magìs durus, est magìs crassus, difficiliùs liquatur, faciliusq; concrescit: & licet Gal. 3. de facult. aliment. scripserit adipem esse sicciorem pinguedine, aduertendum* C *per eam dictionem, sibi uoluisse magìs compactum, magìs concretum, quia adeps, & pinguedo sunt corpora humida:* hucvsq; doctissimus Capiuaccius, qui agnoscens non absolutè siccum adipem esse, sed magìs cōpactum, atq; concretum pinguedine, calidum, & humidum decernit existere corpus. *Si quis igitur nunc inferat* (vt inquit aduersarius) *quæ comparatiuè talia dicuntur, simplicitèr esse talia; non ne prorsùs omnis philosophiæ esset ignarus?* ità profectò quisquis fuerit, sanciuit Apologiæ author, qui tamèn nō aduertens Gal. comparatiuè statuisse, adipem esse siccum, absolutè hunc talem esse, decreuit; & cōsulens, recurrendum esse, in medicamentorum decernenda temperie, ad authores probatissimos; haud animaduertit, Gal. 11. de D simpl. sempiternę literarum commendasse memorię, pinguedinē omnem, vim habere, excalfactoriam, & humectatoriam: nec minùs animaduertens, quæ 3. de histor. animal. cap. 9. cōscripsit philosophus. adipem esse absolutè siccum prędixit: habet autem Philosophus, assignans rationem, ob quam oues renib' vndiq; pingui obductis intereant, solis vel maximè ouibus id accidere, quòd ijs, quæ adipe pinguescere solent, pingue humidum est. Ambrosius Parreus magno suo comment. de humani corporis anathome. *Adeps* (inquit) *temperiei media est inter calorem, & frigus, quod est inter seuum*

Refellitur 2o. Aduers. assertio.

Hieronymi Capiuaccii doctrina.

Positio aduersarii ve tissima.

Pingue ex Arist. humidum.

B *seuum, & pinguedinem: siquidèm hæc ad calidum accedit, illud uerò rationè siccitatis uergit ad frigidum. De cætero humida temperies in adipe dominatur, cuius usus est, ut partes humectet, quæ longa inedia, uehementi exercitio, & calore immodico arescere possunt.* Atq; hi authores sunt probatissimi, adipis afferentes temperiem: & quamquàm Galenus 7. de compos. medic. per genera cap. 1. siccum esse conscripserit adipē, sciendum nō genericè, sed specificè, præceptorem fuisse loquutum: habet enim. *Adeps animalium magis siccorum uehementèr, & euidentèr siccat:* vbi interpretes, explanantes Gal. mentem decreuêre, siccare adipem non per siccitatem, sed per caliditatem, quæ dige- Adeps quō exiccet.

F rit, ac tenuitatem substantiæ, quæ in siccioribus spectatur animalibus. De medulla hoc scire expedit, calidam, & humidam, eam quoq; esse, emolliendi, calefaciendiq; per Dioscor. vim habere, magis tamèn, vel minùs iuxtà animantis temperiem; Nunc ad alia conuolet oratio. Medullæ vires, quæ.

REPROBATVR *sententia assertionis aduersariorum, asserentium ex sanguine uti calido, & humido, nutritionem, & auctionē partium corporis proficisci.* Cap. VIII.

G QVID, nostri medicinæ principes, Hyppoc. Galenus, Auic. de materiali partium corporis causa, efficiente, ac forma, in physiologia persentiant, iam explicatum habemus; quam ijdem de nutritionis, auctionisq; materia habuerint doctrinam, inuitat Apologiæ Author, vt inquiramus. Scribens igitur. *Sanguis noster, non ne calidus, & humidus est per te? hoc profectò non negabis: Non ne ex sanguine nutrimur, & augemur, neq; hoc quisquàm inficiabitur. qui igitur fieri potest, ut corporis nostri partes, diuersum à sanguine sortitæ sint temperamentum, cum tamèn ex sanguine, ut calido, & humido nutriantur, & augeantur, &c.* Paucis decernendum, an Physiologia admittat, ex sanguine vti calido, & humido, humani corporis partes, enutriri, & augeri. Ad hæc philosophicè, ac medicè progredientes. Cum, ex quibus constamus, & sumus, ex eisdem nutriamur, & augeamur; haud patet, quomodò ex solo sanguine, vtì calido, & humido, nutritio fiat, & auctio. quarè dicamus nos satiùs, quòd humanum corpus, cum sanguinem pituitam, & bilem geminam flauam, & atram contineat, hæc illi (vt Hyppocrat. dicebat) natura sunt, & propter hæc ægrotat, & sanum est: vt propterea non ex solo sanguine fiat nutritio, sed omnibus inuicem confusis humoribus; *Primum* (inquit Hyppocrat. libr. de natura humana tex. 9.) *manifestum est, hominem in se ipso, hæc omnia sempèr habere*, (hoc

Assert. 16. & 17.

H (marginal letter at "tur, &c.")

Propositio fundamē-talis.

Hyppocr. doctr aduersa asser. authorū.

(hoc est quatuor humores) dokec uixerit : deinde nata sunt ex homine hæc omnia habente ; postea nutrita sunt in homine hæc omnia habente, quæ uidelicet nunc dico, & demonstro. ex quo contextu, cum clarissimè colligatur, humanum corpus esse genitum, nutritum, & auctum, ex quatuor, in substantia diuersis humoribus, colligatur etiam, non ex solo sanguine, vt calido, & humido, nutritionem, auctionemq; partium eiusdem proficisci. Atq; huic veritati intentus Galenus 2. de elementis 2. Cuilibet (decernit) manifestum esse, ex sanguine matris animalium sanguineorum partes omnes genitas esse; & quoniam sanguis bifariam dicitur, & is quem in sanguinis missione, & uulneribus euacuari uidemus, & purus ille, & integer alijs humoribus non confusus, ex sanguine priori dicto, conformari fœtum, uerum est, ex altero sanguine non item: numquàm enim solus ille in prægnantibus inest, sed ille semper, qui utriusq; bilis, & pituitæ particeps est. Cum igitur, ex sanguine, humorum omnium participe generatio, sanguinearum partium fiat; ex eodem nutritionem, auctionemq; fieri, asseuerandum. Mihi quidem (subdidit eo loci Gal.) uidetur hoc longè magis naturæ sit consentaneum, & quod statim ab initio, ex propria, & familiari substantia formatus sit conceptus, & consimilitèr in sequenti tempore omni, alimentum, atq; augumentum pars unaquæq; ex materia familiari, & propria susceperit, & non ex una, & eadem consimili, & uniformi. Si ergo (dicecebat Sebastianus Papparella commentator lib. de natura humana) animal quodlibet, ex quatuor perpetuò humoribus conformatum, coagmentatumq; existit, vicissimq; quatuor hi in substātia diuersi humores, vniuscuiusq; productioni insunt; ex necessitate, quatuor hos humores ad nutritionem, auctionemq; concurrere, restat asseuerandum. Quodq; mirum Apologiæ authori, forsàn videbitur, adnotatione hic dignum occurrit, quòd sanguineæ partes nutriuntur, augenturq; ex sanguine, humorum omnium participe, & seminales ex semine: Porrò (scripsit 1. de semine 16. Gal.) solidarum partium nutritionem ex semine, carnosarum uerò ex sanguine fieri, hac ratione probatur. Vnumquodq; ea substantia, qua primùm genitum est, ali etiam perpetuò consueuit: quippè cum nutritio, nil aliud sit, quàm continuò effluentis substantiæ redintegratio: quarè cum omne, quod genitum est, ex substantia seminali, aut sanguinea, genitum sit, & ex semine, & ex sanguine, redintegrationem substantiæ fieri, reliquum erit: quam eamdem sententiam repetens priùs cap. 12. Propterea (inquit) Omne id quod alterat, in sui naturam, illud quod alteratur trasmutat; proindè crassum, lentumq; semen, ad alendum arteriæ, & uenæ corpus est accomodatum: ex qua authoritate cum satis per se pateſcat, aliam esse materiam nutritionis, auctionisq; partium seminalium,

Gal. doctr. aduersa affert præfat.

Confirmatio eiusdem doctrinæ.

Sanguinearum, & seminalium partiū nutritio vndè.

Semen quō aptum ad nutritionē.

E minalium, & aliam sanguinearum; dicamus nimis largam Apologiæ professoris fuisse doctrinam, decernentem, ex sanguine, vti calido, & humido, neruorum, cartilaginum, ossium, membranarum, & aliarum similarium omnium partium nutritionem, & auctionem, absolui. Quòd si Arist. 2. de partibus animal. 3. videatur asserere, venas vltimi alimenti esse conceptacula, & propterea sanguinem esse vltimum alimentum; ità vt peripatetica Aduersarij, hinc extet doctrina; vel vt Galenus primo de aliment. facult. volebat, quià omne nutriens est dulce, & sanguis est huiusmodi, solus sanguis nutriendarum partium extiterit materia. Arist. doct. interpræt.

F Respondemus cum Ioanne Cratone, libro isagogico ad artem medicam, necnon eodemet Galeno 2. de element. 2. quod sanguinis appellatio dupliciter sumitur, vt nuper etiam adnotauimus, aut pro tota massa sanguinea, generata simul, & semel ab eodem calore, scilicet naturali in hepate, atquè trasmissa in venas, & de hoc intelligimus medicos, cum affirmant solo sanguine nutriri corpus, aut pro humore singulari distincto, à reliquis tribus, qui etsi in venis, & hepate, non exquisitus, & ab alijs humoribus, substantia separatus, reperiatur; tamèn distinguendus est, à reliquis humoribus, vt Galenus 8. de decretis Hyppocr. & Platon. commonefecit. Hac igit stante distinctione, asserimus Arist. sanguinis nomine, totam massam intellexisse sanguineam, minus autèm humorem seiunctum, à reliquis. Quò ad Galenum sentit quidèm hic medicinę coriphęus, omne nutriens esse dulce, ex eoq; suppeditari alimentum, sed non puro, atq; sincero, vndè factum est, vt docuerit nos Auic. *Quòd à dulcedine non abest, longissimè nutrire posse*. Qua proptèr dicamus, pro conclusione dictorum omnium, ex sanguine, carnosarum partium absolui nutritionem; ex sanguine pituitoso, cœrebri, aliarumq; frigidarum, & humidarum partium; ex bilioso earum, quæ sibi similem nactę fuerint temperiem; ex melanchollico tandèm ossium, & consimilium: hac tamèn lege, à Galeno promulgata, libr. de alimento, vt (carne excepta, & adipe) sanguis, pro nutriendis solidis partibus, naturam seminis induat, ei non dissimilem, ex qua prędicta fluxerunt, cum scilicet id natiui caloris operâ efformatrix facultas exiccauerit, indurauerit q;, & ossis, vel cartilaginis: vel alterius particula euadit. Atq; hic verus, Galenianus, Hyppocraticusq; seminalium partium nutritionis censendus modus: non autèm, qui ab Apologiæ professore adducitur, siquidèm Galenomet authore. Cum membra quæ nutriuntur, ex modo alimenti comparent modum suæ substantiæ; profectò si vnum esset alimentum omnibus sanguis,

Sanguis duobus modis cōsideratur.

G

Omne nutriens esse dulce.

H

Gal. sent. de nutritione partium corp.

Membrorũ varietas cui debeatur.

guis; non esset vndè nasceretur, tàm mira varietas membrorum quàm est, quæ in humano corpore inuenitur. Sunt siquidem multa membra sanguinea, quę verisimile est, sanguine nutriri, alia exanguia quorum substantia, longe abest, à sanguinis naturâ; proptereà nonnulla illorum sunt calida, nonnulla frigida, nonnulla temperata; alia sicca, aut secundùm coniugationem, duo horum habentia, aut contra omninò temperata. atq; hanc veram esse doctrinam, in sequenti patebit. A

SINGVLARVM penè omnium partium corporis assignata temperie; Quomodò ex Hypp. Gal. Auicenna, Arist. aliisq; philosophiæ, ac medecinæ principibus ea profluat, à materia generationis, nutritionis, & auctionis ostenditur. Cap. IX. B

VARIAM, Atq; diuersam, pro similarium partium diuersitate, varietateq; earundem esse temperiem; tùm nostra medicina vniuersa cognouit; tùm doctũ, non latuit, aduersarium; sed cui isthæc sit danda, paucis pro dictorum conclusione, repetendum. Demonstrata igitur falsitate, assertionis decimeseptimæ; respondentes ad obiectionem, factam in assertione 18. in qua habetur. *Qui fieri potest, ut hæc membra sint diuersi temperamenti, uidelicet nonnulla frigida, & humida, ut cærebrum; nonnulla frigida, & sicca, ut ossa, aliqua calida, & humida, ut caro, & sic de reliquis.* Adnotatione dignum occurrit in primis: ex Galeno primo de temperam. Quòd membrum, quò mollius est, eò est humidius, & quo durius eo siccius in humano corpore; in hoc enim non potest interim, dum viuit tantus esse calor, vt emolliat sicca liquando, neq; tantum frigus, vt induret humida congelando: *Et propterea esse frigidissimam, & humidissimam esse pituitam, calidissimum sanguinem, non tamẽ perinde humidum, ut pituita: pilum autem siccissimum, ac frigidissimum, minus eo, & frigidum, & siccum esse os: hoc uerò minus siccam cartilaginem, post cartilaginem ligamentum, post hunc tendonem; deinceps membranam, & arteriam, & uenam, ipsa scilicet corpora uasorum: succedere his neruos duros, molles autèm neruos, in humiditatis, & siccitatis mediocritate, naturam cutis obtinuisse; nàm in altera oppositione, neruus mollis non est, in medio calidi, & frigidi, sed tantùm deficit caloris ei, quantùm sanguinis: ità uerò, & reliqua omnia prius dicta, tanto sunt cute frigidiora, quantò magis exanguia. Esto præterea cum eodem Galeno in calce lib. quòd tunicæ ipsæ maximè sanguineorum uasorum, arteriarum dico, & uenarum,*

Assertio 18. eiusq; confutatio. C

Gal. verba ex 1. de tẽperament. D

E *narum, exangues sunt, & frigidæ naturæ, contactu autèm sanguinis cale-*
faciunt, atq; ad medium temperamenti statum ueniunt, sanguis uerò ipse à
corde accipit calorem. Quippè id uiscus natura omnium animantis particu-
larum, tùm maximè sanguineum, tùm uerò calidissimum est, proximum illi
iecur est: Verùm cor paulò quàm cutis minus est durum; iecur multò: itaq;
etiam humidius, quam cutis cor est, quanto .s. est mollius. Idm uerò caro cu-
te humidior etiam est, eadem quoq; calidior: spinalis autèm medulla, humidi-
or quidèm; sed, & frigidior, & hac rursùs humidius est cærebrum: adhùc au-
tèm ipso magis adeps, cui cócretio contingit, proptereaquod membranis adia-
cet: porrò minùs humida quàm adeps pulmonum caro est; ut quæ neq; ipsa
F *calfacta liquescat: idm longè etiam adipe, minùs humida est, tùm lienis, tùm*
renum caro, omnia tamèn hæc sunt cute humidiora. Atq; huc vsq; diuinus
noster Gal. processit, in assignanda, varia partium corporis, tem-
perie; ac vnius præsertim adipis; decernens, nullo pacto, siccum
absolutè illum existere, sed humidiorem, cœrebro, pulmonum
carne, lienis quin etiam, & renum: & propterea quacumq; subla-
ta, de adipis temperie difficultate, reuertentes ad obiectionem,
commotam in assertione decimaoctaua. Asserimus cum vniuer-
sa Medicorum schola, quòd non vnum, idemq; partium omnium
extitit temperamentum (sed quarundam calidum, & humidum,
G aliarũ frigidum, & humidum, aliarum verò siccũ, & sic de alijs.)
quià, nullo modo, sanguis, vt calidus, & humidus est eorundem v-
num idemquè materiale determinatum, ac constitutum, genera-
tionis, nutritionis, auctionisq; principium; quod quidèm, cum se-
men fuerit statutum, ac sanguis: dicamus iuxtà diuersam vtriusq;
naturam, diuersitatem oriam esse temperamẽtorum; neuè, à gra-
uissimorum virorum placitis, nostra recedat sententia, Georgius
Bertinus Campanus 4. suæ medicinæ libro, agnoscens hanc ipsam
veritatem, apertè conscripsit: *Qualis porrò est singularium partium sub-*
H *stantia ex semine nata, tale erit alimentum, ex puriori sanguine productum,*
quod in seminis naturam transit, nàm singulæ partes singulá resarciunt nu-
triendo substantiam spermaticam, & similem huic, quæ fluore dissipata est;
qualis igitur partium substantia extiterit, tale erit alimentum, & quale ali-
mentum, tale semen ex singulis partibus delapsum euadet, tales etiàm sumus,
quale euadit semen, ex quo procreamur; Proindè cibi ex quibus humores suc-
crescunt non mediocritèr iuuant semen, quod pro horum qualitate substan-
tia, uel frugaliore usu uariam adipiscatur naturam. & hinc factum est, ut
Hyppoc. lib. de dieta conscripserit, fœminas, à frigidis cibis, & mollibus exer-
citys, mares à calidis, & siccis, & ualidioribus esculentis oriri. ratio autèm
est, quià ex frigidis cibarijs (quicquid dicat Aduersarius) sanguis
generatur non absimilis, calore concurrente, non admodùm ro-
busto.

Adipis repetita tẽperies à Galeno.

Responsio ad obiectionem.

Recentioris cuiusdam Medici pulchra doctrina.

Hyppoc. doctrina contra assert. 30.

busto: ex calidis, & valido calore; sanguis calidus, vndè calidum A quoq; semen, ex calido verò semine, fœtus quoq; calidus. Ioannes Diurius Bellouacus lib. 2. sui medicinæ scrinij. *A quo inquit semen decidit, in se gerit vim illius, undè primùm decisum est, hac de re colericus, natum gignit colericum; in cæterisq; similitèr; à naturisq; proprijs magis, quàm à cœlo singula hic in generatione, propriam suscipiunt qualitatem, licèt influxu cœli quodamodò disponantur, undè qui à suis differt parentibus monstrum quodamodò est, à proprio enim suorum genere aliquantulùm natura degenerauit.* Joannes Baptista Montanus, commentatione facta in primam fen libri primi Auicennæ; *Natura conscripsit, habet materiam propriam, & finem, nàm non generatur corpus immediatè ex elementis, sed ex humoribus, humores etiàm habent propriam materiam, uidelicet cibum, & sic ex elementis generatur cibus, sed non ex quibuslibet elementis, sed ex certa commixtione, & determinata, sic etiam humores ex certa, & determinata commixtione ciborum, & membra ex certa humorum, & sic omnia fiunt ex certa commixtione, & propria natura; undè reportant temperamentum.* Hyppocrates libro de natura pueri quemadmodùm aliàs fuit pronunciatum à nobis, loquens de materiali principio vitæ nostræ: *Vnumquodq; dixit simile abit ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodq; ad propriam regionem abit, juxtà cognationem, & id à quo genitum est, & quæcumq; à densis genita sunt, densa sunt, & quæcumq; ab humidis humida, & reliqua iuxtà eandem rationem fiunt in incremento.* Arist. 4. Metaph. tex. 28. & 1. de generat. & corrupt. tex. 30. scriptis mandauit simile à simile fieri, & determinatum à determinato, non à quolibet produci, physicorum 1. asseuerauit. Galeni sententiam non est vt afferamus; quandò in superioribus capitibus, satis abundè monstratum est; similares omnes corporis particulas, ex determinata, ac propria seminis, gigni portione, à qua proprium, determinatumq; reportant temperamentum; Vndè cur fiat, quòd non vnum idemq; D partium omnium corporis extet temperamentum, quià satis explicatum habemus, ex horum illustrium medicorum doctrina, docente vniuersam aliorum medicorum posteritatem, ab vno materiali principio tantum agnoscendum esse in humano corpore, partium temperamentorum, discrimen. Quomodò non solùm, à materia generationis, sed, & nutritionis, auctionisq; hoc idem proficiscatur, nostræ sunt partes, vt inquiramus. Galenus igitur, à quò numquàm recedere propositum est nobis 3. illo de naturalibus facultatibus vltimo, nostram aliorumq; artis medicæ professorum confirmans sententiam, textatum reliquit. *Membrum unumquodq; nutriri eo succo, cuius trahendi est illi naturalis potentia,* nihil

Ioãnes Diurii doctr. contra assert. 17.

Io: Baptistę Montani doctr. aduersa eidē assertioni.

Hypp. doc. respondens ad obiect. aduersarii.

Arist. aduersus auth. eiusdem assert.

Vniuersale Decretum scholæ Medicorum.

Membrorū omnium

B *nihil.n. trahit proptèr ipsum trahere, sed ut eius, cuius trahendo fit compos fruatur,* & paucis interpositis, *porrò subdit, si retinet, & fruitur, gratia eius, quòd ita contingit id facit; contingit autèm, ut quod qualitate conueniēs, familiareq́; est, sibi faciat simile:* quamobrèm literis etiam commendauit 6. de vsu partium, alimento eodem non omnes ali partes, & 2. aphorism. 16. adnotauit, proprium alimentum habere vnamquamq́; corporis partem, & 6. Meth. Med. affirmauit hoc idem; adeo vt, si nutritio, ex determinato fit alimento; non mirùm si determinatum, ac proprium, non autèm vnum, atq́; commune humani corporis partium extat temperamentum: cui veritati inni-
F xus Auicennas prima fen primi, capite de complexionibus membrorum, apertè textatum nobis reliquit. *Omnem complexionem, siuè temperamentum membri naturale, simile esse eius, quo nutritur, & secundùm suam accidentalem complexionem, assimilari ei, quod ab ipso superfluit.* Sanguinem, dicebat Galenus 8. de decretis esse diuersum, in diuersorum membrorum nutritione; quibus haud contentus, secundùm sanguinem nutrientem, particularum oriri diuersitatem, lib. de consuetudinibus cap. 2. commemorauit. Arist. nō recedens à medicorum placitis literis commendauit, Fœtum,
G naturam sanguinis mestrui consequi, quòd alimento, quo vescebatur similis euadit; & quod de toto dicit Philosophus, idē quoq́; de partib' censemus dicendum, corde. s. carne simplici, iecore, liene, renibus, pinguedine, & adipe; quæ partes omnes id circo calidi sunt temperamenti, quià, tùm à primo suæ generationis ortu, tùm infrà in nutritione, auctioneq́; calida ꝑ generatione, nutritione, auctioneq́; constant materia. Quòd idem, de spinali medulla, cœrebro, neruis, arterijs, venis, membrana, tendone, cartilagine, vinculo, & consimilibus proferendum videtur, quę partes omnes frigidæ sunt, quia ex nō absimili genitę, enutritæ, & auctę sunt mate-
H ria; vt, & de siccis, cuiusmodi os, cartilago, tendo, vinculum, membrana, neruus motui destinatus, ac pilus; quæ partes sunt siccæ; ac de humidis, sub quarum cēsu, neruus sensui accomodatus, cor, renes, iecur, lien, cœrebrum spinalis medulla, adeps, & pulmo accedunt. In quibus sanè omnib' diuersum apparet temperamentum, quià diuersa omnium generationis, nutritionis, auctionisq́; existit materia; quamobrèm solidarum, cōtinētiumq́; corporis partium generatio, cum innotescat, atq́; tēperies, nutritioq́; earundē ex debita, conuenientiq́; sibi materia, non lateat; assumpta in physiologia scribendi nos inuitat prouincia; vt dè contentis, quorum nomine, humores accedunt; breuem, ac clarum (data ab Apologię Authore occasione) instituamus sermonem.

Nutritio vndè fiat.

Auic sent. de varietate tēperamentorum partium.

Fœtus consequitur naturam sanguinis mestrui.

Conclusio aduersa assertioni præcedēti.

Confirmatio.

Humorum

HVMORVM: In humano corpore generationis, & auctionis assignatis principiis, quanti alimentorum sit facienda, diuersa facultas, pro generatione, auctioneq; eorundem, decernitur. A

Cap. X.

SIMILARIVM, solidarum, ac penè omnium cõtinentium humani corporis partium absoluto, in physiologia discursu; inuitant nunc nos assertiones in ordine 30. 31. 32. 33. 34. & 35. vt videamus, quomodò alimẽta vim habeant producendi humores, hiq; suam sortiãtur essentiam, facultatem, ac formam, ab essentia, facultate, & forma, alimentorum (hepatis vt in propria officina; generationis eorum concurrente calore;) Quantum ergo à veritate aliena oratio illa sit, in qua scripserant aduersarij: *Si quis commedat lactucas, cucurbitas, uel id genus aliorũ frigidorum ciborum: iisq; utatur per plures dies uniuersa sanguinis massa redditur frigidior, & habitus totius corporis refrigeratur, secundùm prædominium agentis qualitatis quæ reperitur in tali materia, &c.* quousq; asserant in assert. 33. *Et perdurat per aliquod tempus talis alteratio, quæ fit in corpore nostro per contactum, uel potiùs nũcupetur pro nunc impressio accidentalis, & demùm dõdè ex cibis generatur chilus, ex hoc quatuor humores, & suæ etiam excrementa, &c. Et chilus, & denique sanguis, non habet aliam cõmunem formam, quàm complexionalem &c.* vel hinc, prætereà, quæ à nobis in philosophicis exercitationibus dicta fuêre innotescit. quod cum humor, ὑγρὸν à Græcis vocatum (cuius nomine intelligitur quicquid fluidum in corpore manet, siuè alimentum præstet, siuè excrementum existat, tàm vtile, quàm inutile) propriam nanciscatur formam, sanguinis videlicet, bilis, pituitæ, ac melancholiæ, ab alimentorum conditione, atq; caloris, ipsius hepatis natura; non video quomodò; ab alimentorum vsu, eisq; tùm vniuersa sanguinea massa non suscipiat alterationem, tùm vnusquisq; humor, suam non reportet temperaturam. Atq; hanc veritatem animaduertens Arabum princeps 1. fen. 1. cap. de humoribus, apertè docuit. *Quod sanguinis efficiens causa, temperatus est calor; materialis, quod de nutrientibus est temperatum, deq; potibus bonis; non absimile, formalis bona ipsius decoctio, finalisq; ut corpus nutriat;* quemadmodùm, & Gal. prædixit 2. de natural. facult. cap. 8. & 8. de placitis cap. 4. Ità vt cum materialis sanguinis causa, existat temperata alimentorum natura, hanc in sanguinem imprimi, ac remanêre, dicendum: quod idem demõstrans Auicennas de aliorum humorum generatione inquit. *Efficiens causa coleræ rubræ. calor hepatis igneus extat; atq; superfluus: materialis, quod de nutrientibus est subtile, calidum, unctuosum, acutum, & dulce*

Verba assert. 30. (margin, beside "cas, cucurbitas")

Assert. 33. (margin, beside "tempus talis alteratio")

Assert. 40. (margin, beside "& denique sanguis") — C

Humoris nomine quid intelligatur. (margin, beside "à Græcis vocatum")

Conclusio aduersa assertioni 30. (margin, beside "suscipiat alterationem") — D

Auic. doctr. ostendens vires alimẽt. remanere in humoribus. (margin, beside "sanguinem imprimi")

B (right margin, beside "ma, alimentorum")

E *dulce formalis superfluitas decoctionis:* finalis verò, illa quam copiosioribus verbis 1. de humoribus recitauit ipse Gal. efficiens phlegmatis causa, dicebat idem Auic. materialisq́; cum sit opposita, attenuata scilicet caliditas, quodq́; grossum viscosum, humidum, ac frigidum ex nutrientibus manet; veluti melancholiæ, causę oppositæ causis generationis sanguinis: certè in hanc veniendum sententiam alimentorum vires, in humoribus atq́; integra sanguinea massa communicari, & præcipuam alimenta habere, vim, ad huius, aut illius humoris, generationem. Ex alimentis igitur intra corpus assumptis diuersis conflatis partibus, tenuibus, aqueis, F crassis, calidis, frigidis, humidis, siccis, &c. Chilum effici in ventriculo, seu cremorem; qui per pilorum in ieiunum trasmissus, & à venis meraraicis in hepar vectus, vbi Chimi sortitur appellationem, omnes iam norunt; Ex Chimo, diuersarum partium, compote tenuium, crassarumq́; (hepatis beneficio) sanguineam totam massam sanguinis pituitæ, ac vtriusq́; bilis participem, emanâre, (hac tamèn lege, vt simile producatur à simili) nullus negauit. Si .n. alimenta fuerint temperata sanguis producitur temperatus, si verò intemperata, huius aut illius humoris, qui ab alimentis genitus est, reportans intemperiem: At an alimentorum vires re- G maneant in sanguine, Chimo, & Chilo, lis orta est inter præclaros Apologiæ Authores, ac Phauorinum. Quamobrèm, vt paucis discordia vniuersa auferatur; meminisse oportet sententię Hypp. 6. epid. sec. 5. tex. 35. quo in loco, scribens diuinissimus senex, Mulieres, & Capras elaterio nutritas, pueris esse purgationem, Gal. duo summa obseruatione digna in comment. nos docuit. primum est. Elaterij nomine intellexisse Hypp. genus omne medicamenti, etiam subductorium, & lenitiuum: secundum, quòd duo documenta, perbreui hoc oraculo nobis definiuit, quorum alterum, ad- H vsum attinet medicinę, ad physici dogmatis definitionem alterum. Pro vsu medicinę sanciuit, quòd si medicandi, aut purgandi sunt pueri, per nutrices solùm purgentur; pro physici dogmatis definitione conscripsit, quod quia controuersum inter veteres est, Numquid lac facultates, & vires ciborum retineat; a ijs negàtibus, quòd in tot permutationibus, & coctionibus nō possint seruari (cuius sententiæ fuit aduersarius in assertionibus 34. & 35. & 40.) alijs verò affirmantibus. Controuersiam hanc dirimens Hyp. medicamentorum, alimētorumq́; vires, in lacte asseruari cōscripsit: Quòd si in lacte, dicimus nos, multò magis in sanguine, ex quo lac ipsum producitur: vtq́; nostra fert sententia, in carne, solidis adhuc partibus, atq́; spiritibus. Neuè à Gal. recedamus. *Quidam*

Qūo ex alimentis fiat sanguinea massa.

Quando fiat sanguis temperatus & quandò intemperatus.

Hypp. doctrina cōtra assert. pręfatas.

Controuersia apud antiquos.

Hyp. docti cout a as sect. 35.

Gal doctr. aduersa assertionib' 31.33.34.

(inquit hic nr̄ medicinæ parens) *nullā uim, ex ijs, quæ ab initio, in alimentis erant, post coctionem, & in sanguinem conuersionem remanere contendunt; alij uerò contrario, ualidas uires diutiùs remanere uolunt, adeò ut sudores etiam ipsas redoleant. huic uerò sententiæ, quæ modò dicta fuere suffragantur, in istis enim commessorum qualitas reperitur. Quin, & apud nos uerno tempore quandò capræ scammoniæ germina, depastæ fuerunt, purgatorium ipsæ lac generant, quòd si titimallo uescantur, idem accidit, necnon, & in Doride, & Bœotia, & Thessalia, omnibusq; finitimis locis, multi ex Coturnicum esu, musculorum distensionibus correpti sunt, quoniam ueretrum. s. illæ comedunt: illud idem, & Athenis accidere nouimus, qui coturnicibus largitèr nimis sese impleuerunt:* atq; hucusq; Galenus, ex cuius doctrina cum omnis de alimentorum vi, actioneq; in humanum corpus fuerit sublata; de generatione humorum, vera explanata sententia, ad auctionem accedamus. Ad hæc Gal. 1. de humoribus. *Adaugetur (inquit) in alio, atq; alio, alius humor, alia, atq; alia re, nimirum temperie, anni parte, regione, ætate, uictus ratione, quemadmodùm in omnibus, omnes statis periodis, ac temporibus, & generantur, & incrementum habent:* hæc ibi Gal. qui causas afferens incrementi humoris cuiusq; has quinq; apportat, quæ si notis quibusdam comprehendantur, propriæ cuiusq; humoris efficiuntur. Vndè temperamentum simplicitèr causa extat omnium humorum, si enim contrahatur ad calidum, & siccum, causa incrementi est bilis, si ad frigidum, & humidum pituitæ, si ad frigidum, & siccum melancholiç, si ad calidum, & humidum sanguinis: quo eodem modo, considerata anni pars, regio, ætas, ac victus ratio, eius humoris fit incrementum, cuius temperies vni, vel alteri accomodatur: quòd ipsum confirmans Gal. *Pedestrium (dicebat) & notatilium carnes, & oua, & quæ facilia concoctu sunt omnia, & quæ bonum succum gignunt, sanguinem humorem accumulant, nisi quædam naturæ proprietas, in prauam aliquam qualitatem mutet ea, cum fuerint assumpta:* atq; huiusce Galeni doctrinæ afferens rationem Archangelus Piccolomineus Ferrariensis, hęc nobis reliquit textatum. Vna eâdemq; operâ potest doceri, tùm quia temperata sunt, quemadmodùm, & sanguis temperatus est, tùm quia pauci excrementi, & plurimum alimēti in se habent, tùm deniq; quia nihil negotij coquenti ventriculo facessunt, cum tota substantia sua, talia sint, quæ benè possint coqui, & in bonum sanguinem mutari. Quarè de humorum generatione, auctioneq; ex determinata victus ratione, quid dicendum sit, quia satis superq; patet; concludamus cum Hyppoc. lib. de alimento. n. 2. Alimentorum facultates peruenire, non solùm ad partes liquidas, seu humores, sed solidas, ossa. s. venam, neruum, arteriam, carnem, pinguedinem

De augum. humorum ex Gal doc.

Alimeat. diuersitas quid faciat in corpore.

Conclusio aduersa assertionib' 38 39.

A B C D

E guedinem,&c.quæ omnes partes,licèt suas habeant qualitates, à propria dependentes forma (non de nouo acquisita, quia à primordijs generationis, hæc sibi conceditur) attamèn,mirumimmodum immutantur,alteranturq; ex diuersa victus ratione: neuè nostram,quis putet hanc esse sententiam,audiatur Gal. 4.de morbis n.10. *Postquàm homo comedit, aut bibit aliquid,quod sanguineum sit, trahit totum corpus in se ipsum,& cor sanguineum ad se ipsum, trahit enim similis humor similem, &c.* in qua tractione, quam trahens particula recipiat alterationem,quia ex dictis sat patet, quomodò in vegetabilibus,sensibilibus,ac rationalibus vis inferatur alimentorum, F post corruptam eorum formam, ac postquàm versa fuerint alimenta in substantiam nutriti, sequens distinctioris doctrinæ gratia, disquiret oratio. Contra assert. 41.

COMPLVRIBVS rationibus ex rei natura depromptis, & grauissimorum hominum placitis, ostenditur alimentorum uires imprimi in alito post eorum corruptionem, ac postquam alimenta fuerint mutata in substantiam nutriti. Cap. XI.

G ALIMENTORVM vires, ac facultates, imprimi in nobis, donec rediguntur ad minima, à calore nostro & non post ipsorum corruptam formam, non solùm in assertione 34.35.& infrà vsq; ad 38.absq; vlla ratione,ac authoritate scripsit Author Apologiæ, sed quomodò nostrum corpus alteretur,non subticuit; siquidèm. *Et perdurat* (dixit) *talis alteratio antequam fiat ultimum instans assimilationis, quæ alteratio fit in corpore nostro per contactum, uel potiùs nuncupetur pro nunc impressio accidentalis,&c.* Cœterùm quàm Galeniana hæc sit doctrina Gal.1. de tuenda, cap. 9.his verbis nos docuit. *In primis de nutrice ipsa, non minimam habendam esse curam censeo quid edat, quid* H *bibat,quo pacto in somno,uenere,exercitatione se habeat,ut .s. lac eius egregiè sit temperatum, quale certè erit si sanguis eius optimus sit: porrò is talis erit,qui nec flaua abundet bile, nec atra, nec pituitosus est, nec serosus, nec aquoso liquore permixtus,nascitur autèm eiusmodi sanguis, ab exercitatione moderata, & cibis tùm boni succi, tùm uicto tempore,modoq; assumptis; prætereà potione tempestiua, modiceq; sumpta.* Asser. 33.

Gignit, & humores, melius uinum meliores,
Si fuerit nigrum, corpus reddit tibi pigrum.

Salernitana conscripsit schola, à qua neq; ipse recedens Gal.lib.de succorum bonitate,ac vitio cap.5.plurimi,commonefecit nos,facere,ad sanguinis moderatæ cõsistentiæ generationem, cibos,qui neq; crassi, neq; glutinosi sint; si igitur alimentorum facultates,&

vires non remanerent in sanguine, ex hoc verò in lacte; ad quid, A sollicitus esse debebat Gal. & Auic. ante hos Plato, post omnes Salernitana medicorum schola, in commonefaciendis nutricibus, vt abstineant à prauis vitiosisq; cibarijs? vtq; Platoni arrisit, 2. de Repub. libro, à vino? Gal. idem, confirmans hanc nostram, aliorumq; omnium medicinę principum sententiam, libr. de consuetudinibus cap. 2. hæc literis commendauit. *Sicutì unumquodq; eorum, quæ comeduntur, & bibuntur, secundùm aliquam qualitatem alteratur, ita, & ipsum quodam modo afficit id, quod alterat, licet autē huic rei euidens capere argumentum, ex humorum ab unoquoq; cibario genitorum differētia; nàm alia quidèm melanchollicum gignunt sanguinem, alia pituitosum,* B *uel qui pallidam, flauamq; nominatam bilem non paucam habeat, sicutì nonnulla purum sanguinem; differentiam ergo aliquam particulis, quæ nutriuntur inter se necesse est fieri, secundùm nutrientis sanguinis ideam:* hæc ibi Gal. à quo duo spectantur, primum quomodò alimentorum vires remaneant in sanguine (quandò melanchollica alimenta, melãchollicum sanguinem gignant, & sic de reliquis:) secundum, cur diuersæ nostri corporis partes, diuersum sint sortitæ temperamētum; sed secundo omisso, confirmans primum Gal. victus rationem, præcipuè conducere, ad huius, aut illius humoris, pro excitanda febre, generationem 2. de feb. differ. cap. 1. narrauit. C Quoniam ergo non solùm alteratur id, quod nutrit, ab eo quod nutritur, sed, & ipsum aliquo modo, exigua quadã alteratione alterat, necessum est exiguam hanc alterationem, tractu temporis notabilē fieri, ità vt, ad æqualem vim, cum familiaritate naturali veniat ea, quæ ex diuturnis consuetudinibus fit; quid quod? alitum corpus ab alimento etiàm multùm immutetur, sicutì textatus est idē 3. de symptomatum causis. Sed adhùc clarius, aliment. facult. & vires in carne remanere, nè dùm in sanguine, ex eodem Gal. 11. de simpl. medicament. facult. cap. de viperæ carne, apertè colligitur; D edocens enim, quo in loco captandæ sint viperę pro trochiscis cōficiendis; *Cauendum autèm* (inquit) *ne in locis mari proximis, sanguinosisuè uenemur uiperas, seu ad esum, seu ad Theriaces anthidotbi præparationem, cum uerisimile sit, earum, quæ in id locis genus capiuntur carnes, salsas existere, siquidèm cum cibis etiam animalium mutantur carnes.* Verumenimuerò ordinatam, rerum omnium, quæ alimoniam captant, vt faciamus doctrinam, totius capitis tractatio, hunc digeretur in modum. Quòd igitur alimentorum vires remaneant in vegetabilibus, sensibilibus, ac rationabilibus; quantum nobis licuit varia antiquorum lectione obseruare, inde patescit. quòd, de vegetabilibus loquens Virgilius.

Gal. doct. aduersa asfert. 34. 35 & infra.

Confirmatio eiusdē sententię.

Qũo alimēmentorum vires imprimantur in alito.

Salsa

E *Salsa autèm tellus, & quæ perhibetur amara*
Frugibus infœlix, ea nec mansuescit arando,
Nec baccho genus, aut pomis sua nomina seruat,

in georgicis cõscripsit, argumentum quod quidèm firmissimum, non leuis animaduersionis esse (quò bacchus, seu vinum sua genera seruet, quouè poma nomina retineant, sibi à proprietate donata) alimentum, ex quo vegetabilia accrescant, ac nutriantur. hanc veritatem conijciens Theophrastus, nascẽs asserit, elaterius intèr vites, vinum vsq; adeo prouocans vrinas reddit, vt omnes, qui bibant, graciles admodùm ventre efficiantur. Ioannes Baptista Por- F ta Neapolitanus 2. suæ phytognomonicæ lib. cap. 6. *Mira* (recẽset) *uitium natura, saporem alienum in se trahendi, qualem, & salium redolent Patauinorum in palustribus uindemiæ. Vnde Columella stertus uitibus ingerendum probibet, quod uini saporem corrumpat. experientia namq; comprobatum est, Mandragoram uitibus adnatam, somniferum pronocare uinum, mercurialem berbam, suo sapore uinum inficere, lupinum identidem, amarulentum reddere uinum:* Dioscorides Rutam, monet, comedentes in Macedonia circa Halicmon amnem, emori, cum locus is mõtuosus sit, ac viperis scateat: hoc idẽ animaduertere licet clariori experimento in plantis, quæ super alias innascuntur, neq; in fungis, G qui super chalibem, rubiginosumq; ferrum, vel marcidum quidpiã innascunt delitescit. quamobrèm iure meritò asseruit Theophrastus, quod mutatis alimentis, arborum omnium genera permutantur: iam. n. ni alimentorum vires remanerent in alito, atq; hoc vegetabili (in præsentia) frustrà esset tot arborum commutatio, alimentorumq; circa easdem administratio. Suillum namq; stercus granatorum radicibus iniectum, dulcem ex acido eorum efficit succum, pruna purgatoria ꝓducuntur, si circa radices aqua inspergatur, in qua colocynthis ebullierit priùs; experiẽtiaq; cõ- H probatum apud me est, Phanorinum Clauarium, parentem mihi amantissimum, propè Illustrissimum, atquè Excellentissimum Iulium Cœsarem Columnam Prænestinorum Principem, vltrà vigesimum quintum annum, Medicum Physicum fortunatissimum, modum excogitasse, quo pensilis vua, recensue, mox è vite deprõpta, solutiua efficerẽt, ità vt absq; vllo periculo, vllo incommodo, aluus ad libitum seruaretur lubrica, modus autèm erat huiusmodi, secto per longitudinem palmite, demptaq; interiori medulla, iniecto scammonij puluere, conditoq; vt moris est, subtùs terram, vua solutiuam præseferebat potentiam, ex qua conijcere licet, alimentum maximoperè facere, ad aliti alterationem. Siquidèm, & Persica planta, quæ ex Perside in AEgyptum est traslata. vbi leta-

Virgilii sẽtẽtia cõtra assert. pręf.

Theophr. sent aduersa eisdem assertionibus.

Columellę doctr. aduersa eisdẽ.

Dioscoridis doctr. contraria assert. Aduersarii.

Theophr. pulchra doctr.

Phanorini Clauarii experimẽtum.

De planta Persica.

lis in Perside erat, in AEgipto alimẽtalis est. *Nam Persica arbor* (inquit Gal. 2. de semin. 1.) *in AEgyptum traslata, bonum alimẽtum nacta, esui idoneum fructum, cum prius non esset protulisse conspicitur.* De alijs verò stirpibus, qui de Agricultura scripserunt, hoc idem nobis reliquêre textatum; sicuti, & de herbis, quę ex alijs, in alia trasportatæ loca, sæpè minus, quàm duorum stadiorum interuallo, multis modis alteratę sunt; cuius alterationis causa, nõ alia excogitanda, ptætèr alimenti mutationem: etenim dicebat Theophrastus, cum iniijcitur alimentum radicibus, ab his omnis alimẽti facultas trasmittitur, & dispensat, & è radicibus inito principio, protinùs stirpem alterat, & postremò fructus immutat, quale namq; principium, tale quoq; illud sequatur, ꝙ ab ipso principio prodit, necesse est, sed ad sensibilium alitionem iam accedat hic stilus. Plinius igitur, idemq; Theophrastus, ex quorum authorum doctrina, quod inquirimus colligitur, memorię commendârunt, Arcades nõ medicaminibus vti, sed lacte circa ver medicato, quoniam. s. tunc maximè succis turgescunt herbæ, medenturq; hubera pascuis, bibereq; narrãt vaccinum, quod omni succo fit herbarum, Io: Baptista Porta à nostra, Plinianaq; nõ recedens sententia. *Quibuscumq;* (inquit) *in locis, pecora scammonium ueratrum, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem, & stomachum subuertit, quale in iustinis montibus esse à Dioscoride proditum est. pecudum lac allio uescentium, allio caseum olere, serpentesq; balsamo uescentes letales nõ esse AEliani testimonio comprobatur. pecus item purgari silphio eodẽ pinguescere, & carnes mirabilem in modum suaues esse meminit Theophrastus qui mel optimum, ac uenenatum, apes ex herbarum floribus, quibus uescuntur conficere nõ subticuit, & quæcumq; animalia taxi Italiæ baccas deuorauerint, alui fluxu tentari, ab eodem didicimus;* vt propterea concludendum sit, tùm animantium, tùm plantarum vires ab alimentis pendêre, id ꝙ nr̃m cum non lateret Gal. hic 1. de tuenda cap. 7. retulit magni interesse alimentum, quo vescuntur animalia, quoniàm ex vitioso pascuo, acreq;, acutum, & austerum reddit lac, naturam herbarum imitatum, quò factum est, vt quædam pascua fuerint dicta ἀγάλακτα idest, inepta ad lactis generationem. Cæterùm sic prorsùs rem sese habere, pulcherrimum illud medicorum declarat inuentum, quo ijs medentur, qui haud facilè medicamenta admittunt. quarè si quis calculo velit mederi, hircum per hebdomadam lauro saturat, huius. n. sanguis calculo laboranti datus, cum vini ciato prodest, nàm, & laurus calculosis medetur: sic enutritus lentisco hircus, huius sanguis ad hydropicos valet; ad splenis morbos caprinum lac, si edera enutrita sit capra: & ad gulæ saporem, quis ignorat plurimi facere, anseres

Theophrasti positio.

Plinii doct. aduersa asser. aduers.

Io: Baptistę Portę sent.

Doc. Gal. confirmatio contra aduersarios.

Medicorum nobile, ac nouum inuentum.

A B C D

enutritas

E enutritas caricibus iecurq; in primis?

Aspice quàm tumeat magno iecur ansere maius

Miratus dices, hoc rogo creuit ubi?

cecinit Martialis; retulitq; Hieronymus Mercurialis, author Illustris ex Athænei sententia, 9. dipnosoph. hac de causa, anseris iecur in mensis apud Romanos fuisse cœlebre. atq; in his, quæ ad gulam faciunt, nostra postquam illapsa fuit oratio. Gallinacei pulli, lacte, & panis micis saturati, quam ori præferunt suauitatem? Quadrupeda, quę editioribus nascuntur, pascunturq; locis, quantùm (vt Camertia) grata extant palato? Gallinæ enutritæ coriandro, earum postmodum oua, quam possident facultatem, ac vires? porrò si Dioscoridi credendum lib. 3. cap. 63. cum coriádrum plurimum generet sperma, putandum oua illa ad hanc spermatis pductionem maximoperè factitare; hancq; ob causam, Illustrium quorundam Medicorum iussu, factum est, vt Gallinę in gratiam copiosioris gignendi seminis, hinc sobolis coriandro enutrirent. è cótra verò, q̃, experiétia cópertum est, vim habere veneficā animantium carnes, quæ è vermib⁹ alijsq; terræ cóputribus fiunt enutritę? Sed ad rem medicam redeamus. Quanta vis insit alimentis, in sensibilium animantium alterandis corporibus, indè poterit deprahendi, quòd ad sanguinem vndequaq; fluentem, conuenientissimus est asininus fimus, cuius cinis cur dysentericis, atquè cœliacis medeatur ex Plinio, vnico patet intuitu. Equi coagulum eisdem opitulari, didicimus ex Dioscoride, qui recentem olfactum equi fimum, illud idem præstare animaduertit; bubulum sanguinem modicè cum aceto sumptum nouimus omnes; nequè ex varia Galeni, & Dioscoridis, latuit vnquam lectione; & Cameli sanguinem frixum, necnon stercus easdem possidêre vires, vnà cum caprarum deustis pilis, sanguine, seuo, atquè medulla. adstringendi potentiam obtinêre ebur, herinacei renes, dysenteriam curare, & suis iecur adstringere, meminit etiam Dioscorides: à quo si petat Aduersarius, cur maior adstringendi vis, dictorum animantium partibus inest, quàm alijs aliorum, putamus responsurum, adstringentium alimentorum causā, id magis in vna specie animantis, quàm in alia prouenire. Asinus enim spinis vescitur teneris, folijs, & perticis salignis, sarmentorum obiecto fasce, paleis ordeo, furfuribusq; ordeaceis, & consimilibus, quibus adstrictoriam inesse facultatem, nemo reuocauit in dubium. quo eorundem alimentorum genere, cum prædicta abutantur animantia, adstringentioriq; aliqua (quemadmodum Author est Porta Neapolitanus in sua phytognom.) hinc pror-

Illustris Mercurialis doctr.

F Carne quadrupedum Camertium optimę.

G Alimentorum vis vt remaneat in alijs.

H Refellitur assertio pcitata.

sus fit, quòd communicata eorum adstrictoria facultate, sanguini, hinc carni, & adipi, pilis, vnguibus, dentibus, ossibus, &c. cur adstringendi præfatæ partes obtineant potentiam: refert idem Neapolitanus, quòd aquatica animalia, quiá aquaticis herbis, atq; seminibus victitant, vt lente plantagine, & similibus, igni medentur sacro, quartanis quin item, inflammationibus, atq; huiusmodi calidis morbis. vnde anser, quia herbis rigidis, frigidisq;, & humidis delectatur, phlegmoni eius adeps ex Gal. & AElyano, medetur. Moschi capreolus herbis, quia pascitur odoratis, spica nardi, & mirra, sanguis in eius vmbilicum collectus, moscus euadit. Scribit Auer. quod sunt animalia carniuora, quę diuersificantur, secundùm diuersitatem ciborum, quoniam comedentia carnes têperamento calido, & sicco, talis quoq; eorum corporis extat têperies, sicuti de vulpe adnotauit Gal. qui sicci esse temperamenti admonuit vulpes, quia cuniculos, lepores, gallinas, mures, spiritu è cauernis attrahens, esitant. quò fit vt vulpium oleum humidis nostri corporis medeatur, affectionibus. *Quod si uulpes* (inquit noster idem Gal.) *uuis nutriantur, sicuti autumno hinc fit, ut palato gratiosiores habeantur*; & idcirco venatores, vt 4. de victus ratione in acutis, & 3. de aliment. facul. conscripsit, apud Græcos tunc ipsas esitare cōsueuisse; non. n. iniucundus ex vuis generatur sanguis, hincuè caro. quòd autem iucunditas sanguinis faciat ad iucunditatem carnis, Gal. consulatur in 3. de aliment. facult. quo in loco textatum reliquit, leporinum sanguinem tanquàm omnium suauissimum, in magno pretio fuisse habitum; nàm carnem talē esse, qualis sanguis est, ex quo producitur, millies ex eiusdem placitis, est enarratum: vt propterea concludere cum Ambrosio Parreo Regio Chirurgo possimus, libr. de venenis cap. 4. *Neq; tutò, neq; innoxiè comedi posse, carnes animalium, quæ uenenatis nutriuntur, repetinas etenim mortes emanare ex carnibus animalium, quæ ueneno fuerint pasta adnotauit ibidem.* ergo, alteratur animantium corpus ex alimentis, nō p paucum temporis spatium, non per contactum, non quousq; fit attractio, retêtio, appositio, assimilatio, non ante corruptam alimentorum formam, sed postquàm alimenta fuerint conuersa in substantiam nutriti, quemadmodùm, ex iam dictis vnusquisq; facillimè intuetur.

Ratio altera contra aduersarii assert.

Auer doct. aduersa asssert. aduer.

Vulpina caro quando suauis palato.

Ratio altera contra aduer. asser.

Ambrosii Parrei doct. contra assert. aduers.

EX Rei natura, ac grauissimorum Authorum placitis, confirmatur humanum corpus maximoperè alterari, atq; immutari, ab esu, usuq; alimentorum; quæ quomodò generis cuiusdam morborum, apud incolas Maris rubri extiterint in causa, ex Agatarchidis, relata deprahenditur historia. Cap. XII.

QVOMODO

E QVOMODO alimẽtorum vires, in vegetabilium, sensibiliumq; communicentur, corporibus; abundè satis monstratum est hactenùs, quamobrèm, an in rationabilibus hoc idem efficiant, institutus doctrinę ordo, vt iam inquiramus, exposcit: à rei igitur non recedẽtes naturâ, & grauissimorum authorum placitis. Monet ipsa natura, montium habitatores, vniuersamq; rusticorum progeniem, ob assiduũ vsum, & esum, castanearum, raparum, leguminum, alliorum, cœparum, atq; similiũ id genus eduliorum, quę crassa sunt satis, & viscida, ingenij dexteritate nihilum valêre; ꝙ si accidat,

Ratio altera contra sent. assert. dict.

F alimenta eos commutare (longo licèt temporis tractu) & vitam cõmutare, vrbanosq; adipisci mores, est animaduersum; argumẽtum non imbecille, alimentorum vires etiam in hominum alitis remanêre corporibus, siquidèm congrua victus ratio temperiem, pręcipuum animę instrumẽtum, commutare est potens, qua postmodùm commutata, & spiritus clariores, lucidioresq; fiunt, sensuum organa depurantur, ac mens deniq; ipsa, vnà cum vniuersa corporis armonia, perficitur, ad animæq; obeunda munia redditur paratior. atq; ad hanc forsàn veritatem, respiciens Moses, vir sanctissimus, ac Israëliticæ gentis ductor, populum sibi à Deo cõ-

Vires alimentorum in alito.

Mosis pręceptum in instituẽda victus ratione.

G missum, refractarium, cum animaduerteret, petulantioriq; ceruice, æternæ legis iugũ pertinaciùs excutere cognosceret; diuinum sciscitatus oraculũ, illi planè cibos omnes interdixit, qui frigidos, crassos, viscidos, atq; tenaces succos (obstinatorum menti conseruandæ aptissimos) generant: quales sẽ omnes in Leuitico sunt, prohibiti, vt sic tãdèm, rebellis populi naturâ, ex mutato victu, quodamodò mutatam flexibilem, & ad diuina iussa alacriùs multò capessenda, promptiorem, paratioremq; redderet; quãuis attamèn piè credimus, diuinioris cuiusdam rei isthoc esse misterium; nàm,

H & in quadragesimali tempore, multa interdicta sunt alimẽtorum genera, tanquàm ex horum prohibitione, libidinis vitium refrangatur. Sed.n. diuinis omissis, nemo est, qui non intelligat, apud Chartaginenses, leges fuisse sancitas, pro calidæ regionis naturâ, nè domi mancipium, nè in Ciuitate magistratus, ne in castris miles, degustaret vinum, cuius vim contemplans Plato lib. de Repub. interdixit ante decimum octauum annum pueris, cõcessit senib᷒, vtpotè cõtraria prędìtis natura. Vndè Pythagoras, alijq; veterum plerìq; tanti alimẽtorum faciebant delectum, vt alia commendarent discipulis, ꝓhiberent altera; non alia quidem lege, nisi vt cõuenienti victus ratione, eorum animos, quasi in libertatem assertos, suauiorib᷒ bonarum cogitationum, atq; disciplinarum epulis pascerent,

Cartaginẽsium lex in instituẽdo victu.

Pythagorę studium in victus ratione.

pascerent: quanta igitur alimentorum in nostrum corpus sit vis, quam eidem condonet facultatem, relinquatq; in eodem suæ essentię vestigia, licèt ex dictis plusquàm satis patescat, ex dicendis adhuc colligatur Gal. 1. de aliment. facult. in initio, tradita distinctione inter alimenta medicamentosa, & alimenta simplicitèr dicta. hęc habet ad verbum. *Cæterùm si hominis quidèm, corpus medij planè temperamenti sit, per alimenta medij temperamenti eo in statu seruabitur, sin autèm frigidius, calidiusue, aut humidius, aut siccius id fuerit, medij temperamenti cibum, & potum perperàm exhibueris. Quippè huiusmodi corpus, quatenùs ab exactè media constitutione recesserit, catenùs in diuersum statum traducatur oportet, idq; per præsentis intemperantiæ contraria, in eodem gradu adhibita, quarè &c.* Quid ad hæc? sed pergamus in Galeni scriptis; alimenta igitur, carnem maximè permutare ad suam ipsorum naturam 3. de sympt. causis animaduertit idem siquidē res, vel si longè potentior sit, ab illa cum qua versatur, afficitur: Vtq; quam faciant in humanis corporibus alterationem alimēta, cognoscatur ab Aduersario, audiâtur, quæ literis mandata sunt ab Illustri Hieronymo Mercuriali, & 1. de morbis puerorū, & 2. suarum variarum lectionum libris, vbì scribēs morbos quosdam nouos, à victus ratione emanasse: ex Plutarchi (qui Agatarchidis historiam adnotauit) testimonio conscripsit. *Maris rubri incolas* (sic Agatarchides refert) *affectionibus nouis, & numquàm auditis esse tentatos, nàm dracunculi quidam parui crura, & bracchia edentes eruperunt, qui si tangebantur statìm emergebāt, atq; musculis infixi, minimè tolerabiles inflammationes pariebant: hoc morbi genus, priùs nemo uidit unquàm, neq; posterius alijs, nisi his solis contigisse, ut alia multa;* Hanc itaq; historiā animaduertens Illust. Mercurialis quærēs an ab aëre, an à regione, an à victu morbi id genus nasceret. *Certū me faciunt* (inquit) *uictū potiùs occasionē simili morbo dedisse; siquidèm illius maris, quidā populi* (dicit Agatarchides) *ob frequentem locustarum esum, non modò breuioris cæteris uitæ sunt, uerùm etiā sæuissimo quodam, nec admodùm dracunculis prædictis dissimili morbo consumpti intereunt. Nec à præfatis multùm differunt locustarum esores gens quidèm statura breuioris, aspectu macilens, ac supra modum nigra, sub æquinoctium uernum, quandò apud ipsos Aphrici, & Zephiri spirant, ex loco quodam incognito; ineffabilis magnarum locustarum multitudo unà cum illis uentis peruehitur, quæ ab auibus uolandi facultate parùm, at corpore longè differunt, ab hoc animalium genere toto tempore nutriuntur, ijs sal tis, atq; alio modo paratis uescentes; uenantur autèm ipsas fumo, ex aere in terram deijcientes. Atq; hi agilitate quidèm, & pedum uelocitate pollere dicuntur; sed cum ualde siccum nutrimentum capiant, ultra quadragesimum annum, minimè uitā producunt, immò uita miseriorem sanè mortem obeunt,*

Gal. precepta in victus ratione obseruanda.

Mercurialis pulchra doctrina.

Nouum morbi genus à victus ratione.

A B C D

E *obeunt siquidèm appropinquante senectute, eorum corporibus alta quædam pediculorum genera innascuntur, figura quidèm caninis muscis similium, sed alioquin minorum: incipiunt à pectore, & uëtre breuiq; uniuersam faciei cutem depascuntur. atq; horum alij primum scabiosorum instàr afficiuntur, deindè se ipsos grauitèr dilacerant, tandemq; morbo consistente, necnon cum bestiolarum exortu, tenuioribus effusis humoribus, intolerabiles cruciatus miseri subire coguntur, sicq; uel ob succos, uel ob alimentum, uel ob aeris prauitatem intereunt.* Atq; ex Agatarchide pendent hæc omnia, ex quibus depromat Apologiæ author, quam facultatem possideant, ac vim alimenta, in corporib⁹ hominum alterandis, non humorib⁹ dum-
F taxàt, vel spiritibus, sed, & carnibus, & solidis, nõ ante eorum corruptam formam, non donèc fiunt attractio, retentio, concoctio, assimilatio, cœteræq; propriẹ nuncupatæ ab eo dispositiones, vel per contacthm (res prorsùs ridicula) sed post eorum corruptam formam, postquàm inquam alimenta fuerint conuersa, in substantiam aliti, velutì in sequenti capite, repetere non pigebit; difficultas nunc circa subtilissimum illius ingeninm diluenda, quî.s. fieri possit, vt cum alimentorum conditio sit pati ex Gal. 1. de facul. aliment. tantam alterationem corpori possit inferre: nàm inquit
G ibì Gal. *Alimentum id propriè dicitur, quod medij est temperamenti, nullaq; insigni qualitate præditum. uëtrem nec soluit, nec cohibet, stomacho neq; robur, neq; imbecillitatẽ inducit, sudores, urinãq; non prouocat, neq; coercet, nec aliam quamuis dispositionẽ calidã, frigidam, aut siccam in animantis corpore ingenerat, sed quale id quod nutritur corpus assumpsit, tale prorsùs cõseruat:* Quò circa (dicet aduersarius) alimenti huiusmodi si manet conditio, non constat quam alterationem, chilo, chimo, sanguini, carni, vniuersoq; corpori, possit inferre. Ad hanc subtilẽ, ac doctã obiectionem, dicimus, paucissima esse alimentorum genera, quæ ea sint, qualia depinxit Galenus, ad eorum tamèn propriùs ac-
H cedere naturam, sapore dulcia, pinguia, vel insipida (ἄποια nuncupata à Græcis) ac quæcumq; aciditate, vel acrimonia nil gustum irritant, illa siquidèm temperatis frigidiora, hæc calidiora sunt, & propterea cum manifestè corporis conditionem immutent, medicamentosa dicta à nobis sunt alimenta, quamquàm haud negandum, dari alimentorum genera; quæ accedentia, ad verorum alimentorum conditionem, nostrum corpus non alterent, sed conseruent, vtì alimentis verè vocatis competit, ac decens res est. Nunc quod negotium facessit, decernendum, an in hac alimentorum per nutritionem, restauratione humana alterentur corpora, & quomodò. Ad hęc, Illustris Hieronymus Cardanus, qui Hieronymum alterum anxium vidit, in

Conclusio contra asfert 30.31. 32.& vltra.

Instantia Aduersarij.

Alimẽt.def.

Solutio ad instantiã.

Vera alimẽta quę sint.

Hieronymi Cardani doct. aduer. assert. aduer.

in hac sua obiectione, coment. in lib. de aliment. lec. 3. ex Gal. mente. 1. de elem. 7. hęc habet. *Duplex cum fiat mutatio in nostro corpore, una secundùm substantiam, quæ duplex est, sensibilem (uelùt sudor, & urina) alia secundùm substantiam insensibilē, quæ fit per meatus cutis, alia, uerò in qualitate, necesse est utramq; restituere, quod ergo restituit substantiam, dicitur alimentum, quod qualitatem medicamentum. Verùm quid qualitatem sine substantia, non licet inuenire substantiam etiam qualitatis expertem difficile, ob id alimenta ferè omnia mutant corpus, & medicamenta pleraq; nutriunt; quæ tamen magìs mutant, minimè nutriunt, ea propriè, & maximè sunt medicamenta, quæ uicissim nutriunt, & non mutant, ea appellamus alimenta, de quibus loquēs idem Gal. 3. de symptom. causis 2. Quàm uerò uim magnam* (inquit) *habeat nutrimentum ad carnis mutationem etiam ab Arist. est traditum, ubi meminit regionum, in quibus pecora tā colore, quā cæteris differētijs sensibilibus, mutantur, atq; alterantur. Qui uerò(* immediatè subdit*) à nutrimento alterari nutrita inficiantur, eius. n. quod uincitur est nomen, nō uincentis, hi de mutatione, quæ in animalib⁹ cernitur, quid recti dicant nō habent, multoq; minus de ea, quæ in stirpibus notatur, sed à rebus, quæ luculētèr omnibus apparent, quid dicant incerti, berentesq; redduntur, &c. cōueniebat igitur* (concludens ait*) qui aiunt nutrimēti nomen, eius, quod uincitur, alteraturq; atq; mutatur, dumtaxàt esse, non id modò sciisse, ac dixisse, sed etiā de Leuces generatione disserere tentasse. Quippè aut ipsa nutrita caro, eius morbi causa est, aut ipsum nutrimenti uitium; sed si nutrimentum causa nō est,* (ità. n. volunt) *necesse est carnem dicāt. Quid ergo patitur hæc, quod nutrimentum sibi in totum non assimilat? fiet. n. eo certè pacto natura uitij causa; at multò satiùs arbitror, erat nutrimēto causam imputare. Iām uerò nec propterea, quod nutri[illegible]us sit, ut sibi nutrimentum assimilet, assimilari autē, ac mutari nutrimenti [illegible] passio; non potest idcircò quod patitur, uicissim aliquid tametsi minimum, in id, quod facit agere. cum eius sententiæ maximè contrārium in disputatione de his non nos modò ostenderimus, sed etiam ex philosophis ij, qui omniū naturæ affectuum, ac passionum grauissimi interpretes fuerunt. Apparet. n. oīa, tametsi multò ijs quibus appropinquant, sint ualētiora, aliquid tamē ab ipsis sensibile, manifestūq; pati: etsi nō primò statìm occursu, at certè tēporis processu. Iā ferrū acutissimū, mollissima secanda carne est hebeatum, & durissimus lapis, à guttula lōgo tempore ictus cauitatē cōtraxit: Quid uerò in ijs, quæ mixta sunt fiat, omnes norunt. Siue. n. in amphorā aquæ feruētis(* ecce aduersantiū exemplū) *frigidæ beminā inijcias, quod mixtū ex ambobus est, nō solùm quod bemina uincatur, indicabit; sed etiā quod uincēs patiatur: siuè contra, beminam calidæ immittas in amphorā frigidæ, uincetur quidèm bemina, patietur tamē pusillum aliquid, & amphora.* Atq; hucusq; Gal. philosophando processit; è cuius doctrina quid nobis velimus, doctiorum virorum committemus iudicio.

Medicamēta, & alimēta ex Cardano, quę.

Rationes Cardani cōtra assert. aduersarii.

REFELLITVR

E *REFELLITVR solutio, obiectionis Aduersarij, de frigidorum eduliorum usu, refrigerante humanum corpus, per contactum, per paululum temporis, & per impressionem accidentalem: ubi, quam alterationem patiatur idem, post eorundem corruptam formam, declaratur.* *Cap. XIII.*

HVMANVM igitur nostrum corpus, ab alimentorum vsu, tùm ratione, tùm authoritate alterari, fuit monstratum. Cœterùm quomodò huiusmodi fiat alteratio, edocens parùm exercitatos in Hyppocratica doctrina Aduersarius, hæc habet. *Quandò ex usu, esuq; lac-*
F *tucæ, cucurbitæ, uel aliorum eduliorum frigidorum, corpus nostrum refrigeratur, uerùm est, sed talis refrigeratio, imprimitur in nobis, antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum partium, uidelicet antequàm fiat ultimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti; hoc est dùm fit mixtio, dùm fiunt præuiæ illæ dispositiones, actiones, & reactiones, & alterationes, & in tali actione necessum est, nostrum corpus alterari, secundù prædominantis qualitatis uirtutem: & qualitates postea, quæ reperiuntur, in aliquo nostrorum membrorum, uel totius habitu, sunt de nouo genitæ, ex natura suæ formæ, de nouo introducta, nec ullo modo possunt esse eadem numero.* Atq; in his Aduersarij tota ad obiectionem, locata manet re-
G sponsio; à qua cum fuerit reuocatum nobis in memoriam, Arist. problema; Cur sit, vt ab ingesto cibo, sæpenumerò inhorrescamus. haud ab re sit, illius in primis causam indagare. Arist. igitur, solutionem apportans habet. An quòd cibus frigidiusculus admissus, vincit principio magis, naturalem calorem, quàm vincitur? mehercle sic; ergò primùm refrigerant, quæcumq; alimenta ventriculus comprændit, & sua qualitate vniuersum corpus alterant; verùm ea frigiditas parùm durabilis; mòx à calore nostro, qui longè superat euincitur. Durat tamèn ad eorum, quę assumpta
H sunt, & caloris huic se opponentis, efficaciç proportionem. Nàm qui natura, vel ex accidenti quopiã minùs calidi sunt, & frigidioribus vescuntur, eos frigus à pastu sentire diutiùs, rationi consentaneum est; in alijs mox discutitur; in alijs nullo pacto animaduerti potest, quià ventriculi estuans calor statìm ciborum qualitatem extinguit, & primò contactu iugulat. Atq; hæc problematis videtur solutio, ad quam respiciens Apologiæ Author, præfatam forsàn, de alimentorum alteratione in humanum corpus, habuit sententiam. Verumenimuerò, quoniam non de illa nobis est sermo, sed de ea, quæ remanet post alimentorum corruptam formam, postquàm inquam conuersa fuerint in substantiam nutriti; quid Hypp. sentiat, aperire tentandum: lib. igitur de aliment. decernens

Integra sententia asser. 3C. & infra.

Arist. pulcherr. problema discutitur.

cernens

cernens Hyppocrat. *Alimentum esse, quod auget, & roborat, & carnem gignit, assimilat, &c.* Subtilissimus Cardanus qui diuini senis interpraetatus est mentem, ait. *Assimilat, atq; dissimilat alimentum, iuxta naturam uniuscuiusq; hominis, & facultatem, qua est ab initio illius alimenti; quoniam si alimentum ab initio fuerit calidum, & siccum, & exhibitum fuerit calido, & sicco corpori, assimilabit illud, & maximè temperatum temperato; si autèm alimentum temperatum, exhibeatur intemperato, aut intemperatum ab initio, idest antequàm assumatur & edatur temperato, tunc dissimilabit ipsum sibimet; & in hoc aliquandò est utilitas reducendo intemperatos ad temperiem, aliquandò iactura reducendo temperatos ad intemperiem.* Cardani sunt haec omnia, quae diligentèr si cōtemplari velimus, apparebit, tantùm ad verum, hunc accessisse Hieronymum, quantùm ab eodem recessit alter. ecce sentit apertè Cardanus, ex intemperato assumpto alimento, proindè frigido, humido, calido, sicco, secundùm alicuius, ex istis qualitatibus, prędominantem virtutem, vtilitatem quandoquè consequi, aliquandò iacturam: vtilitatem quidèm, si ad temperiem, per intēperatum oppositumq; temperiei alimentum, intemperatum corpus, ad temperiem reducatur: iacturam verò, si temperatum corpus, per intemperatum alimentum ad intemperiem deducatur. Sed quomodocumq; fit, quaerimus ab Aduersario huiusmodi iactura, atq; vtilitas, quandò fit, & quomodò fit, quantumq; perdurat? Ad haec, respondens Apolog. Author, quò ad primum. *Alteratur (inquit) nostrum corpus quandò fit mixtio, & praeuiae illae fiunt dispositiones, actiones, reactiones, & alterationes, & antequàm generetur forma substantialis alicuius nostrarum partium, & antequàm fiat ultimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti.* En docte vir, conseruatur humani corporis temperies, ex temperato assumpto alimento, donèc fiunt pręuiae istę dispositiones, an post absolutas coctiones omnes? postquàm .s. factum est, vltimum instans assimilationis nutrimenti in substantiam nutriti? primum, Hyppocraticam adamussìm cum profitearis doctrinam, asserturum te, non putamus; cum re vera, eousq; alimentum vetum dicendum non sit, nisi quousq; aptum idoneumq; fuerit, vt vel quod deperditum est, restauretur, vel saltim priusquàm deperdatur, conseruetur; at neq; hoc, neq; illud fieri potest, nisi postquàm alimentum fuerit versum in substantiam aliti, & proindè in vltimo instanti assimilationis; ergo à pari, alteratur humani corporis temperies, ex intemperato alimēto, vsu, esuq; lactucę, cucurbitarum, & consimilium eduliorum, non quousq; praeuiae tuę fiunt dispositiones, attractio, retentio, concoctio, actio, reactio, &c. sed

postquàm

Margin notes: Cardani doctr. solués Aduersarii quęst. — Destructio asser. 30. & infrà. — Verba asser. 30. — Confutatio sent. asser. 31. 32. 33. 34. — A — B — C — D

E postquàm hæc omnia fuerint absoluta, secundùm prædominantis qualitatis virtutem; ac vt paucis res absoluatur, postquàm ex alimento vniuersa fuerit producta sanguinea massa, apta, idoneaq; pro nutritione partium omnium, calidarum, frigidarum, siccarum, & humidarum, iuxtà ea, quę à nobis statuta sunt, dum de materia nutritionis partium nostri corporis, dissereretur abundè. Quò ad secundum, ad modum scilicet, quo alteratio fiat, vtiq; loquentes de prima illa alteratione, tacta ab Aristotele, dici posset fieri per contactum (sumpta similitudine fornacis ardentis, à qua ignis postea remoueatur) nàm vinum dicit Ga-

Verã alterationem fieri post corruptam formam aliment cõtra assert. 31 32.

F lenus tertio de temperamentis, quod calidum natura est, arte refrigeratum, eo modo refrigerat, hoc est per contactum; & antequàm vertatur in substantiam nutriti; at postquàm fuerit conuersum, quemadmodùm ampliùs non refrigerat, verùm calefacit, sic eo modo non calefacit, sed quatenùs abijt in substantiam partis nutritę; quatenùs (vt ità dicamus) ex vino factus est sanguis, ex sanguine caro, quod idem non solùm de vino, sed, & ciborum genere, quocumq; asseuerandum, quod statim atq; in substantiam nutriti fuerit conuersum, calefacit, refrigerat,

Duplex modus quo alteratur corpus ab alimentis.

G exiccat, aut humectat, assimilat, aut dissimilat, iuxtà similitudinem, vel dissimilitudinem, quàm compererit in corpore, in caliditate, frigiditate, siccitate, humiditateq; quo sancitum est ab Illustri, excellentiq; Cardano, modo. Quò ad tertium, ad tempus scilicet, quod perdurat alteratio illa facta, ab vsu, esuq; alimentornm, certè haud paululum temporis durare fatendum, hoc est donèc prauiæ illæ fiunt dispositiones (ea enim alteratio respectu humani corporis partium, ex alimentis facta non attenditur) verùm quousq; huius, aut illius intemperati alimenti generis, occasio assumendi corpori subministratur, ità quòd, si quis

Confutatio assert 33. 34.

H in diuturno persisteret vsu, cucurbitarum, atq; lactucæ, totum refrigeraretur corpus, neq; ab hac remoueretur refrigeratione, nisi eorumdemet remoueretur edendi occasio; quarè non quousq; alimentum in ventriculo coquitur, hanc vel illam in eodem facit ad calidum, frigidũ, & humidũ, siccũq; in humani corporis partib⁹ alterationem; sed postquàm hæ fuerint ab eiusmodi alimento nutritæ; tunc .n. alimentum expiat, conseruat, vel auget; expiat qualitate, vel substãtia; qualitate, quia calefacit, frigefacit, humectat, exiccat, attenuat, vel crassefacit; substantia, quia alimentum in relatione ad alitum, dicitur magis, vel minùs attenuare. Conseruat verò, quia substantia æquat materiã resolutã, qualitate æquat tẽperaturę, si alimentũ sit temperatũ, & quãtitate æquat virtuti, &c.

De

Asser. 30. & 34.

De alteratione, & refrigeratione impressa in nobis, antequàm generetur forma substantialis, alicuius nostrarum partium, profectò quid sibi per hanc orationis typum velit aduersarius nõ bellè callemus: nam præterquamquòd, forma substantialis, partium corporis, aliundè (vt suo loco vidimus) reportat originem; accedit ad hoc; quòd nullus vnquàm extitit nobis sermo, an alimenta agant in formam substantialem, sed accidentalem, seu complexionalem, sicutì hucusq; fuit definitum: quamobrèm haud medicam putamus doctrinam, asserere formam substantialem generari ex alimentis, hanc eandem, de nouo in nobis introduci, ex cibo, & potu, vel eandèm receptam esse, per augumentum ex cibo, & potu, velutì tamèn aperto pronunciatum est ore, ab Hyppocraticæ doctrinæ defensore, in assertionibus 38. & 39. cui etiam, in his vt fiat satis: Substantialis partium corporis nostri forma; cum sit proprietas quædam vnius partis, vt puta carnis hepatis, cuius substantialis forma differt à forma aliarum partium, hepar per hanc formam contrahit facultatem significandi; hanc igitur facultatem, quis dixerit emanare; ex cibo, & potu, vel saltèm per augumentum ex cibo, & potu proficisci? cum alioquin ex primordijs naturæ, ab ipsa formatrice facultate, sanguificãdi facultas cõcessa sit hepati, cuius sanguificandi vis, non ab alimentis immediatè afficitur, sed ab intemperie ab alimentis producta, vt suo loco mõstrauimus, quarè labefactata hepatis natiua complexione, seu temperie, tunc substantialem formam labefactari contingit: valeat igitur huiusmodi Aduersarij doctrina decernens, quòd, *Quãdò generatur forma substantialis vltimata ex cibo, & potu; talis materia sub forma substantiali reperta, habet suas qualitates dependentes à tali forma substantiali, de nouo acquisita, & non à priori forma iam corrupta*: quæ porrò sententia, quid in nostra medicina turpius, magisq; indignum, cum minimè detur, id conclusionis loco tanquàm ex præmissis scaturiat: immutari, alterariq; ex intemperatis alimentis, ad hanc ipsam, longo temporis tractu, partium nostri corporis temperiem, ex hac verò substantialem formam offendi, & à propria munere deprauari, imminui, deperdiq; siue ipsius sit hepatis, siuè ventriculi, vel aliarum naturalium partium, siue adhùc vitalium, atq; animalium, tàm vt vitales, & animales sunt, quàm vt sub naturalibus, horum participibus munerum asseruantur. Cœterùm quomodò temperies hæc immutetur, quoniàm satis superq; patescit ex dictis, ad alia conuertemus sermonem.

Refelluntur præf. asser. à doct. medicorum.

Forma substantialis partiũ corporis quid.

Doct. contraria asser. 38. & 39.

Refellitur asser. 41.

Quõ substãtialis forma partium corporis deprauetur ab alimẽtis.

A B C D

RATIONE

E *RATIONE, & authoritate decernitur, sanguinem eorum, quæ sunt in corpore esse calidum, temperatum, ac calidissimum; itâ ut ob supremam eius caliditatem, haud abre statutum fuerit in paradoxo, uim habere comburendi. Cap. XIV.*

PLVRA equidèm sunt, quæ (nacta ab Apologiæ Authore occasione) non leuem in φυσιολογίᾳ exposcerent disceptationem. At quià grauioribus intẽtus est animus, pretermissa pensitatione illius duplicis solutionis, ad obiectiones, de, victus humidi in febricitantibus omnibus, exhibitione; necnon de syrupporum refrigerantium in eisdem, vsu (nàm ex dictis colligitur) ad sanguinis explanandam temperiem, accedamus oportet. Dicentibus igitur nobis Hircinum sanguinem, esse tantæ caliditatis, vt vim habeat cõburendi: scribenteq; eo: *se numquàm legisse, sanguinem quempiam cõburere, quinimmò, cum Hyppoc. in libr. de corde, non esse natura calidum, sed incalescere, ob admixtionem calidorum:* quis veritatem attigerit, inquirendum. Ad hęc monens Gal. 1. de temperam. 1. *Neq; enim ullum animal, aut calidum in summo esse potest, ut est ignis, aut in summo humidum, sicut est aqua, pari modo nec frigidum, siccumue in summo, sed ab eo, quod in mixtura præpollet appellationem sortiri: uocantibus nobis, id humidum, in quo est maior humiditatis portio, siccum in quo siccitatis, itâ uerò, & calidũ, in quo calidum frigido plus ualet, frigidum uerò, in quo frigidum calido præstat:* Nulli dubium, sanguinem hircinum, statutum à nobis calidissimum (itâ vt habeat vim comburendi) non esse in summo calidũ, vt ignis; sed esse calidum, quia in eo, calidum præualet frigido, vel vt dicere solet Aduersarius, ob dominiũ caliditatis vincentis in eo. Et re vera, calidum esse sanguinem *sui* naturâ, non proptèr admixtionem calidorum; esse, & temperatum, esse adhùc eorum, quæ continentur in corpore, calidissimum ratione, & authoritate patescit. Vtq; ratione agamus primùm. Iàm patet ex dictis, constatq; nunc ex Gal. 2. de natural. facult. 7. in calidioribus tantùm animalibus, sanguinem reperiri (vt propterea caliditas, efficiens, constituatur ipsius) nec latet, temperatam alimentorum conditionem, calidam proindè, & humidam, ad sanguinis productionẽ concurrere: quî igitur fieri potest, vt non calidus sanguis existat, aliundeq; obtineat, id quod à suo naturali efficiente, & dispositione materiei reportat, & habet? quarè calidus naturâ erit sanguis. qui quidèm (& hinc alia desumatur ratio) cum thesaurus dicitetur naturæ: nisi calidus naturâ esset, quomodò vita locata esset, in eo? pręterea cum quæcumq; calida, & humida sui naturâ sunt, facillimè computrescant; & sanguis, huiusmodi sit (dicente Gal. 2.

Margin notes: F (beside "tium in eisdem"); Assertio 2. eiusq; reprobatio. G (beside "mixtura præpollet"); Adeps hircinus cur dictus calidissimus. H (beside "patescit"); Sanguis in quibus reperiatur animalibus. Quod sanguis sit natura calidus.

D de

Ratio demõstrans sãguinẽ esse calidum, & humidum.

Liber de corde non est Hipp.

Interpretatio loci author. lib. de corde.

Sanguis calidus absq; cordis calore.

Ratio demonstrans sanguinem esse calidissimum.

Doctrina Hypp cõtraria asser. aduersarii.

de different. feb. I 5. *Decumbentia excrementa in omni inflammatione putrescunt, non tamen similitèr omnia, eo quòd quædam sunt pituitosa, alia melancholica, nõnulla biliosa; sanguis autèm facilè, quià putredinis causæ sunt, largior humiditas, unà cum calore, quæ duo solùm in sanguine sinceriore deprehenduntur)* quomodò sanguis, naturâ non erit calidus? quòd si Apologiæ author sentiat cum Hyppoc. in lib. de corde, sanguinem incalescere, vel esse calidum, ex admixtione calidorum, quamuìs multis videatur calidus. Respondemus primùm, citatum librum, non esse Hypp. cum numquàm à Gal. inter genuina doctissimi senis opera, fuerit commemoratus: Addimusq; 2. decreuisse illius authorem (quisquis fuerit) sanguinem non esse naturâ calidum, quià cõsiderans eo loci sanguinẽ, vt temperatum; hinc factum est, vt ab hac temperie, scripserit discedere, ꝓptèr admixtionem calidorum, atq; ab his incalescere, hoc est, extra temperiem (de qua paulò infrà dicemus) reperiri: Sed ad authoritatem, Gal. lib. de tumor. præter naturam. *Secunda (inquit) coniectura est, ex ipsa sanguinis substantia, non enim, ut pix, & resina, & cera à frigore concrescit, sed, & semper, & natura calidior est. In sanguine* (repetit lib. de fœtus formatione) *qui in uenis est, absq; cordis calore tepidus quidam calor est insitus*: Idem Gal. 1. de temperament. & 5. de simplic. medic. facul. edocẽs artem cognoscendi membra calida, quæ temperamenta habent ꝓ ratione alimenti, quo vtuntur hæc habet. *Cum alimentorum calidissimus sit sanguis (bilis. n. nisi cum multo sanguine permixta non nutrit) quò membrum, magìs nutritur sanguine, eò est calidius, quam caliditatem attextantur, tùm reliqua, tùm promptitudo, quam habet, ad suscipiendam putredinem.* ex qua Gal. authoritate, colligat nunc aduersarius, quomodò non solùm sanguis calidus naturâ est, sed, & caro, quæ enutritur ex sanguine: de cuius etiam tẽperie loquens Hyp. 4. de morb. num. 1. (prætèr ea, quæ à Gal. relata sunt 2. de temperament. 2. libr. de natura humana com. 36. & libr. de differ. morborum cap. 12. quibus omnibus in locis, calidum naturâ sanguinem prędicat.) *Sanguis* (inquit) *est unus ex quatuor humoribus, & hic est duplex, congenitus. s. atq; ex alimento generatus, & auctus, ex primo conflatus est homo, unà cum alijs humoribus, atq; ex eodem, quo gignitur, nutritur, & in esse conseruatur, dummodò ipsi humores sani sint: Augetur autèm is, qui congenitus est* (habet libr. de alim. num. 2.) *ab alimento, cuius facultas, peruenit ad ossa, & ad omnes partes, &c.* ac vtriusq; libr. de natura humana perpendens naturam. *Sanguinẽ* (inquit) *calidum esse, & humidum; signum est, quòd homines uere, & æstate maximè dysenterijs corripiuntur, & sanguis ex naribus ipsis fluit, & calidissimi sunt, atq; ruberrimi; & quia sanguis natura calidus est, & humidus, id circò sanguis humidus bonus* (libro conscripsit eodem)

E dem) *sanguis solidus malus, sanguis uerò congenitus est alijs humoribus calidior, & rubicundior, & sincerus, & illi, qui ex cibo confectus est, dat calorem, ruborem, sincerumq; reddit:* Quibus minùs contentus Hypp. inquit libr. citato de morbis num. 23. *Est pituita frigidissima, est natura calidissimus autèm sanguis frigidior est etiam aliquàto bilis sanguine.* Quid igitur ad hęc, Impugnator? Ioannes Marinellus 2. de morbis com. 27. num. 2. *Viuere (inquit) non posset homo, si sanguis densior, & frigidior se ipso fieret, quandò frigescente sanguine, necessum est reliquum corpus perfrigerari: quamobrē, natura sanguinē esse calidū, tū Gal. tum Hypp. primus hucusq; substinuit.* Cumq; in his veritas extet locata; quo- Sãguis humidus bonus, solidus malus. Si sanguis esset frigidus homo non viueret.

F modò temperatus sit sanguis, spectemus. Gal. ergo lib. de nat. humana com. 39. Sanguinem ità attemperatum esse sanciuit, vt in eo calidum, neq; pualeat frigido, neq; frigidum calido, vtì ver quoq; temperatum est. *Sanguis* (dicebat 5. de simpl. med. facul. 21.) *particeps est caloris mediocris in animali; temperatum calorem, & qui modicè humidus est, sanguinis generandi causam esse, hacq; de causa ipsum sanguinem, succum calidum, & humidum potestate dici:* 2. de natural. facul. 9. & passim 2. de temperamentis commonefecit idem; qui 10. de simplic. med. facul. in initio; Sanguinem nullum frigidum esse, cōgenitum scilicet, atq; ex alimentis productum sanciuit, & in finit. medic. Quomodò sanguis sit temperatus. Quod sanguis nullus frigidus sit.

G hæc habuit. *Humores quatuor sunt, ex quibus animal consistit, sanguis, pituita, biles duæ, flaua, & atra, hæc .n. etiam elementa corporis, medicorum filij uocant, quandoquidèm, sanguis calidus, humidus, dulcisq; est)* Nunc calidissimum eorum, quę sunt in corpore, esse sanguinē, nō solùm ex sui naturâ (quia tēperatus, actionum omnium edēdarum gr̃a factus in animante est) sed, ob admixtionē calidorum, siuè spirituum, siuè biliosorum humorū, vel quia à corde caloris fonte, caliditatē reportet; adeò compertum est, vt nullo pacto possit addubitari, de illius in corpore, suprema caliditate; quam agnoscens 1. de tēper. Quod sanguis sit calidissimus.

H vlt. Gal. *Humidissimum (inquit) frigidissimumq; in corpore pituita est, calidissimum sanguis, nō tamē est is perindè humidus, ut pituita;* quā eādē sententiā, cum Arabum princeps habuerit lib. 1. fen 2. doc. 3. cap. 2. cōcludamus, sanguinē eorum, quę sunt in corpore, esse calidissimum, non solùm ob admixtionē calidorum, sed sui etiā naturâ, ità vt bilē etiam excedat. Nā loquēs aduersarius de sanguine idoneo ad generationem, nutritionē, auctionemq; humani corporis (quicquid alij dicāt) hic bile cēsendus calidior: & licèt idem Gal. lib. de nat. hum. com. 1. de vtil. resp. cap. 5. & de inæquali intēperie 4. expressè affirmet, sanguinē, post flauā bilē, maximè calidum esse; eiusmodi authoritas sic interpretāda venit, vt sāguis, bile sit calidior, vt alimentū; bilis verò calidior sit sanguine, vt excremētū. Quamobrē Sãguis calidior bile. Sententiæ pulchra interpretatio.

cum explicatum habeamus, quomodò sanguis naturâ sit calidus, A
quomodò temperatus, ac quomodò eorum quæ sunt in corpore, calidissimus: quomodò hircinus, adeò calidus sit, vt ferè comburat, pro capitis conclusione spectandum. Ad hæc, breuibus rem agentes. Excedentem, in corpore calorem in parte, vel in toto, ignem, vt plurimùm appellasse Hyppocratem, sæpè Galenum, nec rarò 2. de anima Arist. qui natiuum etiam calorem, ignem nuncupauit, apud omnes existit compertum: & Gal. 1. de compos. medic. sec. loc. cap. 4. necnon 5. de medic. simpl. facul. volens ostendere medicamentorum acrem, erodentemq; facultatem (qualis hircino indita est adipi.) *Periculosa autem* (inquit) *quodamodò sunt historia, quæ si quis paulò negligentiùs adhibeat, bullas excitant, & exulcerant, & aliquantulùm cutem exurunt.* Hypp. 1. epid. com. 3. tex. 29. cum B
aliquem ingenti calore, siue febre correptum, significare voluisset, igne correptum esse dicebat. *Hermocratem* (scripsit) 3. de morbis vulg. com. 1. *fuisse igne correptum.* *Ignis* (com. 21) *Oceati corripuit uxorem.* *Cleonactidem* (com. 31.) *corripuit ignis erraticè, Adolescentulum, qui in mendacium foro decumbebat, corripuit* (dicebat ibidem) *ignis, ex laxitudinibus. Rigor à superiori uentre, ignis uerò magis ab inferiori prouenit.* 6. de morbis vulgaribus sec. 5. par. 31. admonuêre vtriquè. C
Ignitum euphorbium lib. de dynamid. appellauit Gal. qui ignita dictitauit, cum nimis incaluerint, hypocondria: combustionem dixit stomachi, cum hic nimìs fuerit calefactus: ac, vt magìs specificè, cum eodem loquamur 4. aphoris. 37. & 48. internas admonuit, partes corporis, sub ipsa refrigerata cute, in quibusdam acutis febribus, comburi. *In febribus intermittentibus si partes interiores frigidæ, interiores uruntur, ac sitim habeant lethale est*, in aphor. admonuit nec ipsosmet spiritus (quia calidissimi sunt) subticuit, 5. de placitis esse igneos: vt propterea, cum excedentem caliditatem, modò in corpore, modò in medicamentis comburendi facultatem habere D
admonuerit sępè Gal. haud ab huius doctrina, nos recessisse dicẽdum, quippè qui (præceptorem insectati) volentes demostrare, supremam hircini sanguinis caliditatem, diximus, eum habere vim comburendi. Quòd enim re vera calidissimus sit, tùm sui naturâ, tùm ex admixtione calidorum, ac præcipuè spirituum, quia colligi potest ex dictis, stylum conuertemus ad alia.

Hircinum sanguinem vim habere comburendi.

Ignem febré ingentem vocabat Hypp.

Spiritus ignei dictitati ab Hyp.

PROPONITVR, *tres esse facultates corpus nostrum dispensantes, Vitalẽ, Animalẽ, ac Naturalem; de qua instituta doctrina, decernitur, Generationẽ, Nutritionem, Auctionẽq; indè emanare: ac Nutritionis exorsa tractatione, quid nutritio, sibiq; facultates sint inseruiẽtes, unà cum modo, quo alimentorum, alito fit assimilatio, clarissimè explanatur.* *Cap. XV.*

E CALIDISSIMVM, nè dùm temperatum, & calidum, sanguinem (vt alimentum) esse, & rationib², & autho- ritatibus, fuit hucvsq; monstratum: De huius itaq; ge- neratione loquens in asser. 34. Aduersarius, dicens. *Et in nobis quousq; ex cibis generatur chilus, ex chilo generantur* Assert. 34. *quatuor humores, uel sanguinem appelles; & sua excrementa, & demùm do- nèc fiunt concoctiones, attractio, retentio, appositio, & assimilatio, omnes istæ alterationes dicuntur prauiæ dispositiones ad formam introducendam sub- stantialem, quæ educitur de materia in ultimo instanti assimilationis:* huius inuitat nos lectio, vt, & de nutritione, & de assimilatione alimen-
F ti cum alito, repetamus nonnulla. Explosa igitur in primis, ea sé- tentia, quâ substinet doctus vir substantialé formam partium no- stri corporis, educi de materia alimentali, in vltimo instanti assi- milationis: De nutritione, volentes disserere, hinc altius cum Gal. desumemus, exordium. Tres cum sint facultates, corpus nostrum dispensantes, Naturalis, Vitalis, ac Animalis, in effectione, digni- tate, ac situ, instrumentisq; differentes (nàm alia operatur natura- lis, alia vitalis, & alia adhuc animalis:) In cer. bro etenim p ner- uos, hæc in omnes partes sensu, & motu voluntario præditas dela- ta, est summa; Vitalis in corde per arterias, in vniuersum corpus
G distributa, est media; Et naturalis in hepate, per venas cum natu- rali spiritu, & sanguine, in totum corpus sparsa, infima. Vndè nu- tritio scaturiat videndum, scire igit expedit, quòd cum naturalis facultas, in viuente corpore illa sit, quæ generando, nutriendo, au- gendoq; corpori præest, proindeq; eius opera sint generare, nutri- re, & augere, & generatio, & nutritio, & auctio indè scaturiet. Est verò generatrix facultas, quæ ad nouam substantiam, & formam perducit, singularumq; corporis partium structuram, decenti or- dine effingit, certo numero, legitimaq; magnitudine disponit;
H quæ omnia, & per alteratricem, & formatricem accommodat. est autèm alteratrix, quæ semen, ac sanguinem, subiectam proindè generationis materiam immutat, ac partium supped tat substan- tiam; formatrix verò vis illa, in semine insita, à membris deriua- ta, quæ figuram, situm, conformationem, compositionemq; in to- to ac partibus effingit. Nutrix facultas, quæ generatrici succedit, ob perpetuam humani corporis, ab agente calore dissolutionem. ea vis est, quæ assumptum alimentum in corporis substantiam, conuertit, eiq; assimilat; ità vt velutì generatrix versatur, circa commutationem materiei, quæ fit ad nouæ substantiæ per se, ac simplicitèr productionem; ità nutrix, circa alimenti commuta- tionem, atquè assimilationem: vt propterèa nutritio nil aliud sit,

Refellitur assert prędictæ particula.

Tres esse facultates nostrum corpus dispensantes.

Naturalis facultas, quę.

Generatrix facultas, quæ.

Alteratrix quæ.

Formatrix, quę.

Nutrix facultas, quę

Nutritio quid, & quō fiat. quàm trasmutatio alimenti in substantiam nutriti, facta in corpore viuente, vsq; ad extremum vitę, à facultate alteratrice, cui inseruiunt attractrix, retentrix, concoctrix, expultrix, mediante calore naturali, ac proprio omnium partium corporis, proptèr vitæ indiuidualis cōseruationem, hęc nutritionis absoluta numeris omnibus sit definitio: quam si animaduertisset vir prudens, mehercle, haud literis commendasset, substantialem formam educi, de materia alimentali, in vltimo instanti asſimilationis, nàm est nutritio motus, ad substantiam quidèm, sed alteri iam per se consistenti, adhærentem: atq; in hoc præcipuè à generatione differt nutritio, quandoquidèm hæc trasmutatio est, quę in ipsamet substātia iam facta, erat, illa verò trasmutatio, ad nouam substantiam. Cæterùm inseruiētes nutritioni facultates cùm sint numero quatuor, circa singulas discurrendum. est ergo attractrix, ordine prima, vis humani corporis partibus omnibus insita, familiare sibi attrahendi alimentum; Retentrix, quæ id ipsum, quod attractum est retinet, donèc facta est concoctio, quæ alterando, & asſimilando procedens; id quod attractum, retentumq; est concoquit, in qua cōctione, quia plura inepta sunt vt in substantiam nutriti possint conuerti, ad hoc vt asſimilentur ei, hinc facultas orta est expultrix, quæ, quod qualitate, & quantitate molestat expellit. atq; hæ preuię illæ sunt dispositiones, tactę ab Apologiæ professore, antequàm vera alimenti, cum alito fiat asſimilatio; quam præcedēs adhùc appositrix, & agglutinatrix facultas, hęc ea est, quę succum parti alēdę appositum, agglutinat, atq; appingit, illa verò, seu appositrix, quæ sanguinem in rorem, alendæ parti familiarem cōuertit: quas duas facultates, asſimilatrix (quæ alimentum per singulas corporis partes effusum, appositum, & agglutinatum, & substantia, & colore, in partium singularum alimentum immutat) inficiens; in huius celebratione, ipsa absoluitur nutritio, membrūq; nutritur, cuius substantialis forma, non educitur in vltimo asſimilationis instanti (quià sic nullum intèr generationem, atq; nutritionem esset discrimen) sed conseruatur, aut restauratur, cum ob talem finem fuerit à naturà excogitata, & facta: quarè asſimilatio ipsa, cum vltima sit forma nutritionis, quomodò hæc fiat in singulis videndum. Ad nutritionem igitur faciendam, cum prætèr obiectum, nutriens, requiratur etiam subiectum, tale recipiens obiectum, quod est corpus; asſimilatio alimenti cum alito erit circa corpus totum. f. atq; partes, dummodò verè viuentes, tàm similares, quàm dissimilares sint: de qua asſimilatione, loquens Gal. 1. de natural. facult. cap. 10. *Cum actio nutricis* (inquit) *facultatis sit asſimilatio,*

Margin notes: Contra aduersarium. — Nutritio quid sit. — Attractrix facultas, quę. — Retentrix. — Coctrix. — Expultrix. — Appositrix & Agglutinatrix facultas, quę. Asſimilatrix. — Discrimen intèr generationem, & nutritionem. — Asſimilatio alimenti cum alito quō fiat. — Gal doctr.

B *similatio, nec fieri possit, ut assimilentur, muteturq; ulla, nisi societatem aliquam, cognationemq; in qualitatibus habeant; idcircò primum quidem, nec quodq; animal, quocumq; cibo nutriri potest* (hęc notet vir doctus) *deindè, nec quibus nutriri potest, ijs utiq; protinùs; nàm quo pacto ex sanguine os fiet, nisi is prius, & crassetur plurimùm, & dealbetur, aut quomodò ex pane gignetur sanguis, nisi, & paulatim deponat alborem, & sensim accipiat ruborem? quippè caro ex sanguine non magno negocio fit; si enim catenùs naturæ opera crassescat, ut constantem substantiam habeat, nec etiam sit fluidus, prima, & recens concreta caro iam existet; at uerò ut sanguis, os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere, ac mutatione opus est.* Quarè ex Còtra aduersarium.
F his Galeni verbis, cum satis superq; constet, alimentorum assimilationem, cum alito, esse circa corpus; atq; in hoc complexionalis, seu accidentalis, substantialisq; insit forma; in qua assimilatio fiat; adhùc contemplatione dignum. Idem Galenus quarto de simplic. medic. facul. cap. 10. apertè scribit, quod quæ simùl omnibus qualitatibus conueniunt, hoc est temperamento, ea, tota substantia conuenire dicuntur; quarè assimilationem hanc, atq; conuenientiam, esse in qualitatibus, & forma substantiali, relinquitur; quò fit, vt id ipsum sit nutriri, in eodem scilicet statu, formę conseruari, siuè amplior, siuè minor corporis comparetur moles, In quibus fiat assimilatio alimẽti cũ alito. Nutriri quid sit.
G aut ęqualis retineatur: atq; de nutritione sint satis isthęc, è quibus colligat (si libet) Aduersarius; substantiales corporis nostri formas, non educi ab alimento, sed in proprio statu, conseruari: nutritionemq; non fieri indifferentèr ex omni alimento. Siquidèm Gal. authore, lib. de attenuante vict. ratione cap. 2. olera, quæ frigida sunt, & humida, aquosum gignunt humorem, exemplo ibidem allato de cucurbitis; calida verò, & sicca calfaciunt, & attenuant. quod ipsum confirmans Rasis, 9. ad Almansorem, Hyp. ab oleribus per hiemem abstinendum, (quòd ea refrigerent, & hu- Doct. còtra assert. 34.
H mectent) admonuit pro olerum tamẽ qualitate, vndè sanguis etiã ex lactuca genitus, ex Auicenna (referente Cardano in contradictione 11. tract. 3.) per tempus declinat ad frigidum. De animali facultate, necnon de vitali, quià nulla data est nobis differendi ansa, omissa contemplatione vtriusq; cum, & vtraq; aliquo pacto fuerit innuta: de spirituum essentia perbreuem operepretium duximus instituere discursum, tanquàm necessarius hic esse videatur, pro totius humani corporis absoluenda fabrica: quippequam ex continentibus, seu solidis, contentis, seu liquidis nempè humoribus, atq; spiritibus, quos impetentia nuncupauimus, constare prædiximus.

DE spirituum omnium, ad hominis accedentium compositionem, essentia, discrimine, sede, generatione, facultate, necessitateq; βραχιλογία. Cap. XVI. A

MANCA, humani corporis, allata à nobis nè videatur structura; reliquorum post habita tractatione, quæ lõgiorem, quàm institutum exposcit, præsentem reddere poterant, sectionem; de spiritibus dumtaxàt differendi restat occasio; hanc itaq; absoluentes paucis, à rei exordientes naturâ, ex Gal. 3. de natural. facult. 7. & 6. de vsu partium 2. asserimus, ꝙ spiritus substantia est lucida, ætherea leuisfima, ex tenuiori sanguinis producta portione, facultatum omnium vinculum, ac primum functionis obeundæ instrumentum: siuè vt alijs placuit: Spiritus corpus est calidum, tenuisfimę, ac leuisfimæ substantię, vt ex Gal. (innatũ definiente spiritum 5. de simpl. medicam. facult. & 12. med. Method.) colligit. Corporea etenim moles, cum satìs ponderosa esset, inagilis, & iners ad motum, spiritus necessarius extitit, qui sua pernicitate, celeritateq; p vniuersam effunderetur; huiusmodi igitur spiritus fuit, qui animæ tamq̃ præcipuum instrumentum inseruiens, ex eo in corporis gratiam, functiones omnes scaturiunt, animalis. s. vitalis, ac naturalis, vndè triplex etiam, eodem insignitus nomine, constitutus est spiritus, Animalis, Vitalis, ac Naturalis, determinatas vnusquisq; posfidẽs sedes, ac determinatis quicumq; accõmodatus, obeundis muneribus. Cæterùm spirituum antequàm exprimamus essentiam, animaduersione dignum occurrit, duplicẽ esse spiritum: influentẽ. s. atq; insitum, hic ille est, qui cum innatus, & infixus etiàm dicitur, ex semine parentum, & influente calido pcreatus, in singulis partibus residet, & inhęret (quemadmodũ textatus Gal. est 5. de simplic. medicam. facult. 9. Influens autẽm ille est, qui ex putiori sanguinis portione, productus, ex visceribus principatum obtinẽtib', dimanat: differt verò spiritus à fluente humore: quòd humor corpus est liquidum, spiritus verò aërea, ac tenuis (vti pdiximus) substantia; verùm in hoc spiritus conuenire videtur cum ipso calore, quià ab hoc non discernitur, vnaq; eorum est substãtia, licèt ratio ipsa diuersa: cum namq; concoquit, attrahit, retinet, asfimilat, &c. rectè natiuus calor à latinis, ἔμφυτος θερμὸς dicitatur à Græcis; cum verò palpitat, mouet, naturalis spiritus nuncupat; sic. n. Gal. 8. de Hyppocratis, & Platonis decretis, & in libro de tremore, & palpitatione conscripsit, à quo minùs differẽs Ioannes Crato, isagogico suo libello (nequaquàm pro Medicinæ tironibus aspernãdo) spiritum adpotauit substantiam esse aëream, calidam, & humidam,

Margin notes: Spiritus definitio. (B) — Spiritus in corpore necessitas. — Triplex in corpore functio, vndè. (C) — Spiritus insitus, qui. — Spiritus influens, qui. (D) — Discrimen & conuenientia caloris, & spiritus. — Spiritus essentia.

E midam, à vi cœlesti cótemperatam, in semine, & sanguine materno; & non solùm ijs membris, quæ auditioni seruiunt, verùm omnibus humani corporis partibus, insitam. caloriq; innato ità vnitã, vt ab ea magis cognitione, quã re ipsa possit discerni: quæ omnia, cum bonus Crato efflurarus fuerit à principe Philosophorum 2. de generatione animalium cap. 3. quid de innato spiritu sentiat Philosophus inquirẽdum. In semine igitur, spumosoq; corpore, hunc contineri, elemento stellarum proportione respondêre, fœtusq; esse principium, commonefecit Philosophus; à quo discrepãs medicorum coryphæus Gal. non solùm in semine, sed, & in sanguine F mestruo, ac vtrisq; insimùl permixtis in vnum motum, motusquè principium conspirantibus, & cótineri, & efformari 2. de semine, & 14. de vsu partium mãdauit memoriæ; edocens actiones omnes naturales adaugere, qui quidèm spiritus, cum in pueris copiosissimus sit, caliditate symetrus, innati caloris nomine, fuit 1. aphorismorum particula, aphorismo 14. decoratus: deq; insito spiritu, vt per parergon isthæc sint satis; redeuntes ad influentem, porrò huius cum patefcat essentia, generationisq; ex sanguinis tenuioribus portionib' origo, equidèm, vt innutum est, spiritus hic triplex est, Animalis, Vitalis, ac Naturalis: de quo non est, vt in Galeni doc- G trina, contendamus, in dubiumq; reuocemus an detur; quandò de hoc ipso, perspicuè loquutus est, tùm 5. de simplic. medicament. facultat. tùm cóment. 15. aphorismi, primæ sectionis aphorismorum, quibus in locis solida membra hoc spiritu constare affirmat: licèt verò 12. Meth. med. cum de vitali, ac animali orationem instituisset, dixerit, quod si naturalis, quoq; aliquis spiritus est, vtiq; is in iecinore, & venis continetur; vbi non adeò perspicuè videtur fuisse loquutum, locum tamèn cùm significarit ipsius, eumq; à prædictis diuersum: rationi consentaneum est, vt eius extiterit mens, H naturalem hunc spiritum dari; quùm hepar inter corporis nostri partes, adnumeretur princeps. Esto igitur naturalem spiritum dari, quandò ad sanguinis crassitiem attenuandam, pro singularum omnium partium alimento est necessarius, de hoc discurramus in primis. Illustriores itaq; medicæ rei professores, vnanimitèr sensêre naturalẽ spiritum, ex aërea defœcatioreq; chyli portione cófici, quę à spiritu iecori ingenito, vim accipiens, tamquàm in prima officina elaboretur, vt per venas sanguinem, hu us vehiculo, in totum corpus suggerat: Nàm hepar in sua fornace maximam sanguinis, & spirituum suppellectilem, ad totius corporis alimentum conficiens, hoc quià circa hepatis regionem contineri non potest, natura venosum omne genus ad huiusmodi conseruationem construxit;

De spiritu innato Arist. doct.

Cap. 1. & 4.

Spiritus influens triplex, & qui

Capite 5.

Naturalis spiritus necessitas.

Hepatis munus.

EXERCITATIONVM MEDICARVM SECTIO SECVNDA.

✠

ARGVMENTVM.

F QVID Nostrę Medicinę principes, in ea, quam in superiori sectione pręstitimus, disceptatione, senserint in his; de quibus conceriatio orta erat non inutilis, inter ęgregios quosdam viros, & paradoxę conclusionis, authorem in physiologia, definitum est hactenus. Quid itaq; iidem sentiant, in his, quę ad Pathologiam attinent, reliquum est aperire tentemus. Nacta ergo philosophandi occasione, ab his; quę prudentes nonnulli, in arte medica professores, scriptis mandarunt, aduersus nostra Pathologica in medicina, placita; rerum omnium prętèr naturam, morborum .s. causarum, atq; symptomatum, afferemus in pręsenti essentiam: diuisioneq; ac subdiuisione eorundem allata, fluxionum penè omnium, quibus aluus tentatur, clara, atq; dilucida apparebit tractatio.

G *MORBI Inter res pratèr naturam allata definitione, explicatione, atq; subiecto: tria suprema morborum genera, in intemperie, mala compositione, & solutione unitatis, innotescunt.* Cap. I.

FIRMAM, Solidam, ac veritati consonam, exponscentib⁹, à nobis viris nonnullis doctis, in pathologia, doctrinam; iam nostras esse partes animaduertimus, de ijs præsentem orationem ordiri, quæ principem in allata medicinæ parte, obtinent locum: huiusmodi autèm, cum sit morbus, morbi causa, & symptoma, inuitat sententiæ

H nostrę impugnator, vt quid vtrumq; sit, aperire tentemus. A Gal. igr, non recedentes (quò in singulis fiat satis assertioni 96. asserenti communitèr, & largo modo morbum, atq; symptomata nos accepisse) Morbus ex lib. de diff. sympt. 1. ἡ νόσος appellatus à Gręcis εἴρηται κατασκευή τις οὖσα παρὰ φύσιν, ὑφ' ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως. *Morbus .s. dicitur constitutio quadam existens præternaturàm, à qua actio læditur primùm*; quam eamdem definitionem, cum alibi milliès confirmarit Gal. breuitati intenti: adnotandum, quòd, morbum, siuè constitutionem dicas, aut affectum, structuram, statum, vel dispositionem, nihil intererit; dummodò vna, vel altera pratèrnaturam sit, & ità permanens, vt remota etiam causa, maneat, nec vnà cum illa auferatur: generis ergo locus Galeni in

Morbi defin ex Gal.

Morbus reponitur in prędicamẽto qualitatis.

in data definitione possidebit vox illa, *Constitutio* (morbum in qualitatis prædicamento reponens, nàm, & διάθεσις appellatur à Grecis) differentiæ verò, vox sequens (*præternaturam*) ad differentiam .s. sanitatis, quę est constitutio secundùm naturam. Cæterùm quià omnis corporis affectus qui à naturali statu recessit, vel morbus, est, vel morbi causa, vel morbi symptoma; vt discrimen constaret, inter hos ipsos affectus, addita à Gal. est altera particula, in qua dixit, ὑφ' ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως .i. *à qua actio læditur primum*, A

Qui morbum optimè definiant.

Cum dicitur morbus (scripsit Gal. lib. de different. symp. cap. 1.) *est corporis affectus, qui actionem impedit, ijs, qui statim subaudiunt, quòd primùm, & ex se id facit, sufficiens est definitio.* Quid itaq; morbus sit, B patescit, quò ad subiectum; hoc nuper innutum fuit, esse corpus, cuius constitutio, cum triplex sit, ex partibus similaribus prima, ex dissimilarib' secunda, ac ex vtrisq; commixtis tertia, has ipsas, morbi esse subiectum (quatenùs, ad vnius corporis concurrunt structuram) ex eisdemq; partibus, tria summa prima morborum

Morbus est accidens.

oriri genera, hinc satis constabit. Morbus cum accidens sit, & ppterea alicui semper inhęreat; iuxtà subiecti, cui inhęret varietatẽ, varietas summorum generũ emanabit morborum: quarè partes, seu subiectum, cui inhærent morbi vniuersi, cum sint similaria mẽbra, dissimilaria, ac ex vtrisq; mixta; & in similarib', & in dissimilaribus, ac in vtrisq; morbus constiterit: in similaribus quidèm, C

Triplicis generis morborum subiectum quale.

morbus in intemperie; in dissimilaribus, morbus in mala compositione, seu etiam conformatione; ac in vtrisq; morbus vocatus in soluta vnitate. Etenim humanum corpus, in prima sui constitutione (singulorum generum rationem, vt afferamus, & causam) cum constet ex elementis, non immediatè, vt superior commostrauit sectio, sed mediatè, mediante inquam semine, ac sanguine, in quo quatuor primorum corporum delitescunt qualitates, necnon substantiæ; quoniam, ex Galeno libro de differen- D tijs morborum cap. 3. prima corporis constitutio, ex partibus est

Prima corporis constitutio ex similaribus.

similaribus, & partes similares ex primis constant elementis, seu horum virtutibus (vtì Auerroës in Paraphrasi secundi de partibus animalium luculentèr textatus est) ratio exposcit quæcumquè ad similares has partes, genus morbi spectare in intemperie; quandò ex elementorum virtutibus, non aliud insurgat, quàm temperies, vel in temperie constitutio, quæ si fuerit naturalis, sanitatem in similaribus producit, si pręternaturam, morbum,

Vndè sanitas, & morbus.

constitutionem appellatum in intemperie pretèr naturam: hancq; veritatem, medicorum cognoscens coriphæus noster Galenus, hic libro de Differentijs Morborum, capite quarto, perquirens morborum

E morborum summa genera, ac differentias. *Age igitur* (inquit) *sint prima elementa numero quatuor calidum, frigidum, humidum, & siccum, quibus inuicèm moderatè cófusis, sanum fit animal; immoderatè uerò ægrum, erunt consequio ægritudines quatuor, prima caliditas, quæ naturalem excesserit symmetriam, secunda frigiditas, tertia humiditas & quarta siccitas: Hi sunt iuxtà secundam suppositionem, morbi uniuersi earum partium, quæ similares appellantur*. atq; hucvsq; Gal. à quò princeps etiam non recedens philosophorum Aristoteles, decernens hic 2. de anima tex. 143. & 7. physicorum tex. com. 17. sanitatem esse symmetriam, ac proportionem, quatuor primarum qualitatum, decernit etiam quod

F si hæc dissoluať, itá vt, noxa actionibus inferatur, hic iam morbus est, qui excessu primarum fit qualitatum, quę natiuam illam temperiem vitiant, vndè, & morbus dicit̃ in intemperie. Quòd spectat ad alterum dissimilarium morbi genus, in mala compositione vocatum, hoc certè adeò proprium est organicarum, dissimilariumq; partium, vt similarium illud: Nàm vox ea constitutio, cum nil aliud sonet (quemadmodùm nos docuiť Arist. 5. Metaph. 19. & 20.) quàm partium, ex quibus aliquod compositum est coordinationem, ob quam malè, vel benè illud constitutum dicitur: quotiescumq; mala in dissimilarbus obseruatur hæc constitutio (quæ

G quidèm obseuari solet, in magnitudine, figura, numero, inconuenientiq; situ) tunc morbus in mala compositione, eas ipsas compræhendit: sicutì enim, ex compositione, seu coordinatione similarium partium, ex ipsis elementorum virtutibus sanitas oritur, vel ægritudo, sic ex dissimilarium, organicarumq; ex similaribus compositione, vtraq; ducit originem, sanitas quidèm, ex bona naturaliq; compositione; ægritudoq; ex mala, ac prætèr naturam. De altero genere morborum in soluta vnitate, hoc decernendum, spectare .s. hoc ipsum ad similares, dissimilaresq; insimùl cómixtas

H partes, eàdem lege, qua morbus in intemperie ad similares, in mala autèm compositione ad dissimilares, ex necessitate reducitur. *Tertia namq;* (dicebat Gal. corporis constitutio lib. de differentijs morborum cap. 30.) *cum ea sit, quæ participat constitutione similarium & dissimilarium, consistitq; in utrarumq; unione; nulli dubium quòd proba hac existente, sanitas, undè actiones scaturiunt procedit, uitiata uerò, morbus ille consurgit, qui in solutione dicitur unitatis, quæ porrò dissoluitur, cum similarium dissimilariumq; inter sese, dissoluitur ad actiones obeundas, pernecessaria continuitas. Vnum tamèn* (morbi genus, scripsit Gal. lib. de differentijs morborum cap. 4. vbi epilogo tria summa morborum genera nobis proposuit) *commune est omnium, & simplicium, & compositorum corporum, siue prima sint instrumenta, siue secunda, siue*

tertia

Morbi in intemperie quot ex Gal.

Sanitas ex Arist. quid.

Vox constitutio cómunis ad similares, & dissimilares.

Morbus in mala compositione vndè fluat.

Morbus in soluta vnitate vndè fluat.

tertia (quæ autèm hæc sint, recurratur ad citati capitis lectionem) *quod nunc explicabimus, ad huius uerò inuentionem, uiam nobis præstat, quædam in omnibus dictis particulis natura communis; si quid.n.commune omnibus insit; quatenùs secundùm se habere dicuntur, quod uel usum aliquem, uel actum animalibus largiatur, omninò eo corrupto communis quidem assidet morbus. Sed quidnam hoc, est, quod omnibus commune existat? suarum unicuiq; unitas partium, quæ cum affuerit, causa erit, ut pars qualibet una esse dicatur, unumq; actum, uel usum perficiat, quòd si qua solutio contingat, partis illius erit ægritudo:* ex quibus Galeni verbis, cum tertium, in soluta vnitate, genus colligatur morborum, quid vnumquodq; sit, cum eodem videndum. A B

ALLATA essentia triplicis summi generis morborum, in intemperie, mala compositione, ac soluta unitate, species indagantur penè omnes, primi summi generis in intemperie, morbusq; à tota substantia, à proprietateuè, obitèr demonstratur. Cap. II.

QVID morbus sit, inter res præternaturam, medico in Pathologia considerandas, quod morbi extet subiectum, ac quotuplex supremum ipsius genus, ex Gal. cuius sempèr professi sumus dcctrinam (quantum præsens nostrum institutum exposcit) monstratum est satìs; quod itaq; ad essentiam attinet generis vniuscuiusq;. A rei nõ recedentes naturâ, morbus in intemperie constitutio quædam est ꝑtèr naturam, partium similarium, facta, meritò quatuor primarum qualitatum, inter se agentium, ac patientium; primò, & per se manifestè operationes offendens: dictum fuit, morbum in intemperie esse constitutionem prętèr naturam, vt genus patêtet, vnicuiq; speciei commune; additum fuit, partium similarium, ad differentiã morborum, spectantium ad dissimilares; dictum etiã fuit, constitutionem hanc emanâre, à discordia quatuor primarum qualitatum, &c. ad differentiam constitutionis prętèr naturã, quę obseruatur in dissimilaribus; non subiicuimus tandèm, constitutionem eam, &c. primò, per se, ac manifestè operationes offẽdere; quoniam, id proprium vnicuiq; morbo est: nec morbus censendus est, nisi primò, ac per se, & manifestè operationes lædantur. Est verò, in mala compositione morbus, constitutio paritèr præternaturam, sed dissimilarium, ex mala similarium ortum traducens, compositione, primò ac per se, manifestèq; operationes offendẽs; cuius omnes definitionis particulę, cum satis innotescant ex dictis, dicamus obitèr, quod quatenùs constitutio hæc, respicit constitutionem similarium in gratiam dissimilarium, harumq; in gratiam C D

Morbus in intemperie quid.

Morbo cuilibet ꝓpriũ quid.

Morbus in mala compo sit. quid.

E gratiam totius corporis, illud determinat morbi genus, ꝙ in soluta dictum est vnitate, vt propterea, morbus hic, si nobis sit definiēdus, dicendum; constitutionē, & hunc prçtèr naturā existere, tàm similarium, quā dissimilarium, & totius, à solutione dependētem continui, vel à disiunctione totius, vel partium, primò paritèr per se, ac manifestè actiones lædentem; cum.n. vnitç partes, ad inuicēq; coniunctæ, ordinatæq; ac constitutæ, disiunguntur, dissoluunturq; actiones, & similarium, & dissimilarium totius, vel partis, lędi necessarium est: Quò circa, his hunc in modum constitutis, epilogo concludamus, Intemperiem, morbum esse partium similarium, à

F proprio, ac natiuo dissitarum temperamento: Malam conformationem, morbum esse pattium organicarum, harum peruertentē compositionem, ac ordinem: Solutionemq; vnitatis, cõmune esse vitium, & similarium, & dissimilarium, earum soluēs vnionem, ac compagem, deq; summis morborum generibus isthçc sufficiant. Quod ad species attinet determinatorum generum, strictā, ac ꝓpriā, vt faciamus doctrinā. Morborum in intemperie species, tot equidèm erunt, quot primę primorum corporū qualitates, à qbus trahunt originē (vt dictum) in calida. s. intemperie, frigida, humida,

G sicca, & proindè quatuor, hæq; simplices; quæ quià nō rarò cõiunguntur, ex hac cõiunctione, aliæ quatuor, quæ cõpositę dicunt, emanāt; calida nimirùm, & humida: calida, & sicca: frigida, & humida: frigida, & sicca; vt propterea quatuor, simplices, ac quatuor compositç, morborum in intemperie cum sint species, hæ octo sint numero, iuxtà simplicitatem, atq; primarum qualitatum, inter se compositionem: quæ preterea octo morborum in intemperie species, quià esse possunt, cum affluxu materię, vel absq; affluxu; hinc fit, vt quæ sunt absq; materia, immateriales dicantur, quç autèm cum materia, materiales; circa quas hoc adnorandum venit, ma-

H teriales intemperies, numquàm simplices esse, sed cõpositas, iuxtà materialis humoris naturā, qui cum intēperie constiterit, Gal. sic decernente 1. de differ. morb. cap. vlt. Cœterùm intemperies quæcumq; quià esse potest totius, vel partis, totius cum est, eaq; calida, φλόγωσις nuncupat à Græcis, incēsio à latinis; q̄ si diutiùs pseueret febris dr, ab eisdem, quamuis φλόγωσις nomē vnicuiq; cõmune sit intēperiei; ꝙ si partē occupet, ꝑcipueq; caput, ἔγκαυσις, seu ardor dicit, licèt ambustio, & exustio, non ineptè (Gal. auth. lib de causis morb. cap. 2.) à plerisq; dicat, si verò totū, à soleq; ꝓcedat, καῦμα etiā dicitat, veluti ab igne πυρακτώσις, incendium. s. atq; ambustio, vtì Gal. lib. de differ. morborum cap. 5. diligentèr admonuit, quem locum diutiùs contemplantes, in eā deuenimus sententiam authorem

Morbus in soluta vnitate, quid.

Epilogus essentiæ triplicis generis morborum.

Species morborū in intēperie simplic. & compositæ.

Materialis intemperies numquā simplex.

authorem (quisquis fuerit) in versione aberrasse; habēs enim Græcus cōtextus, διαὶ καὶ αἰ τυφωειδεῖς, καὶ πυρατωδεῖς quemadmodùm eę, quę inflammationes, & incensiones. f. sunt, vertēdum erat, non autèm sicutì eę, quæ squammeæ appellantur, vt traslulit interpræs; ratio autèm est, quià sol, inflammationes facit, eiusq; ardor, inflammationes producit non squammas, ignis verò incensionem, & squammas, vtì experientia comprobatum est hiemali tēpore, in quo calefaciētes ad ignē sese homines, squāmas in cruribus, incensionesq; sæpissimè incurrunt. Verumenimuerò intēperies si frigida sit (vt hiemali tempore videre est, in agentib' iter, Germaniam versus, aliasq; frigidissimas regiones) Gal. 3. de tuenda cap. 10. ψυγμοὺς, & ψύξεις alterationes hasce appellat, quales spectatæ sunt in compluribus militibus, post reditum à præsenti Germanię bello, necnō in apoplecticis, epilepticis, tremulis, atq; conuulsis, vt idem author est Gal. lib. de differentijs morborum cap. 5. quo in loco disserens de prę fatis morbis, seu affectionibus, quatenùs à frigida dependent intemperie, apertè nobis declarat, quomodò in prædictis symptomatibus, refrigerationes illę consequantur; sed pertractans paulò infrà, de morbis in intemperie, qui passiuas insectātur qualitates, exiguas in his, inquit, mutationes, non facilè deprę hendi posse, magnas verò manifestissimè in membris patēre, quę præsertìm emoriuntur, & propterea in sphacelo ità exiccari, vt sale conditę partes esse videantur; & contra, quandoq; ità madidas, laxasq; fieri, vt tamquàm aqua manibus nequeant contrectari, quod ossibus (quę alioquìn durissima sunt, ac siccissima) vsu euenire affirmat: tandèm reliquarum intemperierum species, quæ adeò sensui manifestæ non sunt, imbeccillitates appellantur. In reliquis de intemperie composita cum materia, animaduersione hoc dignum occurrit, ꝙ in intemperie calida, & humida φλεγμονὴ nuncupata à Græcis, inflammatio continetur à latinis; quæ intemperies calida existens, & humida, cum materiæ sanguineæ affluxu, in tumorum etiam genere collocatur, sicutì, & ἐρισίπελας tàm à Græcis, quàm à latinis dictum, ignisq; vocitatus sacer, qui inflāmatio est calida, & sicca, biliosi humoris insectans naturam; *Cum uerò bilis flaua* (dicebat Actuarius de dignoscendis affec. cap. 29.) *partem afficit, enascitur quod ità appellatur* ἐρισίπελας cui oppositus existens tumor, vocitatus οἴδημα siuè etiam à latinis oedema (Galeno referente in sectione trigesima lib. Hyp. de ijs, quę fiunt in med.) tumor est laxus citrà dolorem, factus ab humore pituitoso, cuius refert naturam, ac intemperiem: quam, non vt ampliùs frigidam, & humidam, sed frigidam, &

Margin notes: Galeni locus emendatur. — Diuersus effectus ignis, & solis in producenda intemperie. — Exiguę mutationes in intemperie humida, & sicca, non deprę henduntur. — Imbeccillitates quę. — φλεγμονὴ quid sit. ἐρισίπελας. — οἴδημα.

B & ſiccam conſequens cancer, & ſcirrus, hunc definiens Galenus in comm.libr.Hyppocrat.de victus ratione in morbis acutis, σκίῤῥος inquit ὁ ἀντίτυπος ὄγκος, καὶ ἀνώδυνος ſcirrus videlicet tumor eſt renitens, ac doloris expers, atq; hæc de ſpeciebus ferè omnibus morborum in intemperie, tàm ſimplici, quàm compoſita, & materiali, & immateriali, originem traducente, ab vnius, vel alterius qualitatis exceſſu, cum humorum tamen affluentium æqualitate, diximus cum æqualitate, quoniàm facillimè fieri poteſt, vt inæqualitèr affluentes humores, phlegmonem eriſipelatodem, œdematodem, atq; ſcirrodem producant, vt, & eryſipela F phlegmonede, œdematode, atq; ſcirrode; & ſic reliquas tumorum preternaturã ſpecies, œdema, ſ. atq; ſcirrum, illud phlegmonode, eryſipelatode, & ſcirrode producẽtes, hoc verò nempè ſcirrum, phlegmonodem, eryſipelatodem, & œdematodem; de quibus tumorum principibus ſpeciebus, quoniam mens minùs eſt tractationẽ ordiri, aſsignato quid nominis, eruditisſimo Aduerſarij Collegæ, committemus quid rei; id ſolùm animaduertentes, partes omnes vno, vel altero dentatas tumorum genere, duplici correptas eſſe morbo, in intemperie nimirùm (vt dictum eſt) G atq; in mala compoſitione, auctam, reſpiciente magnitudinem, Sed .n. de partium intemperie, tàm ſimplici, quàm compoſita, & cum materia, & aſq; materia hęc conſcripſiſſe ſufficiat; reliquum modò eſſet, vt de totius intemperie, proindeq; febre, aggrederemur contemplationem; Verumenimuerò, quià hanc præcedere videtur generica alia contemplatio morborum, qui à tota dicuntur ſubſtantia; qualis, & de his noſtra fuerit ſententia, obitèr aſſeremus. Vt igitur, ex prefata manifeſta primarum qualitatum diſcordia, manifeſtum illud morbi genus, quod in intemperie dicitur, dependet; ſic, & ex eorundem occulta ſimplicium corpo- H rum diſcordia, aliauè occulta cauſa rati nos ſemper fuimus, genus alterum morborum effluere, quod ad totam referatur ſubſtantiã; illudq; eſt, quod à proprietate, dicitur. Et quamquàm generis huiuſce morborum, nullam ſit viſus Gal. habuiſſe memoriam, non ob id aſſerendum, non dari: quandoquidèm edocens nos Medicinam per indicationes, hæ quoniàm ab occultis non deſumunt; hinc eſt, cur nullã de morbis, à ſubſtantiæ ꝓprietate, atq; occultis nobis reliquit tractationem; quã tamẽ inſinuãs Hyp. tex. 1. prog. hæc habuit. ἅμα δὲ, καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστι ἐν τοῖσι νούσοισι, καὶ τούτου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνειν. hoc eſt. Simul autẽ, & ſi quid diuinũ, in morbis ineſt ẽt huius ꝓnotionẽ addiſcere: quãq̃, & de peſtilentib9, aëris ſuſcitatis contagio, ſit ibi etiam loquutus Hyp. Sed ad alia.

Compoſita tumorum genera.

Pars tumore affecta laborat duplici morbo, & quo.

Morbi à tota ſubſtantia vnde fluant.

Morbus à tota ſubſtantia per Hyp. quis.

MORBORVM in intemperie totius, ac proindè febrium omnium, summis allatis generibus; species, indagantur prioris ad spirituale spectantes. Cap. III. A

INTEGRAM, atq; perfectam (quò ad præsens institutum exposcit) faciētes Pathologiam: allatis summis morborum generibus; species tractandæ se offerunt. A febre igitur, quę species est morbi, in totius intemperie capientes exordium; cum satis superq; pateat, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, πυρετὸν, febrem dictam esse à Græcis, à feruore autèm à latinis. (Vndè optimo iure, doctus Auicennas 1. fen 4. trac. 1. cap. 1. febrem definiens. *Febris* (dixit) *est calor extraneus, accensus in corde, & procedens ab eo mediantibus spiritu, & sanguine per uenas, & arterias in totum corpus inflammatur in eo, inflammatione, quæ nocet operationibus naturalibus.*) Primæ febrium differentiæ tres extant. Spirituales, Humorales, ac fixæ, siuè hecticæ. Cum etenim Hypp. authore Galenoq; passim τὸ τ' ἐστιν αὐτῷ τῷ πυρετῷ εἶναι, τὸ θερμασίαν ἔχειν καυσώδη. hoc est. *ipsi febri essentia sit* (vt verbum verbo reddamus) *calorem habere igneum*. si calor accendatur in spiritibus, spiritualis producitur, si in humoribus, Humoralis; si in solidis, fixa, vel hectica, à voce ἕξις, quæ habitum significat, ducta nomenclatura, propagatur. Atq; hę primę differentiæ febrium censentur. *Quæ uerò* (dicebat Gal. 1. de different. feb. 1.) *à materia; differentiæ sumuntur, in qua hic calor prætèr naturam accenditur, maximè propriæ sunt.* Est verò spiritualis febris, ab huius definitione, vt sumamus exordium, extraneus, & ipsa calor, accensus in spiritib⁹, qui sunt in corde, à quo, spiritu mediante, & sanguine, totum incalescens corpus, actiones læduntur: dictum fuit, calorem esse extraneum, quia ad hunc, febres omnes, vt ad genus commune reducuntur; qua in re, scitu dignum occurrit, in spiritualibus, calorem haud tantùm esse extraneum, vt à toto genere sit prætèr naturam; quemadmodū ex vrinis, facillimè intuet, ac sensus demōstrat, quādoquidē vita cum eo stare non posset, sed eousq; limites transcendere naturę, quousq; vitalis potiùs lædatur facultas, quàm naturalis; vndè fit, vt vrinæ similes sanis conspiciant, & calor quò ad tactum sit mitis, ac blandus: dictum verò fuit, calorem hunc accēsum esse in spiritibus, ad febrium humoralium, in quibus humores accenduntur, discrimen; necnon hecticarum, in quibus corporis habitus, incalescit. Humoralis febris, calor etiàm est extraneus, primùm cordis, deindè totius corporis, dependens ab illius extranei caloris accensione in humoribus, primò, & per se, vitales nō solùm lædens operationes, sed, & naturales; hæcq; humoralium febrium generis

[Margin notes: Lib. de frac. com. 3. sec. 8. — Febris def. ex Auic. — Proprium febri vnicuiq; quid. — Primæ febrium differentię ex Gal. quę. — Febris spiritualis defin. — Feb. spiritual. calor quis. — Febris humoralis definitio. — Margin letters: B, C, D]

E generis, fit definitio, quam quià pauci definire tentârunt (nàm putridarium dumtaxàt genus, in humoralibus, vt primum omnes agnouêrunt) non fit ab re, paululùm in definitione insistere. diximus igit humoralem febrem, calorem esse extraneum, tùm quià, calor hic, genus omnibus est, in humano corpore commune, statutis febribus, tùm quià definiendum cum nobis esset accidens, ea vox in definitione stat loco formæ: additum fuit primùm cordis, deindè totius corporis, ad significandum subiectum, cui inhæret definitum accidens; non subticuimus extraneum hunc calorem, & cordis, & totius corporis, dependêre ex accensione extranei caloris, in humorib' magna vt patesceret differentia, inter spiritua-F les, in quibus spiritus accenduntur, ac hecticas, in quibus solida; ad quarum tamèn febrium differentiam, spiritualiumq; præcipuè, diximus actiones non solùm lædi vitales, sed, & naturales, vti vltima particula, allatæ definitionis expressit; vndè fit, vt in vrinis, quę affectiones arguunt venosi generis, & proindè humoralis massæ alterationem, tàm varia, iuxtà propriam determinatamq; speciem inspectetur, in colore, substantia, atq; contentis, varietas. Hectica febris, siuè hecticarum febrium genus, illud est; quod solidas animalis occupat partes οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ,

G τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαιρούμενοι 1. de differentijs febrium cap. 7. dicebat Gal. hoc est, ità enim consueuêrunt vocare solidas partes, humidis ex aduerso distinguentes: hecticas verò febres appellârunt, vel quia firmæ, ac solutu difficiles sunt, quemadmodùm habitus, aut quoniam ipsum corporis habitum comprehendunt; ità vt, si nobis genus hoc febrium definiendum sit; dicendum; hecticam febrem, nō solùm calorem esse extraneum, sed & intemperiem calidam, & siccam, vel cum caliditate extranea, etiam siccitatem morbosam existere, primū cordis, deinde totius corporis, iuxtà solidas vtri-

H usq; partes, quæ intemperies dependēs, ab immodico earundem feruore, substantialem depascente humiditatem, primò ac per se, ad instar morborum omnium, actiones offendit: quæ definitio, cū satis patescat ex dictis, satius nunc iam sit, species generis cuiusquè indagâre. A spiritualibus igitur sumentes exordium, ferantur tamquàm sub genere species, & diaria quæcumquè, & sinochus nuncupata, non putris; de diaria, quia manifesta res est; quomodò ad spiritualium genus reducenda sit synochus, cum Galeno monstremus. Esto itaquè per synochum (de imputri loquimur) intelligendam esse febrem, quæ non magnam mutationem habet, quæq; inflatiua dr à nonnullis practicis cum inflationem quamdam ægri manifestam percipere videatur, & in qua

Febribus omnibus quid commune.

In feb. humoral. quę actiones lędantur.

Febris hecticę def.

Febris hectica cur intemperies calida, & sicca.

Febr spiritual. species.

Febris synochus, q.

vna accesſio ab initio ad finem, in multos dies porrigitur. Synochum Gal. 9. Meth. cap. 1. extenſam, & plurium dierum appellauit ephemeram, & 2. de differẽtijs febrium, ephemeram, non putrem ſynochum dictitauit: ratio autem inde ex eodem dependet, quòd prima causa, & ephemerę, & non putris ſynochi, tenuior ſanguinis accẽſa exiſtit, portio: iã verò tenuior ſanguinis portio, quid aliud, præter ſpiritus? hanc veritatem confirmantes illuſtres rei medicæ profeſſores, inter hos, vnus excellentiſſimus Mercurialis dicere ſolebat, in ſynocho, nõ ſolùm ſanguinem ipſum incaleſcere, ſed ſpiritus cum eodem inflammari: & Laurentius Ioubertus, tribus prioribus ſuæ medicinę practicæ libris capitibus 2. & 3. ſynochum cõſcripſit, ex ſanguine inflammato (cuius pars tenuiſſima flagrat, quam ſpiritum nuncupare poſſis) oriri. Quo circà cum & in ephemera, & in ſynocho ſpiritus inflammentur (quicquid alij dicant) è ſpiritualium genere, ſi nõ nomine, ſaltim re, ſynochus extiterit febris; quòd ſi nunc eãdem hac ratione, qua ſpiritus inflãmãtur, à naturaliq; dimouentur ſede, decernere velimus, febrem, quę in vera peſte, ex aëris maligna conſtitutione producta, ſpectatur, de genere eſſe ſpiritualium, medica forſàn hæc eſſet doctrina; quandò per ſupremum receſſum ſpirituum, à ſuo naturali ſtatu, febris hæc vno interficiat die. Triplici igitur ſtante hac ſpiritualium febrium ſpecie, Diaria ſ. vera, ſynocho non putri, vera quò ad rem, ac verè peſtilenti, ex ſpirituum alteratione, vocata, quid vnaquęq; ſit inquirendum. Ad hæc, Diaria à latinis nuncupata febris, ἐφήμερος dicta à Gręcis, eo quod diei vnius, aut paulò diutius perduret ſpatium, eſt Alexandro Tralliano lib. 12. cap. 2. auth. necnon Gal. paſsìm, calida intemperies, ipſorum ſpirituum vitalium influentium, ortum traducens ab aliqua præcedenti cauſa, vitales primò, ac per ſe offendens operationes, dictum à nobis eſt, Diariam febrẽ, eſſe intemperiem calidam, quia hoc febrium omnium extat caracter; additum fuit, hanc intemperiem eſſe ſpirituum vitalium influentium, tùm ad differentiam humoralium, fixarumq; tum aliorũ ſpirituum, forma nãq; ephemeræ febris, ſtat Gal. authore 2. de crytibus vltimo, in accenſione vitalium ſpirituum. cauſam expreſſimus febris huius, præcedentem, exiſtere; quoniam, vt Gal. ipſemet teſtatus eſt, 1. de differentijs febrium 7. hoc præcipuum ephemerarum inditium febrium eſt, ab aliqua incipere recenti cauſa, ac manifeſta, quæ ante præceſſerit, quam omnes medici iuniores, vſitato vocabulo, procatarcticam, ſiue præincipientem appellant: conſcripſimus tandèm intemperiem hanc reſpicere ſpiritus vitales influentes, ad diſcrimen implantatorum;

particulæ

Margin notes: Illuſtrium virorum ſententia de ſynocho. — Febris vera peſtilens de genere ſpiritual. — Febris Diaria, quæ. — Febris Diaria quas lędat actionis. — Febrium ephemerarum inditium.

A B C D

E particulæ aliæ cùm innotescant, accedamus ad synochum: Est igitur febris hęc, & ipsa calida cordis intemperies, excitata à spirituum, qui in sanguine continentur inflammatione, à qua calefacto etiam corpore, ad quintum, & sextum vsq; diem, vitales præsertim offendens operationes, absq; vlla mutatione procedit; in qua definitione, quià plures ex declaratione præcedentis, innotescunt particulæ; dicamus in gratiam discriminis synochi, ab ipsa verè nomine, ac re ephemera; dixisse, addidisseq; in synocho, inflammari spiritus, qui continentur in sanguine, quià in ephemera corporis humani partes, à causis incalescunt externis, quibus calefactis, ab his calefiunt vicinæ, hìnc aliæ cordi propinquę, quousq; calefacto corde, influentes accendantur spiritus, per vniuersumq; corpus, quo dictum est modo, dispergantur, ac dissipentur: In synocho autèm, ipsimet sunt spiritus qui, inflammantur, & accenduntur, non ab aliqua externa causa, sed obstructione, absq; putredine, existente in corpore; quò forsan factum est, vt febrem ex oppilatione, synochum prima 4. tract. 1. cap. 33. appellarit Auicennas. Synochi species triplex est, iuxtà maiorem, aut minorem spirituum ad cor eleuationem, ac dissipationem: si etenim in hac eleuatione spirituum hi sempèr dissipentur, modicaq; in dies magis fit eleuatio, vna insurgit species (si tali faciliori doctrinæ gratia cohonestanda est nomine) quę paracmastica, & à Græcis, & à latinis dicitur, quamquàm decrescens rectiùs, à latinis diceretur. cum decrescendo sempèr procedat, hæcquè ea est, quæ, & nomine, & re ad ephemerum magis accedit. Quòd si in eadem eleuatione spirituum, ij non dissipentur, sed maior fit eleuatio, quàm dissipatio, species altera, huic opposita producitur, Acmastica, siuè accrescens, eoquod accrescendo, & augendo procedat nuncupata, ad extremumq; suæ durationis diem, semper pugnet. Quòd demùm si eleuatio eadem semper fiat, ità vt cor eodem assiduè modo afficiatur, à spirituum accensorum, ab ipso sanguine, eleuatione; media oboritur inter extremam vtramq; speciem, febris; quæ homotona est dicta, eundem quippequæ, tonum sempèr seruet ac rithmum, atquè de imputri synocho, vt sub spiritualium genere asseruatur, hæc adnotasse sufficiat. Accedit nunc, altera spiritualium febrium species contemplanda, ac pestilens nuncupatur diaria, quę cum ortum traducat, ex spirituum vitalium, ab venenato aëre contaminatione, iure inter spirituales reponetur à nobis, qui disserturi de pestilentialibus, & veris, & minus veris febribus omnibus, in harum tractatione, dissertioneq; quæ diarię pestilentis extet essentia, vnico apparebit intuitu: Difficultas

Margin notes: Febris synochus, q. — Synochi discrimen ab ephemera. — F — Febris ex oppilatione Auicēnę. — G — Συνόχων species. — Παρακμαστική. — Ακμαστική καὶ Αναβατική. — H — Ομότονος. — Febris pestilens diaria.

ficultas tollenda est modò, ab vno dumtaxàt nostræ tempestatis commota, excellenti rei medicæ professore, Simone Simonio in sua de Naturâ humoralium febrium, synopsi, vbi (data occasione) accusans de incuria Perillustrem, excellentissimumq; virum, bonorũ meorum authorẽ, Hieronymum Mercurialem, laude omni dignissimum, summamq; suam (rebus in omnibus) ob diligentiam, commendabilem; quòd in explanatione quorundam verborũ Hyppocratis, lib. de semine aberrarit; nostras esse partes animaduertimus, quomodò longè magis ipsemet aberrarit, tùm in repræhensione condonata doctissimo Medicorum omnium præceptori, tùm in primis, febrium omnium assignandis differentijs: vtq; exordium capiamus, ab illius maiori incuria, tentante destruere spiritualium febrium, definitum à nobis genus; videamus, quę ad huius destructionem literis commendarit: Habet igitur cap. 8. suę synopseω̃s. *Ephemeræ uox, temporis indicat terminum, quo uiget febris. contra omnem igitur diuidendi rationem, ephemeram febrem contra putridam, atq; becticam distinxere, nec profectò minùs supinè sentiunt, qui uolunt purum ipsum spiritum, influentem rem* (dico.) *per se aridam, tenuissimam, rarissimamq; quaq; uel sensum ipsum effugit, febrilis ardoris fomitem, & quidèm uiginti quatuor horis esse posse.* In his eius locata manet sententia, quę sanè quantùm sit vana, suiq; indigna, ex Galeno primo de differentijs febrium cap. primo, colligatur apertè. scribit Galenus repræhendens eos, qui fuêre superflui, vel defecêre, in primis febrium indagandis generibus. *Neq; uerò solùm in diariarum generibus plurimi Medici deliquerunt, uel quià uidelicet superaddentes fuerunt, adeo ut eas etiam, quæ nullius usus essent commemorarent, aut quià utiles etiam prætermittendo defecerunt, sed unà etiam in ipsa generum in proprias differentias sectione aberrarunt. statìm enim cum primum, atquè præcipuum diariarum genus, ab ipsius rei diuisæ substantia sumatur, intueri licet medicorum nonnullos, genus hoc pœnitùs prætere, nonnullos uerò, uel superfluos esse in diuisione, uel deficere;* ac pergens Hyppocratis commendarę doctrinam, de febrium diuisione, sumpta à propria substantia, nempè à calore, atq; dignotione,ità nostram confirmans, primam febrium omnium diuisionem, inquit. *Quæ uerò, à materia differentiæ sumuntur, in qua, hic calor pratèr naturam accenditur, maximè propriæ sunt, siuè quòd idem calor ipsum cordis corpus occupauerit, siuè quòd eos, qui in eius uentriculis continentur, humores: Reliqua autèm, ac tertia est, post has differentia, cum sola aerea substantia sufficientèr incaluit, humores autèm, & solida corpora calescunt quidèm adhùc, nondùm autèm sunt calefacta, nequè enim parùm refert, si calescere dicamus, aut calefactum esse.* Hæc ibi Galenus, à quo, cum explicatum

Margin notes: A; B; Refellitur quędam excell. Simonii sent.; C; Gal. contra Simonium.; D; Nostrę sententię confirmatio.

E explicatum habeamus, tertiam febrium differentiam esse, cum sola aërea substantia sufficientèr incaluit, non satìs patet, quomodò, ac qua lege destruere velit vir ille spiritualium ipsarum febrium differentiam: licèt namq; diaria, suæ tantùm significet durationis tempus, à quo non conuenit genus præfatū haurire; attamèn quià in aërea fundatur substantia, sufficientèr incalefacta; hinc est, vt velit nolit, iuxtà Galeni doctrinam (decernentem differentias febrium maximè proprias esse, quæ à materia in qua calor accenditur desumuntur), cogatur affirmare, primum genus febrium esse spirituale, vel diarias, quę ad spirituales reducuntur, eiusdem esse speciei. Quòd si dicat vir doctus, *satis supinè eos sentire, qui nolunt purum ipsum spiritum, rem per se aridam tenuissimam, rarissimamq;, quæq; uel sensum ipsum effugit, febrilis ardoris fomitem, & quidèm uiginti quatuor horis esse posse*, respondemus, cum eodem Galeno, spiritus longè magìs febrilis ardoris fomitem esse, quam humores, vel solida; faciliùs enim accenduntur spiritus, quàm humores, vel solida; quam veritatem, cognoscens Galenus 1. illo de differentijs feb. 1. *Facillima (scribit) ab humoribus ad spiritum caliditatis transumptio, non æquè autèm promptè, unà cum spiritu accenduntur humores, corpus etiam solidum humoribus, atq; aereæ substantiæ facilius calor impartitur, quàm ipsum ab eisdem suscipiat; omnis siquidèm substantia tenuis, promptiùs alteratur, quàm crassa, est autem tenuissima quidèm aeris, crassissima uerò corporum solidorum, media humorum est substantia*; ex qua Gal. authoritate, quià clarissimè patet, spiritus promptissimè accendi, ex accensis spiritibus (quidquid dicat Aduersarius) febrium omnium, primam oriri differentiam, concludamus; dicamusq; cum Alexandro Tralliano libr. 12. cap. 1. quòd quoniam febris, est non solùm absolutè calor naturali contrarius, sed, & in materia quadam subsistit, materia verò triplex in nobis genere habeatur, manifestum est, quòd febris quoq; in tribus consistere materijs cognoscetur, in spiritibus nempè, humoribus, ac solidis particulis, à quibus triplex, febrium oritur prima differentia, spiritualis, humoralis, ac fixa; deq; vana Simonij sententia aduersùs medicos ferè vniuersos isthæc sufficiant. Quòd spectat ad calumniam illatam perillustri viro Hieronymo Mercuriali, ab præfato synopsews authore; adnotatione occurrit dignum, quòd volēs doctissimus Mercurialis auferre omnem discordiam; super Hyppoc. sententiam lib. περὶ γονῆς 4. suarum variarum lectionum lib. cap. 16. sic Hyppoc. verba traduxit. *Semen autèm uiri ortum ducit ab omni sana corporis parte*. cum ἀπὸ παντὸς ὑγίεος non autem ἀπὸ παντὸς τῦ ὑγρῦ vaticanus habeat codex: aduersùs quam

Ratio cōtra Simonium.

Spirituum accensio, facilis.

Tralliani sententia contra Simonium.

(Margin letters beside the text: F at "eiusdem esse speciei", G at "cilius calor impartitur", H at "genere habeatur".)

uersionem insurgens Simonius, plusculum diligentię, & accurationis in Mercuriali, se desiderare conscripsit, nulliusq; animaduertit momenti, mutatæ à tanto viro lectionis existere rationem; sentitq; legendum esse, semen decidere in homine ab omni humido, non autèm ab omni sano, vt trastulit Mercurialis: En Simoni, q̃ obsecro maior poterat, in tãto viro exposci diligentia, cũ omne, vt auferret, inter medicos discordiam, satiùs duxit, vertendum cum vaticano codice, semen decidere ab omni sano, siuè sana corporis parte, quàm omni humido? Si namq; per humidum omne intelligitur (vt intelligi debet) tàm naturale, quàm excrementitium, & proindè quicquid fluidum in corpore continetur, siuè alimentum, siuè excrementum sit; ac per omne sanum intelligendæ sunt tàm solidæ partes corporis, quàm liquidæ: quænam versio à contrarietate medicorum magis remota est, an tua, an Mercurialis? Iudex si futurus sim ego, tuam versionem, & contrarietatibus, & ambagibus refertam, proponam, Mercurialis verò; ab vtrisq; immunem: cum apud omnes in confesso sit, semen non ab omni viri humido, indifferentèr tàm alimentali, quàm excrementitio profluere, sed ex purissima sanguinis portione, proindeq; alimentali; ab excrementitij naturâ remota; pręterea cum semen decidat in homine, non solùm ex purissima sanguinis portione (sanguinem assumentes pro tota massa sanguinea, ad nutritionem idonea, vndè factum est, vt superfluitas alimenti dictum sit à quibusdam semen) sed ex ipsis solidis humani corporis partibus (argumento sumpto ab imbeccillitate, quam solida perpetiuntur ex larga seminis effusione) longè magis philosophica, ac Medica Mercurialis videtur doctrina, quàm tui Simonis, qui particularem Hyppocratis reddis assertionem (hanc coarctans ad solum humidum) cum tñ vniuersalis sit, sese extendens ad omne sanum, tàm humidum, quàm solidum corpus, quemadmodùm sua ductus prudentia trastulit Mercurialis. Sed ad nostrum reuertamur consilium.

Dirimitur cõtrouersa inter doctissimos viros.

Semen inde fluat à à corpore.

Cur membra solida patiuntur in venere.

A B C D

HVMORALIVM febrium, & in putridas, & in minus putridas (quæ ex humorum fiunt incendio, exarsione, alterationeq; potius, quàm putredine uera, ab Aristotele definita) assignata diuisione: Quomodò genus id febrium, absquè humorum putrescentia, ac corruptela, in eisdem consistat, grauissimorum hominum placitis, rationibus, ac authoritatibus, confirmatur. Cap. IV.

FEBRIVM

E FEBRIVM Humoralium, in quibus scilicet calor in humoribus accenditur, vndè postmodum denominationem sunt species omnes huiusce generis sortitæ, aliæ putridæ sunt, non putridæ aliæ; vel vt clariùs loquamur, aliæ sunt, quę in simplici humorum versantur alteratione; aliæ verò, quæ in eorundem substantiæ consistunt mutatione: primę speciei, vel generis subalterni sunt, in quibus dumtaxàt incalescunt humores, absquè vlla ipsorum putredine, secundi autèm illæ, in quibus, & incalescunt ijdem, vruntur(que), ac notam putredinis concipiunt. Quæ febrium humoralium distin-F ctio, cum à paucis rei medicę professoribus; fuerit hucvsquè animaduersa, quandò putridas solùm, inter humorales, vniuersi cognouerint; haud ab re alienum putauimus (nostra ne sapere nouitatem videatur doctrina) paulispèr in allata humoralium febrium, diuisione insistere: & quoniam totum hoc negocium, in grauissimorum virorum authoritatib(us), ac rationib(us) manet locatum, & rationes, & authoritates afferendæ, quibus data humoralium febrium distinctio firmetur, ac confirmetur. Ab authoritatibus igitur capientes exordium, Hyppocrates primus agnoscens genus hoc febrium, quæ sola ipsa humorum alteratione, absq(ue); pu-G tredine in humoribus concitantur, his verbis, nobis eas proposuit. *Si uerò cibi maneant in uentriculo* (scripsit 4. de morbis num. siuè tex. 17.) *ampliori tempore, quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus utiq; repleatur, & dum præmuntur à plenitudine uenæ, calor, ac dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hieme uerò posterius: & si calido adhuc existente uentriculo* (paulò inquit inferius) *calidior, quàm opportunus est spiritus, homini accedat, nihil miri est, hominem, ex tali febrire.* *Cum homines laborarint* (repetit num. 25.) *quibus sanè maximè sanguinis afflictio contigerit illic firmatur, ac calescit, & ex hoc dolor oritur; si autèm aluus, & uessica non breui copiam expulerit, febris ex hoc ir-H ruit, & si quidèm prior humor æqualis fuerit nequaquam, si uerò in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille; quæ febris hoc modo oboriens, nequè periculosa, nequè fortis est. At si calescente sanguine* (subdit) *exalat maximè per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus, remanet pinguis, & leuis, qui est biliosus, & febris maximè nutrimentum, & attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit: Ego* (rextatum reliquit lib. de veteri medicina num. 30.) *hoc maximum signum esse puto, quod non propter calidum simpliciter homines febricitent, neq; hoc simpliciter fit affectionis causa, sed est amarum, ac calidum idem, & calidum, & acidum, & salsum, & acidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum alijs facultatibus coniunctum.* *Frigescente sanguine* (affirmat 1. de morbis num.

Feb humoral. 1. diuisio.

Allatę diuisionis cōfirmatio.

Febris ex ciborum plenitudine.

Febris ex labore quo.

Bilis nutrimentū febris.

Cur homines febricitent.

Rigor quãdo fiat in corpore.

num.2.) *necesse est, & reliquum totum corpus perfrigerari, & ubi huiusmodi quid factum fuerit rigor appellatur, & siquidèm uehemens fiat rigor, uehementior etiam est tremor; nàm dùm contrahuntur uenæ, sanguine, & coacto, & congelato, corpus, & contrahunt, & tremere faciunt; uerùm cum sanguis percaluerit, & uim depulerit, & rursùs ad suam naturam redierit, concalescit simùl, & pituita sanguini permixta, & sanguis ipse seipso multiplicitèr calidior euadit, his igitur percalefactis, necesse est, febrem succedere, post rigorem præ sanguinis caliditate. Cum igitur bilis* (confirmat num. 28.) *commota ad uenas, & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage, ac motione dimouet, & seorsùm facit. ac calefacit, calefactus autèm, etiam reliquum totum corpus incalescit, & desipit homo, & non sibi constat præ febris copia, & sanguinis ad serositatem trasmutatione, ac motione, non solita contingente. Cum bilis commota fuerit per corpus* (addit num.27.) *& contigerit, ut uenæ, & sanguis attrahant bilem, eamq; plurimam ex carnibus, & uentriculo ad eum, qui priùs inest, utpotè cum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat, cum ita percaluerit ex carnibus, & uentriculo supra eum, quia inest, adhuc, magis à bile percalesit etiam reliquum corpus, & fit febris.* Hæq; ac consimiles, Hyppocratis nr̃i extant authoritates, è quibus meridiana luce clariùs spectatur, dari ex humoribus febres, quæ sola eorundem fiant, alteratione, incalefactioneq; ac vstione (vti infrà patebit) absq; vlla ipsorum putredine, ac corruptela. In quarum sanè authoritatum explanatione, non est vt insistamus, cum singulę penè voces alterationem, incalefactionemq; nobis demonstrent humorum, non autèm putredinem, vt perperàm quis posset existimare, & propterea accedentes ad Galenum, hic admittens, & ipse dari quandoq; humorales febres ex simplici humorum alteratione, apertè 10. Meth. hanc vnam veritatem affirmat; loquens namquè de iuuene ætatis suæ vigesimumquintum annum nato, calido, & sicco temperamento donato, musculoso vt cane, longo itinere defatigato, cogitabundo aliqui, cura ac sollicito mœrore confecto, &c. *Quippè* (textatus est) *æger is, quem ante descripsimus, exemplo omnibus est, qui proptèr siccitatem, à principio cibo indigent, etiamsi febricitare iam incipiant, nàm cum accenditur in his febris, proptèr mordentem acrimoniam, excalfacti, attenuatiquè ex sole, & inedia, & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimentum; sicut è conuerso ubi, ob copiam, uel obstructionem, uel phlegmonem, uel ut semèl dicam humoris alterius putredinem febris est orta, maximo malo est cibus.* ex quibus Galeni verbis, febrem dari, ex sola humorum accensione, calefactionequè absq; putredine, cum vnusquisq; dignoscat, non enim humidum victum approbasset Galenus, dicamus optimo iure, factum à nobis fuisse, vt

Post rigorem cur calor.

Homo qñ desipiat in febre.

Sanguis natura calidissimus ex Hyppo.

Conclusio ex dictis.

Gal. doctr.

Eiusdẽ sententię confirmatio.

E vt, & in putridas, ac minus putridas, humoralium febrium dissecaremus genus, eoq; magis cum, vna bilis sanguini, pituitę, vel melanchoniæ admixta, potissimum ex Hyppocratis doctrina, febrium omnium censeatur alimentum. τὸ δὲ χολῶδες (dicens) δια τὸ λιπαρὸν, καὶ κοῦφον εἶναι τῷ πυρὶ τροφὴ μαλιστά ἐστιν. .i. *Bilis enim reliquos ad instar sulphuris igni concipiendo, & conflagrando idoneos facit.* scilicet humores, propter suam oleositatem, ac mobilitatem. Sed ad Galenum, loquens hic secundo de simplic. medicam. facultat. cap. 14. de febribus vrentibus. *Putrefacientia* (inquit) *uocantur, non quidèm utentes nominis propria appellatione* (*nàm quæ sunt putrefacientia, humectantia cum calefactione sunt*) *tamen eodem modo uocamus, proptèr symptomatis similitudinem.* ex qua Galeni colligitur, doctrina; humorales febres omnes, appellare medicos solitos esse, putridas; non solùm, quæ à putredine vera dependent, sed, & quę ex exustione: itá vt, propter similitudinem accidentium, quæ visuntur in verè putridis, & in putredine carentibus, sed solùm exustione humorum concitatis, humorales febres omnes putridas, appellare medici soleant. Alexander Trallianus, videns haud à ratione alienum fore, febres asserere, ex humorum excitari posse vstione, excandescentiaq; hæc monumentis literarum lib. 12. cap. primo commendauit. *Non desunt, qui in uniuersum febrem numquàm, à putredine fieri pronunciant, Nàm humores in uenis excandescere, non putrescere dicunt, quæ sententia, etsi omninò uera non sit, cum à putredine etiàm fieri febres posse monstrabimus, attamèn haud aspernenda, tanquàm rationibus, & authoritatibus sit munita.* hęc illæ, rationes autèm, vt ad has tandèm descendamus, quas adducit Trallianus, ex istis depromantur: De vera loqui volentes putredine quæ, vt Aristoteli placuit, necnon Galeno: *Corruptio est caloris natiui in unoquoq; humido, à calore ambiente*, siuè vt proprijs

F

G

H vtamur Arist. verbis. φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας, καὶ κατὰ φυσίν θερμότητος, ὑπ᾽ ἀλλοτρίας θερμότητος; certè haud in febribus (salutaribus præsertìm) putredine isthac corripiuntur humores, quoniam agens ambiens calor, siuè extraneus, in humidum quodcumq; natiuum, calorem, itá extrahit, humidumquè depascit, vt quod putrescit singulis momentis, siccius euadat, donèc ad extremum toto dissipato humido εἰς γῆν, καὶ κόπρον desinat mixtum: quem porrò finem, cum numquàm in salutaribus febribus sortiantur humores, dicamus ad omnem tollendam difficultatem; quòd cum humoralium febrium, quædam sint salutares, quędam non; salutares ab humorum produci exarsione incendioq;, minùs salutares, eorundem putredine, ac corruptela.

Bilis febriū omnium alimentū.

Febres vrentes ex Gal. quæ.

Alexandri Tralliani doctrina.

Putredinis definitio.

Putredinis fin.s.

Quòd

Quod quispiam si nunc velit asseuerare, & exarsionem, siuè vstionem, atq; incendium, putredinem esse; ex vtriusq; discrimine, sapientioribus iudicandum relinquimus; vstio .n. (non de vera loquimur, nàm hęc intra corpus nō datur) cum ipsorum humorum, à propria temperie, ad calidum fit mutatio, ab extraneo aliquo, vel exurente facta calore, absq; vlla putredinis nota; non facilè patet, quomodò huiusmodi confundi possint voces, putredo, ac vstio; efferuescentiam ebullitionem, superassationemq; ac nimiam quampiam calefactionem, vstionis nomine (vnà cum Auer. 3. colliget cap. 4.) nobis volentes, à quo Auer. didicimus, humorales etiam concedi febres, non ex humorum putrescentia, sed exarsione, atquè combustione, vtì rationibus, & authoritatibus hactenùs explanatum habemus: Scribit etenim, eo loci Auer. quòd, *Quàndò causa caloris extranei, fit à calore, tunc superuenit membris assatio, atq; combustio, sed non putrefactio*, propterea ergo non est ex necessitate, vt omnis calor extraneus, aut omnis febris sit putredinalis, & maximè causus: Concludamus igitur posse febres in humoribus accendi, absq; eorum putredine, quotiescumq; per bilem efferuētem, ebullientemq;, reliquis huiusmodi efferuescentia, & ebullitio fuerit communicata, necnon quotiescumq; aliqua in corpore fuerit obstructio, qua non liberè, qui continentur in vasis humores traspirent; hoc enim modo, nulla occurrente externa causa, sua ipsorum, vel multitudine, vel crassitie, vel lentore, obstructionem in finibus vasorum creant, tumq; calidiores ob reflexum calorem redditi, febrem accendunt, nondùm putridis effectis humoribus. Atq; in hac conclusione, consentientes viri grauissimi, Nicolaus Florentinus summa eius 4. cap. 2. apertè substinet, quod quemadmodùm accendi possunt spiritus, absq; eorum putredine, & genus constituunt febrium spirituosum, sic accendi posse atq; humores, dictis de causis, absq; quod vlla eos inuehat putredo; & Auicennas prima fen 4. tract. 3. cap. primo, ex prima humorum ab eo facta diuisione, febres statuit excitari, tùm putredinis, tùm ebullitionis, idemq; Galenus primo de different. feb. 5. loquens de humorum incalefactione, humores absq; putredine accendi, & febres producere animaduertit, & ex copia sanguinis, & feruore febrem oriri, calidissimam admittens, secundo de differentijs febr. primo, & 2. de crysibus 6. vnà cum Hyppocrate libro de natura humana, ex syncerissima bile febres, quæ Synochi dicuntur, produci affirmat: cum accessionis remissio ex ferrentium humorum traspiratu contingere soleat, non traspirant autèm in vehementi stipatione, necesse est plurium dierum fieri accessionem

[Margin notes: Vstio quid. — Auerrois doctrina. — Febres absq; putredine quandò cōcitentur. — Nicolai Florentini doctrina. — Auicennę doctrina. — Humores absq; putred febres excitare. — Synochus ex Hypp. vnde.]

[Margin letters: A, B, C, D]

E accessionem, scriptis mandauit 9. Meth. Gal. à quo discere possumus, modum continentium febrium citrà putredinem, nō in sanguine solo, vel bile, vt admittit Hyppocr. sed humoribus omnibus admixtis, minùs traspirationi obstipationem, expositis. Quid q̃, si cum Hyppocrate stare velimus, excitatur ab efferuescente bile, absq; putredine, non solùm synochos dicta febris; sed, & καῦσος nuncupata à Græcis, ardens verò à latinis, quam sanè febrem ipsa etiam accensa constituit, pituita. *Cum bilis, aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus incalescit, & uocatur hoc febris*, 1. illo de morbis mandauit memoriæ Hyppoc. qui 4. victus acutorum, causum

F alterum ex bile sinceriore, alterum ex pituitosiore conceptis verbis admisit; adeò vt cum præter bilem, accendi possit, & pituita; accensioni omninò aduersa, dicendum, & melancholiam efferuescere, proprieq; adori, easq; excitare febres, quas, ab eiusdē largò modo sumpta putrescentia, excitari posse in sequenti videbimus. Non ignorandum interim ex Archangelo Mercennario, philosopho eminentissimo, disputatione illa de putredine, aduersus Erastum cap. 10. vbi difficultatem hanc inter medicos animaduertit, quòd postquàm veræ putredinis propriæq; dictæ attulit definitionem; loquens de putredine quæ dicitur secundùm partem. *Ele-*

G *mentorum; hæc inquit, putredo, quæ est secundum partem succis etiam, & humoribus communis etiā est, ex quibus putridæ febres oriuntur, humorales. enimuerò horum putredo, quæ morbosa dicitur, nil aliud est, nisi alteratio quædam, recessusq; à propria ipsorum natura, & temperamento: non enim dum humores putrescunt omninò intereunt, sed secundùm partem prout alterantur, & à naturali statu dimouentur, à quò sanè interitu, & putredine, si citò remedia adhibeantur liberari possunt*. Hæc ibi Mercennarius à quo intelligere possumus, humores in febribus secundùm partem putrescere, putredinem hic appellans, cum Arist. 1. de gener. & cor-

H rupt. contextu 2. alterationem, ac mutationem secundùm accidētia, quamquàm exprimens paulò infrà. *Fit autèm (inquit) humorum putredo, per aliena materiæ commixtionem, ut per commixtionem unius humoris cum altero, ratione cuius à propria natura, & temperamento dimouetur, necnon per caloris intensionem, cum enim calor plus iusto adaugetur; igneusq; efficitur; humorum morbosa oritur putredo; ità ut putredo hæc exustioni potiùs, quàm putredini similis esse uideatur:* In qua sanè assertione, quantùm nostræ accedat Mercennarius sententiæ, decernenti, humores in febribus (salutaribus tamèn) vstionem potiùs pati, proindeq; alterationem, quàm veram putredinem, quià iam satis patescit; dicamus pro dictorum conclusione, statuisse nos vstionem, qua humores in febribus corripiuntur, esse mutationem, quoniam

ad

Bilis, quō causa feb. ardentis.

Causus duplex ex Hypp. & qui.

Archang. Mercenarii doctr.

Putredo in humorib. quomodò fieri possit.

E Aristotelis, Galeniq; mentem, in putredinis allata definitione: in qua dicens Galenus, mutationem hãc ad corruptelam, esse putrescentis corporis, Aristoteles conscripsit esse, caloris natiui in vnoquoq; humido, quod pariter cum totum necessarium sit putrescere, quando corrumpitur, hinc fit, vt idem statuat Aristotelis, atquè Galenus, putredinis siuè corruptionis, commune subiectum: & quò tandèm ad causam, agnoscens hanc Galenus, calorem externum, Aristotelis alienam ambientis agnouit caliditatem; vt propterea cum inuicèm conueniant Philosophię, ac Medicinæ principes, dicamus definiuisse putredinem Galenum, citato

F Methodi loco, in gratiam febrium putridarum, quę à putrescente in corpore mixto, traducunt exordium, definiuisse verò philosophum 4. Metheorolog. cap. 2. in gratiam mixti, vt mixtum est. Quamobrèm meritò eo loci conscripsit Galenus, repetitq; 2. Method. 8. quod alter quidèm alienus, ac præternaturam excitatus calor, primùm quidèm ipsos succos propter humiditatem, & putrefacit, & corrumpit, spatio verò tùm adipem inuadit, tùm carnem, iam verò, & adeps, & caro, atq; humores, mixti corporis naturam subeunt, atquè conditionem, ex qua licebit nobis inferre, quòd quæcumquè dicta sunt ab vno Aristotele, in gratiam corruptionis (generationi aduersę) mixtorum corporum, hęc eadem dicenda se præbent, de humorum in febribus, putredine; cuius cum constet forma, quę est corruptio proprij caloris, vel mutatio ad corruptelam, manifestum cum sit subiectum, quod est corpus quodcumquè humidum, non lateat efficiens, quod calor extat extraneus, finisq; cum Aristotele, sit fimus, ac terra, quem Galenus subticuit, quia ob nimiam putrescentium humorum humiditatem, numquam in fimum, ac terram conuertuntur humores: omnis hinc intèr medicos, atquè philosophos auferatur discordia, locata in ea difficultate, in qua reuocatur in dubium, an eadem sit putredo humorum, febrium putridarum, ac aliorum mixtorum: quandoquidèm cum id solùm versetur discriminis, circa maiorem, vel minorem corruptionem humorum, atquè mixtorum quorumcumquè corporum, haud ex hoc potest inferri, aliam esse putredinem humorum, & aliam mixtorum aliorum quorũcũq; corporum; quocircà cum magìs, & minùs differre nõ faciant specie, minimè etiam specie different inter sese putredo humorum, definita ab ipso Galeno, & putredo mixtorum definita ab Arist. licèt alio nomine (vt dictum) definita sit, ab vno, ac altero medicinę, ac philosophię principe: Quã veritatẽ adinueniens nostra hac tẽpestate Ill. Iacobus Zabarella, in suo Naturalium

Putredo definita à Gal. quo nomine.

G Quicquid dixit Arist. de putred. mixtorum idem Gal. de putred. humorum

H Putredo humorum & mixtorum eadẽ.

quęstionum

B gant medicum, quæq; mirumimmodum patientem infestant. Putredinis hoc in febribus, discrimen agnoscens Gal. 1. de different. feb. 6. *Quotcumq;* (admonuit) *in abscessibus putredinis, sunt differentiæ, totidem, & in febribus, quæ ex putredine accenduntur, sunt in urinis eorum, quæ apparent, formæ*: iam verò, cum multiplex sit putredinis in abscesſibus differentia, vt ex pure colligitur, quod quandoq; laudabile est, & opus naturalis caloris existit; quandoq; ità malignum, ac fœtidum, vt abradendi vim habeat; sequitur, & in febribus, non vnam, eàdemq; semper esse putredinis, formam. *At talis* (dicit Galenus, loquens de imperfecta putredine citato nunc loco) *quidèm* F *putredo, non simplicitèr quidèm putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis, nàm adhùc ui coquendi uasorum, remanente, qui interim putrefit humor, ad talem peruenit alterationem*: loquens verò, de perfecta; *Sed, & aliud* (scribit) *est putredinis genus, cum ea uis, cui coquendi officium est demandatum, adeò imbecillis facta est, ut nullam amplius facere possit, in putrescente superfluitate, ad optimum, trasmutationem; quod quidèm usu cōtingit nonnumquàm, cum eadem uis ad ultimum imbecillitatis peruenit. etiā si id, quod putrescit, mediocritèr sit uitiatum: Huiusq; superfluitatis putredo, neq; consistentiam, neq; colorem, aut odorem habet unum, sed sempèr secundùm substantiam putrescentem permutatur, ac multis modis euariat illud,* G *quod putrescit*: ex qua Galeni verborum serie, cum colligatur, quicquid in animo nobis est, de ipsa, humorum in putridis febrib⁹, putredine; dicamus cum Gordonio, qui doctisſimè controuersiam omnem, inter medicos abstulit; quòd duplex est putredo, quędam per viā ebullitionis, & talis nō inducit fœtorē, estq; talis in febribus; & alia est, quæ est substantiæ corruptio, & talis inducit fœtorem: & ideo, quandò in febribus continuis apparet fœtor, signum mortis est; quoniàm non solùm significatur ebullitio, sed substantiæ humidę corruptio. Est autèm humoralis putrida febris, ex- H traneus, & ipsa calor, vel calida cordis, ac totius intemperies, quæ dependet, ex imperfecta humorum fluidorum putredine, primò, & per se, ad instàr aliorum morborum vitales, ac naturales offendens operationes: in qua definitione, cum omnes ferè innotescant particulę; dicamus pro dictorum omnium confirmatione, dixisse nos, febrem putridam humoralem, dependère, ab imperfecta putredine, quoniàm simplicitèr putridæ febres, in hoc à pestilentialibus differunt; quòd in his, excellens, atq; ad naturam perfectæ putredinis accedens, consistit putredo; quę cum neq; in humoralibus, ex humorum incēdio obseruetur; hinc factum est, vt ab imperfecta putredine, putridas simplicitèr humorales febres produci, conscripserimus: addidimus vero, putredinem hanc imperfectam, in

Vrinarum varietas in febribus.

Putredo imperfecta ex Gal.

Putredo perfecta ex Gal.

Putredo duplex ex Gordonio.

Febris putrida quid sit.

Putredo imperfecta cur in putridis simplicitèr.

F fluidis,

Feb. putridarum humoralium subiectum.

Humores quomodo putrescant.

fluidis, sitam esse humoribus, putridarum vt innotesceret, humoralium subiectum: & ad differentiam humidi natiui, ac congelati carnis.s.& adipis: modus putredinis cum innotescat, fitq; ex dissolutione, vel saltèm alteratione, partium componentium elementalium, facta, à dominio passiuarum qualitatum, supra actiuas, proptèr ambientis calorem, vel calorem ipsum extraneum, corporis penetrantē meatus, sensibilitèr, vel insensibilitèr, quocumq; accedat modo, diligentissimè ab Auicenna proposito lib.4.fen 1. trac.2.cap. 1. à Gal. effurato 8.de compositione medicament. secundum loca; lib. de inæquali intemperie cap.2.9. Meth.9 ac 3.de tuēda sanitate cap.10.quib' in locis τὴν ἐμφράξιν, & σήψιν, pcipuam humoralis putredinis agnouit, causam: quot febrium putridarum, imperfecta isthac putredine, sint species videndum. A B

EX eo quia, sanguis dùm putrescit, uertitur in naturam bilis, aut melancholiæ, decernitur, tres dumtaxàt febrium humoralium, primas esse differentias, in quibus ratio diuersitatis, in continuitate, intermissione, simplicitate, duplicitateq;, ac alio quocumq; discrimine, indagatur. Cap. VI.

PRIMAS, humoralium putridarum febrium, species, volentes inquirere; an sanguis, inter humores, eâdem, qua reliqui omnes corripiuntur, putredine, corripiatur, & ipse, animaduersione dignum occurrit in primis; si etenim vna eademq; humorum omnium extat, putredo; nulli dubium, tot, putridarum febrium, futuras species, quot humorum: sanguinem igitur, putredini esse subiectum lege definitum extat antiqua; nàm necessum est, vt omnia orta occidant, communisq; rerum omnium occasus, putredo censetur; & propterea, modum assignans Gal. quo sanguis putrescit; ab aliena caliditate, putredinem sanguini aduenire commonefecit; vt in solis deustionibus, in pestilenti, & suffocato aëris statu, & in febribus vniuersis, quacumq; ex causa productis, necnon inflammationibus, cum sanguis videlicet ipse, ob prohibitam trāspirationem, non potest diflari; ex cuius tamèn putredine, febres simpliciores, quàm ex alijs humoribus fiunt, accessionum proportionem, tertiano præcipuè circuitu assumentes, hæc 2. illo de diff. feb.cap.9.Gal. à quo, cum habeamus, sanguinem putrescere, id solum discriminis, ex eodem colligimus, quòd putrescens sanguis, febres cum hic producat simillimas tertianis; in sanguinis putredine, & ad sanguinis putredinem, bilis, à qua tertianę excitari solent, generatur; non autèm alia vlla ex sanguinis putredine, consequitur C D

Sanguis qua lege putrescat.

Lib. 2. de feb. cap. 9.

Febres ex sanguine putrescente, quę.

E fequitur febrium fpecies; quæ putrefcentem fanguinē, abfq; quòd in bilem vertatur, posfit arguere. Victor Trincauellius noftram confirmans fententiam. *Quamuis (ait) febris hæc, quæ inter putridas recenfenda eft, ex fanguine putrefcente accendatur, nemo tamēn eft, uel mediocritèr in Galeni decretis uerfatus, qui nefciat illi, hoc ab omnibus in præfentia attribui, quòd fanguis dùm putrefcit, non ampliùs fanguinis propriam naturam feruat, fed quod in eo tenue, & ichorofum eft, uertitur in bilem; quod uerò eft craffum, uertitur in melanchollicum fuccum, undè id genus febris, in eas refert, quæ ex putrefcente bili gignuntur, cum iam in bilem fanguis tranfeat*, ex qua grauisfimi authoris fententia, cum clarisfimè habeamus, fanguinem, cum ad putredinem accedit, conuerti in bilem, vel melanchollicum fuccum; genufq; excitare febris, quæ ex bile producitur; hęc autem tertiana fit: dicamus, nullam, ex putrefcēte fanguine, determinatam humoralium putridarum, oriri febrē; fed tertianam, aùt quartanam, iuxtà naturam humoris, in quam putrefcens inclinat, fanguis; Atquè ipfisfimam hanc veritatem videns Gal. 2. de differentijs feb. 8. *Neq; enim (fcripfit) plurima eft earum multitudo, cum omnes tres numero exiftant, & quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita generatur, quarum fingulæ duas habent differentias, continuæ .f. atq; intermittentis; ad eò ut omnium, quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant fex numero differentiæ*. hucvfq; Gal. qui primam humoralium putridarum proponens differentiam, & in biliofas, & in pituitofas, & in melanchollicas, quodammodò diuifit, in continuafquè ac intermittentes, fubdiuifit. Sed de re vili fatis, omnes .n. norunt, & Gal. libr. de elem. ac de natura humana adnotauit, quòd fanguis pratèr naturam, cum fieri posfit, aut fimplici alteratione, & permixtione aliorum humorum; aut quandò in eo permutatio fit, ad aliam fubftantiam: ex fimplici fanguinis alteratione, fecundùm fpirituofam præcipuè partem, de fpiritualium genere producitur dicta Synochus; ex permixtione, cum alijs humoribus, Synochus de genere humoralium, non putridarum oboritur; ex mutata verò fubftantia, nulla putridarum emanat, quarè tres tantum numero erunt febres à bile, pituita, & melancholia productæ. De intermisfionis, atq; continuitatis caufa, proponenda nulla. Sentimus igr̄ (quicquid alij dicunt) cum Galeno fecundo de different. febrium primo, & fecundo de cryfibus 6. necnon capit. vltimo pręcitati libri, continuitatem febrium prouenire, ex diuerfitate loci, in quo humores putrefcunt, ab ipfis intermittentibus, itâ vt, harum putredinis locus, fit extra venas, ad intrà, verò illarum: ratio verò, cur ex humorum putredine, exarfioneuè, aut incendio, in non putridis, ad intra

(Margin notes, in order: "Sanguis dum putrefcit tranfit in alium humorem." — beside line 8, F — "Febris nulla ex fanguine ex fui natura." — "Febrium humoralium primæ differentię." — beside G — "Sanguis vt fiat pręter naturam." — beside H — "Synochus fpiritualis, & humoralis vnde." — "Contra Laurentiū Ioubertū in paradox. dec. 2. cap. 5.")

Continuitatis ratio in febribus. venas, febris exciterur continua, συνεχείς dictitata, à Græcis, indè A dependet; quòd febris, calor cum sit extraneus, accensus in corde, delatusq; in totum corpus, per venas, & arterias, &c. ob continuitatem, quam venæ, arteriæq; habent cum corde, putredine, existente in vtrisq; continua producitur febris; continuis namq; à venis, & arterijs ad ipsum cor, eleuatis vaporibus; febrem oriri continuam necessum est: quòd si aliqua, in continuis animaduertatur remissio, auctioq; ; has ex humorum aduentãte, vel discedẽte copia, pendêre dicendum: verùm de diuersitate, quę in continuis appareat, infrà: Ortum ducunt intermittentes, ab humorum peccato, ad extrà venas, oppositam prorsùs ob causam; quià .s. haud continua ad cor, humorum, seu vaporum subministratur eleuatio, qua in extraneo illo calore, perpetuò pars deteneatur ac totum, cor inquàm, ac corpus. *Febres, quæ ad infebricitationem deueniunt* (dicebat Gal. 2. de crysibus 6.) *& tertianæ, & quotidianæ, & quartanæ eandem hypostásim cum continuis habent, uno solo inter se differunt, quòd per uenas, uel per totum corpus, per carnes præcipuè deferuntur humores:* & 1. ad Glauconem 5. clarius adhùc loquens, & lienem in quartana, & hepar in tertiana, vtì, & ventriculum in quotidiana, affectum esse perscripsit; quibus omnibus partibus, si addere nos velimus, in intermittentibus maximè febribus, mesaraicas venas esse affectas, à veritate non recedet hic sermo. Meserei enim si obseruetur substantia, quæ mollis, spongiosa, ac debilis est; & proindè apta, ad suscipiendam putredinem, quæ à valentioribus trasmittitur; rationi consentaneum videtur, tùm ex ratione allata, tùm ex tensione, quę ea apparet in parte, tùm ex indicatione, sumpta ex iuuantibus adhibitis; mesareum, esse partem illam, in qua humores putrêre solent, in intermittentibus. Est autem putrida intermittens febris Gal. authore, 1. ac 2. de different, feb cap. 1. febris illa, quę ad infebricitationem deuenit; & in qua, dicta iam à nobis φλόγωσις, D vicissìm soluitur, & certis quibusdam interuallis recurrit: At cõtinua huic, opposita ex 2. de crysibus 6. est, quę ad infebricitationem (ἀπυρεξίαν dictitant Gręci) antequàm ex toto soluatur, non desinit, etsì declinatio aliqua sensibilis appareat. Cœterùm vlteriùs antequàm procedat hic stilus; animaduersione dignum occurrit, vt cum quælibet prima febrium differentia, tertiana, quotidiana, siuè quartana existat, intermittens, vel continua; exquisita esse posit, vel non exquisita (quæ nota dicitur) simplex in vna propria differentia, aut composita cum altera, cum secunda, vel tertia, & duplex vel triplex: paucis discrimen hoc vniuersum, febribusq; vniuersis commune, aperire tentemus: & propterea à Galeno

Auctio atq; remissio in continuis.

Intermissionis ratio in febribus, quę.

Viscera pręcipua quæ afficiuntur in feb. omnibus.

Mesareum quomodo afficiatur in febribus.

Febris intermittens & continua quæ.

Tertia feb. humoral. subdiuisio.

B

C

E Galeno non recedentes, ex huius, 2. de differ. febrium cap. 8. decernimus, sententia; ab humorum putrescentium multitudine, putredinis qualitate, ac quantitate, modo motus, particula, in qua fit putredo, simplicitate, vel eorundem, cum alijs admixtione, varietatem omnem in putridis humoralibus febribus proficisci: A multitudine quidèm, quoniàm si bilis (vt de prima febrium differentia, quę à bile procedit, instituatur oratio) exigua fit, fit tertiana exactè exquisita, si copiosior simplicitèr dicta exquisita ἀκριβεῖς, & γνήσια à Gręcis: si copiosissima, tertiana extensa vocata, producitur; A putredinis qualitate, quid si putrescens bilis, fit nō F admodùm calida, tertiana oboritur simplicitèr appellata exquisita, si calidior exquisita exactè, si calidissima causon: A quantitate, quę cum qualitate in præsenti confunditur, ex magna putredine, siuè exquisita, exquisita putrida emanat febris; ex non exquita, seu imperfecta, minùs exquisita producitur eadem: ex modo motus, quoniàm, si putrescens humor citiùs moueatur, citior fit paroxismus, atq; anticipat, si tardior, & paroxismus fit tardior, atq; postponit. Ex particula, in qua fit putredo, non exigua in febribus, generis cuiusq; apparet discrepantia; quoniam non solùm si vnica G sit particula, in qua sita est putredo, simplex producitur febris, & si duplex, gignitur duplex; Verùm maximi, quod extat momenti, iuxtà locum putredinis, in febribus, obseruatur varietas, collocata potiùs in motu febrium, quàm altero, allatorum discrimine: & propterea si putredo fiat in toto, pestilens oritur maligna, Si verò in parte, quia partes corporis maiores, aut minores continent venas, propinquas adhùc, aut remotas, à corde: Putredo humorum, in maioribus, si accidat venis, cordiq; propinquis, febres oriuntur continuæ, absq; vlla paroxismorum exacerbatione, quas ardentes, ac deurentes appellat, citatis locis Gal. quòd si putredo, acci- H dat in venis minoribus, atq; à corde remotis, febris producitur continua, iuxtà naturam peccantis humoris; verùm cum aliqua paroxismorum exacerbatione; quòd, si extra venas putredo fiat, intermittens efficitur, maiorem, aut minorem obtinens intermissionem; iuxtà maiorem, vel minorem, quam cordi habuerit, putrescens humor, vicinitatem. A simplicitate demùm, admixtioneq; putrescentis humoris, discrimen spectatur insigne, quoniàm, si putrescens humor sit simplex, exquisitam, vnius, vel alterius febrium generis producit, febrem: si verò cum altero admixtos, spuriam nuncupatam, ac notam, quid autèm vnaquæq; sit in sequenti patebit.

Tertiana exactè exquisita. Tertiana extensa. Tertiana simplicitèr exquisita. Exquisita exactè. Putredo exquisita, & non exquisita. Paroxismorum tarditatis ratio. Simplicitatis, & duplicitat. in febribus ratio. Pestilens maligna quando. Continua absq; exacerbatione. Continua cum exacerbatione. Intermittens febris. Exquisita vnius generis. Spuria, & nota.

TERTIANAE febris in genere allata definitione, cur bilis de tertio in tertium, pituita quotidie, melancholia de quarto in quartum, faciat accessiones, ac quid tertiana sit quæcumq; in specie, definitur. A
Cap. VII.

IACTIS fundamentis, discriminis cuiusq; apparẽtis in febribus; doctrinæ inuitat nos ordo, vt essentiam earundem specificè magis in pręsenti attingamus, quamobrem, à tertiana, quæ τριταῖος nuncupatur à Gręcis, sumentes exordium. Est tertiana febris, intemperies, & ipsa, calida per se, sicca, & per concomitantiam, & per humoris naturam, à qua pcedit, à bile inquam, de tertio in tertium, B affligens, primò ac per se lædẽs operationes &c. atq; hæc communis sit definitio, febrium omnium quę ad primam hanc, putridarum humoralium attinent, differentiam: tertianam inquam in genere: Dictum igitur est, febrem tertianam, intemperiem esse calidam, & siccam; tùm quia, & generis, & speciei cuiuscumq; febrium forma, in caliditate locata est; tùm quià, ex necessitate, febris hæc, cum à bile procedat; calidam, & siccam, ipsius bilis cõsequitur naturam; additum est, à bile tertianam procedere, & ad differentiam quotidianæ, quę à pituita dependet; atq; quartanę, C quę à melancholia producitur, quæ autem sit bilis, quæ tertianas omnes producere apta est consulatur Gal. 6. epidem. com. 5. tex. 14. vbì, bilis data distinctione in naturalem, atq; excrementitiã, hac subdiuisa, quæ febres tertianæ producantur ex illa, patescit; constatq; clarè, mitissimas febres à bile naturali procreari, sæuissimas, à præternaturali. Addidimus, tertianam febrem, de tertio in tertium, magis affligere, ad maiorem, primarum differẽtiarum febrium, ad inuicem distinctionem. *Etenim, cum quis indicare uoluerit* (adnotauit Gal. 2. de differ. feb. 8.) *qualisnam sit febris ægrotantis; hoc diligẽtiùs efficiet, accessionis, atq; intermissionis spatium ostendendo, quã si nomen certum ac præfinitum, quod idem commonstret, inuenire studuerit.* D Ratio autem, huius, de tertio in tertium afflictionis est (vt, & pituitosi humoris, quotidiè, melanchollici verò de quarto in quartum) particularis, vnicuiq; horũ humorum, insita natura, ac multitudo; vndè bilis, quià in minori est, quàm pituita, copia; in maiori, quàm ipsa melancholia, accessiones tardiores facit, ac rariores pituita; crebrioresq; melancholia: quòd si naturã, singulorum, ad putredinem concipiendã, spectare velimus; quoniam melancholia maximoperè putredini resistit, hinc fit, vt tardiores suas habeat, accessiones; quia pituita minimùm, propterea crebriores; qm verò bilis mediam obtinet, inter pituitã, atq; melancholiã, naturam; ob

Febrium forma quæ.

Tertiana à bile ex Gal. 2. de diff. febr. vlt.

Vt febrium differentię cognoscãtur.

Bilis cur de tertio in tertium affligat.

Melancholia cur de quarto in quartum.

E ob id fit, cur hæc de tertio in tertium, pituita, quotidiè, melancho-
lia de quarto in quartum, suas patienti afferat, afflictiones; ex qua-
rum accessione, tertiana, quotidiana, atquè quartana febris, suum
adepta fuit agnomen. Sed ad differentiam iam accedentes, quæ
in tertianarum specie reperitur. Tertiana exquisita simplex in-
termittens, definienda est nobis. Insectantes igitur statutas in su-
periori capite, leges, statuimus, & in præsenti. Tertianam simpli-
cem exquisitam intermittentem, intemperiem esse calidam, &c.
de tertio in tertium affligentem, productam à bile putrescente, vel
exardescente (si de humorali imputrida loqui velimus) in maiori
F copia, absq; alterius humoris admixtione, extra venas, in vno lo-
co tantùm, primò ac per se operationes lædentem, duodecim ho-
rarum non excedentem spatium, septimum non transeuntem pe-
riodum. Cuius definitionis particulæ cum plurimæ, ex iam dictis
innotescant, earum attingamus explanationē, quę ad earum om-
nium febrium conducunt explanandam naturam; quæ ad tertia-
narum genus facili, vel negocio reducuntur: dictum itaq; fuit, fe-
brem tertianam, (τριταιοφυῆ, etiam à Gal. appellatam 1. de
morbis vulgaribus com. 3. eo quòd tertianæ naturam referat) à
G bile peccante in maiori copia dependêre, ad differentiam tertia-
nę exquisitæ exactè, & ad differentiā, febris tertianæ extensæ; quā-
doquidèm, hæc à maxima bilis copia producitur, illa verò à mini-
ma, quæ septèm horarum non excedit spatium; ità vt tertiana fe-
bris simplex exquisita, quò ad causam, à qua dependet, media sit
inter tertianam extensam, & tertianam exquisitā exactè: additum
fuit, exquisitam simplicem tertianam fieri, à bile pura, seu absquè
alterius humoris admixtione, ad differentiam notarum, siuè spu-
riarum, quę ex miscela humorum adinuicèm traducunt originē;
non subticuimus, exquisitam simplicem tertianā intermittē, ema-
H nâre, à bile putrescente, extra venas; ad differentiā cōtinuæ, quæ à
bile peccante in venis, & ad intrà, suum reportat principium: dixi-
mus, bilem hāc putrescere in vno loco, ad discrimen duplicis, quæ
à bile, in duplici peccante loco oborit̄: additumq; à nobis est, ter-
tianā hanc simplicem exquisitā, duodecim horarum nō excedere
spatium, qm̄ vt Gal. cit. nuper placuit loco. Febris quæ intra duo-
decim horas cessat, exquisita appellat̄ tertiana: quæ verò accessio-
nē habet plurimùm productā paruū autē interuallū, ea iā tertiana
appellat̄ ꝓducta; quæ ad integritatē nō venit, sed horrificas, primò
die facit accessiones, altero simplicē vnā accessionē, semitertiana
hæc dr̄, & adnotauimus eādē, definitā febrē, septimū nō trāsire pe-
riodū, ad diff. notarū, q̄ ipsū trāscēdūt. Atq; hæc, quò ad intellectū

Febrium differentiis nomē vndè impositum.

Tertiana simplex intermittens quę.

Tertiana exquisita à bile sola.

Febris tertianæ exquisitæ spatium.

 particularum,

particularum, in definitioné contentarum; ex quibus, cùm colligatur essentia alterius cuiusq; speciei tertianarum, locatę sub prima febrium differentia, sub tertiana absolutè dicta reposita. Dicamus quòd tertiana exquisita continua intemperies est, &c. producta à bile pura, atq; sincera, peccante ad intrà venas, & has paruas, &c. ad differentiam Causonis, qui febris existens, de genere tertianarum continuarum notarum, vel exquisitarum, iuxtà simplicitatem, vel bilis cum altero humore, admixtionem, à bile dependet, putrescente in magnis venis, cui veritati innixus Gal. 3. de de regimine acutorum vlt. Causus inquit vel causon, hoc est ardens à latinis dicta febris, pura, & exquisita à flaua fit bile, putrescente in magnis vasis, non pura verò ex phlegmate salso, vel bile admixta cum pituita, & propterea καῦσος scripsit. 1. de morbis Hyppoc. magis corripit biliosos, loquens de exquisito causo, corripit, & pituitosos, loquens de spurio; quam eandem repetens sententiam 4. acutorum, causum alterum ex bile sinceriori, alterum ex pituitosiori, conceptis verbis, descripsit; Cœterùm quòd causon de genere sit tertianarum continuarum, sicutì, & putrida Synochus, ex putrefacto sanguine, in naturam bilis conuerso, vel indè colligitur, quòd alternis diebus (ex iactis fundamentis discriminis, primarum febrium, differentiarum) exacerbationem habent manifestam; quę tamèn in biliosa ipsa synocho, multò obscurior est, & septem de se non pertransit dies, ad instàr exquisitæ tertianę; à qua in hoc differt, quòd causon, ex loco putrescentis bilis, absq; vllorum paroxismorum exacerbatione, procedit, tertiana verò continua, per subintrantiam paroxismorum exacerbatur: atq; hac occasione, de ardente febre, in genere tertianarum, contenta, sit pertractatum à nobis: differētię alię, tertianarum genus insectantes, cum patescant ex dictis, epilogo concludamus, quòd tertiana febris, vel cōtinua extiterit, vel intermittens; & vtraq; exquisita, vel nota, simplex, vel duplex, & hęc etiam exquisita vel nota. Si continua, vel cum exacerbatione paroxismorum, vel absq; si cum exacerbatione paroxismorum, febris tertiana simplex erit continua, exquisita vel nota (vt dictum est:) si absq; paroxismis, vel Causus erit, siuè ardens, vel synochus appellata, acmastica, paracmastica, & homotona: Si tertiana sit intermittens, hæc erit, vel exquisita exactè, vel simplicitèr exquisita, aut extensa; si ab exquisita fiat bile, absq; alterius permixtionis; vel nota, si cum admixtione alterius, simplex etiam vel duplex; & triplex, iuxtà duplicem, vel triplicem putredinis locum; quibuscum autèm vnaquæq; componatur, opportunum iam est, vt decernat oratio.

TERTIANARVM

Tertiana continua, quæ. Causon febris, quæ.

Καῦσος .i. ardor, & ardens.

Καῦσος quibus accedat.

Καῦσος è genere tertianarũ.

Καῦσου discrimen à tertiana exquisita.

Febrium tertianarũ omnium epilogus.

E *TERTIANARVM compositarum humoralium putridarum febrium inuestigatur natura, & quid compositio, confusioq; sit, ex Gal. inquiritur. Cap. VIII.*

SIMPLICES tertianas febres, nec plures, nec pauciores esse, allatis; biliosi humoris, à quo dependent, nec minus, nec multiplex, nobis declarauit peccatū. Quod itaquè ad compositas attinet; ὁμώνυμοι diluentes: Sciendum in primis aliud esse compositionem, complicationemuè, atquè complexionem, & aliud confusionem ipsarum febrium: complexionem appellat Gal. 2. de differ. febrium
F 8. quandò febres, differentibus horis inuadunt: confusionem verò, quandò eodem tempore incipiunt; atq; exemplum apportans, complicatarum febrium, inquit cap. 7. citati libri. *Si pituita putrescens, ex qua, febrem illam quæ singulis diebus accessionem facit, accendi dicebamus, misceatur amaræ bilis humori, ex qua tertiana gignitur febris, duplex iam causa, & dispositio coniungeretur; Alter siquidè humor, affert quotidiè accessionem, alter uerò, tertio quoq; die; Itaq; alter quidèm dies, duas habet accessiones, altèr uerò unam tantummodò nisi accessionum tempora in easdem horas conueniant, si. n. conuenerint, fiet una febris confusa, quæ, neq; tertianæ, neq; quotidianæ, exquisitam formam præfert:* hæcq; ibi Gal. à
G quo, cum explicatam habeamus essentiam, febris compositæ, atq; confusæ; videamus an febris tertiana duplex, à nobis appellata (eo quod duplex in die fiat accessio) de genere dici possit compositarum. Certè Gulielmus Rondoletius, prætèr explanationem hanc, à Gal. allatā, in gratiam cognitionis febrium compositarum, apportans, & ipse suam, lib. de curandis febribus, hæc nobis reliquit textata. *Cum compositæ febres simplicibus opponantur, compositæ erunt, quæ pretèr unius generis febrem sui generis, uel alterius unam, uel duas accessiones habent adiunctas, ut sunt duplices, uel triplices quartanæ, quotidianæ, uel semitertianæ omnes, uel febris cōmixta continuæ.* in quib' verbis,
H compositionem, atq; complexionem, spectandam esse, non solùm in febribus diuersarum specierum, simùl vno, & eodem die infestantium, à diuersa tamèn depēdentium peccantis humoris naturâ; sed eiusdem etiam speciei (itâ vt tertiana, & duplex, & triplex, sic, & quotidiana, quartanauè hanc compositionem faciat) cum colligatur; dicamus breuioris doctrinæ gratiâ, illas compositas complicatasq; esse febres, quę ex diuersis accidentibus sui generis, vel diuersi componuntur, quorum ratione, curandi etiam rationem medicus mutare tenetur: Eiusdem planè generis, & speciei compositio fit, dum causi duo, aut duæ tertianæ continuę &c. vel duæ tertianę intermittētes, vel quartanę tres, &c. simùl cōueniūt. diuersi

Cōplexio feb. quæ.

Confusio feb. quæ.

Febres cōpositę quę.

Medicus in feb. cōpositione, vt curare debet.

Compositio sub diuersarum.

diuersi tùm generis, tùm speciei compositio fit, quandò tertiana A
intermittens, quotidianæ continuæ coniungitur; vt in febre, semitertiana à latinis nuncupata: diuersi autèm generis, & eiusdem speciei compositio fit, si continua tertiana, tertianæ intermittenti copuletur, vel causus tertianę exquisitæ, &c. eiusdem verò generis, & speciei diuersę, quotiès intermittens quotidiana, tertianę intermittenti coniungitur; vel continua quartana, continuæ tertianæ, vel quotidianæ fuerit adnexa: atq; in his, & ex his complicatæ, siuè compositæ veræ scaturiunt febres; inter quas assumentes, quę ad nostrum faciunt institutum.

Compositio tertianæ, cum quotidiana.

Composita febris, contemplationi hoc in capite subijcienda, tertiana extat cum quotidiana; cuius B
naturam volentes afferre, dicendum, ex tertiana, atq; quotidianæ; hemitriteum compositam febrem, propriè insurgere, à putredineq; pendêre, duorum adinuicem commixtorum humorum: neuè à Galeno nostra recedat doctrina, scribit Galenus 2. de different. feb. 7 vbì, & nomen, & rem huiusce assignauit febris.

Febris hemitriteus.

Sicutì Semideus, dimidia quidèm parte Deus esse monstratur, cum uerò alteram hominis habeat, quæ in nomine omittitur; sic, & hemitriteus, dimidiam sui ipsius partem habet tertianam, alteram autem dimidiam, quotidianam continuam: atq; hæc de nomine significauit ibi, rem verò proponens in C
sequenti capite inquit. *Quandò æqualis duarum febrium fit mixtura, quæ ex duobus humoribus æquipotentibus constat, qui cum admiscentur horrorem faciunt, cum neuter horum humorum bilis. s. & pituitæ alterum uincit, sed ambo æquipotens existunt, hoc tempore exquisitus est hemitriteus, talem formam repræsentans, qualem de eo Hyppocrates manifestauit cum primo epid. com. primo, tex. 23. in hanc deuenit sententiam. Erant uerò eorum plerisq; passiones huiusmodi, febres horridæ continuæ, acutæ omninò quidèm, non intermittentes; modus uerò erat hemitriteus, cum altera die leuiorem ferrent, altera uerò inualescerent, ac summoperè in acutiem augerentur.*

Hemitritei exquisiti causa.

Quamobrem accessio, ex vtrisq; commixta, quãdò humores fue- D
rint æquipotentes exquisitam hemitriteum facit; dicimus exquisitam, quoniàm quandò alter humor euincit alterum; pituita scilicet bilem, vel è contra, non exquisita producitur. Cœterùm quià tertiana febris componitur cum quotidiana quatuor modis, Galeno authore cap. 7. lib. citati de different. febrium, vel scilicet quia

Tertianæ compositio cum quotidiana quadruplex

tertiana continua, cum quotidiana continua iungitur, vel quia tertiana intermittens, cum quotidiana inteemittente adnectitur; vel quià tertiana continua, cum quotidiana intermittente copulatur; vel quià tandèm tertiana intermittens, cum quotidiana cõtinua admiscetur exquisitus hemitriteus est, cum quotidiana continua tertianæ iungitur intermittenti. *Necesse est igitur* (dicens Galenus)

E lenus) *si horridus simùl, atquè continuus sit hemitriteus futurus ex duabus ipsum febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera verò continua; atq; idcircò tertiana quidèm scilicet intermittens, cum quotidiana continua confusa, facit hemitriteum, cum neq; utraq; continua, neq; utraq; intermittens queat febrem generare:* quarè verus hemitriteus, & exquisitus erit, cum vna eademq; prima die morbi, accessio fit tertianæ, & quotidianæ, secunda verò quotidianę tantùm, tertia vtriusq; & sic vtraq; progreditur vsq; ad infebricitationem, cui veritati innixus Hyppo. 1. epid. sec. p. & 2. *Inuadebant* (inquit) *febres continuæ, quæ magis uno die affligebant:* nec ab Hypp. Gal. recedens. *Hemitriteus* (cōscripsit) *est non intermittens, una die grauior, alia leuior:* Hemitritei tres sunt differentiæ parua, media, magna, longitudine, & breuitate, quælibet differens: verùm de compositione tertianæ cum quotidiana isthęc sint satis. Componitur tertiana, licèt rarò, cum quartana, primaq; die bis inuadit, duobus sequentibus diebus semèl, quarta bis: febris autem nomen, illud extiterit, quod ab humoris prædominio, in vna, vel altera compositione, acquisierit; Quòd si pratèr duplicationem, compositionemq; confusio obseruetur in febribus, harum species, earum sortiētur conditionem, quam prędominans humor consequitur; itá vt, si bilis prædominetur, biliosarum, seu tertianarum, confusæ febres redolebunt naturam, hancq; spuriam semper, proptèr miscelam, seu alterius humoris, cum ipsa bile, confusionem; si pituita quotidianarum; si demùm melanchollicus humor, quartanarum; Sed ad quotidianas nunc accedamus.

Hemitriteus exquisitus qui.

Hemitriteus Hyp.

F

Tertianę compositio cum quartana.

Compositarum febrium denominatio.

G

QVOTIDIANARVM putridarum humoralium febrium, in genere, & in specie demonstrata essentia, undè uarietas in speciebus animaduertatur; quid syncopalis febris sit humorosa, quidq; minuta, und cum quotidianarum cum alijs compositione, decernitur. *Cap. IX.*

H HVMORALIVM putridarum febrium prosequentes explanandam naturam; quotidiana, post tertianā tractanda se nobis proponit; & propterea siuè καθημερινὸς aut ἀμφημερινὸς nuncupetur à Græcis, quotidiana verò (cum quotidiè accedat) à latinis, intemperies, & ipsa calida est per essentiā, sicca per solam concomitātiā, primùm cordis, deindè totius corporis, dependens ab incendio, vstioneuè, atq; putredine, pituitosi humoris, quotidiè suas faciētis accessiones, discrimenq; constituentis in ea, iuxtà ipsius multitudinem, qualitatem, modum, motus, locumquè putredinis. Dictum igitur fuit, quotidianam febrem, calidam per essentiam, & siccam per concomitantiam, esse intemperiem; allatam desupèr ob

Definit. explanat o

ob rationem; additum fuit, dependêre ab incẽdio, & vstione, necnon putredine, pituitosi humoris: quoniàm iam suppositum est à nobis, humores quoscumq; à sua dimotos natura febrem posse ꝓducere; quamquàm verò, exustioni concipiendæ inepta ob sui naturam appareat pituita; (ex primo ad Glauconem) hæc tamèn, ad bilis miscelam, flagrat, & ardet: atq; hoc est, quod dicere volebat Hypp. 1. de morbis, dum scripsit, quòd, *Cum bilis, & pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calefit, & uocatur hoc febris.* ad quam eandem veritatem respiciens inter recẽtiores Laurentius Ioubertus 2. suę medicinæ practicę libro, cap. 16. de simplicibus febribus loquens in genere. *Neq; nos* (scripsit) *simplicem, & exquisitam febrem definimus, ex unius, simplicisq; humoris ustione natam; sed, quæ ex unius, aut alterius humoris dominio & excellentia, in quadam, ad alios proportione suscitatur; quarè unica, & simplex febris est, quæ à prædominante, post bilem, humore unico, hanc, uel illam speciem inducit.* Nunc ad rem, dictum à nobis fuit, quotidianam febrem, à pituita pendêre, tùm quià Galeni hęc expressa manet sententia 2. de differen. feb. 2. tùm quià, omnis medicorum decreuit schola, à pituita quotidianam proficisci: additum etiam fuit, pituitam hanc, quotidiè suas facere accessiones, ad differentiam bilis; quæ de tertio in tertium, suos producens paroxismos, tertianam constituit; pituita .n. humida cum sit, & tenax, ob lentoremq; non euacuetur, in omnibus suis partib, faciliùs putrescit, quotidianasq; facit accessiones; has quidèm continuas, vel intermittentes, iuxtà locum, in quo putredinem concipit pituitosus humor. In reliquis causa differentiæ cuiusq;, quæ in quotidiana spectatur, continua .s. vel intermittente, exquisita vel nota, circa simplicitatem; adhùc, vel duplicitatem, compositionem, paroxismorum longitudinem, vel breuitatem, nulla alia est, quàm pituitosi humoris qualitas, multitudo, ac modus modus: vtq; à qualitate sumamus exordium; secata pituita, in naturalem, & excrementitiam ex naturali pituita (quartò corpore, inter ea quatuor, quæ generantur in hepate, Galeno authore, quarto de Vsu partium, cap. 3. vltimam non attingente perfectionem, apto tamèn consequi, vt ipse sanguis) febris producitur quotidiana, continua, vel intermittens, iuxtà locum putredinis; simplex vel exquisita, iuxtà simplicitatem, vel eiusdem, cum alijs humoribus admixtionem; ex præternaturali verò, siuè excrementitia (sub qua vitrea, dulcis, acida, salsaquè asseruatur) quotidiana, re vera producitur, continua, vel intermittens, simplex, vel duplex. Sed, & sempèr nota, & alijs infestans, cum symptomatibus: ex salsa namquè, pituita in venis putrescente magnis

Pituita inepta ad accensionẽ.

Iouberti doctr.

Quotidianę causa pituita.

Pituita cur quotidianas faciat accessiones.

Causa different. in quotidianis.

Quotidiana ex pituita naturali.

Pituitę excrementitiæ species.

A B C D

E magnis, cordiq; propinquis, febris ardens excitatur nota; quòd si in minoribus, à cordeq; remotis, quotidiana simplicitèr nuncupata spuria, ex acida verò, & dulci; quotidiana simplicitèr non exquisita dicta; Ex vitrea, epiala nuncupata, atq; liparia; hoc tamèn discrimine, quòd producitur liparia, si vitrea pituita, in partibus putrescat diuersis; ità vt, ex eius putredine, vel præsenti, vel futura, partes aliquæ incalescant, frigescant aliquæ; vt interiora vrantur, exteriora frigescant; quemadmodùm Gal. admonuit libr. de inæquali intemperie cap. 8. atq; 2. de different. feb. 6. Excitatur autèm epiala, cum vitrea paritèr pituita, in paruis putrescit partib'; F non putrida verò mouetur in alijs; ità vt, sensus minùs discernere possit, vbi sit calor, & vbi frigus; ex qualitate igitur, seu specie pituitosi humoris, tota obseruata est, in quotidianis varietas, iuxtà cuius multitudinem, & breui etiam tempore colligitur, & frequẽtiores, collecta, longioresq; efficit paroxismos: quoniam verò pituita, quę bilem inficit, esse potest crassa, vel tenuis, crassa ea est, quę quotidianam intermittentem exquisitam, extrà venas putrescens, Gal. auth. 2. de different. feb. 2. producit: Quòd si pituita in ore, & copiosa sit, atq; putrescat; febris illa, de pituitosarum genere emanat, quæ syncopalis dicitur humorosa; de qua loquens G Gal. 12. Meth. cap. 3. vbi maxima succorum crudorum copia ventriculi os infestat, ità vt syncopis sæpissimè prosequatᷣ, febrem illã syncopalẽ humorosam excitari prædixit: eleuatis namq; à crudo, pituitosoq; illo humore, vaporibus ad cor, syncopis procreatᷣ, vndè syncopalis febris adepta est nomen. Verùm in syncopalem febrem, postquàm incidit oratio, haud ignorandum, ex Auicennæ, Galeniq; placitis, alteram dari febrem syncopalem, sed minutam appellatam, à biliosis potiùs humoribus excitatam (vt Gal. est author 12. Meth. cap. 6.) quàm pituitosis, quemadmodùm ex perH scripta victus ratione, alijsq; medicamentorum generibus, ab eodem perscriptis, licet colligere; attenuatis etenim humoribus, facilè exalant spiritus, ac dissipantur, vndè syncopis constituitur, atq; hoc forsàn est, quod dicere Auic. volebat, dum à ventosa materia syncopalem minutam pendêre asseuerauit: in hoc ab humorosa discrepantem, quòd hęc, à crassa copiosaq; fluit pituita, à biliosis verò, tenuibusq; humoribus, vaporibusq; dissipatis, illa. Febris hæc vtraq; syncopalis, tàm humorosa, quàm minuta, exquisita esse potest exactè, vel simplicitèr exquisita; primi generis est, cum humorosa à pituita dependet crassa; secundi, quandò, à crudorum succorum (qui impropriè pituita dicuntur) tenuitate emânat: quo eodem modo, etiam minuta syncopalis progreditur,

Febris ardens nota ex pituita falsa.

Quotidiana nõ exquisita.

Liparia.

Epiala vndè fiat.

Quotidiana intermittẽs exquisita.

Syncopalis humorosa.

Syncopalis minuta.

Syncopalis humorosa ex Auic.

Febris syncopalis diuisio.

Bilis quomodo causa syncopalis. tur, exquisita. s. exactè à crassa si fiat bile; exquisita simpliciter, cum A
à tenuiori procedit. Sed ad quotidianas reuertamur, porrò quotidiana quæcumq; febris componi facillimè potest, cum altera diuersi generis, non solùm tertiana, sed, & quartana; componiturq; non rarò, cum altera eiusdem generis, quotidiana, ex reduplicata paroxismorum accesione; velutì si duę quotidianæ intermittentes simùl iungantur; quòd si accidat, accesionem vnam, alteri addi, duplex censenda est febris, vti, & triplex, si duæ accesiones addantur vni; quarè, cum intrà vigintiquatuor horas, duæ accesiones, cum frigore fiunt, composita dicatur quotidiana, quæ alioquin simplex existit, cum vigintiquatuor horarum spatio semèl B
infestat. deq; altera, inter primarias putridarum humoralium febrium, differentia, hęc erunt satis.

Quotidianæ compositio.

QVARTANAE febris, allata definitione, quòd differentiæ omnes, quæ in ea conspiciuntur, dependeant, ab uarijs humoris melancholici speciebus, ostenditur: quartanæ febris, cum alijs significatur compositio, deq; quintana, septana, nonanaq; nonnulla afferuntur in medium. *Cap. X.*

TERTIAM, in ordine putridarum humoralium febrium, explanandam aggredientes differentiā, quartana nuncupata à latinis, τεταρταῖος dicta à Græcis tractanda se offert. est verò intemperies, & ipsa, &c. primùm cordis, deindè totius corporis, ab humore procedens melanchollico, & exardescente, & putrescente intrà venas, vel extrà, de quarto in quartum, suas faciens accesiones, primò atq; per se lędens operationes. dictum est, quartanam febrem ab humore procedere melanchollico (alias pręcedentes, vt omittamus particulas) & ad differentiam tertianarum, quotidianarumuè, ab alijs pendentium humoribus, ac vt melanchollici humoris nomine, omnes ipsius complecterentur species: quæ, cum in prima sui diuisione, ad naturalem, excrementitiumq; reducantur; omnes, & ad μέλαινα, & μελαγχολικὸν χυμὸν pertinent: quandoquidèm melancholiæ nomen, propriùs morbum, quàm humorem significat: cum igitur, ex melanchollico humore, quartana gignatur, Gal. auth. 2. de different. feb. 5. quicquid discriminis apparebit in ea, totum id, dandum esse diuersitati eiusdem, dictitat ratio: & propterea melanchollicus naturalis humor, quartanam producet exquisitam, continuam, vel intermittētem, iuxtà locum putredinis; simplicem, vel duplicem, iuxtà diuersitatem eiusdem; nō dicimus ad intrà, vel extrà venas; cum continuitatis, ac intermissionis

C — Θεταρταῖος quartana feb.

D — Quartana à melāchollico humore.

Melancholiæ nomē quid sonet.

E fionis caracter indè emanet; fed in vno vel duplici loco, quemadmodùm explanatum habemus; Melanchollicus.n.humor naturalis,cũ terrena planè,fanguinis in hepate generati,fit portio, craffa admodùm cõfiftentia,colore ex purpureo, nigrefcẽte, fapore dulci,cum quadam leui aciditate,frigidaq; & ficca,tẽperamento,cõcrefcens veluti fanguis;quartana, quæ ex ipfo producitur,non admodùm grauis,& perniciofa eft:cum tamen vnicuiq; cõftet,quartanam febrem, ex nonnaturali fiuè excrementitio productam, in maiori,vel minori pernicie verfari,& notam effe, iuxtà maiorem, aut minorem perniciem,quę in ipfius reperitur fpecieb': ad quas, F cum reducatur atra nuncupata bilis μέλαιναχολὴ appellata à Grecis,atq; μέλαινα fimplicitèr dictus.f.humor ater;ex vtraq; feuiores, & fatis perniciofiores,quàm ex naturali producuntur febres:Atra namq; bilis,quæ per aduftionem,ex naturali fit,necnon,ex nõ naturali,impropriè dicta melancholia,ex fanguine item, bili, ac pituita,qualitatibus omnibus,exiftens ingrata, inutilis, actoto genere prętèr naturam, fummè acerba, acidaq; perniciofam quàm maximè producit quartanam; & vbì fola impermixta, corporis partibus adhæret, exedendo exulcerat; quam forfàn ob caufam, G dyfenteriam, ex huiufmodi atra bile productam, lætalem effe adnotauit in aphorif.Hypp. quamuìs,non leue etiàm obferuetur difcrimen,in quartanis febribus,ab atra bile productis,iuxtà diuerfitatem materiei, à qua atramet ipfa bilis eft generata; quandoquidèm experientia compertum eft, atram bilem genitam, ex naturali melãchollico humore,per aduftionem perniciofam,ac grauem ꝑcreare febrem,atram bilem ex flaua productam, perniciofiorem,genitã verò ex illa bilis fpecie,quæ eruginofa vocatur,perniciofisfimã:differt verò,ab atra hac bile humor ater, melãcholia impropriè dicta;quià licet vtraq; non naturalis dicatur (non .n. H alendis corporis partibus videtur accommodata)attamèn non,vt atra inutilis permanet,cum,fi ad ventriculum demittatur,appetẽtiam producat;maniam fi ad cœrebrum illa,& læthales, fi aliò cõfluat,proferat affectiones: quamobrèm optimo iure,factum videtur à nobis, vt ex melanchollico naturali humore, fcripferimus quartanã produci exquifitam,ex præternaturali notam;de qua tã, licet à plerifq; dubitatum fit,an posfit, ex omni non naturali melãchollico humore ꝑduci, ftatuimus cum integra, in præfenti nos. medicorũ fchola,à quocumq; nõnaturali melanchollico humore, fpuriã ꝑcreari quartanã;dummodò humores, ex quib' nõnaturalis humor ꝑducĩt,in cinerem fuerint cõuerfi; ità vt priorem, vndè genitus eft, naturã minùs retineat;fiuè ex fanguine, bile, vel pituita melanchollicus,

Cõtinuitas, & intermisfio in febribus vndè.

Quartana ex melancol. humore naturali

Quartana ex atra bile, quę.

Quartanarum difcrimen ab atra bile, vndè.

Appetẽtia vndè.

Quartana exquifita, & nota vndè.

Atra bilis à quibus fiat humoribus.

melanchollicus, non naturalis procreetur, humor: ex quibus ipsis A
humoribus, atra per adustionem, facta est bilis: in cuius adustione,
cum atra nunc dicta bilis, ad finem peruenire possit adustionis,
nempè ad cinerem, vel non possit, sed adusta incensáq; ad instar
carbonis igniti remaneat: Quartana quæcumq; spuria, ab atra
bile, adustionis finem adepta, dependet, ab ea verò, quæ accensa
adhùc restat, nec finem adepta est adustionis, vlcera, caner, aliaq;
seuissima symptomata producuntur. Sed ad alias accedamus definitionis particulas: Adnotauimus, melanchollicum hunc succum, de quarto in quartum, suas facere accessiones; & desuper
narratas ob causas, & proptèr ineptam ipsius naturam, ad febrile B
suscipiendum incendium: quam etiam ob causam, & quartanæ
febres rariores sunt, alijs duobus generibus, tertiaria .s. atq; quotidiana, & rarò exquisitæ videntur; quę tamèn si dentur (Gal. authore 2. de crysibus cap. 12.) & ætas, & anni tempus, regio, constitutio, natura, vitæ, conditio, & ea, quæ antecessit, victus, ratio, accidentiumq; pręsentia, ad naturalis humoris, à quo procedunt, generationem, concurrere debent: hincuè est, cur exquisita quartana (quandò ea omnia, ad præcitati humoris concurrunt, generationem) ex se ipsa, nulla alia præcedente febre, oboriatur; oppositum cum obseruetur in spuria, quæ post aliarum febrium cursum C
aduentat: ad quam veritatem, respiciens Hyppoc. 3. prognostic.
aphor. 30. *Interpollata (* inquit *) febris, eademq; errabunda, in quartanam mutabitur, præcipuè si proxima est autumno*. Cæterùm, etsì rarum est, exquisitarum quartanarum genus, ob vnius, vel alterius, prædictorum defectum; attamē rarius adhùc est continuarum, quàm intermittentium; ratio autèm est, quoniam vti Gal. animaduertit, 2. de different. feb. 8. melanchollicus humor, naturalis præsertìm, in aliorum comparatione sempèr paucissimus est, & adeò
paucus, vt vix sufficere possit ad continuam excitandam febrem, D
quid? neq; spuria etiam continua, admodùm frequēs est, quoniam
dependēs hæc, ab atra bile, ob sui prauitatem, eius, natura nō permittit generationem, vel tantam, ad continuam procreandam accumulationem: ex quo fit, vt quartanę etiam compositę, tùm eiusdem, tùm alterius inter se generis minimè, vel paululùm infestent:
componuntur attamèn quartanæ hunc in modum, eiusdem generis intermittēs quartana, cum altera, & bis, & ter componitur, generis eiusdem; vnde duplex, & triplex insurgit quartana, faciliorìs existens cognitionis, tertiana duplici, aut triplici; quoniam
plus temporis intercedit, ex cōpositione trium quartanarum intermittentium, quam tertianarum eiusdem generis, intermittētium;

Atra bilis quorū morborum causa.

Quartanæ exquisitę rarò.

Quartana exquisita quando fiat.

Quartana e erratica.

Quartana continua, rara.

Melancholicus humor paucus respectu aliorum.

Quartanarum compositio.

E tium; quibuſcum componitur, & quartana, quotieſcumq́;, & ex bile,& ex melãcholia febris,iuxtà caracter tertianarium,ac quartanarium procreatur: quin etiam, & cum quotidiana componitur,quandò .ſ. à pituita producta febris,à melancholia etiam ſubminiſtratur, eo modo, quo de compoſitione tertianarum ſpectatum eſt deſupèr; obſeruata dumtaxat, temporis vel dierum, de tertio in tertio, de quarto in quarto, atq́; quotidiè, acceſsione. Sed ad quartanarum attinent genus, ex Auicenna, Hyppocrateq́; 1.epid.ſect.3.& Raſi,quintana,ſeptena,& nonana vocata, ab eodẽ melanchollico humore traducens originem; hic enim quotieſ-
F cumq́; craſsior,& frigidior reddit, quàm eius naturali, præcitatę conueniat formæ; tunc quintana, vel ſeptena, aut nonana producitur; iuxtà maiorem,aut minorem, in qualitatibus, tùm primis, tùm ſecundis,à naturali forma,ipſius melanchollici humoris, receſſum: ex quo quintana profertur, quià de quinto in quintum fit febris acceſsio; ſeptena de ſeptimo in ſeptimum; atq́; nonana de nono in nonum. Sed ad hecticas iam conuertatur oratio.

Melãchollicus humor, vt cauſa quintanę,ſeptenæ, & nonanę.

HECTICARVM, inter tria prima febrium genera, apportata eſſentia, in forma
G *ſubiecto, atq́; efficiente, locata; & undè Hecticarum profluant gradus, quid inter Maraſmum, & hecticam uerſetur, diſcriminis; quotuplex Maraſmi ſit differentia, ac quibuſcum febribus, hectica componatur, unico ferè pateſcit intuitu. Cap. XI.*

SPIRITVALIVM, humoraliumq́; febrium, tàm ex ſimplici alteratione, quàm in ſubſtantia, facta mutatione,concitatarum,abſoluto diſcurſu; hecticarum, inſtituti ordinis, expoſcit ratio,vt aggrediamur eundem; A Gal.igitur non recedentes, 1.illo de different. feb. 7. repetamus quod hectica febris,intemperies calida,& ſicca
H eſt,primùm cordis,deindè totius corporis, iuxtà ſolidas vtriuſq́; partes,ab immodico,earundem dependens, feruore; ſubſtãtialem quamcumq́; depaſcente, humiditatem, primò atq́; per ſe operationes,offendens: Dictum itaq́; eſt,hecticam febrem intemperiem eſſe,cum febris, quęcumq́;, intemperies ſit hucuſq́; ſtatuta; & quamquàm calida(vtì ex dictis deprehenditur) hæc tamèn,& calida,& ſicca eſt,non ſiccitate illa,quæ caliditatem in alijs febrium generibus inſequitur, ſed morboſa; proindeq́; primò, atq́; per ſe actiones lędente: ad quam veritatem reſpiciens oculatus Auerr. hic 3.ſui colliget lib.cap.2.in hectica conſcripſit febre, humiditatem conſumi ſubſtantialem; ad cuius conſumptionem,cum ſiccitas procedat, hinc factum eſt, vt hecticam dixerimus intemperi-

Febris hectica, quæ.

Morboſa ſiccitas in hectica.

em esse calidam, & siccam per se &c. Ab Auerroë, Trallianus libr. 12. cap. 4. minùs recedens. *Cum immodicus feruor* (scripsit) *humiditati substantiali superuenerit, quæ solidis partibus inest, non tamèn hæc dissipata fuerit, uerùm salua adhùc in eis perseueret, semperq; ferueat, & nullam declinationem habeat, tunc huius febris speciem, hecticam nominant:* immodicus ergo feruor; hecticæ febris est causa; subiectum, solidæ cordis, & corporis partes; forma verò, humiditatis cuiusq; substantialis dissipatio; ex qua, cum siccitas dependeat: optimo iure perscriptum est, hecticam febrem, intemperiem esse calidam, & siccam; per quam, adeò distinguitur humoralis, ab hectica; vt nì sicca, ad hecticæ constitutionem concurreret intemperies; hectica minimè foret: & quamquàm in omni hecticæ gradu, necessum nõ sit, siccitatem tantoperè offendi: attamèn, nullus vnquam hecticæ dabitur gradus, nisi siccitas intercedat, alicuius ex quatuor secundarijs, vocatis humoribus, ad nutritionem absoluendam, idoneis, qui autem sint, paulò constabit inferiùs. Sàt nunc scire sit, ad hecticam constituendam febrem, siccæ intemperiei, pretèr calidam, necessarium esse aduentum. *Cum caliditas, in parte solida* (dicebat Gal. 1. de differen. feb. 8.) *impressa est, tunc est febris hectica:* quę si fit in in principio, ita vt corporis habitum omninò non occupauerit, schetica potiùs, ex eiusdem Gal. sententia 8. Meth. cap. 1. est nuncupanda, quàm hectica; cum hæc re vera fit, quando illum omninò occupauerit, & substantialis humiditas in dies magis absumetur: & propterea hecticæ febris, cum innotescat essentia: animaduersione in præsenti, hoc dignum occurrit; quòd licet, & spiritus, & humores accendantur in hectica (accensis .n. solidis, & spiritus, & humores, facillimè incendio attentantur) minimè suspicandum, triplex febrium genus, ex accensione isthac excitari (quamquàm sæpissimè cùm humorali hectica componatur) quoniam accensio, quæ in spiritibus, atq; humoribus animaduertitur, non primariò in eisdem est collocata, sed in solidis; ex quorum primaria accensione, hectica producitur: Additum in definitione fuit, ab immodico feruore, substantialem, quamcumq; depasci humiditatem, & ad differentiam feruoris, humoralium, spirituosarumquè, haud natiuam quamcumquè depascentis humiditatem; & ad hecticæ omnes consignificandos gradus. Cum etenim, pretèr enarratos humores (humoralium febrium subiectum) alij denduntur, secundarij nuncupati, humiditates rectiùs appellatæ: ex vnius, aut alterius absumptione, diuersi hecticæ febris proficiscuntur gradus: qui porrò, vt innotescant, Auicennas consulendus, prima fen. p. doc. 4. cap. 1. quo in loco, quatuor numero proponens humiditates

Hecticæ causa subiectum. Forma.

Sicca intemperies necessaria ad hecticam.

Hectica, & schetica.

Dubietas diluitur.

Hecticę gradus vndè.

A B C D

E miditates. *Vna* (inquit) *est, in foraminibus paruarum uenarum, contenta, membris simplicibus propinquarum imbibentium ea, uel, à quibus ipsa membra imbibunt. Secunda est humiditas, per omnia simplicia transiens membra, sicut ros, qui in nutritionem conuerti est aptus, cum corpus nutrimento caret; & ut membra humectet, cum aliqua causa fortis motus, aut alia exiccauerit. Tertia est humiditas, quæ in tempore proximo fuit coagulata, & est nutrimentum, quod in substantiam membrorum, ex parte complexionis, & similitudinis conuersum est, sed ex parte essentiæ completæ, non dùm conuersum fuit. Quarta est humiditas, quæ est intus in membris simplicibus, à principio natiuitatis, per quam partium earum continuitas existit, cuius proprium est ex spermate.* Hucusq; Auic. quem, insectatus inter recentiores, Fernelius 4. suæ physiolog. cap. 5. primam humiditatem alimentariam nuncupauit, secundam rorem, cum ad roris instar inspergatur; tertiam gluten, cum membris agglutinetur, & quartam cambium, natiuamq; humiditatem. Hacq; secundarum humiditatum, stante distinctione; apertè asserimus, ex cõsumptione roris, hecticæ primum proficisci gradum; glutinis secundum, ac cambij, tertium: Elicnij in lucerna, cum oleo contenti, Auic. intellecto exemplo: At si natiua consumatur humiditas, siue ab incendio, siue huius diuturnitate hectica Marasmodes constituitur. *Si substantialis* (aiebat Trallianus libr. 12. cap. 4.) *humiditas in nobis consumatur, huiusmodi febris, à marcore Græcis Marasmodes appellatur; sin autem in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tunc absolutè Marasmus constituitur, undè hectica quidem, non adeò difficilem curationem recipit, torrida autem, & marcida nullam.* Cœterùm Marasmum aliud esse, ab hectica, audiatur Galenus libr. de Marcore, vbi decreuit, Marasmum esse corruptionem, viuentis corporis ex siccitate: Est verò Marasmus duplex, calidus vnus, torridus dictus; frigidus alter. Est torridus consumptio omnium humiditatum, etiam radicalium, facta, à calore præternaturali: Est frigidus earundem consumptio, sed, à frigido facta, naturali: nihilq; aliud est, quàm senectus, viuenti vnicuiq; communis, ob radicalis humidi, natiuiq; caloris defectum. De hecticæ compositione, cum alijs febribus, hoc scire expedit, hecticam componi, cum putrida, quotidiana, tertiana, atq; quartana, nec rarò cum atrophia, cachexia, phtysi, atq; similibus; Ex quibus, cum in dies compositio obseruetur, nec rarò origo; stylum traducamus ad alia.

Secundariæ humiditates ex Auic.

F

Secundarũ humiditatum nomina.

G

Hectica Marasmodes.

Marasmus duplex, & quis.

H

Hecticæ compositio.

PESTILENTIS febris, allata definitione, explicatione, diuisione, ac subdiuisione, causa apportata specierum subdiuisarum, quid unaquæq; sit, ex subiecti innotescit, uarietate. *Cap. XII.*

ABSOLVTA, febrium omnium, vt elucescat doctrina, de pestilenti superest, vt ordiamur discursum. Febris igitur pestilens λοιμώδης dicta à Græcis, intemperies, & ipsa est calida, cordis, atq; totius corporis, ab ingenti dependens putredine, tùm externa, tùm interna spirituum, humorum, ac solidorum, primò, atq; per se actiones offendens: cuius definitionis priores particulę, cum innotescant ex dictis: dicamus, pestilentem febrem, dixisse, ab ingenti tùm externa, tùm interna dependêre putredine, & ad differentiam simplicitèr putridarum, ac vt pestilens febris quęcumq;, & vera, ab aëris suscitata contagio, & non vera, ab interna humorum, excellenti, producta putredine cōplecterẽt. Aërem verò, atq; hunc putridum, verę pestilentis causam esse, apertè nos docuit Gal. 1. de different. feb. 4. hic. n. pestilentis cuiusq; proponens causas, duas potissimùm agnouit; vnam, qualitatem venenatam, & putrem, in aëre sparsam: quę quasi furibunda, passìm in vulgus inuolat; (quo nomine pestis ipsa accedit;) alterã, humorum, ex improba victus ratione collectorum, putrescentiam. Spargitur venenata qualitas in aëre, cum aliquid perfectæ, & exquisitæ putredinis, siuè fœtor, siuè mollities, sibi commiscetur, atq; communicatur; communicatur autèm, tùm à reliquis, tùm ab ipsis cœlestibus syderibus, quorum dispositio, veluti generica censenda est causa; sic particularis, fœtidus quicumq; vapor, eleuatus (ex Auic. placitis) à lacubus, paludibus, stagnis, sentinis, latinisq;, vel è terræ cauitatibus: quibus si addenda est, anni diuersa tempestas, ventorum proprietas, expiratusq; hominum, ac animantium infectus halitus; à veritate, haud recedet oratio. Aduentat putridorum humorum colluuies, & ex consimili victus ratione, & ex cacochimia, quę potentissima in primis existimatur, ad febrem excitandam pestilentem, non inquam veram, ex aëris productam labe; sed veræ non absimilem, ex humorum ingenti præcitata putredine. Cæterùm improba victus ratio, est, vel ex sui naturâ, vti experientia constat in febribus pestilentibus, anni nonagesimiprimi, vel ex certis syderum aspectibus immutatur, vt facilè putredinem cōcipiat; quemadmodùm eâdem anni tempestate, in diuitibus fuit etiam obseruatum: Vbi enim pauperes, ob cacochimiam genitam, ex vsu esuq; olerum, inassuetorum seminum, leguminum, & carnium, minùs alendo corpori accomodatarum corripiebantur. Ab eisdem capiebantur, & diuites, sed ob cacochimiam genitam ab alimentis, frumentaceis inquam, prauis terrę halitibus coinquinatis: Additum in definitione est, ingentem ipsthanc putredinem, non solùm humorum

Marginal notes: Febris pestilens. — Febris pestilentis causæ. — Aer quò inficiatur. — Humorum putredo quò producatur.

B humorum esse, sed spirituum, ac solidorum; quia ex his nostri corporis cum sit constituta fabrica, non minus spiritus, quàm solida, ingenti eadem attententantur putredine; cui veritati innixus Gal.3. de presag. ex pul. cap. de pul. frigidę temperaturæ; apertè textari visus est, & in spiritibus, & humoribus, & solidis ingentem putredinem posse consistere; ita vt febres producantur pestilentes, de genere spiritualium, humoralium, & hecticarum; *Porrò* (scripsit Laurentius Ioubertus lib. de peste cap. 6.) *cum febrium omnium sedes præcipua sic in cordis spiritibus, humoribus, aut solidiori substantia, eaq; omnia putredinis labem sustinere possint, tot pestilentium febrium, à subiecta* Putredinis subiectum in pestilētibus febribus.

F *materia scaturient differentiæ spiritualium nempè, humoralium, ac hecticarum.* vtq; à spiritualibus exordiamur, adnotatione dignum occurrit in primis, quòd licet febrium omnium subiectum sit cor, iuxtà triplicem enarratam substanntiam spiritualem, humoralem, ac solidam: Attamèn, diuerso modo, subiectum statuitur in pestilentialibus, ac in simpliciter putridis, vel humoralibus, necnon spiritualibus, & hecticis non pestilentibus: propterea quòd in non pestilētialibus (cuiuscumq; sint generis) nulla spirituum, humorum, vel solidorum cordis intercedit putredo, sed putridus dumtaxat calor, is ille ipse est, qui à putridis eleuatus vaporibus, cor ipsum Febr. pestilentis differentię vnde. Doctrina notatu digna.

G occupat; at in pestilentialibus, tùm veris, tùm minus veris, putridus ille calor, situs est in ipsius cordis substantia, spirituali, humorali, ac solida. In spirituali primùm, eaq; pestilenti vera, ab aëris venenositate producta, quia spiritus primus est, qui alterationem ab aëre suscipit; venenosus etenim, à quacumq; causa constitutus, & factus aër (vel ab halitu etiam eorum, qui febre pestilenti non vera sunt corrupti) spiritus offendens primò (vt qui ab aëre semper contemperentur) à propria, hi dimoti temperie, per caliditatem præcipuè pestilētis aëris, incipiunt putrescere; *Calidioris propterea* (dicebat Gal.1. de differ. febr.4.) *aeris flatus, quales maximè circa canis ortum contingunt, per inspirationem quidèm manifestè cor calefaciunt, & cum supra modum incaluerit, febrem constituit:* etenim cum hic Spiritus primò alteratur ab aere.

H aër, quem necessariò cum spiritu attrahimus, sit omnibus communis, & nostræ vitę necessarius, contagione quadam in spiritus, ob quandam symboleitatem permeat, de generéq; spiritualium vera pestilens febris producitur; quòd si iidem inficiantur spiritus, non ab externa causa, sed interna, cuiusmodi excellenti illa putredine, cordis occupante substantiam, quia tenuissimi sunt promptéque alterationem suscipiunt, pestilens non vera febris constituitur spiritualis, aut diaria, pestilentium omnium pessima; humoralis enim, ab ingenti humorum excitata putredine, haud tam perni- Pestilens vera vnde. Febris pestilens non vera vnde.

Hum. pestilens minus periculosa spirituali. ciosa est, quoniam facultatis expultricis subsidio, humores, veneni putredinisq; capaces, ad ignobiliorem semper aliquam, inter externas propelluntur, partem; in qua, carbunculo excitato, vel bubone, aliquid pollicetur nobis spei. Cœterùm humoralis pestilens febris, tàm vera, quàm non vera (quæ prætèr diuersitatem A

Veræ pestilentis à non vera discrimen. causæ putredinis, tàm excellentis in ipsis humoribus, à vera differt pestilenti, quia bubones non semper conspiciuntur in non vera, sicuti vera.) multiplex apparet in nobis, quemadmodum simplicitèr dicta, suo loco, putrida: quamobrem iuxtà humorum, qui tàm excellentèr putrent, naturam, varia pestilentium humoralium febrium constituuntur genera: si namq; bilis putredini subijciatur, quæ tamèn sola difficillimè putrescit, de genere tertia- B

Humoralium pestilẽtium diff. narum emanat febris; si pituita quotidianarum; si melancholicus humor, (qui etiam solus ineptus est) quartanarum: Quòd si tota sanguinea massa, eidem subijciatur, excellenti putredini; cui apta idoneaq; est, ob calidam humidamq; naturam (quæue talia sunt facillimè putrescunt.) Synochus constituitur pestilens,

Pestilens Synochus homotona. atq; hæc homotona; cum omni insigni mutatione, à principio vsq; ad finem extet, orbata. hæcq; pestilens febris, frequentior inter humorales est; quoniam massa sanguinea ob suam propensionem, ad concipiendam putredinem, frequentiùs, tota simul ex C praua victus ratione inficitur, quàm distinctus alius, ab eâdem humor: & hoc est, quod antiquum atq; vulgatum vult sibi adagium,

Pulchrum adagium. μετὰ λιμὸν, λοιμὸς, hoc est, post famem pestis; quoniam cum famis tempore, sanguinis moles, ex vsu esuquè pessimorum alimentorum, labefactetur, ex necessitate synochus humoralis pestilens procreatur. At quia (inquit Galenus primo de different. febr. 4.) humores corporum ex victus prauitate erant putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus data est origo. Sed quòd, ex deprauatis humoribus, maximoperè infectis, ab praua victus D ratione, pestilens non vera trahat exordium. iterum Galenus audiatur 3. de præsag. ex pul. 4. 3. epid. sec. 3. comm. 57. & 6. de locis

Febris pestilens ex praua victus ratione. affectis 5. vbi expressè consignificauit, quasdam esse pestilentes febres, sine peste, hoc est aëris contagio, putrilaginosam habentes caliditatem, vt 6. epid. sect. 1. fuit idem textatus. Differunt

Discrimen veræ pestilentis à nõ vera. non veræ pestilentes, à veris, in exacerbatione, quæ quidem, in non veris consistit, (iuxta adnexionem, quam cum vno, vel altero genere, primarum differentiarum, fuerint sortitæ.) in veris abest. Semel etenim in corde, perfecta concepta putredine,

Symptomata pestilentium. continua producitur febris: cuius perfectæ putredinis argumentum, fœdissima censentur symptomata, papulę scilicet, post aures

E res, vel in inguinibus tumores, &c. Hectica datur pestilens, quotiescumquè pestilens febrilis calor, secundarias iam dictas inuadit humiditates, quas sanè, quia occupare non potest, nisi priùs, spiritus, humoresquè primarij inficiantur, hinc fit, vt spiritualem, humoralemque pestilentem febrem, hecticam præcedere necesse sit. *Hecticam pestilentem uocamus* (inquit doctus Loubertus libr. de peste, cap. 6.) *non in qua ipsius cordis substantia putret, aut computrescit; sed quæ fixum habet calorem putrem, in primis humoribus, nec iam fomite alieno indiget:* & quoniam ex primis humoribus generantur secundi, hinc fit, cur dixerimus in hectica pestilen- Hectica pestilens.
F ti, secundarios etiam, à pestilenti calore occupari humores; quãquàm huiusmodi febris non possit perseuerare; atquè de primo morborum in intemperie genere, hæc satis esse putamus.

SECVNDI Morborum generis, in mala compositione, ex Galeni doctrina, repetita definitione, eiusq; singulis speciebus allatis, quid unaquæquè sit demonstratur. *Cap. XIII.*

G MORBORVM in intemperie, similarium humani corporis partium, absoluto discursu; Tripartiti morborum omnium generis, inuitat nos ordo; vt quid morbus, in mala compositione sit, perquirat oratio. Esto igitur, Galeno authore, libr. de constitut. artis cap. 6. & 7. intelligendum esse, per morbum in mala compositione, officialem, instrumentalemquè vocatum à latinis, organicum à Græcis: eo quod organicæ instrumentales, officialesquè offendantur partes, earumquè actionum functiones. Est morbus hic, ex cap. 8. libr. artis medicinalis Constitutio (vtì diximus) præ- Nomina in morborum compositione.
H ter naturam, ipsarum partium dissimilarium, in numero, magnitudine, conformatione, ac situ, malè, ac præter naturam, ex similaribus, vel alijs componentibus particulis, ordinatarum, compositarum, atquè constitutarum, dissimilarium partium, vt dissimilares sunt, lędentium primò, atquè per se actiones. Cuius morborum generis definitio, cum satis, superquè constet ex dictis: dicamus cum Galeno libr. de different. morb. cap. 6. quod. *Ægritudines in dissimilaribus partibus fiunt, uel naturali formatione permuta, uel non seruato numero, partium opportuno, aut unicuiquè parti conuenienti magnitudine; uel quod, ut naturalis positus expetebat, minus ipsæ cohereant:* ex qua Galeni sententia, quatuor præfati morborum generis cum colligantur species; quid vnaquęq; ipsarum Morbi in mala compositione species.

 sit,

sit, inquiramus. Galenus idem cap. 8. cit. libr. Morbi in numero A proponens essentiam, inquit. *Cum componentium partium in dissimilarium constitutione, congruus non adest numerus, sed mancus, aut superfluus, tunc morbus insurgit in numero*, acuto quidem, cum quid, in ea constitutione dissimilarium abundat, quod abundare non deberet (siue naturale id sit, siue preternaturam.) Imminuto verò, cum pari pacto, aliquid deest, quod minùs deesse deberet, obq; cuius defectum, instrumentalis pars, suo fungi, non potest, officio: quod idem est, ac si dixisset. Morbus in numero est constitutio pratèr naturam, ex defectu, vel redundantia partium componentium, ipsarum partium dissimilarium, primò, ac per se offendens B operationes: quę definitio cum per se nota sit; dicamus dumtaxat, quòd cum defectus, vel redundantia partium componentium, sit quid naturale, vel quid præternaturam: Naturale erit quicquid ex vtili, conuenientiq; materia, tùm in vtero, vt sextus digitus, tùm extra, vt caro in vulneribus genitum est: pretèr naturam verò, quicquid ex inutili, inconuenientiq; materia extat productum. Qua in re, adnotatione dignum occurrit, quòd morbus in numero imminuto, semper fit ex defectu rei alicuius naturalis; in auctu verò, ex vtriusq; redundantia. Quod spectat ad morbum C in magnitudine, in memoriam reuocandum, quòd veluti ad humani corporis, obeundas actiones, certa discreta quantitas requiritur membrorum, sic ad easdem continua: quæ quotiescumq; excedens, aut deficiens fuerit, morbum producit in magnitudine acuta, vel imminuta, in toto, vel in parte. Totius dicitur morbus, cum corpus ad eam deuenit magnitudinem, ac molem, vt actiones primò, atquè per se lędantur, vt Nicomacho Smirneo 6. de different. morb. cap. 9. accidisse conscripsit Gal. & nos in quodam Raphaele Polidoro Ciui Fabrianensi diligentèr conspeximus: huius etenim corpus, ad eam deuenerat molem, vt non solùm minùs D posset incedere, neq; sedem propter ventris obesitatem contingere, sed nec liberè expirare; quas omnes actiones in obesis corporibus offendi 14. Meth. Med. cap. 15. enarrauit Gal. At partis dicitur morbus in magnitudine, cum aliqua nostri corporis pars tantum susceptat augumentum, quod necessariò illius offendat operationes, vel liberè exerceri non possint, sicut in lingua à Gal. relata, quæ tantam adepta sit magnitudinem, vt loquelam impediat; vtq; Gabriel Fallopius Mutinensis, ex Scaligeri conscripsit sententia, suo de Lue gallica libro, cap. 3. lingua cuidam adeò grandis extiterat, vt mendacij suspirio silentium indicaret; sed, & manus in fœmina, altera duplo maior, obseruata est, propter elephantiasim:

Morbus in numero.

Morbus in numero vnde profluat.

Morbus ex numero imminuto.

Morbus in magnitudine.

Morbus in magnitudine partis.

E elephantiasim : & crura vidimus nos, multo mediocri ventre, maiora. Quòd, si eisdem partibus imminutio accidat, ac toti; commune vtrisq; nomen est ἀτροφία. De morbo in situ, id venit decernendum; Galenum hunc appellasse morbum compositionis. *Euariante* (dicentem libr. de different. morborum cap. 10.) *ea, quæ secundum naturam compositura, fiunt ægritudines*, ita vt, dicendum cum Galeno sit, morbum in situ, euariationem esse dissimilarium membrorum, à naturali compositura, ac situ; ad quam veritatem, accedens, & Auic. *Morbus* (inquit) *in positu est, cum partes, situm, & compositionem suam non retinent* : sicuti exemplò proponit Galenus cum F articuli suis excidunt sedibus, aut loco tantum mouentur, aut cum omentum, vel intestina, ad inferiorem testiculorum tunicam, deuoluuntur: in quo eodem genere sunt, & linguę, & pudendorum nexus immodici, ad eandemq; (inquit Galenus) attinēt ægritudinis differentiam, si labia vlcerata, si palpebræ, vel sedes, vel digiti, vel si quę tales particulę præter naturam coaluerint; vtq; βραχυλογία singulas morbi in situ comprehendamus species, reducuntur ad eum, partes omnes, quæ è propria, ante ortum naturæ, vel postea deciderint naturali sede; vel vt apertè nos docet Galenus 7. de officina medica cap. 15. species morbi in situ est, cum quacúq; G occasione, dissimilarem partem, ab alia dimoueri accidat, vel prętèr naturam coniungi, aut connecti, quando. s. partes, quæ coniunctæ esse deberent, disiunguntur, aut quæ disiunctę esse deberent, coniunguntur, dummodo tamen actionum lęsio, ex coniunctione, vel disiunctione sequatur. De specie morbi in conformatione ordine tertia, à nobis omissa, quia longioris erat tractationis, quid dicendum sit, patescet imposterum.

Morbus in situ ex Galeno.

Morborū in situ species.

Causę morborum in situ.

MORBI in conformatione allata essentia, eiusdemq; indagatis speciebus, ac differentijs; quomodò species morbi in cauitate, dicta, in uia, alias sub se contineat species, in H *excessu, & defectu multitudinis, & magnitudinis, demonstratur.* Cap. XIV.

MORBORVM in conformatione, indagaturi species; illud meminisse oportet; quòd cum medicus artifex sit sensitiuus, cui externarum, internarumquè, humani corporis partium forma, (quam Μορφὴν dictitant Græci) consideranda proponitur; iuxtà vitiorum species, quæ in ea visuntur, morborum in conformatione emanant species : & propterea, cum in figura, cauitate, asperitate, lenitateque, & totius, & partis, vitium collocatum sit formæ; & in figura, & cauitate, & asperitate, & lenitate, morborum in

Species morborū in conformatione vnde fluant.

in conformatione numero quatuor consistent, species. *Extrinseca* (dicebat Galenus) *totius uel partis forma* (lib. de different. morborum cap. 4.) *cum accidat primò corrumpi; si figura partis uitietur, ueluti cum nasus efficitur simus; secundò si cauitates opportunas amittat, ut in eadem simitate, nares occludente constat; & tertio si aspera, uel lenis, præter babitum naturalem reddatur, ueluti in capillorum profluuio, uel scabie:* manifestè apparet, in his morbi in conformatione collocatas esse species: quas si genericè definire velimus, dicendum ex allata Galeni doctrina, quod morbus ἐκ διαπλάσεως idest in conformatione (quę genus est omnium) constitutio est, præter naturam, formæ partium dissimilarium, dependens à figura, cauitate, asperitate, lenitateque totius, vel partis, naturaliter minus sese habentibus, & ob id primò, & per se actiones offendentibus: Cœterùm quia genetica definitio omnibus innotescit, definiti generis venemur nunc species; Morbus igitur in figura, esto quòd sit constitutio præternaturam, &c. (addamus ad differentiam aliarum specierum, morborum in conformatione) quæ oritur in parte quacumq; tùm externa, tùm interna, ab ipsis præter naturam componentibus dispositis particulis; hæ siue maiores, vel minores sint, quàm natura exposcat: in numero deficiant, vel excedant opportuno: in alia quàm par sit collocentur sede; vel cum altera sint connexę: morbum in figura constituunt, partium quidem externarum; vt si accidat membrum aliquod esse obliquum, quod tamen rectum esse deberet, vel in aliam mutatum figuram, à qua actio primò, atquè per se impediatur, veluti si vitietur figura crurum, vel bracchiorum, vel etiam capitis, quod naturalem, ad instar paruę spherę vtrinquè depressæ, haud retineat figuram, sed φοξὸν sit, hoc est acutum, aut acuminatum, in quo etiam (iuxta illud Hyppocratis primo prognosticorum) oculi sint caui, nares acutę, auresquè contractę: internarum verò, vt si eueniat ventriculum esse rotundum (vtì proposuit Galenus libro artis Medicinalis cap. 87.) cor cœrebrum, hepar, ac renes conuenientem suam non obtineant figuram, ex cuius defectu illarum partium actio impediatur: ac, vt de figura totius, aliquid etiam attingamus; morbo in figura afficitur totum, cum homini (cuius figura conueniens, recta est) obliqua, vel tortuosa, à natura, ex vitio componentium partium, extat tributa. Morbus in cauitate est, quicumq; vt dicebat Galenus libro de differentijs morborum cap. 7. incongruum respicit cohalitum, obstructionem, angustiam, compresionem, subsidentiam, atquè reserationem: vnica dicamus nos voce, inconuenientem in dissimilaribus, viam: in excessu,

Morbus conformationis quid sit.

Morbus in figura.

Morborũ in figura partium externarum.

Morbus in figura partium internarum.

Morbus in figura totius.

Morbus in cauitate.

E excessu, defectu, magnitudine, multitudineq; collocatam. Est verò cohalitus, vnio illa, quę fit inter extrema, meatuum, cauitatum, aut viarum, partium instrumentalium; siue ad propriè dictas conueniat vias, cuiusmodi, venę, arteriæ, nerui, exophagon, optici nerui, vteri ceruix, vrinæ meatus, ac reliquæ omnes in corpore cauitates, siue ad concœptacula; quorum nomine, ventriculi, ac capacitates omnes accedunt, ventriculi scilicet cœrebri, & capacitates, in quibus aliquid humoris, vel spiritus asseruatur: accidit verò huiusmodi morbi species, dum extrema dictarum partium coalescunt, quam ipsam ob causam, *σύμφυσις* à Græcis,
F (ab coalescentia, traducto nomine) cohalitus, est vocitatus; nàm extrema vteri, extremaq; oris inuicem coalescunt. Obstructio quæ *ἔμφραξις*, est dicta ab eisdem, constipatio appellata, à latinis, euenit, & ipsa in cauitatibus, sed in ijs; quę propriè vię appellantur, & proindè venis, arterijs, neruis, vrinarioquè ductu, ac alijs, quę nō rarò occupantur, à viscida, lentaquè, ac crassa materia, vasorum, ac canalium spatia, occludente: id quod, in venarum mesaraicarum obstructione solet vsu venire, vrinarioquè ductu; obstructo, vel à sanguinis grumo, vel callo, liberè vrinæ fluxum, inhibente. Angustia, quæ *στενοχωρία*, hoc est loci stric-
G tura dicitur, ea est; quę à tumoribus præter naturam, à quibus viæ redduntur angustæ, excitatur. Compressio quæ in plus se habet, quàm angustia, *θλῖψις* vocitata à Græcis, euenit cum vas aliquod, ab aliqua contundente re, siue percutiente, compellitur, *θλῖψις* enim idem sonat, ac attrisionem, strictionemquè ab aliquo factam, propter quam interna vasorum spatia, vel pœnitus intercipiuntur, vel angustiora redduntur. Subsidentia *συνίζησις* dicta à Græcis, concidentia, & conniuentia à latinis, fit, cum vasorum tunicæ, & parietes conceptaculorum, vel minores red-
H duntur, vel ab euacuata materia occluduntur; vt euenire solet, in vesica plena, cum euacuatur. Reseratio demùm, ad oscula attinens vasorum, (quorum reserationis gratiâ *ἀναστόμωσις* dicta est à Græcis) reclusio quædam est osculorum, ipsorum vasorum, propter quam contenta effunditur materia; quemadmodū in sanguinis reiectione quandoquè solet accidere. Atquè hæ morbi, in via nuncupati ab Patauinę Accademię Doctoribus censentur species, tàm in excessu, quàm in defectu magnitudinis, & multitudinis (sexta dempta) constitutæ. *Cauitatum omnium* (dicebat cap. 7. bis citati libri Gal.) *quæ partibus debentur, tùm multitudo, tùm magnitudo, nisi seruetur, necessariò etiā occasione læditur actio; Quacumq; igitur*

(paulo

Morbus in cohalitu.

ἔμφραξις morbus in obstructione.

στενοχωρία morbus in angustia.

θλῖψις in compressione.

συνίζησις in subsidētia

In reseratione *ἀναστόμωσις*.

Morbi cauitatum ex Gal quādo fiant.

(paulo adnotauit inferiùs) *ægritudines concauitatibus adueniunt, cum prætèr modum obstruuntur, uel laxantur, omnes ad formationis genus referuntur, in his siquidèm formatio naturalis quodammodò uitiatur.* In quibus verbis proponens nobis Galenus excessum, atq; defectum magnitudinis, cauitatum, atq; viarum, conceptaculorumuè; excessum proponit, dum, inquit, laxantur; defectum verò cum dicit, obstruuntur. Sed in excessu, & defectu multitudinis, contingunt præfatę morbi in conformatione species; quando meatus plures sint, quàm natura exigat, aut pauciores, quàm eadem sufferat; vel morbi fiunt in defectu multitudinis, cum meatus vasorum conceptaculorumq; sunt pœnitùs occlusi; quòd ni pœnitus occlusi sint, sed obstructi, in defectu magnitudinis succedũt morbi. Quod spectat ad alteram, in lenitate, atq; asperitate, morbi in conformatione, speciem, loquens de ipsa Galenus in fine citati capitis; in omnibus animalis partibus eam contrahi animaduertit, cum .s. id quod natura lene esse oporteat, asperum fit, vel è contra asperum, quod lene esse deberet; ita vt morbi huius essentia in aspera, vel leni superficie collocata, esse appareat; non solùm partium externarum, sed, & internarum; ex quo fit, vt externarum partium gratia, lepra morbus sit in asperitate superficiei, variolæ, atq; consimiles. Sed, & partes internę, in hanc morbi speciem incurrunt, cum asperitas remouetur ab eis, vt in dentibus, ventriculo, intestinis, vtero, ossibusq; nonnullis; quæ leuigata cum fuerint, eorum offenditur actio; quòd si lenitas, ad aliam aliorum conducat, vt in aspera arteria, & oculi pupilla, eaq; auferatur; morbus in lenitate vtrumq; offendit. Cœterùm quanti, asperitas, lenitásq; facienda sit, inde patescit, quòd, si à quibusdam partibus, sua auferatur, lenitas, vel asperitas superaddatur alijs, earum obleditur actio. Vt, & in elephantiasi costat; quæ tactus in primis obledit actiones. Sed ad genus alterum morborum in soluta vnitate accedat oratio.

Morbus in asperitate.

Lepra in quo genere morbi.

Morbus in lenitate.

MORBI, in soluta unitate, inter primas morborum differentias apportatur essentia, quæ cum ex definitione dependeat, hac allata undè differentiæ scaturiant, siue species, perbreui oratione finitur. Cap. XV.

TERTII, inter primas tres morborum differentias, generis, morbi .s. in soluta vnitate, aggressuri tractationem; meminisse in primis, cum Galeno libro de causis morborum oportet, quod, & ἑνώσεως, καὶ συνεχείας λύσις, morbus in solutione vnitatis continuitatis, aut continui appellatus à latinis, est dictitatus à Grecis.

Ego

E *Ego verò* (scripsit capite vltimo citati libri Gal.) *vniuersum hoc genus, vnitatis solutionem appellare consueui, aut unitatis corruptionem, aut continuitatis solutionem, uel quomodolibèt alitèr, prout sperauerim, sermonem auditoribus fore perspicuum:* à qua eàdem sententia, non recedens libr. de constitutione artis, cap. 6. *Si quis* (adnotauit) *cohalitus dissoluatur, uocetur genus hoc morbi, illustrioris doctrinæ gratia; unitatis solutio, nil tamèn refert, si quis continuitatis solutionem uocet:* ex quibus Gal. verbis, nomen cum constet, accedentes ad rem; repetamus morbum in solutione vnitatis, constitutionem esse prętèr naturam, tàm similarium, quàm dissimilarium; dependentem, à solutione vnitatis, F siuè continui, vtrarumq; &c. siuè autem dicas, à solutione continuitatis, siuè soluta vnitate, nihil intererit; sumitur enim vnitas hìc, vt idem existit, cum continuitate: est verò continuum, philosopho 8. physicorum tex. 27. authore, cuius extrema, vnum fiunt; vt propterea cum diuelluntur, in his solutionem fieri, (siuè similaria, siuè dissimilaria sint) est necessarium: quatenùs igitur, vnitatis solutio, contingit in vtrisq; eatenùs, morbus in soluta vnitate, est constitutio præternaturam, &c. Cœterùm quod spectat ad differentiam, generis huiusce, morborum; ab alijs duob' summis ge-G neribus: sita hæc est, & in diuersitate subiecti, morbi in solutione vnitatis, à morbo in intemperie; & in mala compositione; atq; in discrimine efficientis causę; à qua præternaturalis omnium constitutio dependet, ac fluit: id quod animaduertentes nos, & similares, & dissimilares, humani corporis partes, morbi in soluta vnitate, prędiximus, esse subiectum; & à solutione vnitatis, vtrarumq; prætèr naturam adnotauimus, constitutionem pendêre. De subiecto morbi, in soluta vnitate, hoc animaduersione dignum occurrit, & partes similares per se, ab alijs seorsùm, distinctas subiectum esse posse, morbi in solutione continui, & dissimilares identidèm H seiunctas ab illis, & vtrasq; simul adnexas, quod in vsum, vt plurimũ solet venire; vix enim fieri potest, occurritq; raro, vt in similarib' partibus solutio accidat vnitatis, quæ, & dissimilaribus non sit communis. Quod spectat ad causam efficientem: porrò efficiens vnitatis solutionis causa, duplex agnoscitur à rei medicę professoribus; interna vna, externa altera: Interna, est humor quicumq; acris, & mordax, erodendi obtinens facultatem, qualis spectatur, in ea solutione vnitatis; quam διάβρωσιν appellauit Galenus 12. Meth. 7. Sed, & humor idem, copiosus existens, peccansq; quantitate potiùs, quàm qualitate, solutionis vnitatis esse potest in causa; sicutì in τάσι, à Galeno nuncupata libr. artis medicin. cap. 8. vsu solet venire: fieri enim potest, vt humores adeò redundent in corpore

Nomina morbi in soluta vnitate.

Morbus in soluta vnitate quid sit.

Vnitas in data definit. quid sonet.

Morbi in soluta vnitate ab alijs summis generibus differentia

Morbi in soluta vnitate subiectum.

Causa morbi in soluta vnitate.

corpore, vt extensione facta, à plenitudine, venæ disrumpantur; A quemadmodùm in altera solutionis vnitatis specie contingere solet, quam ῥῆξιν Græci, rupturam, & ruptionem appellant latini: externa causa est, quidquid vi, ac impetu quodam, extrinsecùs in corpus potest irruere, siue animatum, siue inanimatum existat; primi generis, animalia sunt quæcumq; morsu, aut punctura continuitatem soluentia; secundi verò, quicquid, ictu facto, à telo, gladio, fustis, sclopis igniuomis, lapidib⁹, atq; consimili externa materiaq; eandem potest soluere continuitatem: quas omnes causas volẽtes sub definito quodam coarctare numero, dicimus vnà cum Gal. lib. artis medic. citato cap. quatuor immediatas esse causas, à B quibus vnitatis solutio dependet: prima est sectio, secunda erosio, tertia contusio, quarta tensio. atq; ab hac veritate, haud recedens doctisimus Ambrosius Parreus 7. de vulneribus lib. cap. 2. apertè decernit, ex quadruplici hac causarum varietate, solutionem continui producentium, varia solutis partibus indita esse nomina, ità vt à sectione, solutæ partes, dicantur sectæ, ab erosione erosæ, à cõtusione contusæ, atq; à tensione tensæ; fit verò sectio, vt eidem placuit authori, à re quacumq; incidente externa, quę incisio quomodocumq; fiat, aut secando, aut incidendo, aut pungendo, soluta C iàm pars incisa denominatur: Erosio, vt innuimus, ab interna effluit causa, erodente, vtì humore, & ab extrinseca, sicutì medicamento quodam, extrinsecùs apposito, erodendi obtinente facultatem. Contusio, & ex grauium, & obtusarum rerum concursu, vt lapidibus, baculis, atq; similibus, emanat. Tensio verò, non aliundè, quàm à re intrinsecùs existente, tendenteq; (vt diximus) traducit originem. Cœterùm ad species deuenientes incisionis, erosionis, contusionis, & tensionis, adnotamus ex grauissimorum rei medicę professorum sententia, pręfatas solutionis vnitatis species, Celso in primis authore 5. suæ medicinæ libro, cap. 26. aut D à parte affecta, aut efficiente causa, suum adeptas esse nomen, ac differentiam: quandoquidèm vt idem Celsus est author, vnitatis solutio facta in carne, helcos dicitur, in osse catagma; in ligamento thlasma, in neruo spasma, in vasis apospasma, in musculis regma. τραῦμα verò genericè tùm in carne, osse, ligamento, neruo, vasis, ac musculis: τραῦμα dicens Celsus, vulnus est quodcumq; musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem lædit: est autèm elchos, quę dictio, vulnus sonat apud latinos, & vlcus, solutio quęcumq; vnitatis, accidens in parte molli, siuè carnosa; hoc tamen discrimine, quòd vulnus continuitatis extat solutio, recens, cruenta, sine putredine completa,

Immediatę causæ solutionis vnitatis.

Sectio.

Erosio.

Contusio.

Tensio.

Ελκος.

Κάταγμα.

Τλάσμα.

Σπάσμα.

Αποσπάσμα.

Ρῆγμα.

Τραῦμα.

Vulnus, & & vlcus quid.

Vulnus ab vlcere discrimen.

E pleta, purulentaq; in mollibus particulis, ab ictu, lapsu, vel morsu, originem ducens. *Morbus* (dicebat Gal. in definitionibus medicis) *magnus est uulnus, quod carnosis in partibus magnum spatium obsideat, & proindè ab externa aliqua semper causa*. At vlcus Galeno met teste, continui est solutio, ab erosione facta, tàm externa, quàm interna concurrente causa, in molli paritèr infixa parte, haud cruenta, sed sordida, impura, multo sanie, aut alia quauis corruptione redundans: sic enim Auicennas secunda primi doc. prima cap. 5. definire fuit conspectus, & Parreus lib. 12. de vlceribus, & fistulis, & hœmorroidibus cap. 1. confirmauit. Cœterùm tàm vulnus, quàm vlcus simplex esse potest, aut compositum: simplex extiterit, cum nullius morbi, aut symptomatis complicatio adest: compositum verò cum vnius, aut alterius, aut vtriusq; compositio est. Quòd si ex accidentibus differentia sumenda sit, ex quantitate dicendum, & vlcus, & vulnus esse magnum, mediocre vel paruum, longum adhuc, latum, & profundum, breue angustum, & superficiarium, ex figura autèm, rectum, obliquum, rotundum, vel angulare. Verumenimuerò in nominum impositione præsens nostra nè insistat oratio: morborum specierum omnium, in soluta vnitate locatarum, nominalem, qui affectat doctrinam, Galenum consulat 2. Meth. 2. & commentatione sexta, aphorismi quadragesimi quinti, & vbi vbi de fracturis pertractat: his enim omnibus in locis, latissima, de nominibus habetur, disputatio; ex qua vnicuiq; factum est satis, circa species vniuersas, quæ ad morbum in soluta vnitate traducuntur, & ex figura, & ex modo solutionis denominatę; ac quemadmodum vnitatis solutio, in humani corporis partibus contingat. Nunc symptomatum, aggrediamur essentiam.

Vlcus ex Gal. propriè quid.

F Vulnus simplex.

Vulneris differentia ex accidentibus.

G Nominalis doctrina morborum in soluta vnitate.

H *SYMPTOMATIS inter res præternaturam, assignata essentia, eiusq; summorum generum in actiones læsas, qualitates mutatas, ac exeuntia mutata, allata diuisione, omnium, epilogo apportantur species.* *Cap. XVI.*

DYSENTERIAE, ac dysentericarum deiectionum, necnon doloris, qui dysenteriam insequitur, vt patescat essentia: Morborum omnium, (quatenùs institutum permisit) diuisione allata, ac subdiuisione: de symptomatibus, non ignobilis sese offert discursus: Scribens. n. Apol. auth. *Nos autem haud facilè percipere possumus, quid uolueris insinuare per deiectiones dysentericas, scimus tamèn, deiectiones, in dysenteria esse symptomata*; & paulò infra superuacaneos nos fuisse, in doloris allata definitione, huiusmi inuitàt affert. vt difficultates: Affer 93.

omnes

omnes, ex symptomatum explanata essentia, diuisione, item, ac A subdiuisione, aperire tentemus. A Galeno igitur, non recedentes, ex eiusdem decernimus placitis, quòd σύμπτωμα nuncupatum à Gręcis, accidens, & casus, nec rarò etiam symptoma, à latinis. Est quid prætèrnaturam, aliud quiddam præternatúram insequens, siuè morbus, siuè causa, vel aliud symptoma: dictum fuit symptoma esse quid pręternaturam, quià *Omnis corporis affectus* (Gal. auth. lib. de different. symp. 1.) *qui à naturali recesserit statu, uel morbus, uel morbi causa, uel symptoma extat: symptoma* (ibidem dixit) *est quod animali præternaturam incidit, qua ratione morbus quoq; sub generali symptomatis appellatione accedet, quin etiam pręcedentes morborum causæ in animalis corpore, sub generali symptomatis nomine cadunt*. Sed quicquid sit, B commune tanquam omnibus genus est, quid præternaturam. ꝓpria autèm differentia, aliud præternatúram insequi. ἐςὶ (dicebat Gal. lib. de differ. symp. 1. σύμπτωμα πάθος ἐπιγέννημα. *Est. s. symptoma affectus accessio*, quicquid inquam (vti nominis indicat ethimologia) morbo, causę aut symptomati συμπίπτει, nimirùm accidit. *Quotquot* (idem inquit Gal. lib. & cap. citat.) *affectus à morbo procedunt, ij morbi non sunt; quòd si ulli alij cum ijs, affectus incidunt, qui ipsos uelutì umbræ sequantur, nec hos morbos uocabimus, sed symptoma*. C Cæterùm ex Galeni scriptis adnotatione occurrit dignum, quod aliquale (strictè loquendo) versatur discrimen inter symptoma, & epigennema: siquidèm symptoma illud est pręter naturam, quod tàm morbum, quàm causam, vel alterum symptoma insequitur; ità vt, deť symptoma morbi, symptoma causę, & symptoma symptomatis: Epigennema verò, illud est, quod solos morbos insequitur. Morbi symptoma, imminuta V. G. ventriculi erit coctio, quę morbum in intemperie insectatur. Causę symptoma, vitiata erit ventriculi coctio, non à morbo, vel intemperie, sed ab extrinseca causa, alimentorum. s. copia, vel qualitate. Symptomatis D symptoma est, quod aliud insequit̃ symptoma, cuiusmodi flatus, vel acidi ructus, ex imminuta eiusdem ventriculi coctione. Prætereà aliud sciendum versari discrimē inter συμπτώματα nuncupata, & συμβεβηκότα à Græcis dicta; hęc enim accidētia in sanis, dicuntur, absq; manifesta offensione actionum, illa verò, cum manifesta, licèt non primò, ad differentiam morborum. Symptomatū summa gènera tria sunt: in actionib⁹ læsis: in qualitatib⁹ mutatis; Ac in exeuntibus mutatis: siuè functionum offensæ, genus constituunt primum; Corporis nostri affectus secundum: Atq; immodica excretio, aut retentio, tertium. Symptomata primi generis sunt, cum corporis nostri actiones, Animales, Vitales, ac

Naturales

σύμπτωμα apud Græcos, & latinos.

Symptomatis proprium.

Discrimen inter symptoma, & epigennema.

Symptomatum prima genera tria.

E Naturales,læduntur,imminuuntur.s.deprauantur,vel auferuntur, Secundi generis,existunt,cum aliqua in nostro corpore præternaturam apparet mutatio in qualitatibus, quò ad externos sensus. Tertij demum,cum aliqua in ipsis exeuntib⁹, similitèr,quò ad externum sensum,apparet mutatio, siue in substantia, siue qualitate, ac quantitate,fit eorundem. Hacq; symptomatum,in tria summa genera stante distinctione,reuertentes ad primum,genus symptomatum actionum animalium lesarum,vel est sensibilium, vel motiuarum, vel principum, seu rectricum, quas hegemonicas appellāt Græci. Sensibilium,actionum lęsarum symptomata sunt, visus, Symptom. diuisio ex Gal lib de symp.dif.3

F auditus,olfactus,gustus,& tactus: Visus existunt Amblyopia,s.imminuta visio: Allucinatio,hoc est deprauata visio; & cœcitas,idest ablata visio: Ad auditum attinent χαρηβαρία grauis nimirum, ac debilis auditus,vel imminutus;obauditio,deprauatus videlicet auditus;& surditas,ablatus nempè auditus: Olfactum respiciunt, quæcumq; odorē imminuunt,deprauant,vel auferunt. Ad gustum verò,& tactum,ea paritèr omnia spectant,quę gustandi,& tangendi actionem,vel facultatem imminuunt, deprauant, vel auferunt; cuiusmodi pruritus,& dolor,vt suo loco patefcet: Sēsibilium ergo Visus symp. Auditus symp. Olfactus sympt. Gustus symp.

G actionum particularia symptomata hæc ipsa sunt; communia verò,atq; generica,sentiendi imbecillitas, vitiosa sensatio, atq; insensibilitas:quibus si addere velimus vigiliam veternum, soporē, & peruigilium, à Galeni haud recedemus doctrina. Motiuarum actionum extant symptomata,imminutus, deprauatus, ablatusq; motus: primi generis,est,stupor totius,vel partis; secundi cōuulsio totius videlicet,vt in tetano,epistotano,& emprostotano,partis autem,vt in singultu,labiorum contractione, terrore,horrore, rigore,sternutatione,tusti,pandiculatione,atq; oscitatione: tertij verò Paralysis,& Apoplexia; In paralysi enim, seu neruorum re- Symptomata communia omnibus sensibilibus actionibus Symptomata actionum motricū.

H solutione,motus aufertur neruorum, deseruientium respirationi, vt in Apnea,voci,vt in Aphonia,linguæ, vt in sermonis vitio: In resolutione pręterea Musculorum deseruientium collo vesicę, vt in inuita vrinæ deiectione, ac sedi, vt in stercoris inuoluntaria excretione. Principium actionum sunt symptomata,quæcumq; imaginatricem,rationatricem, & recordatricem facultatē, imminutam,deprauatam,vel ablatam reddunt. Imaginatricem imminuit coma, deprauat delirium, aufert carum. *Est* (inquit Gal.cap.3.cit. lib.) *imaginatricis facultatis alia ueluti paralysis, siue resolutio quędā, quam Græci caron, & catalepsin uocant; alia ueluti paruus quidam, erransq; motus, quem utiq; paraphrosinen, seu delirium nominant; alia uelutì deficiens, & imbecillus, qualis in comatis, & lethargicis cernitur.* Rationatricem Symptomata actionum principiū.

H respicit

respicit imminutam, fatuitas, deprauatam delirium (quod ratiocinatrici,& imaginatrici esse potest commune) ablatam dementia, & stultitia. Memoratricem insequitur imminutam, torpor; deprauatam delirium; ablatam obliuio. Atq; hæc Animalis facultatis exempli gratia existunt symptomata. Vitalis censent microsphixia, cacosphixia, pulsus .s. imminutio, deprauatio: & asphixia .s. pulsus ablatio; vt à Gal. habetur cap. 4. libri præcitati; ex cuius etiã doctrina, habemus, arteriosi sanguinis imminutam, deprauatam, vel ablatam generationem (in spirituum vitalium gratiam,) in id symptomatis genus posse referri: cui, & syncopes, & animi deliquium, ex pulsus imminutione, deprauatione, atq; ablatione accomodantur. siq; cum philosophis persistendum, ira, pusillanimitas, audacia, & amor in eodẽ reponitur. Nã, *Res est solliciti plena timoris amor*, dicebat Poëta. Naturalis actionis symptomata sunt, vel speciei, vel indiuidui: Speciei erit, imminuta, deprauata, vel ablata cõceptio. imminuta, vt rara: deprauata, vt mostrifica: ablata, vt sterilitas. Indiuidui aũt nutritio, & auctio, imminuta vtraq;, vel deprauata. *In nutriendi(* dicebat Gal.)*actione, atrophia quædam, & tabes, frustrationes eius sunt* (ecce imminuta nutritio) *leuce verò, & ophiasis, & alopecia, & quicquid eiusmodi symptomatũ genus habetur, à uitiosa nutritione procedit*, Cœterùm quia perfecta fieri nõ potest nutritio, nisi intercedat actio facultatis attractricis, retentricis, concoctricis, & expultricis; hinc fit, vt ad has quoq; actiones imminutas, deprauatas, atq; ablatas, propria spectent symptomata: cum. n. magna difficultate, alimentum attrahiẽ, symptoma est attractricis imminutæ. quando ventriculus attrahendo conuellitur, palpitat, tremit, atq; concutitur, deprauatæ; quando nulla fit à ventriculo, vel altera parte attractio symptoma est ablatę. Sic, & in retentrice, cũ minùs retinetur quod retineri deberet, symptoma est imminutæ (vt fluctuatio eiusdem ventriculi) cum saltu quodam, aut conuulsione retinetur, deprauatæ; cum euomitur attractum, ablatæ. In concoctrice eadem contingunt. Symptoma. n. imminutæ facultatis concoctricis est βραδυπεψία, tarda videlicet coctio; deprauatæ alimenti coquendi in aciditatem mutatio, ablatæ incõcoctio; Expultricis demum symptomata sunt, imminutæ, disuria, atq; tenasmus; deprauatę dysenteria, & stranguria: ablatæ voluulus, & colica passio. Deuenientes nunc, ad secundum symptomatum genus, in qualitatibus mutatis, hoc cum locatum videatur in continentibus humani corporis, partisq; impressæ, substantia, has sub se cõtinet species, visibiles, odorabiles, gustabiles, atq; tangibiles. Visibilium sunt colores, qui prætèrnaturam vniuersum occupant corpus, vel eius

Symptomata actionis Vitalis.

Symptomata actionis Naturalis.

ἀτροφία symptoma quale sit.

Symptoma retentricis.

Concoctricis.

Expultricis.

Symptomata in qualitatibus mutatis.

A B C D

E eius partẽ, vt icterus niger, vel flauus, aut leucos, siue albus: linguæ nigredo, flauities, aut rubedo. Odorabilium symptomatum species est, Gal. auth. ibidem, fœtor per cutis poros trasmissus, vel aliam quamlibet corporis partem, per os, nares, aures, &c. Gustabilium, est, sapor amarus, vel dulcis, salsus, austerus, vel acidus, præternaturam, sensus gustui repręsentatus. Tangibilium tandèm est, dura, distenta, aut prærarida cutis, præhumida item, rugosa, vel simile quidpiam preternaturam. Postremum symptomatum genus exeuntium mutatorum, excretorum .s. præternaturam, vel retẽtorum, tùm qualitate, tùm quantitate, tùm deniq; substantia has ipsas sub
F se continet species. Substantię .n. mutatorum excrementorum sunt, sanguinis è corpore toto vel parte profluuium, siue à copia, imbecillitate, reseratione, rarefactione, apertione, ruptura, vulnere, contusione, vel validiori facta expultrice, profluat, à naribus s. auribus, ore, vomitu, vrina, vel vulnere, &c. Vnde meritò 4. aphoris. 2. Hypp. *Sanguis quidem supra qualiscumq; fuerit malum*: Eiusdem speciei symptomatum substantiæ .s. mutatorum, excrementorum, sed retentorum, sunt lapis, vermes, arenulæ, ac cõsimilia, quæ cum fuerint retenta, noxam inferunt. Ad mutatam attinent qualitatẽ,
G excrementa naturalem non seruantia, odorem, colorem, atq; saporem. Ad mutatam tandem quantitatem eadem excrementa, retenta, aut excreta, per vomitum, vrinam, sudorem, vterum spermatica vasa, sedem, plusquam naturę modo cõueniat, atq; sub hac specie sunt diabites, stranguria, disuria, iscuria, lyenteria, dysenteria, voluulus, colica, suppressio mẽsium, emorroidum, gonorrea, & consimilia. Quibus hunc in modum digestis, quid dysenteria sit, quid dysenterica deiectio, quid dolor, tempestiuum iam est, vt cum Gal. quæramus.

Symptomata in exeuntibus mutatis.

Symptomata in qualitate, & quãtitate mutata.

H *DYSENTERIAE in genere assignatur essentia, ex qua, conflata definitione, affectiones omnes, quæ ad ueram concurrunt constituendam dysenteriam, specificè, explanantur, causæ proponuntur, & differentiæ assignantur.* Cap. XVII.

FIRMISSIMIS, ac veritati consonis, iactis in Pathologia fundamentis, circa morborum omnium, atq; symptomatum essentiam, diuisionem in summa genera, ac subdiuisionem in proprias, atq; determinatas species: iam nostrę sunt partes, difficultatem omnem intelligentiæ auferre, ab Apologię Authorum, subtilissimo ingenio, in his quę ad dysenteriæ, & dysentericarum deiectionum spectant essentiam, dolorisquè obitèr allatam naturam.

Difficultates adle. 93

Ordinata dicendorū series.

Vt igitur, ordinatam hic faciamus tractationem, trium ſe nobis offert, non inutilis, nec iniocunda diſcusſio: primùm ipſius dyſenteriæ; ſecundò, deiectionum dyſentericarum; ac tetiò, concomitãtis vtraſq; doloris: quę tria, cum ad veram concurrant, conſtituẽdam dyſenteriam, genericè in primis, ſpecificè mox, de ſingulis diſſeremus. Hypp. ergo lib. de affectionibus num. 24. demonſtrans dolorem, & deiectionem, ſeu alui fluxum, in dyſenteria adeſſe, hoc nobis reliquit teſtatum: Δυσεντερίη, ὅταν ἔχῃ, ὀδ.ύνη ἔχει κατὰ πᾶσαν τὴν κοιλίην, καὶ στρόφος, καὶ διαχωρέει χολήν τε, καὶ φλέγμα, καὶ αἷμα ξυγκεκαυμένον. hoc eſt; *Dyſenteria cum habuerit, dolor adeſt, per totum uentrem, & tormem, & egerit bilem, & pituitã, ac ſanguinem combuſtum:* quemadmodum ex Gal. etiã primò colligitũ 9. de comp. med. ſecundum loca, cap. 5. & lib. med. definit. vbi; *Dyſenteria (inquit) eſt inteſtinorum exulceratio, cum inflammatione, cruentiſq; ac fæci ſimilibus excretionibus aut ſtrigmentis, cum morſu, atq; dolore alui, & inteſtinorum:* Celſus lib. eius 4. cap. 15. *Cum intus (ſcribit) inteſtina ulcerantur, cruor ex his manat, iſq; modò cum ſtercore aliquo, ſemper liquido, modò cum quibuſdam quaſi muccoſis excretus, interdùm ſimùl carnoſa quædam deijciuntur frequenſq; deijciendi adeſt cupiditas, dolorq; in ano, & cum eodem dolore, aliquid exiguum excernitur, atq; eo quoq; tormentum intenditur:* Actuarius lib. περὶ διαγν. παθ. cap. 41. *Vbi (inquit) mordax humor in inteſtinis heſerit, radit, & ad deijciendum ſtimulat, dyſenteriam facit, quam alui difficultatem appellant latini, & quidam tormina:* ex quorum illuſtrium medicorum placitis, cum habeamus, ad dyſenteriæ vocem, ſignificari apud nos, inteſtinorum exulcerationem, fluxũ, atq; dolorem: haud eſt, vt dicat Aduerſarius ſe, minùs percipere poſſe, quid nobis velimus per deiectiones dyſentericas; ſcire autem dyſenteriam eſſe morbum, nimirum vlcus in inteſtinis, & deiectiones in dyſenteria, eſſe ſymptomata: Siquidem cognoſcens hęc duo dyſenteriam .ſ. eſſe vlcus in inteſtinis, & deiectiones eſſe ſymptomata, facilè percipere poterat, quid voluerimus per deiectiones dyſentericas:

Quę ad dyſ. concurrant ex Hypp.

Dyſent ex Gal quid.

Celſi doct. de dyſen.

Actuarii de dyſent. ſententia.

Dyſenterię def. ex dictis.

Dyſenteriam ex dictis definientes modò, dicamus quòd dyſenteria (de vera loquentes) eſt alui fluxus ſanguinolẽtus cum dolore, & exulceratione inteſtinorum, facta ab aliqua erodẽte cauſa, &c. dictum à nobis eſt, dyſenteriam eſſe alui fluxum, tum quia Hyp. lib. de internis affect. & Gal. 4. de articulis tex. 40. omnẽ alui fluxum: dyſenteriæ nomine intellexerunt; tum quia niſi aluus fluat, ac preternaturam fluat, vera eſſe non poteſt dyſenteria: additum à nobis eſt, hunc alui fluxũ eſſe, cum dolore; quia præterquàquod, ſic Gal. atq; Hypp. vniuerſiq; medicinę coriphæi decreuère; accedit, ꝙ, cũ ſolutio adſit vnitatis, vlcus nimirùm inteſtinorum;

Def. expl.

ex

E ex necessitate, dolorem adesse dicendum; non subticuimus, exulcerationem adesse intestinorum, tùm quia, nobis de vera dysenteria est sermo, tùm quoniam sic passim 3. de sympt. causis 2. decreuit Gal. Quarè dicentibus nobis in paradoxo: *Hircini adipis improbatur usus in dysentericis curandis deiectionibus*, & paulò infrà, *in dysenteriæ dolore, & adhuc in dysenterijs, similibusq; intestinorum curandis affectibus*: haud vitio dandum est, quòd nõ strictè, nec propriè (vt in scientia conuenit demostratiua) loquuti fuerimus. Tria.n. cum in vera dysenteria concurrant, deiectio in primis dysenterica, dolor, & intestinorum exulceratio: ita vt non detur deiectio dysenterica, F absq; dolore, neq; hic absq; exulceratione; cum nobis propositum esset, in vera dysenteria, hircinum interdicere adipem; hinc factum est, vt iuxtà scribendi consilium, ijs vsi fuerimus vocibus, quæ modò exulcerationem, modò dolorem, modò deiectionem, valebant exprimere. cum.n. quæ in dysenteria excernuntur, deijciunturq;, Gal. aothore, 2. de sympt. caus. 3. symptomata sint, eaq; in exeunte mutato: nulli dubium, & deiectiones dysentericas esse symptomata: quæ cum morbum in præsenti insequantur, dysenteriam .s. hoc nomine, deiectiones, dysentericas nuncupauimus: ad differentiã .s. G deiectionum, quę lienteriam, diarrœam, aliasq; alui fluxiones insequuntur. hancq; differentiã, cognoscens Gal. citat. nunc lib. & cap. *Quartæ (inquit excretioni .s. dysenterice) & minutim, & exiguo tempore expulsio facta uisitur, aliàs quidem, ueri sanguinis, aliàs concreti, in qua non rarò, & puris aliquid excernitur, etiam ulcerum crustulæ, quæ Græcè ἐφελκίδες dicuntur, præterea membranosa, quædam corpora, quæ intestinorum ipsorum sunt particulæ, sed, & stercus super his collectum, sæpenumerò excernitur, sanguinis in se guttas habens*. Ad significandum ergo, id genus excretionis, dysentericarum deiectionum nomenclatura, fuimus vsi. Quod sanè excretionis genus symptoma est, de genere H exeuntium mutatorum, spectantium ad substantiæ, qualitatis, ac quantitatis excretionem, quò.n. ad substantiam excernit sanguis, quò ad qualitatem excretiones, proprium, ac naturalem non seruant, colorem, odoremq;: & quò ad quãtitatem, eędem excretiones excernẽdi modum excedunt. Additum in fine definitionis est, intestinorum exulcerationem (quę propriè etiam dysenteria dicitur, à Gal. 1. de locis affec. 2.) ab aliqua erodente causa, esse factam, siue acri pituita, aut flaua bile, aut atra, aut sanguine acriori, vel pharmacis, quę sua acrimonia igneitateque intestina exulcerent, quoniam, cnm mordax humor (Gal. ibidem authore) intestina, ab initio abstergit, abraditq;; prius etiam, quàm ea exulceret, dydysenteriam parit. Atq; hęc quò ad definitionis particulas gene-

Necessaria in vera dysenteria solutio intestinorum.

Quę ad veram dysenteriam cõcurrunt.

Deiectio dysenterica est symptoma.

Deiectio dysentericorum ex Gal qualis.

Deiectio dysent in quo genere sympt. reponatur.

ricè dicta sufficiant. Specificè magis nunc easdem tractantes. Galenus 3. de symp. caus. 2. Dysenteriç (prout sanguinolentus est fluxus) enarrans species. *Cæterum* (inquit) *differentiæ sanguinolentæ excretionis, quatuor in uniuersum sunt, quatuor succedẽtes affectibus, una quidem ipsius sanguinis, in ijs, in quibus artuum aliquis est abscissus, uel qui exercitationem dimiserunt, per circuitum repetens; Altera cum ex imbecillitate iecinoris aquosus sanguis deijcitur, quem utiq; loturæ carnis assimilant. Tertia, quæ mox est dicta melancollici splendentisq; sanguinis. At hæ quidem tres, ut multum, & simul excernantur efficiunt. In quarta, & minutim, & exiguo tempore expulsio facta uisitur, aliàs quidèm ueri sanguinis, aliàs concreti, &c.* vt nupèr significauimus, de qua loquens ibidem Gal. *Quartæ autem* (inquit) *de qua modò egimus, intestinorum, exulceratio est affectus, quam etiam nonnulli dysenteriam nominandam censent.* hucusq; Medicinæ pręceptor, qui intelligẽs, dysenteriæ nomine, cum Hyp. lib. de artic. tex. 4. omnes sanguinolentas excretiones; propriè tamen, quæ cum intestinorum exulceratione fiunt; vt, & 2. de locis affec. 5. & 6. eorundem 2. admonuit; Atq; huius propriè dysenteriæ, dictæ apportans differentias AEtius, prima inquit; est, cum corpora quædam pinguia excernuntur; secunda, vbi ramenta intestinorum, abrasa eorum superiori superficie, deijciuntur; & tertia, cum aliquid ex ipsa intestinorum substantia abraditur. Δυσεντερίην dicebat AEtius lib. 2. περὶ χρον. παθ. cap. 9. τῶν δὲ τῶν ἑλκιῶν αἱ ἰδέαι. Dysenteria. s. est horum vlcerum species, hoc est intestinorum. Quarè à primo ad vltimum, veræ dysenteriæ essentia, in intestinorum exulceratione, sanguinolenta fluxione, vt vidimus, atq; dolore est collocata. Sed specierum omnium magis adhuc vt elucescat natura, de causis specificè etiam differendum. Causa ergo specierum dysenterię, varia est, pro specierum commemoratarum 3. illo de symp. causis, varietate: prima. n. à Gal. citata à sanguinis nascitur copia, aut suppressa quadam euacuatione vt 5. de locis affec. 7. commonefecit idem, aut à truncato membro. Secunda, quæ hepatica dicitur dysenteria, à sanguinis etiam infertur exuperantia, vel imbeccillitate facultatis alteratricis, & retentricis hepatis, vndè hepaticus quoq; dictus est fluxus. Suscitatur tertia, ex commemorata sanguinis acrimonia. Quarta verò, ex intestinorum exulceratione, quæ propriè dysenteria vocat. ὡς σημαινούσης τῆς προσηγορίας ἐντέρων ἕλκωσιν: significante videlicet appellatione ipsa, intestinorum exulcerationem 6. de locis affec. 2. dicebat Gal. Cœterùm exulceratio, vel internam, vel externam habet causam; huius generis est, nimium frigus, ardor, venenatorum pharmacorum potus, acrium alimentorum vsus, & esus, cruditates, & consimilia;

Dysenterię species ex Gal.
Prima.
Secunda.
Tertia.
Quarta.
Dysenteria propriè dicta, ex Gal.
Verę dysenteriæ differentiæ.
Verę dysenterię essentia.
Causa primę speciei dysent.
Causa secũdę speciei.
Causa tertię, & quartæ.
Exulcerationis causa, quæ.

E milia; prioris verò, præcedẽs inflammatio, humorum acrimonia, atq; mordacitas, à toto vel à parte, vel in intestinis producta, atq; tenesmus. γιγνέται δὲ αὕτη ἡ νόσος, ἐπειδὰν χολὴ, καὶ φλέγμα καταστηρίξῃ ἐς τὰς φλέβας, καὶ τὴν κοιλίην. dicebat lib. de affec. num.24. Hypp. *Fit.s. ipsa morbus cum bilis, & pituita, in uenas, ac aluum incubuerint; ægrotat quidèm sanguis, & corruptus secedit, ægrotat autèm, & intestinum, & raditur, & exulceratur, paulò infrà conscripsit.* AEtius verò lib.3. cap.42. ex tenesmo, vel quadam ex prædictis alui turbationibus, nunc per se incipere, dysenteriam, textatus fuit. Actuarius lib. 1. cap.41. & apud interpretes 20. humorum agnouit acrimoniam:
F deq; dysenteriæ essentia, distinctione, ac causa hæc apud medicinæ principes, memoriæ commendata comperimus. De dolore, dysenteriam insectante, nunc dicere, reliquum esset: verum quia, longiorem eius contemplatio exposcit tractationẽ; reliquas alui fluxiones (tanquam hinc omnia, quæ de dysenteria diximus futura sint clariora) explanandas aggrediamur.

APPORTATVR essentia lienteriæ, diarrææ, tenesmi, ac fluxus nuncupati cœliaci; omnium ad inuicem innotescit discrimen, & causa indagatur. Cap. XVIII.

G GRAECORVM, in alui fluxionibus explanandis, insectantes doctrinam, lienteria ex Hypp. libr. de affect. num.25. tractanda se offert. à dignotione autem sumentes exordium. Λειεντερίη τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα ὑγρὰ; ὀδύνη δὲ οὐκ ἔνεστι, λεπτύνεται καὶ τὸ σῶμα: hoc est. *Lienteria, cibaria excernit incocta, humida, dolor autem non adest, & corpus attenuatur.* ἡ λειεντερία inquit Gal. com.6. aphoris. sec.1. ταχεῖα διέξοδός ἐστι τῶν ἐσθιομένων, τε, καὶ πινομένων, τοιούτων ὑποχωρούντων, ὁποῖα κατεπόθη. hoc est. *Lienteria uelox*
H *exitus est, eorum quæ commesta, & potata sunt, talitèr excretorum, qualitèr sunt deuorata.* Morbum, in quo celeritèr ea, quæ comeduntur, talia deijciuntur, qualia deuorata fuêre, leuitatem intestinorum nominant, hoc est lienteriam (quæ leuitas intestinorum dicitur à latinis) com.4. aphor. sec. 12. similiter commonefecit Gal. qui dicens com. illa sexta aphor. Liẽteriam esse priuationem coctionis, quum neq; quò ad consistentiam, neq; quò ad colorẽ, vel odorem, vllàue in ventriculo qualitatẽ facta fuisset mutatio ciborum, manifestè visus est eam reposuisse in genere symptomatum actionis naturalis retentricis ablatæ, ità vt, vbi dysenteria ratione symptomatis, collocatur in genere exeuntium mutatorum in qualitate, quantitate, & substantia; lienteria seruatur in genere actionis natu- Dysenteria in quo genere sym ptom pos. ut reposui.

ralis retentricis ablatę, intestinorum. atq; hāc veritatem animaduertens Actuarius lib. 1. περὶ διαγν. παθ. cap. 42. *u tium (inquit) ex ipso quasi nomine patescit, nam leuibus, & quasi lubricis factis intestinis, nec ad breue quidèm temporis spatium, alimentum continere possunt:* causa ergo huius symptomatis est leuitas intestinorum, hoc est amissa naturalis asperitas eorundem: amittitur autem vt plurimùm vel ab intemperie summè frigida, imbecillam reddente retentricem, (quodamodò. n. intestina relaxantur) vel ab vlcere aliquo abradēte asperā ipsorummet superficiem; vnde dicebat Paulus AEgineta libr. 3. cap. 40. *Laeuitas intestinorum duplici continetur discrimine, una quidèm, ut plurimum ex intestinorum ulceratione contrahitur, secundum aliquos autem propter cicatricem, ex dysenteria, & ex alijs, ut plurimum fit fluxionibus: altera verò, ex infirmitate, & lāguore uirium alimenta in uentriculo cōtinentium creatur:* hęc absq; dolore semper est, cum cruciatu, & dolore illa, stimulata etenim expultrix facultas, ab vlcere, & hoc ab acrimonia alimentorum, vel humorum, intestina minùs assumpta valent retinēre alimenta; quorum gratiā (prout absq; vlla coctione excernuntur) si consideretur lienteria, hæc erit symptoma symptomatis: symptoma inquam (vt Gal. monuit 3. de causis symp. 2.) in genere exeuntium, immodicè excretorum, insequēs symptoma in genere actionis naturalis retētricis ablatę intestinorum. Sed. n. non sola intemperies. vel exulceratio lienteriam producit, sed humor aliquis, vt plurimum frigidus; à vētriculo, & vt Auic. placuit, à cœrebro in intestina delabens: necnon alimētorum ingestorum consimilis natura, ea inquam, quæ leniēdo soluunt, ventremq; mirificè laxant, ac de lienteria satis. Diarrœa altera intestinorum fluxio vel profluuium, est non solùm intestinorum symptoma, sed, & ventriculi in genere exeuntiū mutatorum: est verò auth. Celso lib. 4. cap. 19. copiosior alui fluxio diuturna, sine phlegmone, & exulceratione vel vt Gal. placuit 1. de morbis vulgaribus, deiectio crebra humidorum excrementorum, absq; lienteria, dysenteria, & tenesmo: in qua deiectione, quia excernūtur humores vitiati, & corrupti, à cœrebro, ventriculo, pulmone, hepate, vesica fellis, liene, venis, mesaraicis, vel ab alia altera corporis parte, vel etiam à toto, absq; vllo dolore, phlegmone, vel vlcere; hinc à lienteria, & dysenteria, diarrœę spectari potest discrimen: nàm prętérquamquod in diarrœa, nō vna semper affecta est pars, sicut in vna, vel altera dictarum fluxionum, intestinorum; Accedit, quod, quæ excernuntur, & diuerso modo excernuntur, & varia sunt excreta: diuerso quidèm modo, quia vbi in lienteria velox fit exitus eorum, quæ eduntur, & bibuntur, absq; vlla coloris mutatione, sine fœtore, atq; dolore

Margin notes: Lienteriæ causa. — Lienteria quomodo sit symptoma symptomatis. — Diarrœę definitio. — Multiplex pars affici potest in diarrœa.

E lore (qui tũ in dysenteria adest, vnà eũ cum fœtore, & fœcũ excretarum varietate;) In diarrœa nullus est dolor (non.n.exulceratio adest) non ita velox assumptorum fit euacuatio, assumpta mutant, mutataq; fœtẽt: varia verò sunt excreta, quia iuxtà affectionẽ partium, à quibus colluuies emandatur excrementorum, varietas pẽdet eorumdẽ: si namq; à cœrebro; excremẽta (Hyp.auth.5.aphor. 2.12.& 14.) excernuntur spumosa, si ab ventriculo incõcocta, alba, & pituitosa, crebra, atq; exigua; si à pulmone, purulenta: si à iecore chilosa (potissimum si illius facultas fuerit oblęsa) si à vesica fellis biliosa; à liene, nigra, ab alijs verò partib', vt intestinis, oris, ac lin-

Varietas excrementorum in Diarrœa vndè.

F guę affectionibus, vt in pueris, cum dentire incipiant, ob humiditatis redundantiam, fluida. Quòd si, à toto diarrœa procedat, excrementa varia etiã sunt, pro varia affectione totius; à plenitudine .s.huius, aut illius redundantis humoris, referentia naturam; à cachochimia, cachochima; à liquatione exigua, glutinosa, opima, & graueolentia: à tabe, hectica, vel ardẽtissima febre, similia; vtq; ab vna, vel altera, totum corpus afficitur ęgritudine, varia, atq; diuersa apparent excreta: recipiens.n.venter Gal.auth.2.prog. aliarum partium humores (valida existente expultrice) ventriculus, & intestina languidiora facta, præfato symptomatum genere exeuntiũ

G mutatorum, immodicęq; excretorum, corripiuntur: ita vt conueniant ratione excretorum immodicè, tria hæc dysenteria, lięteria, ac diarrœa; differãt in excernẽdi modo, excretorũ varietate, atq; diuersarum partium affectione. Causa huius sympt. multiplex esse potest affectio; tùm totius, tùm pdictarũ partiũ, quemadmodum, facili, vel negocio, vnusquisq; dignoscet; quamobrem epilogo cõcludẽtes: Diarrœę cuiusq; causa est (cum clarissimo Altimaro lib. de medẽdi hum.corp.morb.cap.73.) vel malè concoctus, vel malè distributus cibus in inferiori ventre, vel humor quispiã, ad eũ cõ-

In quibus dysenteria lyenteria & diarrœa conueniãt & differãt.

Diarrœę cuiusque causa.

H fluens à toto, vel aliquã corporis parte criticè, aut symptomaticè diductione, à finib' concidẽte: Supersunt nunc inter cõsimiles alui fluxiones τεινεσμὸς, atq; κοιλιακὴ affectio, tenesmus .s.dictus est à latinis, atq; cœliacus fluxus: est autẽ tenesmus (A Egineta teste lib. 3.cap.4. πάθος, προθυμία πρὸς ἔκκρισιν ἀπαραίτητος, οὐδὲν ἐξάγουσα πλὴν ὀλίγων αἱματῶν, ἢ καὶ μυξωδῶν. *Passio .s. concupiscibilis, & implacabilis, ad excernendum, nihil educens, præter pauca sanguinolenta, & muccosa*; eandem habens causam, ac dispositionem (dixit comm.7. aphor. sec.27.Gal.) quam in difficultatibus intestinorum suscipit aliquod ex superiacentibus intestinis: hoc est, vt nos prædiximus, vlcus, sed recti intestini, ꝙ (vt Actuarius libr.1.cap.41.refert) quia in eo affectu τείνεται i.extendit; tenesmus ab ipsomet symptomate

Tenesmi definitio.

(Gal.

(Gal. asseuerante 2. meth. 2.) nuncupatur. Est autem, apud Arabes A tenesmus duplex, verus, vlceris comes: non verus, eiusdem expers, à frigore, vel indurato stercore productus. affectus cœliacus, *διάθεσις κοιλιακὴ* nuncupatus à Græcis, perperàm (ni fallor) cum lienteria à Paulo confusus, velox paritèr exitus est (vt AEtius confirmat lib. 9. cap. 37.) eorum, quæ per os assumuntur, verum non omninò crudorum, & inconcoctorum: vt propterea, cœliaci affectus, à lienteria discrimen sit, non in genere symptomatis, sed in actionum læsione facultatis concoctricis, necnon retentricis, cui si addere velimus, diuersitatem partis affectæ, profectò non aberrabimus: vbi. n. in lienteria nulla assumptorum alimentorum apparet B coctio, aliqualis in cœliaco fluxu visit, ita vt, hac ratione symptoma sit facultatis concotricis imminutæ, quā veritatem cognoscēs ipsemet Paulus lib. 3. cap. 4. hęc memoriæ commendauit. *In utroq; leuitatis genere (quod. s. factum est, ab intestinorum exulceratione, quodq; à languore, & infirmitate uirium, alimenta in uentriculo continentium) celeriùs inquàm in cœliacis, quæ assumpta sunt egeruntur, eoq; intenta est cruditas; ut alimenti assumpti genus apertè cognoscatur, atq; hac nota potissimùm à cœliacis discernuntur.* Causa huius affectionis est Actuario teste lib. *περὶ διαγν. παθ.* cap. 40. *Vbi refrixit, incaluitq; uehementiùs uentriculus, uel squalet, & humet, atq; in habitum iam intemperies abiuit:* pars ergo C affecta in cœliaco fluxu est ventriculi intemperies, lienteriæ verò, intestinorum, vt personat nomen: aliarum omnium fluxionum, vt plurimùm, ipsamet intestina, vna vel altera prædictarum partium, concurrēte affectione. Sed. n. distinctior, ratione eorum quę excernuntur, huiusmodi fluxionum, vt appareat differētia Adnotatione occurrit dignum, in cœliaca fluxione, excrementa excerni, cremori ptissanæ haud dissimilia aliquantispèr mutata: in lienteria nihil prorsùs immutata, sed pœnitus incocta, & cruda. In diarrœa excremētitia, & varia, iuxtà varietatē partiū, à quib' ,plabunt: in dysenteria, diuersa, iuxtà diuersitatē specierū, vt dictū est: In tenasmo verò, cruenta mucosa, & pinguia, in nō vero, copiosa, & dura: D & qm̄ in dysenteria, modò gracilia, seu tenuia, modò crassa afficiunt intestina, in tenasmo verò semper crassa, & inter ea, ꝙ rectū dr̄: haud prætermittendū, excrementa dysenterię, tenuiū intestinorū, esse admodùm confusa, diutiùs post dolorē reiecta, tenuia fœtida, cumq; acerbissimis dolorib' excreta: crassorū aūt, crassa, lata, pinguia, impermixta, supernatantia, minùs fœtida, ac statim post dolorē reiecta. Tenasmi demùm, siue ab vlcere, siue ab inflāmatione, vt plurimū saniosa, & cū dolore, tumoreq; recti intestini, à frigore verò cum sola abíq; doloris acerbitate, tēsione: quarè fluxionum penè omnium, cum patescat essentia, quid dolor sit, inquiramus.

Tenesmus duplex, & quis.

Affectus cœliacus.

Discrimen lyenteriç à cœliaca passione.

Causa cœliaci affectus.

Discrimen excrementorum in omnibus alui fluxionibus.

Authoris consilium.

B EX doloris definitione, explicationeq; decernitur, contra aduersarij placita, dolorem esse symptoma spectans ad læsionem actionis sensus tactus. Cap. XIX.

NOVITATIS, nè quidpiam, nostra sapere videatur, doctrina. Scribēs Apolog. Auth. *Quærerem ego abs te, ad cuius differentiam ponis, quod dolor est symptoma ad læsionem spectans, sensus tactus, cum sat fuisset dicere, quòd est symptoma, in actione læsa, facultatis animalis, cum tristit sit sensatio.* huius tāti viri assertio, inuitat, vt quid dolor sit insculpat nunc stylus. A rei igitur non recedentes naturâ. Dolor ἄλγημα, ἀλγηδών, ἄλγος, πόνος, & ὀδύνη, nuncupatus à Græcis, Gal. auth. 3. Meth. vlt. & lib. de differ. symp. 3. est sympt. ipsius facultatis animalis exter-nę, spectās ad læsionem, actionis, sensus tactus, depēdens, à præsentia alicuius obiecti iniucundi, siuè tēperies extet, vel soluta vnitas, aut vtrumq; interiori sentiendi cōcurrente potentia: ex cuius definitionis declaratione, cum omnia prudēti viro, futura sint clariora: dicamus, dolorem decreuisse, esse symptoma, tùm quia eiusmodi vox, generis obtinet locum, ad omnes dispositiones, & corporis nuncupatos affectus, tùm quia, cap. 3. lib. de diff. symp. sic definiuit Gal. reliquas addidimus particulas, & ad differentiā symp. facultatis animalis internæ, & ad differentiā aliarū externarū functionum. *Sensibilis animæ functio* (dicebat Gal. cit. loco) *quinq; in totum habet differentias, uisiuas, olfactiuas, gustatorias, auditorias, & tactorias:* harumq; referēs ibidèm symptomata. *Porrò* (ait) *tactus ægregium, præter cæteros sensus in actione læsa symptoma, possidet dolorem, qui etiam reliquis sensibus, sed tamen ab externis proprijs sensibilibus incidit: huic uerò, non solùm ab externis, sed etiam multò magis ab affectibus, qui intrà corpus consistunt; isq; subindè tàm uehemens, ut nonnulli cruciatu uicti, sibi ipsis mortem consciscant: At sentiunt quidèm oculi, ex lucis splendore dolorem quemdam, & aures ex magno quopiam, & aspero sono: sic in gustu quoq;, & odoratu, alij tales incidunt dolores, à proprio tamèn sensibili, unoq; sensu malè affecto. Maximi uerò dolores tactus sensui cōtingunt, quippequi ex aurium flegmone, alioué affectu uehemētèr nos angunt, ij propriè auditus nō sunt, sed tactus: Est .n. is sensus omnium sensoriorū cōmunis. reliqui quatuor, sui quisq; solius. Ad eundē modum in oculis, nō rarò dolores immodici urgent, tāgendi .s. in his sēsu cōtristato, nō minus etiā in dentib*, & in crasso intestino: iā pruritus quoq; ex hoc genere symptomatum est. Nō est igitur, quod per unumquodq; membrum, proprium nomē quæras, qualia .s. Cephalalgia .i. capitis dolor, & cardialgia, idest cordis dolor, & otalgia idest aurium dolor, non enim inuenies positum; sed oratione omnia talia explicasse contentus eris, uessicæ: & renum, & lienis, dolores item genuum, & pedis, cæterorumq; ad similem modum, dolores appellans, ac talia quidem, & sensibilium actionum sunt symptomata.*

[Marginalia: Asser. 1 ... | Doloris nomina apud Græcos. | Doloris definitio. | Dolor cur symptoma. | Dolor cuius facultatis symptoma. | Dolor est propriè sēsus tactus.]

[Margin letters: F, G, H]

hucvsq;

Dolor vt communis aliis sensibus.

Dolor vt tristis sensatio.

Voluptas quibus cōmunis.

Tristis sensatio quibus communis.

Tactus per vniuersum corpus.

Dolor vt definitus in paradoxo.

hucvsq; Galenus à quo cum habeamus, dolorem esse symptoma, non solùm propriè sensus tactus, sed aliorum etiam sensuum, quatenus hi tangendi quoq; facultate sunt prediti: haud costat, quomodò ausus fuerit vir prudens nos accusare de nouitate doctrinæ, eoq; magis cum admonens strictè, ac propriè loquendum esse, in scientia demonstratiua, strictissimè, & maximè propriè (vt ita dicamus) fuerimus in medicina loquuti. Cœterum, quam larga ipsius sit doctrina, hinc depromatur. Est quidem dolor (vt ipse inquit) sensatio, eaq; tristis, verum hæc sensatio, non magis ad sensum tactus, quàm alios potest referri: Sensatio.n. cum facultas existat, sensibilis animalis corporis, qua animal, non solùm viuit, sed sentit, dijudicat, appetit, spirat, & loco mouetur: eiusmodi vox (sensatio) nimis generica esse videtur; cum, preterquamquod, & internos, & externos omnes respicit sensus, motus etiam animalium comprehendat. Præterea quemadmodum voluptas, blanda quædam, atq; iucunda extat sensatio, ab iucunditate obiecti, producta, non magis, in sensu tactus, quàm alijs, sic, & tristis sensatio, ex qua dolor prouenit, non magis, ad vnum, quàm ad alterum, ob presentiam obiecti iniucundi, reducitur sensum: ita vt nisi hæc tristis sensatio, coarctaretur ad sensum tactus; ex solo, tristis sensationis nomine, nullo pacto, in demostratiua, huius viri doctrina, concludi possit, ipsius solùm sensus tactus, deprehendi dolorem; quoniam inquam Gal. auth. 3. Meth Med. cap. vlt. Noxe omnium sentiendi actionum communes, vitiosus sunt sensus. i. tristis, ab aduersario, vocata sensatio. Sed ad definitionis iā redeamus particulas. Diximus, dolorē esse symptoma facultatis animalis externæ, ad differentiam, doloris, occupantis internam; ad quā animi magis q̄ corporis, attinet dolor: addidimus, spectare ad læsionem sensus tactus, qm̄ maximè propriè sensus tactus, dolor est symptoma. & ratio est, tū quia, sentiēdi facultas, per totum corpus est distributa, tū quia rationi cōsentaneū erat, totum corpus, quadā particulari, affectū esse sensatione; ob quā demonstraret, tangendi facultatē, per vniuersum esse distributā. huiusmodi verò, cū fuerit voluptas, & dolor: hinc factū est, cur dolorē dixerimus, symptoma esse facultatis animalis, externæ, spectareq; ad læsionē actionis, sensus tactus: ita vt nō in gratiā magis intestinorū, quā aliarū partiū, obitèr in paradoxo, doloris à nobis, data sit definitio, sed in gratiā eius facultatis sensibilis, cuius, vt ꝓpria passio, dolor existit: Additum in definitione, à nobis est, dependere dolorem, à præsentia alicuius obiecti, iniocundi, siue temperies sit, vel soluta vnitas, aut vtrumq; quia vt infrà patescet, quicquid soluere, & corrumpere potest sensum tactus, vel

E vel intemperies, vel vnitatis extat solutio: quando, & temperies, & vnitas, naturalis censetur constitutio, per quā sensus tactus per bellè exercetur: diximus postremò, ad dolorem (qui λύπη etiam, à διαλύσεως forsan est dictus, corporis .s. dissolutione) sentiendi concurrere potentiam; quoniam nulla externa sensatio, perfecta tamèn, absq; interna fieri potest, & contra; nihil .n. in intellectu, quin priùs fuerit in sensu, & quoniam, diuinus etiam Hypp. adnotauit 2. aphoris. 6. quòd si aliqua parte dolentes, dolorem non sentiant, his mens, ægrotat; quam eādem veritatē cognoscens Arist. 1. rethor. cap. 4. & 6. dolorem conscripsit, in parte fieri, cognoscente: deq; doloris essentia, & causis in aduersarij gratiam, hæc obitèr sint typis mandata; quibus si addere velimus, Hypp. lib. de sacro morbo, conscripsisse, tactum esse doloris subiectum; & Ioannem Marinellum, eius interpretem asseruisse dolorem propriam esse, sensus tactus passionem: Auerroēmq; magnum 3. colliget cap. 30. statuisse hoc, idem: consona, veritati adducemus; vbi Turrisanus quoq; arguens, pro opinione Auicennæ volens demostrare dolorē non fieri nisi in sensu tactus, com. 88. 2. artis medic. hoc vtitur argumento. *Vbi non est perceptio causæ doloris, ibi non est dolor; sed in alio sensu non est perceptio causarum doloris, quàm in sensu tactus, quia mala tēperatura, & solutio cōtinui solùm, à tactu percipiuntur, & hæ sunt causæ doloris secundùm omnes: quarè dolor erit, solius sensus tactus*: hæc ibi vir doctus, quocum persistens Victor Trincauellius lib 3 suorum Cōsil. con. 64. Altimarus lib. de med. humani corp. morb. passim, Cardanus in contradictionibus, ac Valeriola lib. 3. enarrat. 2. firmitèr decernēdum, dolorem, symptoma esse, & corruptam sensationem facultatis animalis externæ, &c. vt definiuimus.

Dolor à Græcis vnde dictus.

Dolor fit in parte cognoscēte.

F

Doloris essentia, & subiectum.

G

QVOD *Dolor definitus obitèr in paradoxo per corruptam sensationem sensus tactus, &c. fuerit optimè definitus.* Cap. XX.

H

DICENTIBVS nobis in paradoxo. Dolorem esse corruptam sensationem, &c. insurgens aduersùs hanc obitèr eo loci allatam definitionem Auth. Apologię. *Cum actiones* (scripsit) *tripliciter lædi possint, uel quia diminutæ sint, uel ablatæ, uel deprauatæ: ideo quādo dicis dolorem esse symptoma, uel corruptam sensationem, nescio quid per corruptam sensationem insinues, an diminutam, an ablatam, an depruuatam, quodcumq; tamen dixeris, difficultatem patitur apud me.* Ab hac igitur difficultate, vt aduersarius euadat; veritatem cum singulis medicinæ, atq; philosophię principibus, venemur. Gal. in de placitis Hypp. & Platonis

Asser. 10a

fonis lib. pasſim, hęc habet. Sicuti voluptas perfectio quædam eſt ſenſus, ita, & dolor eiuſdẽ extat corruptio: dum etenim dolet homo, ipſius natura corrumpitur, & alteratur. Plato ipſemet lib. cui titulus eſt Philebus commendans literis, dolorem eſſe armoniæ corporis corruptionem, apertè viſus eſt demoſtraſſe, dolorem eſſe corruptam ſenſationem; idem ſibi volens, per corruptam, ac deprauatam: ita vt, ſi liberè loqui vellimus, dicendum, eam vocem (corruptam ſenſationem) proximum eſſe genus, in definitione allata, inter actiones animales, tam externas, quàm internas, quæ cũ lęduntur, ſunt diminutæ, ablatę, vel deprauatæ: quia igitur in dolore deprauantur, hinc factum eſt, vt Plato, & Gal. dolorem ſcripſerint eſſe, ſenſationem corruptam: ſiquidem naturæ noſtræ corruptionem, doloris cauſam pasſim Plato in Philebo agnoſcit: quarè ad differentiam imminutæ, & ablatę, corruptam diximus. *Fames* (dicebat citato loco diuinus Plato) *quidem ſolutio eſt, atq; moleſtia; commeſtio uerò repletio, atq; uoluptas. Sitis iterum corruptio, ſolutioq; & dolor. Quoties corrumpitur animata ſpecies* (dicebat infra) *ex infinito, & termino, ſecundùm naturam, ut diximus genita, eiuſmodi corruptio dolor eſt. Dictum eſt ſæpenumero* (ſub Socratis perſona aiebat idem) *quòd quorumlibet natura, concretionibus, uel diſcretionibus, repletionibus, uel euacuationibus, incrementis, uel decrementis corrupta, dolores, moleſtiæ, cruciatus, cæteraq; id genus exoriuntur.* Cæterùm à doctisſimis Apol. Auth. præceptoribus nè recedamus. Ioannes Baptiſta Montanus, in præfat. librorum Gal. ad Glauconem, oſtendens quomodo actiones, in humano corpore, tripliciter posſint offendi, vel quia. ſ. auferantur pœnitus, vel diminuuntur, vel corrumpuntur: loquẽs de operationibus corruptis hęc explicatis habuit verbis. *Dicamus uerò, operationes eſſe corruptas, quotieſcumq; fit quidem operatio, ſed corrupta, ut ſtomachus concoquit quidem, ſed corruptè, aſſat. n. & adurit, oculus uidet, ſed uidet nebulas, & obiecta, quæ nõ ſunt extra, intellectus intelligit, imaginatio imaginatur, ſed corruptè, & non ſunt, ſicut oportet.* Atq; hucvſq; per varia operationum corruptarum exempla, proceſsit Montanus, qui intelligens per operationes corruptas, deprauatas; haud intellectu, difficile eſſe debebat prudenti viro, quid voluerimus in paradoxo inſinuare, per corruptam ſenſationem; quando eiuſdem præceptor palàm edocuerit, tunc corruptam fieri operationem, aut ſenſationem, quando vtraq; corruptè in organo proprio, cuius eſt, operatio, aut ſenſatio, exercetur: Vt propterea, cum corruptè in dolore, organi ꝓprij fiat operatio, ſiue ſenſatio, iurè factum ſit, vt per corruptam ſenſationem definierimus dolorem. atq; hanc ipſisſimam veritatẽ, vidẽtes Perill. viri, Hieronymus Mercurialis, atq; Hieronymus

Dolor vt corrupta ſenſatio.

Corrupta ſenſatio quõ genus in definit. dol.

Quod dolor ſit corruptio.

Actiones in corpore quõ offendantur.

Operatio corrupta apud Montanum.

Illuſtrium virorũ ſẽte-

A B C D

E nymus Capiuaccius, vtriq; in ſuis lucubrationibus, ſcriptis mandarunt; dolorẽ eſſe corruptã ſenſationẽ, dicebat.n. Mercurialis. *Dolor eſt alteratio corrupta, & rario eſt, quia cum dolet homo, ipſius natura alteratur, atq; corrumpitur.* Capiuaccius verò, decernẽs, & ipſe, dolorẽ eſſe corruptam ſenſationem, ad differentiam ablatæ, & diminutæ, dicere ſolebat. *Intelligant iuuenes hanc ueritatem, Diximus nos dolorem eſſe ſenſationem corruptam, ut ex hoc pateret definitum eſſe accidens: & cum accidens ſit morbus, atq; etiam ſymptoma, proculdubio eſt ſymptoma, quod diſtinguitur ab exeunte mutato, à qualitate mutata, quoniam ſenſatio eſt actio. Eſt autem actio corrupta, non ea ratione, qua error ſit in iudicio, ut obiectum*

Sententia de doloris definit.

F *tum dolorificum non ſentiatur, ſed quia deprauatè ſentitur:* hęc ibi vir doctus, qui corruptam ſenſationem, appellans dolorem, exemplum afferens ait. *Admoneantur iuuenes Icterici quotieſcumq; offertur ipſis aliquod obiectum album, imaginantur eſſe citrinum, eſt error in iudicio* (qm̃ .ſ. dicimus nos, malè affectum eſt organum.) *in dolore hoc nõ contingit, quia ſenſus iudicat obiectum, quemadmodũ eſt, ut V. G. ſi apponatur fel ſupra linguam, hæc percipit amaritudinem fellis, non errabit in iudicio, tamen non erit ſenſus iucundus. ſed ingratus: ideò dicimus eſſe ſenſationem corruptam, quia fit cum uiolentia, & proindè præter naturam V. G. in actione naturali, in colica illa paſſione, in qua uentriculi expultrix inſurgit ad expellẽdum expul-*
G *ſio illa; eſt præternaturam, eſt expulſio deprauata, quamuis expellitur id quod eſt noxium; ſed dicitur deprauata, quia fit cũ uiolẽtia;* ſed de re vili, ſatis.

MORBIFICAE efficientis cauſæ morborum, allata inter res præternaturam definitione, diuiſione, ac ſubdiuiſione, quid unaquæq; ſit innoteſcit. Cap. XXI.

CVM igitur in omni affectu præternaturam, qui medico proponitur conſiderandus, triplex eſſe ſoleat conſideratio, nimirum, aut ipſius morbi, aut morbi cauſæ, aut à morbo emanantis ſymptomatis. Inuitat præſentis aſſertionis auth. nè de morborum cauſis, in Pathologia, prętermittamus diſcur-
H ſum. Morbificæ ergo cauſæ nomine, effectricem morborum intelligentes. Eſt Gal. authore lib. de differ. ſympt. 1. quid in corpore præternaturam, quod cum morbum pręcedat; aliquam ſuæ generationis confert cauſam, actiones non primò, lædentem: Cauſam diximus eſſe quid præternaturam; tùm quia eiuſmodi vox genus eſt, rebus alijs præternaturam, ſymptomati .ſ. ac morbo, tùm quia cauſa morboſa exiſtens, quicquid morboſum eſt, præternaturam eſt. Additum in definitione fuit, cauſam, pręcedere morbum; & ad differentiam ſymptomatis, quod inſectatur, & morborum, qui eamdem inſequuntur. *Cum non ſtatim* (dicebat Galenos cit. lib.) *quicquid eſt præternaturam, morbum uocemus, ſed id, quod*

Aſſer. 76.

Cauſæ morbificæ definitio.

Diſcrimen cauſæ morb à rebus aliis præternat.

actionem

actionem primùm uitiat, morbū, quod hunc insequitur symptoma, quod eundem præcedit causam. Non subticuimus, aliquam suæ generationis A
conferre causam, ad significandum, solam effectricem causam, hāc
vim habere. Formalis enim, ideam repræsentat, & Materialis subiectum. Finalis, vt quid boni non repręsentans, à medico non considerarur. Innuimus tandem, causam morbificam non primò læ-

Causę morbificę munus.

dere actiones; *quia affectus, qui non secundùm suam ipsius functionem labefactat, sed morbi interuentu, talem affectum, non morbum, sed causam, quæ morbum præcedat, appellamus.* Hacq; morbificæ causę, stante essentia; diuiditur, ex Gal. 3. com. in sextum epid. tex. 20. in Προκαταρκτικὴν Προηγουμένην atq; Συνεκτικὴν præincipientē, antegressam, & B
continentem latinè diceres; externam, internam, & coniunctam,
vel præcedentem, antecedentem, & contentiuam, eodem idiomate, nuncupares. Cœterùm quia de continente, vel coniuncta, aut
cōtentiua causa, nonnulla vagatur, inter medicinę proceres, controuersia; hanc dirimentes in primis: Sciendum, genus id causę,

De causa continente quædā.

cum doctissimo Trincauellio, epist. 10. ponendum in medicina esse, in gratiam symptomatum omnium, quæ in genere actionis sunt
læsæ: proptereaquod, veluti actiones integræ, atq; perfectæ, coniunctam, proximamq; causam habent, sanitatem, quæ effectrix est, C
perfectarum omnium functionum, sic eædem imperfectæ, oblesæq;
coniunctam causam habent, morbum. hincq; fit, vt symptomata,
semper morbum insequantur, ad eiusq; ablationem, pereant. At si
de morbis placeat colloquium, certè non adeò facile, coniuncta
hęc causa, potest admitti, quandoquidèm, cum morbus, tunc dica-

Morbus quando propriè dicatur.

tur, quando res eò prouecta est, vt permanens adeo sit, vt remota
causa, illa non statim tollatur, sed remaneat: Morbi tunc temporis, coniunctam non habent causam: de qua tamen loquens Gal.
lib. de causis coniunctis; *Ego namq; (inquit) ne nimis contentiosus uiderer, & quā uellem, de uerbis, citra utilitatem contendere, illo interdum (nomine .s. causæ coniunctæ) utor, & admitto; Cæterùm non ita in uniuersum* D
ut illi soliti sunt uti, sed cum quadam limitatione, in illis nimirum, quæ fiunt; & quatenus fiunt, & quorum essentiam in motu, & trasmutatione est, quasi
dicere velit Galenus; Ego in ijs morbis, qui ad πάθον reducūtur,

Causa continens in quibus est morbis.

hoc est passionem, ac affectionem, quę est in motu, & trasmutatione, vtor, & admitto causam coniunctam; at in ijs, qui ad διάθεσιν
referuntur, hoc est ad affectum, qui iam stabilis est, & manens, non
vtor, neq; admitto. Sed de re millies disputata satis: coniuncta
causa, quæ aliud, à continente re vera est, ex Vallesio lib. 4. suarum
contrad. cap. 3. postquam continens in generatione habet essentiā
(licet 1. de causis sympt. 5. nomina videatur confundere Gal. inter

τὸ

E τὸ Συνέχον .s. αἴτιον Συνεκτικὸν, & Προσεχὲς, quod est continuā, coniunctā, vel continentem) est, qua pręsente, pręsens est morbus, & absente soluitur συνεκτικὸν (inquit Valeriola libr. 6. epist. 1.) δὲ αἴτιον ἐστιν ὃ παρόντος, πάρεστι, καὶ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται. Sed præincipiens causa, de qua nulla vnquam lis orta est inter medicos, quæq; procatarctica, latino etiam idiomate nuncupatur, ea est, quæ, siuè in corpore gignatur, siuè extrinsecùs contingat, manifesta est, sensu deprahenditur, & non coniectura; & procatarctica propriè dicitur cuius prouentus extrinsecùs est: cuiusmodi sunt, Gal. auth. lib. de causis morb. cap. 2. res omnes dictę nonnaturales. Causa cōiuncta, q. Causa pręincipiens, quæ.

F Aër, cibus, potus, somnus, venus, labor, quies, & animi accidentia. Causa, verò antecedēs, interna, atq; proigumena (vt hac voce vtamur) ea est, quę ortum habet in nobis, nec solùm occulta est, sed manifesta quoq; : Antecedens causa dicebat doctissimus Trincauellius lib. atq; epist. citat. quæ nōdùm actu morbum efficit, vtpotè, quę remotior sit. Causa vtraq; procatarctica dicta, & nupèr proigumena vocata, hoc est, pręincipiens, & antecedens, vel antegressa, duplex est, pręincipiens, est externa per se, vel per accidens: externa per se, ea est; quæ per se morbos producit, veluti aër, cibus, Causa procatarcticę, quę. Causa antecedens, quæ.

G potus, & aliæ res omnes nonnaturales. externa per accidens est, quicquid accidentalitèr non per se concurrit, ad morborum constitutionem; veluti, si quis, vini potum alicui offerat, indè verò, febre corripiatur. Antecedēs causa est adscititia, vel cōgenita. prioris generis est, quęcumq; in lucem edito iam corpore, ipsi aduentat: congenita verò, quę fœtum antequàm in lucem exeat, concomitatur, eaq; est, quæ ex parentum seminibus insita quoq; vocat: Ad internā.s. adscititia attinet πληθώρα, atq; κακοχυμία humorum: Ad congenitam, quæcumq; hæreditatis producit morbos. Pręter vtrumq; causarum genus externum, & internum; duplex al- Res nōnaturales sub quo genere causæ. Antecedēs adscititia, & non genita.

H terum, in medicina conceditur vnum est, quod concausæ apud latinos, συναιτίας apud Græcos gaudet nomine; alterum verò, quod αἴτιον, τὸ ἄνευ οὗ. à Græcis, causa, sine qua non, nuncupatur à latinis. Est concausa, quæ sola quidem nihil operatur, sed vna cum alia morbifica causa, morbo, qui fieri debet, aliquam suę generationis, confert causam: Causa verò, sine qua non, ea est, sine cuius interuētu, ægritudo induci non potest, veluti si dicatur, articulorum imbecillitas, in eorundem tumore. Atq; de causis in vniuersum hæc sunt satis. De particularibus generis cuiusq; morborum, quid dicendum sit, in sequenti patescet. Causa, & concausa.

PARTICVLARES, atq; specificæ tùm externæ, tùm internæ morborum omnium in intemperie, mala compositione, atq; soluta unitate assignantur causæ. Cap. XXII.

Causę internæ morborum calidorum.

AD particulares generis cuiusq; morborũ causas accedentes, morborum in intemperie calida, internæ causę sunt, humorum omnium in qualitate, & quantitate peccatum: verùm vnius in primis bilis, & sanguinis, exardescentia, ac vtriusq; cum pituita, & melancholico humore, putredo: interna quin etiam principum viscerum, vel totius corporis, obstructio: Externæ, eiusdem calidæ intemperiei existunt, ignis, sol, calida victus ratio, calidus potus, acria medicaměta, exercitatio vehemens, & graues animi affectiones, ira, rabies, &c. ita vt, genericè si tractanda res sit, quinq; sint causæ morborum in intemperie calida. Motus, putredo, vicinia rei calidæ, constrictio, cibus, & potus calidior. Cæterùm frigidorum morborum, internę causæ sunt: frigidus pituitosus, ac melancholicus humor, partium corporis rarefactio, & constipatio, ita vt calor à principe parte ad alias trasmitti non possit: externæ autem, nix, aqua, glaciês, frigida aëris costitutio, otium, timor, mœstitia, atq; similia. Suffocatio, dissipatio, tabes, & alteratio (dicebat Vallesius 4. suarum contradict. cap. 3.) frigidorum morborum sunt causę: suffocatio quidem, eo modo, quo multa lignorum copia, calor extinguitur, & sic obturatione nimia, otio, motu, & mœstitia. Dissipatio, vt si exercitatione nimia, vigilia, & gaudio immoderatis calorem dissipat. Tabes, vt si subtractione alimenti; Alteratio, verò, vt cum frigidorum actione calor extinguitur. Humidorum morborum internę causę sunt, frigidorum, humidorumq; humorum colluuies, vt pituita: externæ humidus aër, imbres, balneorũ dulcium frequentia, cibi, potusq; humidioris natura, copia, medicamenta similia, somnus longior, vita otiosa, ignauia, mala educatio, & superflua quies. Siccorum morborum causę oppositæ existũt præfatis. Siccitas, & humor (dicebat doctus Vallesius, ex Galen. sentent. lib. de causis morb.) fiunt duplici ratione, siccitas alteratione, aut resolutione, humor alteratione, aut retentione expirationis. Alteratione, alimenta, aut medicamenta siuè interius assumpta, siuè exterius applicata, sicca desiccant, humida humectãt. Resolutione desiccant, quæcumq; faciunt corpus plus resolui, quã nutriatur, quod nonnulla faciunt vehementèr augentia resolutionem, etiamsi nutritionem non impediant, & si vehementèr nõ resoluant, vt cura, mœstitia, & inedia, & vsus alimentorum parùm nutrientium, adstringentiumq; medicamentorum, quæ meritò damnata fuère à Galeno libr. 8. Method. cap. 7. Sed quantùm ad exiccationem mœror conducat Pythagoras, hoc ægregio adagio declarat.

Causæ externæ morborum calidorum. (B)

Causę morborum frigidorum internæ. Causæ externæ eorundem. (C)

Causæ internæ morborum fluidorum.

Causæ morborum siccorum. (D)

E declarat. ΜΗ ΕΣΘΙΕΙΝ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑΝ. Nècomedas .s. cor: quandoquidèm,& Homerus, ijs exedi,& consumi cor ait; qui vehementiori aliqua ægritudine conflictantur. Contra corpora humectãtur,alteratione, ex vicinia humidorum,ab humidis affecta,vt ab humidioribus alimẽtis, largo potu,balneo aquæ dulcis,& tepidæ,& statu cœli humidiori. vtq; cum Hyppoc. 3. aphor. partic. concludamus. Sicci morbi,ex siccis constitutionibus,humidi ex humidis fiunt; simplices ex simplicibus cõcurrentib' caussis; compositi ex cõpositis: voluti si calida, & sicca causa, in vnum aliquando concurrunt,calidus,& siccus producitur morbus; si ca-
F lida,& humida; calidus,& humidus, & sic de reliquis, ita vt, & in his locum habere videatur, propositio Aristotelica. Ab vno, in quantum vnum,non prouenit nisi vnum. Morborum causæ in mala compositione, diuersæ sunt,pro specierum diuersitate:in diminuto igit numero,Gal.auth.lib.de causis morb.cap.8. sectio, vstio, putrefactio,valida refrigeratio,materieiq; defectus, existunt: In aucto verò copia eiusdem,atq; excessus. In magnitudine aucta,& virium robur,& materiei multitudo, causa existimatur; in manca autem,tùm vtriusq; defectus,tum causæ eædem, à quibus morbus
G in imminuto numero procedit. Morborum causæ in mala conformatione,sunt (vt innuimus) & primùm,morborum in figura; mala conformatio,tùm intra,tùm extra vterum,ob vitium matricis,atq; nutricis: In viarum,obstructio,à lentis,ac viscidis producta humoribus,adnata caro, germen aliquod, durus aliquis, inflammatoriusuè tumor,abscissus in instrumentorum corporibus, callus,sanguinisq;, aut alterius fluentis humoris,in corpore grumus; & quicquid extrinsecùs cõprimere aptum est. Dilatationis autem earundem viarum causæ sunt, immodicus expultricis facultatis motus,retentricis imbecillitas,medicamenta aperientia, instru-
H mẽtorum immodica mollities,tum calidus,ac humidus aër. Causę morborum in asperitate,sunt ex Gal. humorum,ac medicamẽtorum acrimonia,abstergentia,puluis adhuc,venenum,quæq; per inferius induntur, ac per superius assumuntur cibaria: quarè lenitatis causæ erant, his prædictis oppositæ. Morborum in situ plures sunt causæ,at in articulis subitus, repentinusq; motus, immodica circa eosdem humiditas, laxans, & rarefaciens, ac superciliorum ossium fractio: laxatio item, & abruptio meatus, à peritoneo,ad testiculos pertingẽtis,vt in epiplocele,& entherocele,vsu solet venire. Causę morborum in soluta vnitate præterquàquod patescunt ex dictis cap. 15. præsentis sectionis consulatur Gal. cap. vlt. cit. libri, satius nunc sit ad alia deuenire.

Pulchrum adagium Pythag.

Hypp. sententia.

Causę morborum in mala cõpositione.

Causę morborum in mala conformatione.

Causę morborum in situ.

EXERCITATIONVM. A

MEDICARVM

SECTIO TERTIA.

ARGVMENTVM.

INSTITVTI ordinis rationem insectantes, Therapeutica, quam medendi Methodum appellant latini, omni βραχιλογια tractanda nobis se offert. Scribens .n. Gal. in de victus ratione in morbis acutis, lib. 1. commentatione prima. *Neq; id artis opus est, si nihil prætermiserint eorum, quæ à plebe ipsa cognosci possunt: Non etenim is artifici est scopus, sed quæ ad curationem idonea sunt, omnia conscribere, qua propter sæpius nonnulla adijcere; quæ uulgus non nouit erit opus, & multa, quæ huic nota sunt auferre, si nihil ad finem artis conferre uideantur.* Nostræ videntur in presenti partes, ea literis commendare, quæ in omni curando affectu; idonea esse visuntur; quarè Methodi assignata essentia, explicatione, ac vsu; qualis in medēdo, morbo, symptomate, ac causa, esse, debeat prudēs Medicus, scise tabitur, in ordine postrema, nostrarum hec Medicarum Exercitationum, sectio: in qua dysenteriæ per proprias indicationes allata curatione, quomodò huic eiusq; symptomatibus sit occurrendum, innotescet. B

C

MEDENDI Methodi allata definitione, & explicatione: quid sit indicatio, inseruiens ipsi, quæ Medico in omni affectu consideranda sint, & quæ primæ omnium indicationum sint differentiæ, ex Galeno inquiritur. *Cap. I.*

AVSPICATAM philosophandi sectantes, occasionem; scribentes Apologiæ professores, assert. septuagesimasexta: *In omni affectu præternaturam, qui Medico considerandus proponitur, triplex esse solet consideratio, nimirùm, aut morbi ipsius, aut morbi causæ, aut à morbo emanantis symptomatis.* Inuitat assertio isthæc Therapeutica, vna cū sequētib', suo tñ recensendis loco, vt quid medendi methodus, sit à quocūq; aperire tentemus. Est igiť medēdi Methodus (vt ex nominis ethymologia, habetur) ordinatus quidam, in medendo progressus, cui perfecta inseruiens diuisio, per indicationes, ex diuisione inuētas; tutò, citò, atq; iocundè, qui eo vtitur medeť Medicus. Dictum est, Methodum medendi esse ordinatum progressum, tùm quia id sibi, præcitata Methodi vox, apud Græcos exposcit; (quasi dicas cum via, & ratione) tùm quia sic, diuinus nř Gal. 9. de decretis Hypp. & Platon. passim visus fuit definire: quarè definitionem explanātes, additum fuit, hunc ordinatum progressum, esse, in medendo; ad

Assert. 76.

D

Medendi Methodus, quid.

E ad differentiam, illius, qui in alijs penè omnib' obseruatur doctrinis, scientijs in artibusq; tradēdis: in his. n. omnibus methodus necessaria cum sit (quando Platonemet auth. *qui artem se acquisiuisse sine Methodo arbitratur, sciat se umbram artis habere, non artem:*) in vna factitanda medicina, ob humani corporis prestantiam, apprimè vtilis iucunda extat, & necessaria: Addidimus, medēdi Methodo, inseruire diuisionem, & hāc perfectam; qm̄, idem Plato, in Phedro, & in Philebo, diuidendi, & componendi artem, ad artium constitutionem docuit, esse maximè necessariam; ita vt, duobus modis, se quispiam possit exercere, à primo .s. quodā generalissimo, vsq; F ad ea, quæ nullam sectionem admittunt, per medias descendendo differētias: atq; à specialissimis, ad summum vsq; generalissimum ascendendo: Non subticuimus, ex diuisione, indicationes esse inuentas, atq; adinueniri; quoniam Gal. 2. Meth. 7. dicens. *Quisquis cōdere medendi Methodum ad unguem parat, huic à primis est indicationibus hauspicandum, atq; hinc ad eas, quæ deinceps sunt, transeundum; rursusq; ab his ad proximas, ita quòd pergenti, non prius desistēdum, quàm ipsius compositi sinis:* nulli dubium, indicationes, omnes, per diuisionem adinueniri: per quas sanè vtentem methodo, diximus mederi: tum quia, G eodem Gal. auth. lib. & capite præcitato. *Omnis medendi methodus per indicationem fit*, tùm quia ex lib. ad Glauconem conscriptis: *ille minùs in medendo, quantum humanis permittitur uiribus errabit medicus, qui sciuerit indicationes haurire:* Tutò, citò, atq; iocundè, tandèm mederi eum diximus, qui vtitur methodo; quoniam, Medici officium, ex Asclepiade, vt retulit Celsus lib. 3. cap. 4. est; *ut tutò, ut celeritèr, & iocundè curet*. Quæ omnia, cum per indicationes cōmittat. Quid indicatio sit inquiramus. *Indicatio ergo* (ex Gal. lib. de optima secta ad Trosebul. cap. 2.) *est iuuantis compræhensio, simul cum compræhensione nocentis, adueniens sine obseruatione, & ratiocinio.* Diximus, indicationem H esse compræhensionem, non solùm, quia Græca vox ἔνδειξις demonstrationem, & relationem quamdam (vndè compræhensio procedit) significat; sed quia in causa est, vt humanus intellectus, in omni affectu preternaturam qui sibi curandus proponitur, & quid agendum, & rectam agendorum administrationem compræhendat: atq; hanc ipsam veritatem confirmans Gal. 2. Meth. 7. indicationem, ἔμφασιν appellauit, insinuationem .s. est igitur indicatio insinuatio: diximus autem, insinuationem hanc, esse iuuantis, simul cum compræhensione nocentis, quia per indicationem insinuatur intellectui, non solùm, quod iuuans, & conferens est, sed consequutione quadam; quod nocet. Vnde colligitur, aduersus quorundam sententiam, solertem medicum, in affectib' curandis,

Methodus in omnib' necessaria.

Diuisionis necessitas in artibus, & sciētiis.

Quòd indicationes per diuisionem reperiantur.

Medendi Methodus omnis per indicationem.

Medici officium.

Indicationis definitio.

Conclusio contra nõnullos Med. adhibere debere, & quæ iuuamen sunt allatura, & pro viribus repellere, quæ noxam, ac detrimentum. Cæterùm iuuantis nomine, vt Gal. est author lib. artis medic. cap. 19. & medicamẽtum, & alimentum, & salubris quæcumq; causa subaudienda: Monuimus postremò, indicationem aduenire sine obseruatione, & ratiocinio, (Indicatio.) quũ ex 2. Meth. 7. in initio. *Quicquid ab experientia seiunctum est, id totum indicatio nominatur.* Est verò experientia, ex lib. ad Trasib cap. 2. (Experientia.) eius quod frequenter, & eodem modo visum est, compræhensio, memoria, & obseruatio: Ratiocinium autem, siue Analogismus dictus à Græcis, comparatio, & perceptio causarum iuuantium (Ratiocinium.), per similitudines. Hæcq; per Galenum indicationis, sit definitio, B præter quã, si studiosus aliquis inquirere velit, cur paulò infrà eodem in capite dixerit. *Indicatio est, quando rebus percipiendis perceptis, simul, & quod confert percipitur, absq; ostensione, & obseruatione:* in memoriam huic reuocandum, quòd cum præter sententiam, aduersarij in 76. assertione, duo consideranda sint in omni affectu: morbus .s. morbi causa, & symptoma (quę res præternaturam existunt) & quicquid secundum naturam, in affecto patiente reperitur; cuiusmodi vires, atq; temperamentum: hinc fit, vt volens Galenus, per indicationes occurrere, rebus pręternaturã, indicãtibus sibi contraria: & rebus secundum naturam, indicantibus, sibi similia, præfatam indicationis attulerit definitionem. ex hac igitur cum satis C apertè colligatur, quàm manca, & imperfecta existat aduersarij positio, vt quæ pręternmiserit, quod in paradoxo in primisq; cõscripsimus, dicentes (*in dysenterijs curandis, præcipuus scopus, & indicatio, urgente tamen dolore, nonnè huius est mitigatio? proculdub. sic, Gal. passim, ac præcipuè 12. Meth. Med. cap. 1. asseuerante, scribenteq; ex accidente symptoma quoq; curandi rationem aliquãdo mutare, causæ. s. eo tempore habens uelutì in dysenteria dolor, una cum uirium imminente ruina*) concludamus cum Galeno 3. Meth. 3. quod. *Scire licet, duas esse primarum indicationum differentias: quod secundum naturam se habet, custodiam sui indicãte; & propterea, quæ similia sui sint, postulante; quod præternaturam est sublationem sui, eoq; contraria requirente.* Sed de his infra. D

Indicationis alia definitio.

Quę sint considerãda in omni affectu.

Precipua indicatio desumpta ab paradoxi auth. à viribus.

Duplex indicationũ primarum differentia.

EX Indicantis definitione, diuisione, ac subdiuisione, decernitur tria esse indicantia, Morbum scilicet Causam, & Virtutem, hinc tres indicationes curatiuam à morbo, præseruatiuam à causa, & uitalem à uirtute desumptam. *Cap. 11.*

QVAM

E QVAM vulgaris, & manca septuagesimasexta in ordine, præcitata Auth. Apol. existat assertio, licèt patefcat ex dictis; hinc tñ facile deprehendetur, Indicatio omnis, cum ab indicante aliquo desumatur; & indicans sit quicquid, in humano existens corpore, agit, & quod vtile est, repræsentat: Cum ea, quæ existũt in corpore, duplicis sint generis, præternaturam. s. & secundùm naturam (primiq; generis sint, quæcumq; humani corporis essentiæ sunt destructiua, sicutì morbus, causa, & symptoma; secundi verò, quę ad eiusdem essentiam conducunt, vel necessariò eam sequuntur, veluti proprietates, F & operationes, &c.) nulli dubium, quòd non solùm morbi, symptomatis, ac causę, Medico habenda est cõsideratio, sed, & virium naturaliumq; omnium operationum, atq; proprietatum: pręter quę, cum nil aliud reperiatur in corpore; sequitur, quod indicans erit, in prima sui diuisione, duplex, & quod est pręternaturam, & ꝙ est secundum naturam: *Quisquis* (dicebat Gal. 1. ad Glauc. 1.) *omnia quæ secundum naturam, & præternaturam sunt, ad hanc uiam, & rationem reuocauerit, & ex omnibus ijs, quæ per diuisiones inuenta sunt, integras desumpserit indicationes, is solùm quantum per humanas uires licet, medendo* G *non aberrabit.* Medici siquidèm officium est, nõ solùm curare, sed ꝑseruare, & cõseruare; curare. s. morbum; præseruare siue præcauere causas; & cõseruare vires, atq; virtutem: quæ oĩa, quia in corpore agunt; morbus. s. & causa lædunt; vires verò conseruant: hęc duo, ꝑcipua in corpore fuerint indicantia: atq; hãc veritatem cognoscẽs Gal. 4. Meth. 3. apertè docuit, quòd ab eo, ꝙ non agit, nulla sumitur indicatio; ex quo sequitur, vt pręcipuę indicantis conditiones tres sint, prima, vt existat in corpore, ad differentiam coindicantis; ꝙ extra reperitur; secunda, vt agat, & tertia, vt docuit Gal. vnum per se indicet: quando ex libr. de arte curat. ad Trasibul. cap. 44. *Ab-* H *surdum dictu sit, idem, nullum discrimen accipiens, diuersa indicare:* dictum in fine definitionis fuit, indicans, quod vtile est, repræsentare: quoniam id indicantis esse debet officium, indicare quid vtile, & consequutione quadam, quid inutile, quid iuuans: id quod vt indicans indicet, necessum est, vt sit notum intellectui, ab eodemq; appræhendatur; atq; id ipsum cognoscens Galenus primo Meth. 5. dicere solebat. *Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est, morborum numerum priùs sciri:* quibus si addere velimus, morborum ideam, speciemq; vt alibi idem, nos cõmonefecit, absoluta erit, indicantis essentia: Indicans ergo cum innotescat: Indicatum est, præsidium illud, siue vtile, siue iuuãs, ꝙ

Indicantis definitio.

Indicantis diuisio.

Conditio Pręcipua indicantis in corpore quæ.

Indicantis munus.

Indicatum quid.

indicatur ab indicante, in corpore collocato, vna cum recta eiusdem administratione, quantitate nimirum, tempore, quantitate, & modo. Neuè à Gal.2. Meth.1. recedamus; cum omnis materia, quæ quomodolibet corpus alterat, quo tempore iuuat, auxilium, dicatur: hoc erit ab indicante indicatum, auxilium.s. præsidium, siuè remedium, vel dicas medicamentum, alimentumuè. *Cum sanitatis causa* (dicebat Gal.) *sint omnia, quæ sanitatem efficiunt, una certè earum est, quod auxilium, remediumuè uocatur:* ea igit lege, qua, vox præsidij, magis generica est, ad omnes alias, continetq; sub se, præfata omnia nomina, diximus indicatum esse presidium; Additum fuit, vtile, & iuuans, quoniam, vtì monuimus indicatio est iuuantis cōpræhensio: diximus tandem indicatum indicari ab indicante in corpore collocato, vna cum recta eiusdē administratione; & quia indicantis officium est, non solum, quid agendum indicare, sed rectum etiam agendorum vsum, vt imposterum proponemus. Indicationis, indicantis, ac indicati cùm patescat essentia: diuisionē repetamus. Indicans in prima sui diuisione, vt habetur ex dictis, duplex erit, preternaturale vnum, secundum naturam alterum; curando ac præseruando procedens primum; conseruando secundum: Indicans præternaturale, siuè præternaturam, est duplex, curans, & præseruans; secundum naturam, vnum, quod est conseruās; & sic indicantia, à rebus preternaturam, & secundum naturam desumpta, tria erunt; quæ sanè, si considerentur in gratiam sanitatis deperditæ, recuperandæ; curatoria omnia nuncupantur; Quòd si strictam facere velimus doctrinam, Indicans desumptum à morbo, propriè vocatur curatorium; à causa verò præseruatorium; & hanc veritatem attingens Gal.2. Meth.2. *Maximè* (inquit) *propria in soluendo morbo intelligitur curatio* (ecce indicans curatiuum) *sed per abusionem, etiam mixtum genus, tùm ex uera curatione, tùm prouisione, quam profilacem appellant:* & c.12. autem Meth. 1. *Ex morbis* (inquit) *ipsis, & curationis indicationem præstari; ueluti ex causis ipsis prouidentia,* cuius nomine si intelligere velimus præseruationē, nil vetat; qm remotio causę, siuè preuisio causę, indicatio dicitur præseruatoria. hæc de indicante duplici preternaturam, curatorio, & preseruatorio. De conseruatorio, vocato à nobis vitali, loquēs idem Gal.9. Meth. 13. scripsit, quòd vires quoq; vnam rem semper indicabunt: quare vsurpato communitèr nomine, virium, atq; virtutis, indicans ex viribus atq; virtute, constituetur vitale, de quo loquens ibidem: *Maxima* (inquit) *dignitas ipsarum est uirium, quando uiuere ipsum, nobis ex harum custodia constat, utpotè cum uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones, sit necesse: at uita ipsa nihil esse prius in animantis corpore potest;*

propterea quod,

Indicata à Gal. quę.

Indicantis pręternaturam diuisio.

Indicans curatorium & pręseruatorium.

Indicans vitale.

E *proptereaquod, nec ſanos eſſe, citra uitam licet. Virtus ergo prima omnium cuſtodienda in hominibus eſt; ſeruabitur autem, ſi nec eius ſubſtantia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur, ut ea corruptioni ſit propinqua: atq; huius cuſtodiæ pars eſt, ubi uel bonam ipſam temperiem præſentem ſeruamus, uel abſentem inducimus. A uirium indicatione proxima eſt; quæ ab affectibus, quos curare proponitur, datur; poſtea deinceps reliquæ.* atq; huc vſq; Gal. qui proponens quid in omni affectu, medico agendum in primis ſit. *Prima igitur* (inquit) *omnium indicatio eſt, quæ à uirtute ſumitur; uerum non ſic prima, ut quæ curationem doceat, cum ex numero curatricum indicationum non ſit; uerum ut ita dixerim uitalium, ſiue quæ ad uitæ cuſto-* F *diam pertinent:* quam eandem ſententiam repetens 9. Meth. 3. vbiq; nos docuit virtutem, ac vires, indicationem in curandis morbis habere; vt quæ, circa ægrum adminiſtrantur, omnia firmè eius vnius cauſa fiant: Atq; huic curandi rationi, intenti nos in paradoxo, à viribus indicationem deſumpſimus. moniti ex Gal. præcepto 12. Meth. 1. aſſeuerante. *Quod ſi ex dolore uires reſoluantur, atq; ex eo periculum impẽdat, & mitigari dolor, & roborari uires, debebunt.* ſed hac de re infra. Cõcludamus nunc quòd cum tria prima in omni affectu curando, ſint indicantia, Morbus, Cauſa, & Virtus, tres G erunt indicationes, à morbo, cauſa, atq; virtute, depromptæ; ab hac quidèm vitalis indicãs ſui cuſtodiam per ſimilia; à cauſa, pręſeruatiua; curatiua à morbo ſui ablationem indicantibus per contraria. Quòd ſi Gal. 9. Meth. 14. Affectum naturalẽ, affectum præter naturam, ambientemq; aërem, vt indicantia adducat, Hyppoc. verò conſuetudinem, ætatem, anni tempus, &c. ita vt plura, quàm tria, eſſe videantur indicantia, & ſic plures quoq; indicationes, decernendum, præter prima illa tria indicãtia, omnia habere rationem ſigni, vel coindicantis. cuiuſmodi V.G. vires in ſanguinis miſſione; de qua loquens latinorum princeps Celſus lib. 2. hæc in viriũ H gratiã, reliquit teſtata. *At firmus puer, & robuſtus ſenex, & grauida mulier ualẽs, tutò curatur.* De ſymp. q̃d dicendũ ſit pateſcit impoſterum.

Prima omnium indicatio ex Gal. quæ.

Authoris conſilium in paradoxo.

Indicatio triplex, & quæ.

Reſponſio ad obiectionem.

Coindicãs quod.

EX Diuiſione eorum quæ ſunt p.n. oſtenditur, quando ſymptoma indicet, & quando non: quid indicet, & quæ ab eo ſumatur indicatio. Indicantiſq; in artificioſum, ac in inartificioſum diuiſione allata, ac definitione. Quod indicatio artificioſa ſit triplex, & quæ, definitur. *Cap. III.*

INDICATIONVM, & indicantium, in vtiles, ac inutiles, ſeu artificioſas, ac in inartificioſas, antequã ſpectemus ſubdiuiſionem; videamuſq; quomodo indicationum, alia ſit generica, alia ſubalterna, & alia ſpecifica: quid indicet ſymptoma, & quando indicet, ꝑ abſoluta rerum pręternaturam conſideratione, medico animaduertenda

tenda proposita; reliquum est, vt explicare tentemus. *Eorum igitur,* A *quæ præternaturam sunt, cum alia per se subsistant, alia uerò sint in ipso fieri, in eoq; suam habeant essentiam, ac umbræ ritu affectus comitantur: nulli dubium, quòd sanatio, affectuum ipsorum est sublatio, hanc uerò symptomatum amotio consequitur, quibus* (inquit Gal. lib. 2. Meth. cap. 12.) *quamquàm ipsis nihil prima ratione adhibeatur; attamèn in ijs quoq; perpetuum illud præceptum manet; quòd contraria contrariorum sunt remedia; quippè cum affectus, quos symptomata sequuntur sanamus, symptomata nimirum ipsa, in contrarium statum perducimus:* hæc ibi Gal. quem si liceat cōmentari; compertissimum est, symptomata, vt quid præternaturā sunt, indicare, & ipsa sui ablationem, per contraria; verum quia B huiusmodi indicatio inartificiosa est, & inutilis (vt infra patebit) dicamus, statuisse Galenum, amotionem symptomatum sequi sublationem affectuum; quoniam ab affectibus, qui sunt in facto esse, dependent symptomata, quæ suam habent essentiam in fieri, atq; in ipsismet affectibus, per se subsistentibus: ita vt, hoc modo consideratum symptoma, nil artificiosum indicet. Cœterùm, quia 12. Meth. 1. symptoma indicare, & ad se indicationem, & curationem trahere admonuit, veluti nos in initio paradoxi conscripsimus, repetamus inibi Gal. sententiam, & videamus quando indicet, quęue eius sit indicatio. Quò ad primum, Gal. symptomatum C omnium apportans distinctionem, hæc habet. *Ex prædictis uerò tribus, Actionum quidèm offensæ, si contristant, sollicitudinem Medici ad se cōuertunt, affectumq; deferere cogunt. Idem faciunt, & eorum, quæ retinentur, uel excernuntur excessus. At genus symptomatum, quod in affectibus cōsistit, alterius quidem quem curare oportet, est signum: ipsum tamen nullam seorsum curationem exigit, utpotè cum affectu, unde nascitur, una cessans.* hæc ibi Gal. qui referens primas symptomatum differentias: & ad actiones læsas, & ad exeuntia mutata, spectantes, inquit curationē pertinere: ad qualitates verò mutatas, nequaquàm, cū ad affectus D sublationem, tollantur: Ratio autem, cur eæ indicent est, tum quia curationem ad sese trahunt, tum quia, remedia morbo adhibēda, quandoq; prohibent: quod autem aptum est prohibere, aptum simul, & indicare. Indicant autem symptomata, Gal. auth. 12. illo Meth. 1. causæ locum eo tempore habentia: adeo vt, indicatio, quæ ab eis desumitur, dicenda sit præseruatiua; à causa, quādo hæc desumatur, vt dictum. In reliquis, quod spectat ad indicationum in capitis initio, propositam subdiuisionem. Scribens Gal. 3. Meth. 1. *Quoniam omnibus in confesso est, primas indicationes ex affectibus esse sumēdas, certè laborandum pluribus frustra nō est, ut hinc esse incipiendum doceā: illud potiùs demonstrare tentemus, neq; totum hoc esse, neq; prorsus magnam* aliquam

Eorum quæ præternaturam sunt diuisio.

Symptomatū quæ indicent.

Symptoma quando indicet.

Quæ symptomata indicent.

Quod indicet.

A symptomate quæ indicatio sumatur.

E *aliquam partem, ueluti methodici putát, sed minimá, & tantum initium, &c.* vsq; ad capitis calcem. Duo visus est proposuisse indicationum, & indicantium genera, inartificiosum vnũ, atq; vulgare, inutileq́; artificiosum secundum, vtile, & his, qui ex arte sunt, cognitum. Primi generis est, indicatio illa desumpta à Thessalo, qui dicebat, calculum, qui in vesica est, quod toto genere præternaturã sit, sui ablationẽ indicare, ad eumdem modum, & pensiles verrucas, & Myrmecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas, & alia id genus: ratio autem est, quia eodem Gal. auth. 3. Meth. 1. *Indicatio, quæ à morbis sumitur principium tantum est, & (sic vt dicam) carcer, unde me-*
F *dẽdi ratio promouet, nulla prorsus ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut certè nec magna, nec propria, sed quæ etiam plebi sit communis*: cuiusmodi ea est, in qua dixit Gal. lib. artis medic. cap. 94. *Humiditas, quæ præternaturam in parte continetur, sanatio in omnimoda, euacuatione consistit queadmodũ etiã in suppuratis.* necnon addidimus nos in hydropicis: secũdi generis est, per quam, indicatum id reperitũ, ex quo perfici possit, ꝙ à prima indicatione suggeritũ; *Ergo* (dicebat Gal.) *cui facultas est illa inueniendi, ex quibus perfici possit, quod à prima indicatione suggeritur, is meritò morborum est curator. Non n.* (prędixit 6. Meth. 2.) *qui uulneratæ*
G *parti naturalem unionem esse moliendam nouit, is medicus est, sed qui, quibus id rebus perficiat intelligit: quamquã, nè hoc quidem ipsum, per se satis est, si quis etiam, quo pacto, his sit utendum nesciat, sed, qui uiam omnem curationis eousq; percalluit, ut ipsum consequendi destinatum finẽ queat, is demum est, qui mederi nouit:* In quib' Gal. verbis, cum patescat, quæ sit indicatio ex vsu artis, medica, vtilis, ac artificiosa, quotuplex, hæc sit inquirendum: Vtilis, ac artificiosa quæcumq; indicatio, vt ex Galeno licuit haurire. 8. Meth. primo, & secundo eiusdem cap. 7. triplex est, generica, subalterna, atq; specifica: *Quarè quisquis* (dicebat primo Meth. Galenus) *condere medendi methodum ad unguem parat,*
H *huic est à primis indicationibus hauspicandum*: (ecce hinc generica depromitur indicatio, cuiusmodi est, quæ à rebus præternaturam, indicantibus sui ablationem, desumitur.) *Atquè hinc ad eos, quæ deinceps sunt transeundum*: hinc subalternę fluunt indicationes, cuiusmodi est, indicatio desumpta à morbo, in intemperie calida, indicante sui ablationem per contraria refrigerantia. *Rursusquè ab his, ad proximas*; atquè hinc emanat indicatio specifica, cuiusmodi est indicatio desumpta à morbo in intemperie calida, vt in tali, vel tali gradu. *Itaquè* (subdit Galenus) *pergenti, non priùs desistendum, quùm ipsius compos sit finis, &c.* atquè de triplici hac indicatione generica subalterna, ac specifica, idem loquens Galenus de specifica 9. Meth. apertissimis, atq; clarissimis verbis. cap. decimoquinto

Indicans artificiosũ, & inartificiosum.

Indicatio generica.

Indicatio specifica.

Medicus artificiosus qui.

Indicatio vtilis triplex.

Indicatio specifica. decimoquinto, hæc nobis proposuit. *Non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura: cum alioquin metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur: sin modum excedas, cõtrarium genus morbi inducas: qui .n. supra quàm par est, calidum morbum refrigerat, is sanitatis mediocritate trasmissa, alium excitabit morbum, qui sit frigidus.* De generica, & subalterna indicatione scribẽs illo 8. Meth. A

Indicatio generica. *Prima* (dicebat) *omnis febris indicatio ueluti à morbo est, ablationem eius perscribens; secunda uerò, ceù abs tali est morbo, quæ non absolutè sublationem ut prior, sed certam quamdam sublationem indicat. Nàm cum febrientes ex intemperie laborant, necesse est, sanationem quoq; eorum intemperantiæ depulsionem esse; omnis autem excessus, per contrarium excessum sanatur:* & Hypp. contraria, contrarijs curari, perscripsit. B

Subalterna.

EX triplici indicantium genere, morbo, causa, & uirtute, ostenditur; Virtutem esse primum indicans (omnibus existentibus paribus) inde uerò causam; Quod si imparia sint, quod magis urget, indicabit. ubi indicantis magnitudinem sitam esse, in recessu à naturali statu, in partis laborantis præstantia, & facultate, corpus regente, demonstratur. Cap. IIII.

INDICANTIVM, ac indicationum, ternario assignato numero, diuisioneq; ac subdiuisione; in curatorium .s. præseruatorium, atq; vitale, vnde curatoria, præseruatoria, atq; vitalis fluxa est indicatio, generica, subalterna, atq; specifica (vnde triplex quoq; indicatum, in ordine correspondẽs indicanti, & indicationi) quemadmodum luce meridiana clarius innotescit; facili vt negocio, therapeuticas omnes aduersarij assertiones, refellere possimus, duo contemplanda nobis in præsenti se offerunt: primum, quodnam inter indicantia illa tria magis indicet; secundum, qua ratione, & quo nomine, magnitudo sit indicantis; quibus addentes, & tertium; de coindicantibus, contraindicantibus, permittentibus, ac prohibentibus, quid medendi Methodus sentiat, aperire tentabimus. Quòd igitur ad primum, omni omissa contentione, ex Galeno vti prædiximus: Indicans vitale, cæteris paribus 9. Meth. 13. magis indicat: inde verò causa, vt ex eodem habetur 4. Meth. 4. (ita vt symptoma cum habet rationem causæ, tamquè indicet quàm morbus) postremò verò morbus, qui ad ablationem causæ euanescit: Cæterum si indicantium magnitudo, sit inæqualis, ita vt magis indicet causa, quàm morbus, & vires; alijs non neglectis, causæ attendendum, Galeniquè sequendum præceptum decimum Meth. primo. C D

Inter indicantia suprema quamque indicet.

Nàm

E *Nam* (habet eo loci) *si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, committendum non est, ut per ea, quibus tanfum adijcimus febrem augeamus;* &c. iuxtà indicantium magnitudinem. *Sin, indicationes pugnabunt* (dicebat in fine capitis) *unam præferas, uel quæ à uiribus sumitur, uel quæ à febre, ac quæ cæteris sit ualentior, hanc magis sequaris, nec tamen cæteras negligas.* Quò ad secundum, indicantis magnitudo spectatur, pro recessu à naturali statu, pro dignitate; partis affectæ, ac facultate, nostrum corpus, regente à rebus. s. secundum naturam, à reb. præternaturam, & a subiecto vtriusq;, non vniuersali tantum, sed proprio, atq; determinato; huius, aut illius functionis, actionis, ac mu-

Quādò indicātia pugnāt, quòd magis indicet.

Indicantis magnitudo vnde desumatur

F neris: Magnitudo indicantis, à recessu in naturali statu, vel ratione propriæ essentiæ (vt Gal. visus est nuncupasse 7. Meth. 12.) est cū quis in genere quocumq; morborum maximè à naturali constitutione, & statu recedit, siuè temperie, siuè compositione, ac vnitate. Inter quas indicantis magnitudines, quæ sita est in recessu à naturali temperie, est, maxima, quę in vnione soluta, minor, quæ in mala compositione, minima, ratione desumpta, ex maiori, vel minori offensa facultatum, actionum, ac munerum, pro integra fruenda valetūdine. Magnitudo indicantis, pro affectæ partis dignitate, est

Magnitudo propriæ essentiæ, quæ.

G vti Gal. pponit 7. Meth. 12. cum inter corporis partes, præstantior aliqua, ac dignior afficit, cuiusmodi cor, cœrebrum, hepar, testes, ventriculus, &c. Magnitudo indicātis, pro facultate nostrum corpus regente, est cūm virtus ipsa, seu vires (sine quibus vti Gal. dicebat 9. Meth. 13. sanus quispiam esse nō potest) ruinam aliquam patiuntur, vt in syncope, inducta, à quacumq; causa. Atq; hæ, principes sunt magnitudines indicantis, siuè vehementiæ. Quod spectat ad tertium in ordine propositum. Esto, lata significatione, indicans illud esse, quod ad auxiliorum inuentionem facit. Coindicans illud erit, quod simùl ad vnius, & eiusdem auxilij inuentionē

Magnitudo ex affecto dignitate partus.

Magnitudo ex facultate corpus degēsante.

H conducit. *Coindicantia* (inquit Gal. 13. Meth. cap. 16.) *uoco uirtutem naturam ætatem, anni tempus regionem, consuetudinem, & si qua sunt id genus quæ ad unam eiusdemq; auxilij inuentionem conducant.* cuiusmodi V. G. est febris de genere tertianarum, in puero, in æstate, calida cœli constitutione, assueto victui humido, vel consimili medicamento, ac alimento. Contraindicans est, quod simùl ad vnius, & eiusdem auxilij prohibitionem conducit, sicuti sunt omnia nuper relata, in prohibēdo victum siccum; qui nec ratione febris, de genere tertianarum, ætatis, anni temporis, &c. in febricitante puero. conuenire videtur. Permittens est, quod non ita in inuento remedio, ac auxillo dissentit, vt illud administrari nō possit; cuiusmodi esse videnē vires aliquantisper imbecillæ, in faciēda (ob summam necessitatem)

Coindicās quid.

Contraindicās quid.

Permittēs quid.

Prohibens quid.

necessitatem) sanguinis missione: Prohibens tandem est, quod inuentum auxilium administrari prohibet, veluti sunt eædem vires, omninò prostratæ, cum sanguinem mittere opus est. Sed indicáti, iam perquiramus vsum. A

QVOD ab uno, & eodem; diuerso tamen modo considerato, indicetur, & quid agendum, genericum, subalternum, atq; specificum, & agendorum usus, quantum .s. quandò, quomodò, & ubi agendum quodq; ex diuisione, & subdiuisione indicantium proprium, & specificum adinueniêdum sit indicatum: & hoc in præsenti curatorium. Cap. IIII.

Indicationis munus.

PER summa, in medendi methodo, à grauissimis quibusq; viris exculta, pergentes capita, repetendum obitèr, quod cum, indicationis gratiâ humanus intellectus, in omni affectu præternaturam, qui sibi curandus proponitur, comprehendat, & quid agendum, genericum, subalternum, atq; specificum, ab indicante videlicet morbo, causa, atq; virtute depromptum, quæ tria summa sunt indicantia; & rectam agendorum administrationem, quandò .s. quantùm, quomodò, & vbi agendum: diuersa ratione, ab indicante, quid agendum, & agendorum vsus desumitur: Ab vno .n. cum vnum tantùm indicetur, id vnum, diuerso cõsideratũ modo, diuersa etiam indicat: vt igitur indicans, est quid præternaturam, vel secundùm naturam, indicat quid agendum; morbum .s. esse remouendum, quod est indicans genericum; esse remouendum cum contrarijs, quod est indicans subalternum; esse remouendum cum contrarjs in tali, vel tali gradu, quod est indicans specificum, ac curatorium; quod idê considerantes in indicante præseruatorio, atq; vitali. Idem indicãs, vt agit in corpus, iuxtà actionis gradus, maiorê .s. vel minorê actionê, indicat quantùm agendum: quantum .s. esse debeat auxilium, indicatum ab indicante, quid agendum: hoc est quanta esse debeat dosis, huius aut illius auxilij indicati, sũma .s. mediocris, vel minima; ita vt, summa dosis, & hæc cõtinua, indicet à summa actione. V.G. morbi mediocris, à mediocri; & minima, à minori; ad quã veritatê respiciês Gal. 9. Meth. 14. de curando in intêperie, morbo loquês, ait. *Quippè quantùm is, à naturali habitu recessit, tantùm opus est, ut ægrum refrigeres, & humectes.* Vt verò idem indicans est præsens, indicat quñ agêdum, têpus .s. quo indicatum auxiliũ sit administrandum, an .s. in têpore vniuersali, principio, augumento, statu, vel declinatione; an in particulari, particularis; determinata .s. aliqua diei hora, in qua indicatum curatorium, præseruatorium, atq; vitale, possit administrari, alimentũ V.G. quod est indicatum vitale; venæ sectio, quæ est B C D

Ab vno vnum indicatur, & quõ plura.

Vsus indicantium à quo indicatur.

Quantum agendum. Quando agendum.

E est indicatum præseruatoriū,ac frigidæ potus,qui est curatorium. Vt idē indicans,consequutione quadā est in causa passionis ipsius corporis,tùm in toto,tùm in parte,indicat,quō agendum; hoc est, quo modo indicatū debeat administrari; an.s.in forma solida,vel liquida,&c.ꝙ indicatum respiciēs medicamentorū,alimentorūq; formulam,licet à recentioribus quibusdā fuerit redargutum; maximopere tñ in medicina faciēda,locū habere putamus,ad hoc vt tutò,citò,atq; iucundè mederi valeat, medicus. Ad quā veritatem respiciens Hypp.apertè docuit,quòd qui volunt restaurari,restaurentur liquidis,ad differentiam solidorum, & qui citiùs,odorib'.

[Quomodò agendum.] [Contra neothericū quendam.]

F Sed ad rem, idem indicans,vt est in toto,vel in parte, indicat,vbi agendum;hoc est,qua in parte corporis,sit administrandum auxilium indicatum, tàm intra,quàm extra:ita vt vbi agendum comprehendatur à subsistentia(vt recentiores dicunt) indicātis. Deq; indicationibus,indicātibus,& indicatis,curatiuis,præseruatiuis, ac vitalibus genericè hæc dicta sufficiant. Specificè itaq;rem aggredientes; ab indicāte morbo,resumemus orationē; verum quia hæc passim in superioribus capitibus fuit discussa,id tantum repetendum occurrit. Quod in omni affectu,qui medico considerandus proponitur,facta diuisione eorum,quę sunt prę ternaturam:ac

[Vbi agendum.] [Epilogus indicationum,& indicantium]

G secundum naturam, resumptaq; diuisione eorum quæ sunt præter naturam in morbum, & causam; tertiaq; facta subdiuisione morbi,in tria summa genera,in intemperie, mala compositione, atq; soluta vnitate,iterum qui citra vllum errorē,mederi intēdit.Morbū in intēperie,in mala cōpositione,atq; soluta vnitate,in ꝓprias species,à nobis in superiori sectione assignatas,diuidere debet,ac subdiuidere:Indicantibusq; in propria quacumq; specie,compertis,indicationes hinc haurire,ad indicataq; non specifica tantum, sed apꝓpriata,si fieri potest,descēdere; ita vt nō satis sit nosse Medico,morbum esse auferendum,eumq; cum contrarijs,sed quibus

H cōtrarijs,in hoc vel illo gradu,pro recessu à naturali statu, in quo, morbo detentus,reperitur.Id quod,facillimo assequetur negocio; si facta animaduersione eorum omnium, quæ indicatum illud, coindicant,vel contraindicant,permittunt,vel prohibent, & naturā propriam,maioris,vel minoris indicantis spectabit,similia,dissimiliaq; nouerit comparere,ac patientis constitutionem, in naturali statu detēti,quantùm humanis viribus permittitur dignoscere,attentarit. Quarè indicantis curatorij,eiusq; vsus, consideratio,qualis apud medicum,in omni affectu, qui sibi curandus proponitur, esse debeat, cum innotescat, ad præseruatorium conuertamus hunc stylum.

[Indicans, & indicatio vulgaris.] [Hyppocr. præceptū.]

DE

*De indicante præseruatorio, eiusq; usu, desumpto, tum à causa morbifica, eiusq; diuisio- A
ne, tum à symptomate, ut locum obtinet causæ.* *Cap. V.*

INDICANTIS curatiui, propriâ obseruata natura,
ad præseruatiuum se conferens Medicus, eâdem vtens
methodo; causa contemplanda sibi se offert: hac igi-
Morbificæ causæ prima diuisio.
tur, in continentem diuisa, atq; contentam; intelligés
per continẽtem, ossa, carnem, vel solidum quidpiam;
per cõtentam verò, tùm liquida omnia, vti humores, tùm solidio-
ra, quæcumq; excrementa, & intumescentes flatus: diligentèr con-
iectandum est; num continens aliqua nostri corporis pars, causa B
facta sit morbifica, ratione proprię suę substantiæ) ita vt, ob eius
putrescentiam, vel corruptelam, ad naturalem statum deduci non
Continens causa morbifica, vt lædat.
possit) vel quantitatis, qualitatis, aut loci, inde verò specificis in-
dicatis, traditis à Galeno 14. Meth. 13. detrahentibus, consumen-
tibus, & auferentibus, occurrere. Quòd si, causa, contenta fuerit,
facta distinctione p̃fata, resumptaq; subdiuisione morbificę causę,
Contentæ causæ subdiuisio.
in fluentes humores, solidioraq; corpora, excrementosa: pro viri-
bus studere debet, quisnam sit humor morbificus, an tota massa
sanguinea, simul, & semel, an humor aliquis seiunctus, pituita, bi-
lis, atq; melancholia, vel eorum ichores; quòd si excrementum sit C
aliquod solidius, videndum, an sit, toto genere pręternaturam, siq;
tale sit, an animatum, vti lumbrici, seu vermes (quos ἕλμινθας ap-
pellãt Gręci, teretes, seu rotundi, lati, & quos ascarides, siuè tenu-
es, & breues vocant) an inanimatum, & hoc minus solidum, vt cor-
ruptum semen, vel lac, grumosus sanguis, corruptus cibus, chilus,
vel excrementum, vniuscuiusq; coctionis, & materia illa, quæ in
athenomate, steatomate, & meliceride asseruatur; vel magis soli-
dum, vt lapis in vesica, renibus, vel alia corporis parte; detentus;
mola, atq; demortuus fœtus: Quòd si excrementum non sit, à to- D
Excrementum vt lędat.
to genere præternaturam, hoc qualecumq; sit, siuè extrinsecus il-
latum; vt plumbea pila, sagitta, &c. vel intrinsecus genitum, è qua
specie, nonnulla etiam sunt ex pręfatis: identidem spectare opor-
tet, an substantia, quantitate, qualitate, vel loco, morbosa euadat
causa; indè autẽ proprijs indicatis auferentibus, prospicere; gene-
ricis primùm, prout reperiuntur in compage rerum præternatu-
ram; subalternis, cum facta est generis in proprias species diuisio;
ac specificis, cum indicantis proprium indicatum, adinuenta est
Quæ à toto genere p. n. quid indicent.
species, in substantia, quantitate, qualitate, vel locó peccans; Inte-
rim, meminisse contẽtus sit medicus, quid, quæ à toto genere sunt
præternaturam, sui indicant eradicationem. Quòd si si causa cõ-
tenta

E tenta fuerit aliquis impetens flatus, vapor, vel spiritus, aulaue; pro varietate indicantis, vnicuiq; prę sto sit Medicus; & quia ex humoribus, vapores, vt plurimum eleuantur morbiq; producuntur, omnibus tùm pituitosis, tùm biliosis, vel melanchollicis succurrendum; eaq; cóuenire videntur, quæ, & per insensibiles meatus educunt, quæq; discutientia nuncupantur: In reliquis, nó satis est nosse, morbificam quamcumq; causam, suam per proprias, & specificas indicationes, indicare ablationem; & proinde, quid nuncupatum agendum; sed rectum etiam agendorum vsum, collocatum, in quandò, quantùm, quomodò, & vbi agendum; veluti de indicante
E morbo, superiori in capite, fuit prædictum. Quarè, spectato tempore, lædentis causæ morbificæ, indicabitur quando agendum; quando. s. proprijs indicatis expugnanda sit causa, in quo. s. morbi tempore: & considerata eiusdem actione, maiori, aut minori, quãtum indicabitur agendum, euacuantis. V.G. auxilij quantitas, siue sanguinem euacuandum respiciat, siue humorem redundantem alium: & licet *Deiectiones*, iuxta illud Hypp. 1. aphoris. *non multitudine dijudicandæ sint, sed qualitate, &c.* prudens tamen medicus, iuxtà maiorem, vel minorem redundantis humoris actionem, validum,
G aut minus validum exhibere debet pharmacum; philosophũ hac in re insectans, qui quale in quanto collocauit; siquidem, vbi maius quantum (Plato dicebat) ibi maior virtus: Animaduersa verò morbificę causæ passione, quomodo ea educenda sit, indicabitur, an. s. vna, vel altera euacuantis remedij formula, vtq; Chirurgicum afferamus exemplum, in gratiam eorum, quę acta sunt, apud nonnullos excellentissimos viros in arte medica, dum amantissimus mihi Pater publicam faceret medicinam, in pręclara sui ipsius Fabriani Patria, scribit Gal. 13. Meth. 5. *Quòd si aliquãdò excidere aliquid propter multitudinem, non puris modò, sed etiam corruptarum partium, fuit*
H *opus, contenti eramus sectione, quæ mirti folium imitatur, planè non magna, Cum autem, in ea excisione longitudo, maior, quàm latitudo sit, non autem per membri rectitudinem, quippe ita cum membrum inflectimus, naturalitèr cutis sibi applicatur*. hæc ibi Gal. à quo edoctus Chirurgus quomodò incidẽda sit cutis in inguine, (de huius. n. incisione loquitur eo loci Gal.) habet, ab eodem, quomodo agẽdum præseruatorium specificum, indicatum à materię morbificę passione: à cuius tandem subsistentiá, indicatur in toto, vel in parte, vbi agendum: hoc est, qua in parte, indicatum à subsistente causa sit administrandum, siue extra, siue intra, per os, aut per infernas partes, per cutim, per vrinæ meatus, aliasq; corporis partes, ad quod indicatum respiciens Hypp. aphor. 21. primæ particulæ apertè docuit. *Quò natura*

Flatus quid indicent.

Vsus agẽdorum indicantiã præseruatiui.

Quantùm agendum, à quo indicetur in indic præseruat.

Quomodo agendum.

Historia facti cuiusdam.

Phauorinus Clauarius.

Vbi agendum indicatum à causa morbifica.

uergit, eò ducere oportet, dummodo per loca conuenientia : Deq; indicante A
præseruatiuo, eiusq; vsu, hęc breuitati studentes, sine satis. De symptomate, addētes nōnulla: esto (vti diximus cap. 3. pręsentis sect.) symptoma esse indicans præseruatorium, quatenus habet rationē causæ. videamus quomodo indicet genericam, subalternam, atq; specificam indicationem, rectamq; indicatorum, seu agendorum, administrationem; Quò ad primum, Nulli dubium, symptoma, prout est quid præternaturam, indicare sui ablationē, verùm quia indicatio hæc non est ex vsu, eo etenim modo acceptum; est indicans, genericum; propterea, habita cognitione V. G. doloris speciei, eiusdemq; causæ, hinc indicatio desumitur subalterna, indicans dolorem auferendum esse per contraria; & quia hæc nō sufficiunt, hinc alia desumitur indicatio specifica, indicans, auxilium mitigatorium, vel vtì nos diximus in paradoxo, anodynum : sic. n. vocauit Gal. aureo illo cap. 1. 12. Meth. Quò ad secundum, compertissimum est, Quandò agendum, indicari à pręsentia symptomatis. *Si soluantur uires (* dicebat ibi Gal. *) non tamen uehementèr sint resoluta, ad symptoma tantum respiciendum:* si affectus, & symptoma vrgeat, quandoq; magis potest symptoma, quandoq; magis affectus: quod autem magis possit, quando agendum indicare, Virtus perscribit: ita vt, si virtus sit firma, affectui tunc occurrēdum, si verò debilis, symptomati; quoniam sit solis viribus occurratur, vt inquit ibidem Gal. ex symptomate poterit mors oboriri. Quò ad reliquam auxiliorum administrationem, & vbi, & quātum, & quomodo, ab eisdem à quibus recta administratio perscripta fuit, in indicante causa, & morbo; à subsistentia inquam symptomatis, vbi agendum; ab actione, quantum; à passione quomodo indicatur: Nunc ad vitale descendamus indicans.

A symptomate quid indicetur ex vsu artis.

B

Agendorū vsus in indicāte symptom. quis.

C

DE indicante uitali, à uirtute desumpto, deq; eiusdem indicato alimento: ubi quale sit indicās uitale genericum, quale subalternum, & quale specificum, definitur: quisue rectus eiusdem sit usus, declaratur. *Cap. VI.* D

CAPVT alterum, quod in omni affectu cōsiderādum, medico proponebatur, erat cōsideratio rerum, quæ sunt secundùm naturam, de quibus loquens Gal. 3. Meth. 3. apertè docuit, Medendi Meth. perfici, à laborātis partis temperamento, &c. & declarans 9. Meth. 13. quomodo naturalis temperies, in affectibus cōsideranda sit; vbi à virtute, ac viribus primam omnium indicationem desumi perscripsit, docuitq;, virtutem custodiendam; concludens ait; *Atq; huius custodiæ pars est, ubi uel bonam ipsam temperiem præsentem, seruamus, uel absentem*

Virtus vt custodienda.

E *sentem inducimus*. Virtus ergo, siue vires, vel vita, tota in naturali temperie constituta, compositione item, ac vnitate, cum ea sit; quæ (Gal. authore) 2. Meth. 3. ceu aduersatrix morbo est opposita, vnde propositum medico est, huic omni ratione opitulari, ac subuenire. quid indicans sit, quæ eius existat indicatio, & quod indicatum, repetamus. Quòd itaq; ad primum, cum ex Gal. mente. 9. Meth. 3. vitam, aut ipsas esse vires, aut earum actiones, necesse sit. nulli dubium, quod virtus indicans erit vitale; siue .n. vitam, virtutem, vel vires perpendamus, vitale nuncupari potest indicans, ad differentiam curatorij, atq; præseruatorij. Tria namq; cum sint prima genera indicantium, Morbus, causa, & Virtus, iurè hęc, vitale nuncupari poterit indicans: *Prima igitur omnium indicatio* (dicebat ibidem Gal.) *est, quæ à uirtute sumitur, uerum non sic prima, ut, quæ curationem doceat, cum ex numero curatricum indicationum, non sit, uerùm (ut ita dixerim) uitalium, siue quæ ad uitæ custodiam pertinent*. Cœterum, quia hæc omnia, ex cap. 2. præsentis sectionis innotescunt; esto, virtutem esse indicãs vitale, à virtuteq; indicationem desumi, vitalem; quid sit indicatum, inquiramus. Ad hæc, cum sub auxilij iuuantis nomine dixerimus seruari, medicamentum, & alimentum, illudq; sit indicatum indicantis morbifici, ac præseruatorij; hoc nempè alimentum, erit indicatum, indicantis vitalis; *Itaq; (* inquit Gal. 2. Meth. 3. *) cũ mõstratum sit, uirtutem sui custodiam præscribere, sicuti morbum sic tollendum; erit rursus in uirtute, secundus scopus, ipsius custodia. sicut in morbis, ipsorum sublatio. At uerò custodia, similium exhibitionem indicabit; sublatio contrariorum:* quasi dicat, Gal. quemadmodùm morbus indicat sui ablationem, per contraria, sic virtus indicat sui custodiam, per exhibitionem similium. At sic est, quòd similia sunt, alimenta, contraria sunt medicamenta; quarè, hæc morbi, illa virtutis erunt indicata. maior cum sit Galeni, & minor manifesta sit, ex dictis; concludamus alimentum, iam in superioribus sectionibus definitum, indicatum esse vitale, eiusq; nomine, significari, quicquid alendo corpori est accomodatum. Atq; his hunc in modum, genericè constitutis, specificam magis facientes doctrinam; resumenda oratio est, ab ipso indicante vitali, hinc ad indicationem, & indicatum, inde verò, ad rectam agendorum administrationem. Quod igitur, ad primum; porrò indicans vitale cum sit ipsamet virtus, quid agendum genericum, erit eiusdem custodia, quid agendum subalternum erit, custodia per similia, quid agendum specificum, erit custodia p similia, in hoc vel illo, similitudinis, gradu. Virtus .n. cum sit collocata, in spiritibus, solidis, atq; carnosis, nostri corporis, partibus: Virtus spirituũ, erit custodiẽda

Virtus q̃ indicãs sit.

F

Indicatum vitale q̃nã sit.

G

Ratiocinatio formata ex dictis Gal.

H

Agendum genericum in virtute quid.

Agendum subalternum & specificũ in virtute quid.

per alimentum (vt ita dicamus) spirituosum, seu tenue: solidorum, A
solidum, siue crassum; atq; carnosarum partium, per carnosum, siue medium inter crassum, & tenue: quibus indicantibus vitalibus, si addere velimus calorem natiuum; qui vinculum est animę cum corpore; hic etiam calor, indicabit, sui custodiã, per similia, in substantia, quantitate, ac qualitate, in quib[us] virtutis essentia collocatẽ: substantia igitur indicabit alimentum substantificum, tenue, crassum, vel medium, vtì dictum; quantitas alendarum partium quantitatem determinatam alimenti. Vnde Hypp. 1. aphoris. 14. *Qui crescunt* (dicebat) *plurimum habẽt caloris innati, quare plurimo egent alimento*: vnde robusta, & valida virtus, pro sui conseruatione validum indicabit alimentum; imbeccillis, debile: nam hæc pluribus fomitibus extinguitur: qualitas, quę desumitur à temperamento similitudinem, atq; conuenientiam. *Natura* (dicebat Gal. 11. Meth. 1.) *ex tribus his partibus completur, ex spiritus, & partium, quæ uerè dicuntur solida substantia, quas alibi ex semine genitali conditas esse mõstrauimus, & tertia ab his carnosa, quæ cuiq; particulæ est sua. Singulæ autem iam dictarum trium, propriam pro natura sua tùm qualitatem, tum quantitatem habent. At qualitas quidem earum ex congrua temperie, humidi, sicci, calidi, & frigidi consistit: quantitas uerò solidarum partium, par sempr manet, sed ijs, qui adhuc inaugentur, numero dumtaxat, qui uerò absoluti iam sunt, etiam magnitudine; carnosæ uerò substantiæ magnitudo uariatur, etiam si præterea non augeatur animans. Pari modo, & spiritus substantia, non quolibet momento, tùm minor. tùm maior conspicitur. Ergo etiam supra ea, quæ indicationes præstare priùs diximus, Virtus, uel sola ijs tribus substantijs, quas modò compræhendimus, simul ennumeratis additur: uel si tẽperies seorsùm sit discreta in ipsa. Atq; hæc ipsa rursus bifariam quoq; ut ostensum est scinditur, & in originalem, naturam; & in acquisititium affectum, sic nimirùm, ut ex istis, & alijs, quæ priùs dicta sunt, propria quædam cuiusq; remediorum sit indicatio, sæpe autem adscititia temperies ad efficientes causas reducta, illis indicationẽ concedit*: hæc ibi Gal. cuius integram, placuit afferre, in indicantium vitalium gratiam, doctrinam; quò pateat, non eam esse nouam (vtì recentiores quidam suspicati sunt) sed antiquam, ab vniuersaq; posteritate medicorum, receptam. In reliquis vniuersa hęc vitalium indicantium Methodus, accomodatur, non solùm virtuti totius, indicantis, quid agendum, genericum, subalternum, atquè specificum; sed & virtuti partium, de quarum cõseruatione loquẽs Gal. 13. Meth. cap. 16. *Proinde* (inquit) *de ea, quæ a particulis sumitur, indicatione, deinceps dicam, initio ab ea, quæ à iecinore sumitur, sumpto: & paulò infra. Quæ uerò ab ipsa sumitur parte, ea in diuersam nos partem trahit, s. robur seruari iubens*: Virtus igitur partis, vna cum virtute totius, erit

Calor natiuus quò indicet.

Temperamenti quid & quomodo indicet.

Virtus in spiritibus solidis, & carnosa substantia consistit.

Virtus partium quò indicet.

B C D

E erit custodienda;per alimoniam isthęc,per localia illa:Indicat au-
tem pars custodiam sui,per calorem natiuum ; hic .n.nè diffletur,
dısperdaturq́; facillimè,per adstringentia conseruatur,vt .s. robo-
rata per natiuum calorem,pars,valentior reddatur , ad euitandas
noxas,quæ aliundè posset suscipere. *Hæcq́;ibi* (concludit in eodem
cap.Gal.) *communis indicatio sit , in omnibus ijs partibus , quarum munus*
eiusmodi est,ut toti corpori sit ex usu . Cœterùm de alia indicatione,vel
potiùs coindicatione,quę desumitur à parte,ratione positus,figu-
rę &c. (tria.n.tantum sunt prima indicantia, & tres indicationes)
infrà;id expedit,adnotasse in pręsenti, rectũ vsum seu administra-
F tionem agendorum, in custodienda virtute per similia,totam esse
locatam,in actione,passione,præsentia,& subsistentia:ita vt actio,
maior vel minor,custodiẽdę virtutis indicet maius,vel minus ali-
mentum;passio modum,illius assumendi,in forma liquida,vel so-
lida;præsentia quando assumendum alimentum;& subsistentia,lo-
cum conuenientem,per quem assumendum est:& licèt,in toto col-
locata sit virtus,quia tamèn,ab alimento in ventriculo concocto ,
in oreq́; pręparato fouetur,hinc est,vt os atq́; ventriculus,propor-
tionatus sit locus,ad custodiẽdam virtutem,per similia.quicquid,
de nutrientium clisterium vsu, recentiorum quorundam alloqua-
G tur schola . Sed,ad prudentis aduersarij nunc accedamus, in præ-
senti sectione pensitandas,ac perpendendas assertiones .

Quæ pars indicet.

Agendorũ vsus in virtute custodiẽda qualis.

REPROBATIS *indicationibus , Aduersarij in simplici curando ulcere , quæ utilis ac specifica sit indicatio,proponitur. Hyppo.sententia de frigidorum noxa in ulceribus declaratur . quodq́; alia sit indicatio specifica,quæ desumitur ab ulcere , inducendo,& quæ a cicatrice .* *Cap.VII.*

HIS ergo iactis,in Therapeutica (ad quam inuitârunt,
Apologię professores)fundamentis: quid in omni af-
fectu,qui medico curandus proponitur,agendum sit,
H atq́; considerandum , satis superq́; (prout institutum
permisit)vnicuiq́; constare,putamus : reliquum itaq́;
modo est,vt applicantes hanc vniuersam doctrinam , in dysente-
ricis curandis deiectionibus, dolore ad sese trahente curationem,
& virium stante ruina ; videamus an, quæ in paradoxo conscripsi-
mus,veritati respondeant, anuè Authorum Apolog. assert. eidem
cohereant. Hinc ergo auspicantes : esto assertionem 76. omninò
mancam esse,vt dictum: quàm vulgaris, inartificiosa,atq́; inutilis
sit indicatio allata in 77.assertione,asserente.(*Si consideretur dysente-*
ria,ut morbus,est ulcus,& intestinorum exulceratio, AEtio sic decernẽte lib.
9.cap.43.Jtq́; hinc sumatur indicatio,erit unio : est .n. ulcus morbus in soluta
unitate .) vel hinc ex dictis,atq́; Gal.colligitur,inquit Gal.3. Meth.

Authoris consilium in sequẽti.

Assert. 77.

1.& alibi passim innotescit; quòd *Non qui uulneratam partem uniendam nouit, is medicus est sed qui, quibus id fiat auxilijs intelligat; quando, & uulgares intelligāt, solutam partem esse uniendam: ex primis ergo indicationibus, plebi etiam notis, nemo artifex, & morborum curator est nuncupandus*. Sed.n.esto, indicationem esse generalissimam, neq; ex vsu artis; deueniamus ad sequentes assertiones. Inquit igitur Apologiæ Author. *Et quia non potest fieri unio, & cicatrizari, nisi cum exiccantibus, ideo exiccantia sunt administranda; quæ cum sint calida, uel frigida, hæc non competunt, quoniam frigus ulceribus mordax; ergo calida, & sicca*: hæcq; 78. in ordine est assertio; in qua specificam magis proponens indicationem, hanc dicit esse, vnionem per exiccantia, ita vt exiccantia sint indicata, & vnio per exiccationem, indicatio; & proponens magis specificum indicatum inquit; *Eiusmodi temperamenti est adeps hircinus, igitur ratione ulceris conuenit hircini adipis usus; uel saltem non est interdicendus*. Cæterùm quicquid de hircini adipis temperie dicendum sit, cum habeatur ex dictis, videamus quàm, absquè vlla methodo, atq; diuisione indicationum inueniendarum; vlcus exiccantia indicare, absq; vllo gradu, perscripserit. Quod igitur ad primum, licèt vlcus omne, absq; vlla sui diuisione, in simplex, & compositum indicet exiccationem; ita vt indicatio curatiua subalterna, sit exiccatio, Galeno authore, in vniuersa medendi Methodo: attamèn, quia vnio facienda in omni morbo à soluta vnitate aliam, atq; aliam exposcit exiccationem; hinc fit, vt prçter vulgatas indicationes, curandorum vlcerum, nihil in assertione adduxerit aduersarius, & quod magis adhuc est, indicationes commiscuerit, quç desumuntur, ab vlcere, vt vlcus est; & quæ, à cicatrice: Simplicis ergo vlceris aggredientes curationem; esto generalissimam indicationem esse vnionem; subalternam, vnionem pro exiccantia; specifica erit exiccatio, in tali vel tali gradu. Quarè quatenùs vlcus, vulnere est humidius, maiorem vulnere vlcus indicabit exiccationem; quæ prçterea maior, vel minor extiterit, prout maior, vel minor extiterit recessus, à naturali statu, atquè magis, vel minus humida, laborantis partis temperies; *Rursus* (dicebat Galenus 3. Meth. 8. & ex 7. Meth. vltimo hoc idem colligitur) *uerò repetendum, hoc etiam loco est, quòd priùs diximus in indicatione, quæ à sicco, humidoquè sumitur; Nàm sicuti in illis humidior natura humidiora, siccior scicciora medicamenta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requirit, contrariam scilicet semper ijs, quæ præter naturam, & ijs, quæ secundum naturam sunt indicationem præstantibus: quippè quæ secundùm naturam sunt, similium sibi indicatiua sunt, quæ præter naturam, contrariorum; si modò* illa

Marginal notes: Indicatio vulgar.s al latq; assert. — Assert 78. — Assert. 79. & eius cōfutatio. — Indicatio in omni vlcere exiccatio. — Vlcus indicat magis exiccans, quam cicatrizatio. — Vlcus magis exiccādum vulnere.

E *illa seruari, hæc submoueri necesse est:* Vt propterea, cum vlcus in dysenteria, ratione affectorum intestinorum, ex sui naturâ, non admodùm humidum sit (sunt enim intestina, gratiâ suæ compositionis frigida, & sicca respectu carnosarum partium) indicet medicamentum, tùm siccum, tùm (aliarum carnosarum partium respectu) frigidum: *Non enim* (repetebat superius Galenus) *tantum an siccet, sed an etiam non ualde calefaciat, aut refrigeret expendi oportet;* specifica ergo indicatio, in vlcere, dysenteriam insectante, cum sit exiccatio, refrigeratioq; hircinus adeps, cum calidus sit, & humidus, vlceris curandi, indicatum esse non poterit. Atq; ad

Pulchra Gal. doctr.

F hanc veritatem respiciens Galenus citato nunc loco. *Ergo altercum* (scribebat) *& mandragoram, & meconium, ceù supra modum refrigerantia, fugies; tametsi siccant, ea quoq; quantum sit ulceri ex usu. Resina uerò, & pix, & asphaltus quamquam modicè siccant, tamen immodicè sunt calida, ideoq; nemo eo utetur solis, &c.* ex qua Galeni doctrina, specifica spectata indicatione, vlcerum curandorum in genere, ratione temperiei partium, & totius; colligamus nos, quòd licet hircinus adeps, qui minus est humidus caprino, conueniret; quia tamen calidus est, (vt diximus, sanguinem, ex quo genitus est, vim habere comburendi) hinc fit, vt indicatum curandi vlceris, per

G exiccationem moderatamq; frigiditatem, esse non possit: quod ipsum confirmans Galenus 12. Meth. 1. Intestinorum exulcerationem, neq; ex caprino seuo sanari, admonuit: & clarius longè loquens 2. de simplic. cap. de pingued. & adipe. *Itaq; si ipsum medicamentis, ad ulcera, & phlegmonas conuenientibus commisceas; non modò, nihil adiuueris: uerum etiam læseris, nimirum addita maiori, quàm conueniat acrimonia.* scriptis mandauit: Sed ad alia, Vir doctus minùs animaduertens alium, atquè alium exiccantium gradum postulare vnionem faciendam, in soluta aliqua vnitate; & alium,

Hircinus adeps apertè in vlcere à Gal. reprobatur.

H cicatrizationem: indifferentèr cum exiccandibus, vtramquè moliendam in assert. 78. perscripsit: aduersus igitur eam insurgens Galenus 3. Meth. 5. vbi docuit, cicatricem esse inducendam, vt suppleat officium cutis, huiusquè inductionem tentandum, post carnis regenerationem, quæ glutinatorio medicamento perficitur; *Ergo* (inquit) *quoniam cutis,* carne ipsa, *tùm siccior est, tùm etiam densior, si carnem siccabimus, & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus; habes medicamenti, quod cicatricem inducit summam; Verùm ea non satisfacit, nàm, & glutinatoria, tùm siccabant, tùm etiam adstringebant. Ergo quò hæc ab illis distent, id, si ipsam rerum substantiam inspicias, inuenies. Nàm quoniam in glutine ulcerum siccandum, quod affuit est, què uidelicet* (notent hæc Chirurgicæ artis professores) *affecta*

Cicatricis munus.

Cicatrix quomodo inducatur.

pars superuacuis uacet: in cicatrice ducenda, non modò quod affluit, uerum A *etiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multò profectò siccius quod cicatricem inducat, quàm quod agglutinet esse conueniet: quando glutinaturo unum id propositum est, ut eius, quod secundùm naturam est, redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non modò hoc, uerum etiam ut ei humido, quod secundum naturam se habet, aliquid detrahat:* hæc ibi Gal. qui docēs remedium vel indicatum, ꝙ cicatricem inducere debet, futurum esse ficcius, quàm ꝙ vnitatem committere; haud in stricta factitanda medicina, asseuerandum erat, indifferentèr, cum exiccantibus vnionem fieri, & cicatrizari; Quò ad alteram assert. *Exiccantia* (dixit Apolog. Auth. aduersùs nostra placita) *cum sint calida, uel frigida, hæc non competunt, quoniam frigus ulceribus mordax, ergo calida, & sicca;* ea igitur lege, qua Gal. & ante hunc Hypp. 5. aphor. 20. scripsērunt. *Vlceribus, frigidum quidèm mordax, cutem obturat, dolorem insuppurabilem facit, liuorem obducit, &c.* exiccantia frigida, in vnione factitanda, non competere asseuerauit. Cœterùm, an mentē vtriusq; Medicinę parētis sit assequutus, inde patêre potest, quòd vbi, tàm Gal. quàm Hypp. loquuti sunt, de ambientis frigiditate, quæ vlceribus inimica est, eo quòd tegi assueta sunt; vel de aqua, quæ frigida est, & humida: de medicamentis, quæ sicca sunt, & frigida, C sententiam intelligendam esse, autumauit: Sed, an re vera frigida, & sicca conueniant, audiatur Gal. immediatè à præfata dictorum serie, scribens. *Galla igitur immatura, hoc loco, & malicorium, & ægiptiæ spinæ fructus, modicè siccantia pharmaca sunt, &c.* quorum simplicium facultatem (præter manifestam siccitatem) si assignare velimus; ea cum sit frigiditas, hæc nullo pacto mordax, siue in cicatrice, cuius gratiâ ea proponuntur, siue in vnione factitanda, in qua, ipsemet etiam Hyppoc. libr. de frigidorum vsu, vbi vinum austerum nigrum, & frigidum commendauit. *Lanæ* (inquit) *quæ frigiditatis gratia, aut perpenduntur, aut inducuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant.* D Et Ambrosius Parreus, Regius Chirurgus, apertè & ipse lib. eius jx. cap. 14. docuit ex Hypp. sententia, ambientis frigiditatem, non tantum hiemis, sed ęstatis vulneribus, vlceribusq; esse inimicam, Galenusq; 2. de vsu part. 2. admonet, arcendum esse frigus, à cœrebro, non modò in, sed etiam, à terebratione. Quibus omnibus, cum satis sit factum vniuersæ assertioni 78. properemus ad alias.

Finis inducturi cicatricem, & glutinationem.

Verba assert. 78.

Loci Hypp. declaratio.

Gal. vtitur siccis, & frigidis in vlceribus.

Hypp vsus frigidissima aqua in vlceribus.

QVID sentiat Gal. de indicatione, sumpta ab Aduersario, de abstersione in dysenteriæ ulceribus factitanda, in qua multiplicem ob causam, hircino reprobato adipe, quæ uera in abstergendo ulcere, sit methodus, indagatur. *Cap. VIII.*

B PRAETEREA cum dysenteria, non solùm sit ulcus, sed sordidum, unde sumitur indicatio, de abstersione, quia omnia acria uim habent abstergendi, abstergentia .n. sunt in ultimo amaritudinis; cum adeps hircinus sit acris, secundùm hanc secundam intentionem maximè conuenit, & propterea deueniendum est, ad medicamenta acerrima. scripsêrunt in assert.80. Apolog. Auth. qui compositi vlceris, in dysenteria, per indicationes, proponētes curationem, à sorditie, secundam intentionem sumendam esse, duxerunt: ita vt, quatenùs vlcus est sordidum, sui indicet abstersionē, quam cum acria præstent medicamenta, hoc nomine, vlceris sor- Assert.80.
F didi indicatum, hircinum adipem esse, contendunt. Sed .n. quid de hac secunda aduersariorum intentione, scripserit Gal. & quo nomine, hircinus adeps per acrimoniam aptus sit ad abstersionem, inquiramus. Quò ad primum Gal.3. Meth.7. Tessalios admirans scripsit. *Hi solùm id, quod nec uulgares lateat, proponētes, nempè cauum ulcus carne impleri postulare, plenum cicatrice induci, quod carne supercrescente luxuriat minui, sordidum expurgari, mundum cicatrice induci, recens agglutinari, ulcerum curationis methodum quamdam, explicasse se putant: tantùm .s. absunt, ut intelligant humidioribus naturis, minus siccantes medicinas*
G *conducere, siccioribus, quæ magis siccent*. ex qua Gal. doctrina, licet colligatur, vulgarem esse illam intentionem, desumptam ab vlcere, prout sordidum est; quicquid tamen, de eius vulgaritate sit; repetamus quomodo hircinus adeps, nullo pacto, etsi vim habeat abstergendi (de qua infra) conueniat in abstersione vlceris sordidi. Indicatio de abstersione vulgaris.
Idem igitur Gal. cap. citato in fine: postquam, à laborantis particula, indicationem, in abstergendo vlcere, desumendam esse nos docuit; *Numquid igitur* (inquit) *si totum corpus temperamento sit sicciore, ab ijs, quæ magis siccent, medicinis iuuabitur: si uerò pars quæpiā eius, cæteris partibus natura sit sicccior, quæ minùs siccent requiret? An liquidò patet hic*
H *quoq; quæ pars siccius temperamentum obtinuit, hác etiam, quæ magis siccēt postulare: quæ humidius sit sortita, minus siccantia?* quasi dicere velit Gal. in quacumq; compositi vlceris, absoluēda indicatione, in vnione, in agglutinatione, cicatrizatione, abstersione, &c. laborātis particulæ consideranda est tēperies. *Atq; hoc totum prætermittunt* (subdit immediatè) *amethodi isti Thessalij, qui unā omni particulæ cōgruere medicinam putant*. quarè, etsi hircinus adeps vim aliquam habet abstergēdi ꝑpter acrimoniam; quia tñ nullam habet similitudinē in tēperie (vtì vidimus) cum intestinis, siue gracilibus, siue crassis; hinc fit, vt indicarū abstergēdi vlceris, in dysenteria esse nō possit: pars .n. affecta, indicat sui preseruationē per localia similia, vtì passim Gal. in vniuersa Meth. definiuit. Quò ad secundum, qūo .s. hircinus adeps, In omni indicatione, temperies partis consideranda. Hircinus adeps cur ineptus ad abstersionē intestinorum.

adeps, per acrimoniam abstergat: idem Gal.5.de simplic.medic. facul.cap.12.asserens; *Extergentia, seu rhyptica nominari quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute, siue in ulceribus; quæ uerò poros et iam expurgant, ea subtiliorum his partium esse, & emplasticis contraria &c. esse uerò hæc tùm nitrosa, tùm amara.* certè non video, quomodo hircinus adeps, cum amarus non sit, inter abstergentia posit adnumerari, eoq; magis, cum inter emplastica medicamenta, abstergentibus aduersa (remota dumtaxat acrimonia vel mordacitate) fuerit à Gal.4.de simpl.5.connumeratus: quare ea lege, qua decretum fuit à Gal. passim in cap.12.lib.5.de simpl. abstergentia esse amara, hircinus adeps, detergens esse non poterit medicamentum; *Quæcumq;* .n. (dicebat) *repereris nitrosa, & amara, ea ad purgandos meatus omnes ualere noueris.* Quòd, si aduersarius inter abstergentia mitiora reponere velit, qualia sunt dulcia, quæ sunt tenuium partiũ, puta mel (licet hoc vehementissimè etiam abstergat vt 6. de compos. med. secundum loca idem admonuit:) hircinus adeps, vel inutilis erit, quia crassarum est partium. (*Qui uerò mordicationes* (dicebat Gal.2. de simplic.cap.de pingued.) *perpetiuntur, aut in recto intestino, aut colo, ijs potius caprinum adipem, quàm suillum inijcimus, nõ quod acrimonias plus obtundat, sed quod caprinus ob crassitiem citius concrescat, &c.* vnde si citissimè concrescit, abstergere potis nõ est.) vel ob acrimoniam amaritudinis experrem inefficax, prorsusq; debile fuerit auxilium; qua igitur lege (ab aduersario sancita) hircinus adeps, in vltimo nõ est amaritudinis, abstergens esse non poterit, acris licèt existat: quid? ob acrimoniam est magis suspectus, nec vllo modo potest in sordidido dysenteriæ vlcere abstergendo, conuenire. *Chirurgo* (dicebat doctus Parreus lib.12.cap.9.) *considerandum est diligentèr, quot apparatibus poterit, crassas illas ulceri affixas sordes eluere, & saniem excrementitiam exiccare. Sæpè .n. hæc uno fieri possunt apparatu. Alijs, quibus est acrior sensus, minimè. Liberato autem eiusmodi crassis sordibus ulcere, abstinendum est, ab acriorib⁹, metu doloris, fluxionis, inflámationis, & erosionis, ex quibus maior ulceri accederet cauitas. Tum igitur cõtenti erimus appositione remediorum, quæ siccent, & detergant sine acrimonia, ut sic naturæ conatus in generanda carne iuuemus, &c.* vt ꝑpterea, quia adeps hircinus magis est acris, quàm par sit, & minus siccus quam conueniat, ab consortio abstergentium (vnde adipem renum caprarum animalium cõmẽdabat Auic.lib.3.t.2.f.16.) longè lateq; sit ꝑpulsandus: Vtq; altera ex Gal.3.Meth.2 elucescat ratio: tãtùm est, vt adeps tàm hircinus, quã alterius cuiusq; generis, sordidum vlcus posit abstergere, vt longè magis sordidum valeat efficere: Adeps .n. cum naturã retineat olei, vel nõ multum diuersam, *Oleum* (dicebat Gal.) *cauo ulceri infusum,*

Hircinus adeps cur esse nõ possit medicamentũ detergens.

Hircinus adeps crassarum partium existit.

Hircinus adeps etiã per aduers. non potest abstergere.

Doctr. Parrei in abstersione facitanda.

Adeps, & oleum inimicum vlceribus.

E *infusum, aduersissimum omnium medicamentum est; cum si ita mederi uelis, usu ipso intelliges sordidum, ac malè olens ulcus fieri:* & re vera, si cera ipsa, adipe siccior, putrescere vlcus facit, quid dicendum de adipe, lōgè satis humidiori? Sordidū ergo vlcus (vniuersali præmissa curatione) detergentibus curabitur, sumpta indicatione, non solùm à sanie, huius differentia, siue crassa, siue lenta, tenui, vel consimili excremento, vlceratam partem obsidente, sed patientis partis tēperie; *Nàm* (dicebat Gal. 3. Meth. 3.) *postquam inuētum est, humorem omnino huic uitio inesse* (loquitur Gal. de vlcere cauo) *utiq; siccans parandum medicamētum indicabit. At quoniam ipsorum siccantium, quædam magis* F *siccant, quædam minus partim ex ulcerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit est desumptum. Itaq; non modò de corporis natura meditatus sit oportet, quis quis commodè sanare ulcus debet, uerum etiam diligentèr speculationem omnem, de medicamentis didicisse, tum sicci, humidiq; corporum temperamenti notas callere. Quare* (paulò dicebat infra Gal.) *pro modo humoris, sordisq; atq; ipso laborantis temperamento immutandum medicamentum est.* Cœterùm, compositi vlceris curationem attentè quisquis aggredi optat, differentias omnes, à causa, morbo, atque symptomate, desumptas hic noscat oportet, indeq; nō vulgares, inartificiosasq; haurire indicationes, sed vtiles, & ex artis vsu, meminisseq; debet, nō omniū vnum idemq; esse posse medicamētum.

Sordidum vlcus vt curandum.

Compositi vlceris curatio vt molienda.

G

OSTENDITUR contra Aduers. asser. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86 87. *affectam partem, indicationem nobis præbere uitalem; nullam esse familiaritatem inter hircinum adipem, & intestina; quæ quomodo ex designato munere custodienda sint, definitur; nihilq; eundem adipem in curanda dysenteria præstare, eorum, quæ in præfatis assertionibus sunt promulgata decernitur.* **Cap. IX.**

PRAETEREA *cum intestina ipsa crassa sint, aspera, cauernosa, & inæqualia ex quo excremēta retinentur, & dysenteriā fouent, & augent, hinc sumitur alia indicatio curatiua, ut. s. superficies illa interna reddatur lenis, æqualis, & lubrica, ut facilè materia noxia fluat, in hoc casu nihil præstātius adipe hircino extat. Est. n. pinguedo huiusmodi eiusdē naturæ cum pinguedine ipsorum intestinorum, ut ob sympathiam facillimè coalescant, & uniantur insimul.* in assert. 81. & 82. admonuēre docti viri; quib' in singulis vt fiat satis, nec quicq̄ in his, quæ veritati consentiunt, detrahatur: Altiùs cum Gal. repetendum 4. Meth. 7. quòd *Sanè omnis omnium internarum partium indicatio est, ut ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta; fugiātur, respuāturq; huic cōtraria:* Ita vt, si hircinus adeps familiaritatē potitus est, cū intestinis, in dysēteria affectis; hoc nōe, indicatū remedium esse posse, non dixerim

H

Asser. 81

Asser. 82.

curatiuum

curatiuum vlceris simplicis, vel vlceris sordidi; sed vitale partem .s. A
conseruans affectam, nè in trāsitu, ab humorum acrimonia per illam effluētium, abradatur, exulcereturq; magis: at si familiaritatē hanc nō fuerit adeptus; tantùm est, vt remedium esse posit vitale, vt morbifica potius euadat causa: An igitur hoc, vel illud fit, altiori eget indagine. Nunc ad 81. reuertentes assertionē, quòd à substantia partis, proprietate, figura, & positu indicatio sumatur Gal. 4. Meth. 6. & 7. apertè docuit, sed an indicatio illa sit curatiua, vel præseruatiua, aut vitalis, ad alia priusq̃ accedamus, pro integra assertionis discussione, patefaciendum. Breuitati ergo intenti; ex fundamentis, in superioribus iactis capitibus, cum tria tātum sint B
indicantia, morbus, causa, & virtus; vnde tres fluunt indicationes, curatiua, præseruatiua, atq; vitalis: asserimus quod indicatio quæ desumitur à parte, indicante sui custodiam per similia nullo modo est curatiua (vt assertionis author conscripsit) sed vitalis, indicans (Gal auth.) per substantiam carnosam .s. neruea, membranosam, crassam vel tenuem, &c. per proprietatem, temperaturā .s. & compositionem, figuram, positum, atq; suam excellentiam, sui cōseruationem, per similia: ita vt cum intestina sint facta à naturâ crassa, aspera, cauernosa, & inæqualia, crassities, asperitas, cauernositas, & inæqualitas in illis sit custodienda. Intestinorum etenim C
actio, cum sit chili distributio per venas mesaraicas (quod tribus tenuibus intestinis, duodeno ieiuno, & ileo conuenit) & chili excrementorum exceptio, retentioq; adusq; excernēdi tempus idoneum (quod tribus alijs crassis est destinatum, cœco .s. colo, & recto:) ad hoc, vt huiusmodi sibi concesso, fungerentur munere, necessaria fuêre omnia à prudenti viro proposita in assert. 81. crassities .s. nè ab excrementorum acrimonia eroderentur, per diuturnāq; morā, ac per cōtactum offenderentur: asperitas, cauernositas, & inæqualitas, nè in momento assumpta alimenta deijcerentur, neuè per ingluuiem, ab agendo, contemplandoq; homines reuocarent. Sic.n. D
fieri videmus in plerisq; brutis, in quibus vnicum est intestinum, recto ductu, absq; vllo anfractu, fabricatum, à vētriculoq; in anum exporrectum, vt lupo ceruetaro, consimilibusq; animantibus, semper ad deuorandum coactis: hoc igitur nomine, sumpta indicatione à parte affecta, ab intestinis ipsis, totum oppositum, quàm quod, ab aduersario propositum est, indicatur; custodia scilicet per similia localia, in suo naturali statu, non autem per contraria facienda ablatio: & propterea, si in reddēda interna superficie intestinorum, leni, æquali, & lubrica, nihil præstantius per aduersariū hircino adipe: hic dictas ob causas in custodienda propria natiuaq;

Indicatio sumpta à parte, quæ.

Refellitur pars assert. 81.

Intestinorum munus.

Quæ necessaria pro absoluendo vulnere intestinorum.

Quid indicetur ab intestinis crassis, asperis, anfractuosis, & inæqualibus.

E natiuaq; intestinorum structura, plurimũ infestus, & aduersus erit; atq; hanc veritatem, attingens doctus Parreus lib. 12. cap. 17. vbi per acrimoniam, prudens aduersarius in assertione 84. hircinum adipem, summis ad cœlum in curandis intestinorum vlcerib' extulit, laudibus: inquit ille. *Cæterum eiusmodi ulcera omnia esculentorum, & poculentorum, magis quàm medicamentorum usu curantur, Gal. sentent. lib. 4. & 5. Meth. Deligenda ergo in cibum, & potum omnia, quæ mitia sunt, & leniendi uim habeant; uitatis acribus. Non n. tutia, lythargirium, cerusa, uiride aris, & similia, hic ut in reliquis ulceribus locum habent:* atq; hæc vir ille doctissimus, nulliq; & in Chirurgia, & medicina factitanda F secundus: quamobrẽ colligatur, ex huius doctrina, quòd si ꝓpter acrimoniam suspecta sunt præfata omnia simplicia, quæ tamen siccã sunt nacta temperiem: multò magis hircinus adeps suspectus erit, vt qui calidus sit, & humidus (vti decreuimus:) In reliquis, si hircinus adeps eiusdem naturæ est, cum pinguedine intestinorum vt ob sympathiam facillimè coalescant & vniantur insimùl: *Indurescit quin etiam, coalescit, & concrescit, neq; liquescit, & lubricat, sicut cætera pinguedines humidiores, & oleum ipsum, & præfatis omnib' satisfacit intentionibus, & propterea conuenientissimus extat:* vt in assert. 82. & 83. G adnotatum est; profectò ex Galeni mente, caprinum aperto ore magis approbante in dysenteriæ vlceribus, non morbi gratia, sed symptomatis, doloris. s. posset adhiberi. *Quibus utiq; præsidijs succo s. tragi, caprino seuo & rosaceo ceroto* (dicebat 12. Meth. 1. Gal.) *ipsa exulceratio intestinorum non sanatur, maxime si putredinosum aliquid habeant, sed uires interim conquiescunt: atq; id est contra symptoma instare, morbo ad id tempus neglecto.* Verùm quoniam, præter hanc sympatiam, in concretione sitã, & ab ęgregio aduersario propositã. cum ipsis intestinis, hircinum adipem coindicantibus, plura sunt, quæ prohibẽt, vlceris natura, pars affecta, dolor ad se curationem tra- H hens, excoriatio, & inflãmatio, ab humorum acrimonia ꝓducta, rectaq; per indicationes à nobis in paradoxo assignata medendi Methodus; hinc fit, vt non solùm indicatum esse non possit, ab indicante curatorio, sed nec vitali, vt hactenus constat. Quando, ob suam acrimoniam expultrix facultas irritetur, ad expellendũ (indeq; symptomata augeantur) per caliditatem, & humiditatẽ nulla fiat abstersio, nomæ inducantur, cancerosæq; excoriationes, & inflammationes, excitentur. *Itaq;* (dicebat Gal. in de simplic. 3.) *si ipsum medicamẽtis, ad ulcera, & phlegmonas immesceas, nõ modo nihil adiuueris, uerum etiam læseris, nimirum addita maiori, quàm conueniat acrimonia:* quarè licet nullum reperiatur medicamentum, quod plurimũ iuuet, & nulla ex parte noceat, hircinus adeps multiplici nomine, oberit,

Parrei doc. aduersa asser. 81.

Acria omnia in vlceribus suspecta.

Verba assert. 82.

Assert. 83.

Hircinus adeps quõ indicetur, & a quib' prohibetur in dysent.

Refellitur assert. 64. per rationes ipsius Aduersarii.

oberit, nihilq; profuerit, nec quicquam, ex sui ipsius naturâ præ- A
Refellitur assert. 86. stare est potis, eius quod in 86. assert. ab aduersario proponitur, asserẽte, hircinum adipem exiccare, vnire, abstergere, corroborare partem, prohibere humores, qui dysenteriam excitant, augẽtq; infarcire, asperam superficiem internam intestinorum, non de facili lubricare (cum tamen lubricam reddere in assert. 81. conscri-
Contradic. in assert. aduersarii ptum inueniat) adherescere intestinis, indurescereq; & retinere; inter quas omnes facultates, cum facilis adhęsio, concretioquè (vt ita dicamus) hircino conueniat adipi, quid tamen inde propter acrimoniam sequatur, quia satis superq; patescit; quomo-
Refellitur assert. 87. do Benedictum à doctis viris statutum sit medicamẽtum, ac numquam satis in dysenteria (vlceris, & symptomatis vrgentis, indicante vehementia) collaudatum, iam, omnibus dijndicandum relinquimus: quòd si practicantium medicorum nonnulli haud aspernandi, ad illud cucurrant, abusus extiterit. B

ASSIDVAM deijciendi cupiditatem esse symptoma tenasmi, non autem ueræ dysenteriæ ostenditur. Quodq; hircinus adeps, indicatis esse non possit curatoriũ, præseruatoriũ, nec uitale, ab ulcere. s. acrimonia humorum, & intestinorũ exulceratione. Cap. X.

AD Symptomata tandem, quæ dysenteriam perpetuò comitantur, eruditi viri studium conuertentes, hæc in
Assert. 88. assert. 88. scripsêrunt. *Si præterea considerentur symptomata, quæ concomitari solent dysenteriam, ueluti assidua deijciẽdi cupiditas, dolor in partibus illis, & id genus; excellentia huiusmodi medicamenti facilè patescit:* & rationem excellentiæ illius in assert. 89. assignantes aiunt. *Assidua egerendi cupiditas quia pro-* C
Assert. 89. *uenit ab acribus excrementis hac illac pertranseuntibus, ob asperam superficiem intestinorum propè sphinctires musculos, uel quia ulcera illa sunt sordida, & eadem est causa doloris, qui in illis partibus persentitur, ut prohibeãtur hæc duo symptomata, opus est ut ulcera mundificentur, abstergantur, & exiccentur, hoc totum præstat ipse hircinus adeps:* Atq; in his vrgentibus rationibus, sita est excellentia citati medicamenti. Cœterum, quã D
Reiicitur particulę assert. 88. veritati consentiant, iterum contemplationi subijciamus. Assidua egerendi cupiditas, vt hinc exordiamur, non est verum ipsius dysenterię symptoma, sed tenasmi, vt ex his, quæ cap. 18. præcedẽtis sectionis adnotauimus constat: & quamquam frequens, atq; continuus adsit in dysenteria fluor, non tamen cum præcitata egerendi continua cupiditate; siquidèm in tenasmo atq; hoc vero, ex vlcere intestinorum propè sphinctirem musculum, perpetuus deijciendi adest appetitus; in dysenteria verò; modò ex gracilium, modò crassorum intestinorum vlcere, fluor suscitat: quem porrò fluorem copiosiorem esse (licèt cum aliquali cupiditate) quã de-
iectionem,

E iectionem, quę in tenesmo conspicitur, cum satis superq; constet: concludamus pro rei veritate, asfiduam egerendi cupiditatem tenesmi existere symptoma, non dysenteriæ: Vt vt tamē sit, esto, deiectionem frequentem excitari in dysenteria, ab acrib' excremētis, hac illàc pertranseuntibus, & adhęrentibus propè intestina, vel sphincterem musculum, vel quia vlcera illa sunt sordida: quænam indicationes ex his nobis præbentur? profectò (vt paucis hoc negocium expediatur) triplex: à causa morbifica, nempe acrib' humoribus vna; & hæc est præseruatiua, sui indicans ablationem per contraria, auferentia .s. humorum acrimoniam: A parte affecta, F nempè intestinis, vel sphinctere musculo (vnus.n.est non plures) secunda, quæ est vitalis, indicans sui custodiam; vt diximus per similia: & vlcere sordido, tertia; quæ curatiua existēs, sui indicat ablationem, per vnionem, & abstersionem, vt dictum: Hac ergo triplici stāte indicatione, hircinus adeps si esse potest indicatum vnius, vel alterius, aut aliorum, porrò excellentia medicamenti patefcet, at si nullius extiterit indicatum, dedecus vt ita dicamus, longè latèq; constabit. Ad primam igitur reuertentes indicationem, stāte perpetua veritate præfiniti dogmatis, quod contraria contrarijs cu-G rantur: hircinus adeps cum calidus fuerit status, acris, & mordax; excrementorumq; acrimonia, atq; caliditas, contrarium indicent auxilium .s. acrimoniam obtundens: hircinus adeps, cum non sit huiusmodi, sequitur indicatum; indicantis, humorum, acrimoniæ esse non posse. Quò ad secundam, affecta pars cum sui indicet custodiam per similium adhibitionem, iam vidimus in superioribus capitibus insigne discrimen inter temperaturam adipis, & intestinorum, ita vt hac lege, minùs indicatum vitale, pro custodia partis existere posfit. Quò ad tertiam, Vlcus, quia exiccans postulat medicamentum, & vt sordidum abstergens: cum ab vtriusq; consor-H tio remoueatur adeps hircinus; apud me non constat, quo modo excellentia huius medicamenti facilè patescat. vt propterea concludendum sit, solo quorundam practicantium vsu, in dysenterijs, gratiâ vlceris sordidi, partis affectæ, atq; humorū acrimonię adhiberi, nulla ferè ratione, cōsilioue, vt in nr̄o paradoxo asserimus. *In fluxu dysēterico* (dicebat Augerius Ferreius in suis pract. castigat. cap. 25.) *statim ab initio, clysteres ex decocto capitis ueruecini multi exhibēt, quo ulcera sordescere, dubium non est. Itaq; pro benefico remedio; sordium experiuntur nocumentum, quod ad cacboetiā, & nomas planè ducat. Satius esset eos ab abstergētib' auspicari, & paulatim ad glutinātia, & abstergētia gradū facere. Nā pinguib' illis, ulceris curādi gratia nō utimur: sed sympt. hoc est doloris causa. quod Gal. 12. Meth. expressit. In dysent deiect ubi uehementer rodūt, &c. Quo sermone, nō solùm reprehēduntur, qui purè pinguib' utūtur,*

Indicationes desumptæ ab assert. aduer. quæ.

Dogma pfinitum in omni curanda re p. n.

Doctrina contra aduersarium.

verùm etiam, qui seuum hircinum, ubi dolor non infestat, cæteris admiscent: A
simul etiam admonemur, pinguia illa ad ulceris sanationem nō facere, sed tā-
tum mitigandæ acrimoniæ gratia admitti. Seuum autem illud hircinum, aut
caprinum (ecce hic anceps factus est) *quod Arabes putarunt, non siccare*
sermo ille declarat: atq; huc vsq; doctus Ferreius, è cuius doctrina
hauriat si velit aduersarius, & quomodo adeps quicumq; sordido
curando vlceri est infestus, quo nomine tantùm in dysenteria conueniat, & quomodo tàm caprinus, quàm hircinus siccus non est.
Sed an symptoma alterum respiciat, dolorem nempè, iam operepretium est, vt discutiamus. Interim monuisse sit satis, ex placitis
assertionis 91. quòd cum hircinus adeps materialem causam mor- B
bi non respiciat, acres. s. atq; mordaces humores, nullo pacto indicatum esse poterit præseruatiuum, ab eorūdem acrimonia desumptum; cum tamèn in fluxione, ab humorum acrimonia producta,
statutum fuerit ab aduersario in assert. 89. id totum, hircinum præstare adipem. Neuè, à vera medendi Methodo, optimorumq; tot
nostrorum patrum doctrina, nos recessisse vnquam suasum habeat
in sua 93. assertione Apolog. Auth. qua methodo dolori sit in dysenteria occurrendum spectemus: illius ergo primùm explanata
sententia, nostram indè ponemus. C

Contra verba asser. 89.

Contradic. asser. 89. cum 91.

OSTENDITVR *primam indicationem, in arcendo dolore, esse mitigationem. Symptomata, locum causæ gerentia, trahere ad sese curationem, quæ tamen quomodo debeatur dolori per anodyna, ex Gal. aduersus placita excell. Aduer. decernitur. Cap. XI.*

SPARSAS hinc inde, Authorum Apologiæ colligentes, assertiones; inter eas, quę præsenti contemplationi accomodari videntur, centesima existit, 103. 104. vsq; ad 113. earum ergo confutationi incumbentes: quàm à veritate aliena sit, assertio cētesima, in qua dixêrunt. D
(Secundo loco, intermissis authoritatibus, descendis ad rationes, & demōstrationes, & assumis symptoma, nempè dolorem in dysenteria, & scopis curationis adductis; Stito in primis, quod prima indicatio in hoc symptomate, [non est doloris mitigatio, sed ablatio:) hinc deprehēdatur. Indicationum tàm curatiuarum, quàm præseruatiuarum, ac vitalium afferentes nos, ex Galeni doctrina diuisionem; iam diximus generalissimas esse, duas à reb' p.n. & secundùm naturam delumptas: aliasq; indicare sui ablationem, veluti res p.n. & alias sui conseruationem, sicuti res secundùm naturam: ita vt cum symptoma, siue dolor, sit quid præternaturam, satis superq; vnicuiq; constet, indicare sui ablationem: quæ indicatio cum inartificiosa sit, inutilis, nec apud medico,

Asser. 108.

Prima indicationum diuisio duplex.

E cos, ex vſu; hinc eſt, vt artificioſam volentes afferre, ſcripſimus, in paradoxo, repetamuſq́; nunc: primam indicationem in præcitato ſymptomate eſſe doloris mitigationem. Atq́; hanc veritatem cognoſcens Gal. 12. Meth. 1. vbi decreuit, ob virium reſolutionẽ (cui in paradoxo eramus intenti) ſymptomati eſſe occurrendum, tanq̃ inde impẽdat periculum; dolorem mitigari, & roborari vires deberi conſcripſit, quaſi dolori debeatur mitigatio, & viribus roboratio; nec his contentus in dolore arcendo; & lenitionem, & mitigationem paulò inferius, indicationem eſſe, commonefecit, inquit enim. *Eſto igitur terminus in ægrotantibus quem non tranſibit, qui ex arte*

Prima, & vtilis indicatio in occurrendo dolori, quę

F *generoſè contra morbum pugnat, ut tutò medicetur: ei uerò, qui dolorem mitigat, ut uires cuſtodiat: quarè cuſtodiens uires, dolorem mitigare debet, pugnans uerò contra morbum, tutò medicari*: & rationem duplicis huiuſmodi traditionis asſignans ait: *Vbi ultra pergitur, crudelis hominis officium facit, qui unà cum morbo; uitam quoq́; homini aufert: qui uerò cubantis delicijs ſubſcribit, eiuſq́; uoluptatem, non ſanitatem, pro meta gerendorum habet, adulatoris*: ſed de re vili ſatis. *Tripliciter dolori occurritur; primò, & hic eſt uerus ſcopus, à te prætermiſſus, uel neglectus, uera ipſius morbi curatio; qua morbo ablato ſymptoma euaneſcit, ut habetur* 12. *Meth.* 1. 103. exiſtit

Gal. duplex traditio in cuſtodiẽd. viribus, & pugnand. cõtra morbum.

Aſſer. 103.

G aſſertio. huius igitur enucleationi incumbentes, Nulli dubium, ꝙ nullum ſymptoma, vt ſymptoma eſt, curationis rationem indicat, vel primum immutat. *Manifeſtum enim eſt, ex morbis ipſis* (inquit ibi Gal.) *curationis indicationem præſtari, uelutì ex cauſis, ipſius prouidentiæ: At ſi ex ſymptomatum differentijs, actionum offenſa contriſtant, ſollicitudinem medici ad ſeſe cõuertunt, affectumq́; deſerere cogunt, & idem faciunt eorum, quæ retinentur, uel expellantur exceſſus: cauſa .ſ. locum eo tempore obtinentes*. Indicatio ergo, in rebus arcendis præternaturam, cum à morbo tantùm, & cauſa deſumatur, ea attendenda in primis: ita vt aſſertio veritati ſit conſona, quotieſcumq́; nullam ad ſeſe trahunt ſymptomata curationem; quòd ſi trahant, iam Galeni mens

Quę ſymptomata indicent, & quando & quid.

H innoteſcit ex dictis; nec in paradoxo, cum diximus (*urgente dolore, uiriumq́; imminente ruina, præcipuum ſcopum, & indicationem, illius eſſe mitigationem*) ſubiecimus: quarè verus, quo ſymptomati occurritur ſcopus, non à nobis prætermiſſus fuit, vel neglectus, morbi .ſ. ipſius curatio: quando propoſitum iam nobis in paradoxo fuit; ſymptomati occurrere, Galenumq́; eo in capite lib 12. inſectari. *Secundus ſcopus eſt, ut per anodyna mitigetur medicamenta, & hac eſt cura paliata aliquid præſtans, ſed non eſt uera curatio*: in aſſert. 104. cõſcripſit eiuſdem author; cui in hac etiam, vt fiat ſatis: Eſtò ſymptoma ad ſe trahere curationem; quem latet, nõ ſecundum, ſed primum ſcopum, ſiue indicationem ex vſu, & artificioſam exiſtere doloris, per

Inſtitutio auth. paradoxi.

Aſſer. 104.

Prima indicatio in dolore arcendo ex Gal quæ.

anodyna medicamenta, mitigationem? *Quippè* (dicebat Gal. cap. 1. cit. lib.) *si fas est ijs remedijs, quæ morbum sanent utendo, quod optamus efficere, abstinendum ab sopientibus medicamentis est, quæ uocant anodyna: Sin ex uigilijs, & uiribus resoluẽdis ad mortis discrimen æger tendat, tùm profectò eiusmodi medicamentis utare. s. non ignarus, corporis habitum nonnihil ex his lædendum; læsionem tamen, quàm mortẽ, potiùs eligendam*. quamobrem consulẽte Gal. anodyna maximoperè conuenire in virium resolutione, ex dolore (vt diximus) anodyna (indolẽtia latinè diceres) prima erunt in occurrendo symptomati, indicata (q̃ñ α, & ὀδύνη vocem conficiant) mitigatioq; per anodyna, indicatio, præseruatiua tñ (vti decretum:) De scopo altero in asser. 105. ꝑposito, vbi dicebat vir prudens. *Tertius scopus est, ut narcoticis utamur, & hoc nonnisi urgentibus doloribus, & hæc est cura coacta, ideo abstinemus à narcoticis in quantum possumus:* quid dicendum cum Gal. sit, non facilè cõstat: siquidèm, vocans Gal. anodyna medicamẽta, sopientia, & Cælius Aurelianus lib. 2. cap. 4. quæ leuationem doloris somnum accersendo molliunt; aduersarius verò narcotica, nõ video, quid discriminis sit inter priorẽ scopum, in quo anodyna ꝑponit, & inter præsentẽ, in quo narcotica sopiẽtia à Gal. vocata collaudat, quare superfluus erit: Quòd si, non vnius generis anodyna sint, & narcotica, vel sopientia, sed alterius: explicatum cum habuerimus, litem omnem auferemus. Interim veritatem, in narcoticorum vsu affirmantes, hoc cum Gal. in calce capitis addiderimus. *Ergo sicuti cauẽdus est, quo ad fieri potest, eiusmodi medicamentorum usus; ità si necessitas urget, nec admodũ noua sunt, offerenda; quòd frigida, quæ in his sunt, præualẽtes uires adhùc habeant, nec ita antiqua, ut spem nostram frustrentur. Neq;* (addit immediatè in asser. 106. vir doctus) *ego hactenùs quemquam uidi, in spinali medulla, administrasse narcotica in dysenterijs, ad dolorem sedandum, ut ex hac doctrina colligitur.* Num verò eiusmodi, ex nrã doctrina fieri possit collectio, spectemus. Pars affecta in dysent. cũ sint intestina, & vbi agendum, indicetur ex subsistentia, Gal. auth. 7. Meth. vlt. asseuerante. *A situ indicationem dari ad solidarum tẽperies, tum autẽ ad succorum uitium, non leuem: ita ut, quibus in profundo corpore intemperies est, in ijs rationem interualli inibimus.* Non videmus q̃uo in spinali medulla, colligi possit ex nostra doctrina, narcotica esse administranda; cum tñ per superius, vel inferius, ea adhibenda sint, prout gracilia, vel crassa fuerint affecta intestina. Auic. sic decernente lib. 3. tract. 2. cap. 7. in initio.

A B C D

Anodynũ primum, indicatum in sedando dolore. Asser. 105.

Tertius aduersarii scopus in arcendo dolore superfluus.

Asser. 106. eiusq; cõfutatio.

Vbi agendum indicatur à situ.

EX Gal. doctrina, decentiq; philosophandi, ac medendi methodo ostenditur hircinum adipem, in dysenteria curanda (infestante dolore) non esse indicatum nec à uirtute, nec à temperie partis affectæ, nec à causa eiusdem morbifica. *Cap. X.*

E CVM per indicationes artificiosas, ac vtiles tentauerimus, in nostra paradoxa conclusione demõstrare, hircinum adipem nullo pacto esse posse remedium indicatum, in arcendo dolore, qui dysenteriam comitať; vbi scripsimus, nõ indicari, ac facultate sentiẽte, partis affectæ, indicãtis narcotica; non à parte eãdem, destituta muccositate própria, indicante eius reparationem, ac restitutionẽ: diximus minus etiam indicari ab acrimonia humorum, qui sunt in causa, vt muccositas illa abradatur ab intestinis, sentiensq; intestinorum facultas magìs afficiatur: aduersùm hanc igitur doctrinam

Authoris institutum in paradoxo.

F insurgens in asser. 107. Auth. Apolog. inquit. *Ille nouus scopus, quem in medium affers, qui triste obiectum, siue erodentium humorum acrimoniã corrigat, & acrediñẽ nec morbum respicit, nec symptoma, sed solùm morbi causam, cui occurritur syrup. ideo tua doctrina uidetur noua.* Nostram ergo vendicãtes sententiã, à nouitate quacumq;: iam meminisse oportet, quòd cum tria concurrant, ad sensationẽ omnem absoluendã, facultas. s. sentiens, organum sentiẽdi, atq; obiectum, quod sensum mouet, haud apparet, quomodo desumẽtibus nobis indicationes, ab his tribus, concurrentibus ad deprauatam in dolore faciendã,

Asser. apol. 107.

Quæ ad sensationẽ concurrãt

G sensationem; de nouitate vlla philosophica nostra accusari possit doctrina: Eccè facultas sentiens, Gal. auth. 7. Meth. vlt. indicat; dicit. n. *Non spernenda uerò indicatio est, & ea, quam sensus partium acuitas, hebetudoq; suppeditant, quando omne medicamen cõtemnunt, quæ tardi sunt motus: etiã si nõ leniter mordeat. At, quæ acuti sunt sensus, eorum uires dolore resoluuntur. Expedit igitur has nec confertim, nec semel ualẽtib⁹ auxilijs, mederi tentes, sed tutò potiùs in tẽpore: At ubi tardus est sensus, in his etiã celeriter obire, quod iustum est, licet, &c.* ex qua Gal. doctrina, cum colligať, facultatẽ sentiẽtẽ intestinorum indicare, hoc est signũ esse virtutis permittẽtis, vel ꝓhibẽtis auxilium mordacè, ac valẽs: repetamus,

Facultas sentiens quid indicet.

H ꝗ quia intestina sunt prędita hac sentiẽdi acutie (sunt. n. tota neruea) mordacia, valẽtiaq; medicamẽta, ab Aduers. ꝓposita in asser. 69. ex Pauli sent. 70 ex eodẽ: 71. ex AEtio lib. 2. cap. 41. & ex Gal. in asser. 72. & vltra; nõ cõueniunt. Nã præterquãꝗ virium stãte ruina, ab hac ipsa mordacium quorũcumq; vsus ꝓhibeť: accedit ꝗ cum *Prima indicatio* (ex Gal. 7. Meth. vlt.) *à laborãtis loci tẽperie sumatur: quæ calefaciendi, refrigerandi, siccandi, uel humectandi, uel aliquid horum coniunctè, cum alio faciendi, mensuram perscribit, eiusmodi medicamenti genus ab laborantis. partis temperie non indicatur.* A sentiendi igitur facultate, quę stupefaciens in vrgentissimo aliquo dolore indicat, cum hircinus adeps non indiceť (hic siquidẽ sensus acrimoniã obtundere minus est valẽs.) Nec intestina ipsa puncta, & mordicata

Indicatorũ ab aduers. in assert. confutatio.

Temperies partis quid indicet.

L 2 eumdem

eumdē expoſcant: nec demū humorum acrimoniā, quæ obiectum A
ſentientis deprauatę facultatis exiſtit, demonſtret; iure merito, in
dyſenteria curanda (vrgente dolore, ac virium ſtante ruina) hirci-
num damnauimus adipem. Neuè nouam hanc eſſe medendi Me-
thodum, quis in medicina exiſtimet; audiatur integra ſcriptorum
Victoris Trincauel. doct. in paradoxo citata. ſeries. Excel. Victoris Trincauellij in ſuo Enchiridio Medico libr.
5. ſect. 3. cap. 7. *Nunc ad ipſum affectum eiuſq; ſymptoma hoc eſt dolorem*
ueniamus. Dolor. n. ubi uehemens eſt, priorem curationis partem ſibi uēdicat.
Quoniam igitur dolor corrupta eſt actio ſenſus tactus (hęc ipſiſsima Trin-
cauellij ſunt verba) *ad quam tria concurrunt, facultas. ſ. ſentiens, à neruis*
in inteſtina deriuata: ipſa inteſtina, ſentiendi ui prædita; & obiectum triſte, B
hoc eſt humores acres: indè fit, ut triplex itidem ſit ratio, qua dolori inteſtino-
rum ſuccurrere poſſimus. Prima remedijs narcoticis, quæ facultatem ſentien-
tem minuunt, nè moleſtiam percipiat, etiam relicta doloris cauſa, ijs nimirùm,
quæ opium mandrogoram aut alterci ſemen accipiunt, nonniſi in extrema ne-
ceſſitate uſurpanda, nām ſæpè modus is curandi membra reliquit plurimùm
labefactata. Altera, quæ fit medicamentis acrimoniam, & mordacitatem no-
xij humoris delinientibus, & temperantibus, ut docet Gal. 2. in 6. epid. com. 9.
Tertia eſt, quæ reſpicit inteſtina, quæ pungūntur, & mordentur, ne à morda-
cibus humorib' lædantur: quod efficitur inicctis inferiùs per clyſteres medica-
mentis, quæ intus concreſcentia, agglutinataq; inteſtinis, & hærentia, obſtāt, C
quò minus uſq; ad inteſtinorum ſubſtantiam, poſſit mordacitas pertingere:
atq; hęc omnia philoſophi, ac medici eminentiſsimi, è quo inte-
gram ferè ſententiam in paradoxo conſcriptam effurantes, nō no-
uam rati ſumus afferre doctrinā, ſed tùm philoſophię, tùm medi-
cinę præceptis accommodatam. inde igitur colligentes hircinum
Adeps hircinus cur non conueniat in dyſent. adipem (licèt concreſcat) ob acrimoniam, minus ſatisfacere poſſe,
triplici illi indicationi, deſumptę à virtute, à partis affectę tempe-
rie, & cauſa morbifica, aperto conſcripſimus ore, perperā eos age-
re, qui ad id medendi genus indifferentèr recurrunt. D

EX eo quia, Dyſenteria eſt morbus manifeſtus, non à tota ſubſtantia, neq; occultus;
multiplici ratione decernitur, medicamenta ab experientia deſumpta minùs bellè in
eius curatione indifferentèr conuenire. Cap. XI.

RATIONE igitur duce cum ſatis ſuperq; conſtet, hir-
cinum adipem ſatisfacere nō potuiſſe, indicationi ali-
cui compertę, ex allata medendi methodo, pro empi-
ricis inſtans aduerſarius in aſſert. 109. 110. 111. ſic in-
Aſſer. 108. quit. *Cum unaquaq; res duplici donata ſit facultate, manife-*
ſta una, cæleſti altera, experientia cōpertum eſt, hircinum adipem plurimùm,
dyſentericos

E *dysentericos iuuare: Vnde instans ego pro empiricis, dico, quòd empiricus non tenetur alitèr respondere, nisi quia experientia ita compertum esse constat. Et ecce magnes, qui lapis frigidus est, & siccus ferrum trahit, specifica quadam, & occulta qualitate, & sic cogeris ad empiricorum assertionem obmutescere, uel inania loqui, &c.* Nè igitur inania loquamur, & caput sine lingua nobis esse videatur, quid veritas ipsa, in hac assert. decernat, inquiramus Meminisse ergo oportet cum docto Fernelio lib. 4. de abditis rerum causis cap. 19. quòd quemadmodùm, repletio inanitione curatur, & inanitio repletione (Hypp. etiam auth. 2. aphor. part. aphoris. 22.) intemperiesq; omnis intemperie profligatur; sic totius, quos admisimus, in anteriori sectione, substantiæ morbi, medicamentis profligantur, totius substantię proprietate contrarijs: ita vt si dysenteria ipsa, siue fluxio, siue dolor, siue vlcus à totius substantię proprietate morbus existat: medicamentis profliganda, quæ à totius substantię proprietate sint contraria: At si talis non sit; meminisse oportet Hyppocratici theorematis, contraria contrarijs, curāda esse: Cum itaq; dysenteria, eiusq; symptomata, de quib⁹ oratio à nobis in paradoxo est instituta, morbus à totius substantiæ proprietate non sit, ad remedia, quæ à tota substantia operantur, quęq; experientia comperta sunt, haud absq; methodo accedendum: propterea quòd Hyppocratis testimonio, experimentum est fallax, nec ratione, nec iudicio, nec methodo suffultum, & stabilitum: quam eamdem veritatem cognoscens Gal. experientiam sine arte, & ordine fieri primo methodi adnotauit; & e. de dignoscen. pul. 2. experientiā periculosam esse, nisi rectè tractetur conscripsit: vt propterea, licèt empiricus afferat, experientiā cōpertum esse, hircinū adipē plurimùm dysentericos iuuare: cum tñ nō rectè, ob symptomat. vehementiā administrat; hinc fit, vt velit nolit empiricus cogat asserere, periculosam esse experientiam expertā. *Ego autē* (dicit Gal. lib. de medic. expert. vel eius auth.) *dicō quod medicina experta laudata, quando usurpata fuerit, ubi nō conuenit, tum eo quòd nō prodest; etiam nocet.* quamobrē licet empericus asserat, experientiā compertum esse, hyrcinum adipem iuuare dysentericos; quia tamen administratur in pręsenti vbi nō conuenit; non solùm non prodest, sed nocet: hincq; est, quòd experimentatoribus credendum non esse, absq; scientia; eiusdem libelli auth. in initio animaduertit: Et quamquam experientia, & ratio 8. de composit. medicam. secundùm loca cap. 7. duo sint medicinæ crura, & magnum quiddam experientia sit, quia tamèn, eodem Gal. auth. com. 1. aphoris. aphor. 1. *Nō lateres, lutum, ligna, lapides, tegulæ, coria, artis medicinalis, ut aliarū, materia sunt; in quib⁹ experiri, & exercitari multis modis*

Asser. 109.

Asser. 100.

F

In quibus morb conueniāt medicam. sūpta ab experientia.

G

Cur medicamenta sumpta ab experiētia non cōueniant in dysenteria.

Refellitur asserit empiricorum

H

Experimētatoribus nō est credēdū absq; scientia.

impunè licet illi, qui se circa materiam exerceat, & artis theoremata meditetur; id quod in lignis carpentarijs, in coriarijs coriarij faciunt: ppterea hircinum adipem, etiam experientia comprobatum, in dysenteria à nullo indicatum damnauimus: Sed.n. quicquid de experientia sit, hoc adnotatione dignum occurrit, quòd cum experientia iudicētur, quæ agant à tota substantia, ex primo de comp. medicam. per genera: si experientia comprobatum est, hircinum adipem iuuare dysentericos, medicamentum extiterit, quod dr̄ iuuare à tota substantia: Cæterùm quale afferre possit in dysenteria iuuamen, ex doctiss. Fernelio lib. & cap. prǣcit. hauriat: *In cachochimia,* (inquit) *quæ præsertim uentriculum primas uias, uisceraq; occuparit, occultæ medicamentorum uires, quasi sepultæ franguntur, & hebetescunt, proindè atq; si in lutum sordidissimum demergerentur.* Iam verò, quęnā maior excogitari, aut animaduerti potest in humano corpore cachochimia, quàm in dysenteria affecto? quamobrem, experientia licèt tandem sit comprobatum, hircinum adipem iuuare dysentericos; non inania loquimur, si debile prorsùs, ac inefficax dixerimus ob redundantem in intestinis cachochimiam esse medicamentum. In reliquis condonamus magnetem ferrum attrahere, agaricum pituitā purgare, rhabarbarum bilem, & elleborum melancholiam, specifica quadam facultate, & sic experientia esse comprobatum, hunc vel illum determinatum expurgare humorem; quia non citra rationē huiusmodi in expurgandis noxijs humoribus adhibētur remedia; citra rationem verò præfatus adeps, hîc suspectus existit; approbatus eorundem censetur vsus. Sed quicquid de experientia sit, aliàs si dabitur occasio.

Quod hircinus adeps etiam ab experientia comprobatus nil in dysent. conducat.

Hircinus adeps inefficax, & debile medic. in dysent.

DE indicante, ac indicato uitali, eiusq; usu in dysenteria curanda, ex propria Authoris sententia. *Cap. XII.*

DYSENTERIAE igitur ex perscripta medendi methodo aggrediētes curationem; ab his, quę sunt secundū naturā, in pręsenti, capiemus exordiū: Virtus igr̄, siue vires, collocatæ in recta, decentiq; constitutione totius, temperie nimirum, cōpositione, ac vnitate suā indicabunt custodiā per similia, quę habēt per alimoniā; hęc itaq; eius extiterit generis, quod sexui ætati, temperamento, & patientis naturæ conuenire videatur: quare victus erit reficiens, pro labentium virium conditione: ita vt si vires in dysenteria multùm labuntur, restauratio valēs, per alimoniam indicetur, habita semper ratione vniuersalis temporis, in quo dysenteria inuadit: ergo principio dysenteriæ quia vires adhùc robustæ sunt, ex Alexandri consilio

E consilio lib. 9.cap.9.alimenta, quæ moderatè nutriant, nec tardè coquant sint oportet futura, cuius sanè generis, quia lac est, quippe quod temperatum est alimentum, depurgans, contemperans, ac fluxiones sistens: lac, eo modo, quo à docto Tralliano commendat (calibeatum .s. vel in quo igniti lapides fuerint extincti) alimentum indicatum extiterit opportunum, dummodo febris ex Hypp. non prohibeat, vel ventriculi caseatio vetet: tunc .n. & pluuialis aqua affūdēda est, ad quartā partē: decoquendumq; lac, ad quartam primò, inde ad tertiam, atq; dimidiam partem, & mel, vel ēt zaccarum, nè in caseum cogatur, miscendum. Tantiq; cum vniuersa medicorum schola faciendum id alimenti genus, vt ex lacte ciborum omnis factus apparatus (siue oriza, amilum, ptissana cum pluuiali aqua decocta, consimilesq; pultes, & oua) maximoperè dysentericis sit conducturus. Illud autem in intestinorum gratiā adnotare cōueniat; Alimenta omnia acria, salsa, dulcia, & actu frigida, diuersorum generum dysenteriæ, & omnibus alui profluuijs esse infesta: panis ergo ex aqua, vinoq; maceratus conuenientissimus erit, inde verò in iure paruę pullæ, vel lactentis vituli petiolis, suillis adhuc, ac veruicinis. Quòd si dysenteria procedat, virium habita ratione maiori, alimenta sint oportet valentiora, cuiusmodi oua non admodum dura, nec mollia, volucrum carnes, perdices.s.turdi, turtures, merulæ, græcales palumbæ, siue earum pulli, starnæ, phasiani, pauones, quorū caro dysentericis aptissima, atq; similes, in posca elixatæ, indeq; assatæ cum sorbis, cornis, mespilis, adstringentibusq; fructibus, siue oleribus, vt plantagine, acetosa, & inthybo, plurimum tā cocto, quā crudo in dysentericis (etiamsi ægri febricitent) approbato: Atq; si vires imbecilliores sint, non solùm stillatitiæ aquæ, ex præfatis carnibus elixis, atq; assatis conducent: sed, & contusum, cum stillatitia aqua, ex rosis, mirto, aut oxalide, cum adstringenti aliquo moderatè puluere, paratum, primum, in dysentericorum victus ratione instituenda habebit, locum. A lacte, pane, ouis, & carnibus; haud patientis delicatioris gratiā fructus aliquot ex præfatis improbantur: habito tamēn semper consilio, nè in corruptelam procedant. Potus esto (non infestante febre, vel aliqua internorum viscerum inflammatione) eiusdē cōditionis, ac alimentum, in principio augumento, ac statu dysent. approbatum; quarè vinum dilutius in principio extiterit, dilutum cum aqua pluuiali, in qua adstringentes aliquot fructus prēmaduerint, vel plantago, aut oxalis fuerit incocta; siquè à vino, constantibus viribus, dysentericus in principio abstineri possit, eius loco cōmendat tùm pluuialis aqua, tùm calibeata ex fōtana,

Alimenta dysentericorum in principio, quæ.

Alimentorum apparatus ex lacte.

Dogma in dysent.

Alimenta dysentericorum in progressu affectus.

Alimenta in viribus imbecillib.

Fructus.

Potus.

F

G

H

vel etiam, cum adstringentibus oleribus decocta. In reliquis, quia alimoniç campus, longus, latusq; est: hoc tantùm cum Hyppocr. 1. aphoris. part. aphoris. 9. addidermus. Coniectandum, an ęger cum victu sufficiat perdurare, donec morbus cōsistat; & numquid priùs ille deficiat, nec possit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, & hebetescat; quamobrem vt ex lib. de victus ratione habet: coniectādum iterùm robur, & morbi cuiusq; modus, & morbi natura, & consuetudo victus ęgti, nō solùm ciborum, sed, & potuum: quod igitur ad quid agendum specificum, indicatum, à viribus dysentericorum, habita semper ratione spirituum, qui seruandi sunt, per alimenta tenuiora; solidarum, quæ per crassiora; atquè carnosarum, quæ custodienda erunt per mediocria, exemplo sumpto ex lacte, carnibus prædictorum animantium, ac pane præmacerato in iure, ac earundem contuso, hæc dixisse sufficiat. Quòd spectat ad vsum, atq; administrationem, porrò copiosius erit alimentum, si vires maximè agant, in forma liquida, si vires citissimè restaurandæ sint (iuxtà illud Hypp. qui vult restaurari, restauretur liquidis) si tardius, solidiori, nō inquam absolutè, sed respectu seruato, ad modum patientium virium. De tempore assumendi alimentum, nulla infestante febre, hora perscribitur consueta, vel qñ pręsentia maior adest indicantis, locus quia satis est, notus deueniamus ad alia. Aër itaq; qui etiā causa necessaria est, & alimētum spirituosę substātiæ existit, eius oportet, vt sit, naturę quę causæ aduersetur dysent. ad frigidum .f. vel calidum declinās ad siccum tñ in passiuis contendens; qui ni talis sit, arte paretur; somnus magis quàm vigilia, & quies quàm labor omnib' alui fluxionibus, nedum dysenteriæ maximè confert. Inanitio molienda quotiescumq; detenta excrementa lęsionē afferunt, nec quantitate solùm molestāt, sed, & qualitate; Venus (vt ille dicebat) cane magis, & angue peior, enitāda; Animiq; affectus longè procùl arcendi, tamq̄ hostes dysentericorum existant, & fauētes causæ internorum vlcerū fluxionum, atq; concitationis dolorum, & vires in primis, quibus seruādis in pręsenti capite sumus intenti, præcipitentur. De indicato vitali, quod per localia administratur; infra.

Hypp. præcept. in victus ratione obseruāda.

Vitalis indicati administratio.

Aëris conditio in dysent.

Somnus.

Inanitio.

Venus.

Animi accidentia.

A B C D

DE Indicante, ac indicato præseruatino, in dysenteria curanda, gratia potissimum ulceris, fluxionis, atq; doloris: ubi quando uenæ sectio conueniat, & quando purgatio, βραχιλογία finitur. *Cap. XIII.*

AB Eo quod magis indicat, iuxtà Gal. placita, vt pcedamus ad id, quod minùs: Inter res p. n. dysenteriç causa nobis (vt indicans) sese offert, tractanda. Pro huius igr̄ diuersitate, prudens Medicus sollicitus sit oportet, ad indicata

E indicata inuenienda præseruatiua. Quamobrem verę dysenteriæ aggrediens Medicus curationem, exulcerationis causam (tamquã indè dolor in primis, & fluxio traducãt originem) animaduertet, eamq; siue externam, siue internam cõtrarijs remouebit. Sumpta nunc tñ indicatione à causa interna, quæq; in corpore est: quia interna causa, inflãmatio aliqua intestinorum esse potest, lienis quin etiã ex Tralliano, hepatis, mesaraicarum, & vẽtriculi; humorum acrimonia, atq; mordacitas, à toto, vel à parte, aut etiã in intestinis producta: vnicuiq; proprijs succurrendum indicatis. Ergo inflammationi (quicquid medicorum vulgus reclamet) ex sententia F eiusdem Tralliani, nècnon Gal. (suadentis 1. aphoris. 23. in inflammationibus, & in doloribus, sanguinem esse mittendum) constantib' viribus, venę debetur sectio; cuius vsus is futurus sit oportet; vt ꝙ spectat, ad quando agendum, vena secẽ in primis diebus, statim ac inflãmatio constiterit: vbi agendum sit, in bracchio dextro, aut sinistro (in humorali ex Aëtio) iuxtà sinistri, vel dextri lateris inflammationem, siue in liene, siue in hepate, vel alijs partib', ad sinistram, aut dextram vergentib': quomodo agẽdum, sit nõ tãtùm per venam, ferro incisam, tenuiq; foramine, sed potissimum hyru-G dinibus: quarum vsus vel maximè approbaẽ, cum ex Tralliani sententia libr. 8. cap. 9. sanguinis missio κατὰ βραχὺ, hoc est paulatìm administrãda sit. Cœterùm qđ attinet ad indicationẽ nõ detrahẽdi sanguinis, aut omninò pauci (Gal. auth. lib. de sang. missione) est ex ętatib' pueritia, ex colore hominum, candidus supermistus ex tẽpore anni, canis: cœterũ, & quę his cõtraria sunt aliam rationẽ, non multi sanguinis detrahẽdi habent, vnde in maximis frigorib' à larga sanguinis missione cauẽdũ est. Quod ni sanguis educi possit, cucurbitulis vicarijs agẽdũ; sanguisq; mittẽdus, nõ copiosus sit oportet, sed neq; cõfertim (nè vires labãt) neq; ad animi deliquiũ, H vt in inflãmationib' faciendũ suasit Gal. qui licet 1. ad Glauc. 14. in maiora scripserit pericula incidisse; qui in vẽtris profluuio sanguinẽ mittere tentãrunt: attamẽ quia, dysent. ꝓpriè cõsiderata nõ solùm est alui ꝓfluuiũ, sed cũ exulceratione, & dolore à dictis causis ꝓducta; & in primis ab inflãmatione; non mirũ si, & Trallianus, & Aëtius, alijq; recẽtiores sanguinẽ mittere, permittẽtib' virib', ætate, anniq; tẽpore, & cõsuetudine, ausi sunt. Indicata reliqua ꝑseruatiua, quæ inflãmationi, vt dysent. causę debẽt, cũ satis superq; cõstẽt; ex approbatis petanẽ authoribus: de indicato hoc, mittẽdo .s. sanguine, arrisit perpauca adnotare; nè cõtra medicinæ leges, qs puret, sanguinis missionẽ in dysent. ꝑ initia vlceris, existere. Quòd si ab humorũ acrimonia, mordacitateq; scaturiat eadẽ, cõiectãdũ in

Prima indicatio ꝓseruatiuã in dysent.

In dysenter. quãdo sanguis mittẽdus.

Gal conciliatio.

in primis, an æqualitèr omnes peccent, non solùm in qualitate, sed & in quātitate, ita vt cachochimia fit plethonica; vel seiunctim humorum vnusquisq; ; hicq; in toto adhuc vel in parte, ac quomodocumq; peccent, & vndecumq; fluant, dummodo copiosi sint cōstātibus viribus, alijsq; permittentib⁹, & excretio nō fiat critica sanguis mittatur: sumpta saltèm indicatione, & à morbi magnitudine, & à reuulsione faciēda ab intestinis exulceratis: *ex quo patet* (dicebat Gal. 4. Meth. 6.) *non hoc esse* (hoc est sanguinis redundātiam) *quod mittendum sanguinem indicet, sed magnitudinem morbi, ac uirium robur; exceptis tamèn à sermone pueris*: ad purgantia nunc ex eiusdem Gal. legib⁹ 4. Meth. 6. vt accedamus, sciēdum quòd, *Sicut missio sanguinis, uel propter ipsius abundantiam, uel propter morbi magnitudinem, ita purgatio, & propter abundātiam alterius cuiusq; succi, & propter uim morbi adhibetur*: Quòd autem conueniat purgatio in vlceribus intestinorum. Hyppocrates lib. de vlceribus apertè nos docuit. *Purgatio inquiens per aluum plurimis ulcerum prodest, præterea uulneribus, quæ sunt in capite accepta item, quæ in uentre, & articulis, &c.* Cœterùm purgans hoc medicamentum haud validum sit oportet, nè magìs exacerbentur vlcera, sed blādum, ac lene, quale non tantùm noxios in toto, & in parte educat humores, sed alicuius etiā adstrinctionis sit particeps; quò affecta pars corroboreť, & valētior ad expellēdum, nec recipiēdum fluentem humorem, efficiatur: hoc verò extiterit, vt ad magis specificum præseruatiuū deueniamus indicatum, vel colagogum, vel phlegmagogum, aut melenagogum, pro humoris peccantis varietate, quare colagogum extiterit opportunum pulpa thamarindorū, decoctum mirobolanorū citrinorū, rhabarbarum, atq; similia: phlegmagogum erit rosaceum mel, cum decocto mirabol. chebulorum, manna, sy. ex infusione rosarum, cū portione agarici, atq; rhab. torrefacti, melenagogum fuerit, senæ epithimi, vel indorum mirabol. decoctum; quod semper fit oportet, ex simplicibus adstringēdi facultate donatis, plantag. mirto, citonio, oxalide, vel torrefacto ordeo, atq; similibus: quibus rhab. infusum poterit admisceri. Siq; aliqua opus fuerit, ante purgantium vsum humorum pręparatione; hęc pręmittenda cum præparantibus pituitā, aut vtramq; bilem, decoctis syruppis vel conditis: quod spectat ad rectam administrationem, purgatio molienda erit, ex Galeno 4. Meth. 6. & Hypp. primo aphoris. in initijs morborum, quando vlcus intestinorum est potiùs in fieri, quàm in facto esse: locus diuersus extiterit, pro diuersitate exulceratorum intestinorum, siue superna, siue media, siue infima sint: & propterea per vomitum, per vrinam, atq; deiectionem. *Quarè nunc quoq;* (dicebat Gal.

In dysent. quādo purgandum.

Purgantis medicam. in dys. cōditio.

Indicatum magis specificum in purgatione dysent.

Recta purgat. administratio in dysent. quę.

B Gal. loco citato) *si etiam num fluxio ualentèr irruat, reuellere ad contraria studebimus: utiq; si in superioribus ulcus consistat, per inferiora purgantes, sin autem in inferioribus sit, superiorem uentrem uacuantes. At si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per uicinam magìs expedit; quin etiã dum maximè influit tùm ad diuersa repellere:* quæ autem præsidia indicata sint indicantibus satisfacientia, iam satis arte peritis sunt nota. Quod spectat ad quomodo agendum molienda est euacuatio, affectarum partium ꝑ earundẽ cõstitutione; ea igitur anfractuosa cum sit, abstinendum iudicio nostro à pulueribus soluentibus, & à medicamentis, vt aiunt in substantia absorptis: vnde in legitima

Quando per superiora, & per inferiora purgãdum in dysent.

Pulueres solutiui in dysent. suspecti.

F purgatione infusum maximoperè commendatur, tùm quia egemus vehiculo, tùm quia in sinuosis intestinorum inuolucris nõ retinetur, nec auget dysenteriam: vnde qui commendant in eorum assertionibus, duram, & asperrimam muriam, calcem, sandaracã, auripigmentum, cartam vstam, ac consimilia; quæ puluerizentur, non videntur indicationem sumere à fabrica, laborantis in dysenteria, particulæ. Purgatio in vlceribus intestinorum molienda, gratiâ fluentium aliundè humorum, vt ex Tralliano licuit colligere, debet respondere sanguinis missioni, quæ per vices tentata, noxios educit humores, nec vires labuntur: At si post euacua-

Confutatio assert. 69. 70 71. 72.

G tionem, inminutionemq; plethoricæ cachochimiæ, eadem perseueret, alterantibus agendum, corrigentibus, huius aut illius humoris acrimoniam, prout vsus expostulat: medicinaq; grauissimorum virorum perscribit: non solùm syruppis, continuisq; dilutis, sed, & victus opportuna ratione, atq; potissimùm alimentis, quæ non tantùm huius aut illius humoris vitium compescant, sed partium intemperiem vnde effluit vitium emendent; siue hepar, siue vẽtriculus, siue lien existat, cœrebrum, mesaraicę venæ, &c. Sed .r. specificam magis de indicante ac indicato præseruatiuo in gra-

Alterantia quæ, & quã in dysent. conueniât

H tiam fluxionis, atq; doloris in dysenteria, vt faciamus doctrinam, quale sit indicatum vtriusq; speculandum.

DE altero indicante, ac indicato in dysenteria, præseruatiuo, desumpto à fluxionis symptomate, causæ gerentis uicem: deq; eiusdem usu. *Cap. XIIII.*

PORRO quemadmodùm indicatum præseruatiuum à causa præsertim desumptum vlceris, illius est, per cõtraria opportuna, ablatio, siue sanguinis missio sit, siue purgatio, ac alteratio: quæ noxijs, ac vitiosis debetur humoribus, visceribusquè præcipuis, in quibus aggenerantur: sic fluxionis, atq; doloris, causę (vtì dicebat Galenus 12. Meth. 1.) occupantis locum, præcipuum indicatum est,

est, adstringens, & anodynû, hoc nēpè doloris, fluxionis illud: Vbi ergo aluus patientē sollicitat, præ nimia viarū lubricitate, vel excretio sanguinolēta extat: ad adstringentia ꝓperādum, eiusq; sint generis, vt moderatè adstringant, exiccent, acrimoniaq; fluxionis obtundāt; cuiusmodi sanè sunt cōserua antiqua rosarum, cidoniorum, maioris symphiti, mirtillorum: vel eorundē syrupp. & ꝓcipuè rosarum siccarum, cum appropriatis decoctis, plantag. ordei torrefacti, &c. vnà cum mastice, corallo rubro, cornu ceruí, lēnia terra, tragacanta, atq; similibus, clarificatis; quorum oīum, quia magnus est apud vulgares quoscumq; apparatus. Adstringens medicamentum, non solùm internum, sed externum quoq; esse conueniet; in quo vsu accōmodatissima sunt cataplasmata, fomentationes, siue epithemata, inunctiones, ac subfumigia: prioris speciei erit epiploon veruecis, calefactu, in oleo masticino, mirtillorum, aut cidoniorum, cataplasma ex acatia, aliouè mitiori adstringēte: (quæ.n. magnopere adstringunt, dēnsata cuti, fluxiones cōcitatiores redduntur.) epithema aptissimum extiterit, ex absinthij folijs, rosarum rubearum, plantagine, menta si fuerit opus, in aqua pluuiali incoctis, cū aliqua portione aceti, atq; rubētis vini. Inunctio ex perscriptis oleis, alijsq; innumeris, quæ tetigisse sit satis, quò facile hinc ad similia, & valentiora prudens medicus, hac methodo duce, accedat. Suffitus, ex aceto fiat, asininoq; stercore, tasso à vulgarib⁹ nuncupato, barbato, atq; cōpluribus, quorum cathalogus, in recentiorum præsertim operibus, asseruatur. Præseruatiua indicata hæc pauca adnotare arrisit, potiùs in gratiā obseruādæ meth. in vnoquoq; curando affectū, quā dysenteriȩ, curādȩ: quādoquidē grauissimi, ac de re medica optimè meriti, professores, rem omnē præsenti factitantem negocio, adamussim, attigēre. Cœterùm ꝙ attinet ad rectam indicatorum omnium, administrationē, mōnet Gal. 12. Meth. 1. quòd qñ eorum, quȩ retinentur, & expelluntur excessus, contristant, substantia .s. quātitate, vel qualitate (vtì vidimus) ad adstringentia cōferre debet se medicus; cui tñ ex Gal. placitis lib. de sang. missione aduersùs Erasistratū, memoriæ quāprimum tetinendum, peccantem humorē, aut malignum, numquam cohibendum esse, nè aut in febrē, aut in insaniā, aut apoplexiam, aut attam bilem, aut nephritidem, aut pleuritidem, aut hydropem, aut hemoptoicum affectum, aut sanguinis vomitionem, patientem traijciat: ad quam forsan veritatem respiciens Haliabbas lib. 7. suȩ practicæ cap. 23. ob id inquit; *Hepaticam dysenteriam curatu difficilē esse, quòd medici* (de vulgaribus loquens) *huius causam nō attendentes, protinùs sistentibus utantur, cum magis aperientib⁹ uti expediat.* Sed

Adstringētia fluxionem in dysent, qualia.

Cataplasma adstringens.

Epithima adstringēs.

Suffitus adstringēs.

Quando vtēdū adstringentibus.

Gal. pulchra doctr.

E Sed esto in prępsenti, coactum esse medicum, vti adstringentib⁹: locus opportunus, qui spectat ad vbi agendum ex Tralliani sentētia, libr. 9. cap. 9. extiterit varius, pro varietate loci, à quo fluxiones excitantur in ventre; quarè, si fluxio procedat, à superioribus intestinis, per os adstringentia administrabūtur, quo nomine cōducunt, non solùm epota medicamenta, sed, & alimenta; cūiusmodi in primis ptisana, alterata, cum adstringentibus, & partem vnde procedit fluxio alterantibus: syruppisq; huic negocio destinatis, ritè tamen administrandis: si verò fluxio, ab infernis emanet, per ea, quę iniiciuntur, per clisteres; & per glandes, si ab infimo intestino scaturiat, succurrendum: Quòd si media affecta sint intestina ex Gal. pręcepto 4. Meth. 7. ad vtriusq; generis accedendum auxilia, tàm inquam per supernas quàm infernas partes: quib⁹ vel in primis satisfacere valent iniectiones, ex decocto lenticulę, rosarum rubearum, ordei torrefacti, mirtillorum, balaustiorum, &c. iuxta varietatem fluentis humoris, in maioriq; aut in minori copia: fluente itaq; sanguine, cōsilium medicorum est, ad succum poligoni, & arnoglossi trascendere, ad plantaginis succum, ad bolum armenum, sanguinem draconis, cum lacte calibeato, & ad ea quæ vlcera consolidant, firmantq; properare. quibus omnibus caprillum seuum admixtum, quod citissimè concrescat, nec tantam, vt hircinum habeat caliditatem, acrimoniam, atq; mordacitatem, maximoperè confert, id quod animaduertens Arabum Princeps libr. 3. tract. 11. sen 16. cap. 7. *Et scias* (inquit) *quod adeps caprinorum bonum est super totum illud; quod aggregatur ad dyssenteriam ex glutinantibus est enim succurrens, & sedans mordicationem, & congregatur super locum ægritudinis velocitèr, & hoc etiam non est necessarium nisi in principio:* Iniectionum quantitas, eaquè continua à parte perscribitur affecta, maioriq; vel minori actione excretorum, à quibus magis etiam, vel minus adstringēs indicatur in primis. quarè clisteres in alui immoderata fluxione, siue leniendum, siue glutinandum, necnon abstergēdum sit in magna erunt copia; quæ maior extiterit, si affecta pars vicina sit medijs intestinis: in minori erit, in tenesmo, & in affecta particula recti intestini: Vrēdi modus perscribitur, ab integra medicorum schola, vnoq; doctissimo Tralliano, commendante, iniectiones, penicillas glandes, & consimilia, iuxta remotionem, aut vicinitatem partis à qua fluxio concitatur: & quoniam apud recentiores practicos ad satietatem, tàm simplicia, quàm composita, huic rei accomodata referuntur, satius sit, ad alia conuolare.

Vbi agendum in dysenteriæ fluxu.

Alimenta dysent. fluxionum opportuna.

Fluente sāguine quid agendum in dysent.

Quantitas agendorū in dysent. per clisteres.

DE

DE indicante altero, ac indicato præseruatiuo, eiusq; usu, sumpto ab doloris symptomate, infestante in dysenteria. *cap. XV.* A

SI Ergo dolor maximoperè in dysenteria vrgeat, gerẽs tunc temporis locum causæ morbificę, obledentis actiones, si non omnes, saltìm vitales; sumpta à dolore indicatione præseruatiua, totum studium ad illius mitigationem conuertendum, per anodyna; quæ sanè nõ vnius sunt ordinis, sed mitiora quædã, à quibus inchoandum, valentiora alia, ad quæ nonnisi vrgente necessitate conuolendum: siquidem medici quicumq; cœlebres, Galenusq; in primis 2.4.& 7. B de composs. medicam. secun. loca, & alibi sępius in hanc deuenêre sententiam, omninò fugiẽdum esse, anodynorum valentium (quo in albo existunt narcotica dicta) vsum; neq; ad ea confugiendum, nisi magna cogamur necessitate: cogimur verò, quando maximè sæuit dolor, vt nequaquam amplius ferri posse, sine euidenti periculo putemus; quandoquidem, aut conuulsionẽ, aut virium casum, aut importunam vigiliam parit; sicuti in dysenteria vsu vt plurimùm solet venire: Tunc igitur occurrendum dolori; capto namq; somno, resumptisq; viribus, faciliùs potest medicus, atq; natura cum doloris causis pugnare: Sedandus itaq; dolor, vt Gal. docuit C 5. de simplic. medic. facult. 19. vel medicamentis, verè anodynis, quæ moderatè calefaciunt, molliunt, & quoquo modo digerunt, sicuti oleum anethinum, amigdalinum, chamæmelinum, & adipes præparati vt anserinus, gallinaceus, anetinus, rosaceus, &c. ex quibus emplastra, fomenta, & illitiones (quibus adstringentia aliqua sunt admiscenda) fieri possunt: muliebre item lac calibeatum cum præfatis, vel simplex, iuxtà indicationem desumptam quandoq; à doloris causa: vel sedandus est dolor, cum dictis narcoticis, quæ scilicet torporem inducentia, ligata particula sensu, dolorem non sentit. *Quòd si dolor adeò fiat fortis donec appropinquet syncopis non erit excusatio narcoticorum*: Huius verò generis sunt inter D simplicia, opium, radix mandragoræ, hyoscyami semen, cicutæ, &c. inter composita verò, sunt in primis Philonium à Gal. commemoratum 12. Meth. quod conuenientissimum est in colicis doloribus intestinorum. Requies Nicolai, Triphera magna, Athanasia, diacodion, & pillulæ de Cinoglossa, aliaquè ex vsu artis parata, parandaq; in quibus non solùm scopus esse debet medico, stuporem sensui obducendi (quod officium est eorum seminum atquè simplicium, quę ea facultate prædita sunt) sed procurandi nè insigne aliquod detrimentum, in oblæsa remaneat particula; ac

Narcoticorum vsus quando fugiendus.

Narcotica quando cõueniant.

Verè anodyna quæ.

Narcotica quæ, & quõ prosint.

Scopi in componẽdis narcoticis qui.

E ac affectum respiciendi, à quo symptoma traducit originem; ita vt citò, tutò, atquè iocundè sic occurratur symptomati: occurritur, autem si cum Auicenna loco citat. cum aqua ordei adipe caprarum, oleo rosaceo, gummi arabico, cerussa, & vitello oui, omnibus conquassatis cum aliqua portione opij. Quòd symptomatis sœuitia si tanta non sit, vt patientem sollicitet, affectui incumbendum: siq; calida sit intemperies, pugnandum cum frigidis; quo nomine conueniunt etiam narcotica, quę, & stuporem inducunt, acrimoniam humorum emendant, & tenuitatem eorundem incrassant: cumq; dolores in dysenteria, vt plurimùm ortum ducant ab humore, tenui, acri, atq; mordaci; narcotica medicamenta (quibus semper admixtum est aliquid, quod læsionem respiciat partis, per quam eorum fit transitus) & symptomatis vehementiã respicient, & affectum, & causam, à qua dolor sępissimè concitatur. Quòd si intemperies frigida sit, calidis resistendum, neq; interim abhorrendum à stupefacientibus, vtpotè prudens Medicus ea possit ad libitum parare, minorem soporiferorum accipiens portionem, & maiorem corrigentium; quæ calida sunt: vel saltem recentioribus relictis, ad vetustiora cõscendere, quę, & minùs frigida sunt, & tutiora, vt Gal. monuit 12. Meth. 1. Quod attinet nunc ad rectum anodynorum vsum, tàm primi, quàm secundi ordinis, perscriptus is ille est, ab eisdem, à quibus indicatio desumpta est præseruatiua, ab infestante fluxione, ad cuius præsentiam, veluti ad adstringentia conuolandum, sic ad anodyna, infestante dolore properandum, per superius, inferius, vel alia in quacumquè parte, in qua dolor constiterit. Quantitas perscribetur tùm à maiori, vel minori actione doloris, tùm ab exquisito, vel minus exquisito patientis particulæ sensu. Modus verò à vicinitate, vel remotione sentientis partis, ita vt in ventriculo V.G. conueniant anodyna in forma solidiori assumpta, quò diutiùs detineantur, in intestinis, fluidiori, cum maiori egeamus vehiculo: Hæcq; in Methodi medendi gratiam de anodynis, in sedandis dysentericorum doloribus dicta sufficiant: perscriptam omnium dosim, qui affectat, ad recentiores, antiquioresq; recurrat rei medicę professores. Interim non discedendum ab Auicenna libr. 3. tract. 2. fen 16. cap. 7. suadente clystere cum aqua ordei oleo amigdalarum vitello oui, & aqua rizi, decocti cum adipe renum caprarum annualium quia minus calidus est; nequè Galeni prætermittendum anodynum relatum lib. 12. Meth. primo cum dixit. *Sed cum exempligratia, in dysentericorum deiectionibus ubi uehementer rodunt, uel tragi succum, uel caprinum seuum, uel rosaceum cerotum per inferius indimus:*

Affectui quando incumbẽdum, & quõ.

Narcotica quãdo respiciunt affectum, & symp.

Anodynorum vsus vnde petẽdus.

Anodynũ à Gal in dolore perscriptum.

Quibus

Quibus utiq; præsidijs ipsa inteſtinorum exulceratio non ſanatur, maximè ſi A
putredinoſum aliquid habeant, ſed uires interim conquieſcunt: quatenus .ſ.
ſedato dolore, ſomnus recuperatur, & à ſomno vires reficiuntur:
quod fit per roſaceum ceratum, & ſuccum tragi, qui acrimonias
obtundit: vel quatenus, fluxio chohibetur, quod fit per ſeuum
caprinum, quod eſt adſtringẽtius hircino vt ex Dioſcoride adnotauimus: vel, vt Gal. rectius ſentit, quia facilius conneſcit;nec tãtam vt hircinus habet acrimoniam vel quia vt Auicennas can. 2.
cap. de adipe inquit, & Sauonarola etiam ille cognouit, adeps caprinus eſt magis ſtipticus, & hircinus eſt vehẽmẽtioris reſolutionis, & ideo vt plurimum vtimur adipe renum caprarum, & fortior etiam eſt in vlcere inteſtinorum. B

Anodyna Gal quo nomine p. ſit.

D E *indicante curatiuo in dyſenteria curanda deſumpto, ab ulcere inteſtinorum, quorum methodica curatio, quõ per indicata aggrediẽda ſit, uno elucefcit intuitu.* **Cap. XVI.**

SVPEREST nunc, vltimam vt imponamus manum noſtris his medicis exercitationibus; vlceris, inteſtinorum, quæ in dyſenteria afficiunt, ex perſcripta medendi methodo vt aggrediamur curationem: hæc igitur cum indicante, indicatione, ac indicato perficiatur: nulli dubium, quòd vlcus vt quid prçternaturam, indicans erit curatiuum, q. poſtulans ſui ablutionem; indicatio curatiua erit ablatio per ſua contraria, nimirùm vnionem, & exiccationem; Indicatũ verò medicamentum vniens, & exiccans in determinato quodam gradu, quale autem ſit, hinc colligaĩ. Cum in coctione, à natura molita ob caloris imbecillitatem duplex generetur excrementum, tenuius vnum, quod ἰχὼρ vocatur à Græcis, & virus à latinis, craſſius alterum, quod ſordes dicitur ab eiſdem; ac naturæ vtrumquè impedimento ſit pro carnis regeneratione, tenuius quidem per ſuperfluam, redundãtemq; humiditatem, craſſius verò, ob impuritatem ipſius, ac vitium potius in qualitate: hinc fit, vt duplex medico in curandis vlceribus omnibus, & præſertim inteſtinorum ſeſe offerat indicatio; exiccandi .ſ. quæ debetur vlceri ichoroſo, ac virulento nuncupato à latinis; atq; deterſio, quæ debetur vlceri ſordido. Sed .n. quia ſubalterna hæc eſt indicatio, non ſpecifica, dilıgentèr coniectandum eſt medico, nùm vlcerata pars, ex ſui natura, atq; temperie plurimùm vtroq; ſcateat, excremento, vel mediocritèr; quandoquidèm non idem exiccantium, & detergentium ordo vnicuiq; debetur, verùm parti ſicciori, ſiccius debetur medicamẽtum, minùs ſiccę, minùs: ratione etiam habita ad

Vlceris methodica curatio.

Duplex in curand. vlceribus indicatio.

C D

E ad vniuersum corpus, quod si cum temperie affectæ partis coincidat, magis vel minus siccum indicabit remedium. Sumpta ergo indicatione à partis laborantis temperie, vt efficiente generationis carnis, quæ per similium adhibitionē seruabitur: & sumpta indicatione ab vtroq; redundante excremento, quod sui per contraria, indicabit remotionem, ad indicatum specificum descendendum: quare quia intestinorum temperies Gal. auth. passim, & præcipuè 9. Meth. frigida est, & ratione suę compositionis sicca, nō tñ vltra modum (calidior .n. est, intestinorum caro, q̄ cutis, & siccior cuti) opportunum extiterit indicatum, medicamentum non admodum refrigerās, & magis exiccans, ita vt cum adeps hircinus calidus sit, atque humidus, nullo pacto indicatum esse possit ab ipsa laborantis in dysenteria partis, tēperie: quarè opportunum extiterit auxilium, vel decoctum lentium excorticatarum (abiecta prima aqua) decoctum brassicę, abiecto priori iure (sistit. n. fluxionem, & siccando consolidat) decoctum etiā vel succus plātaginis: vel poligoni, ad duas, aut tres vncias, bolus præterea armenus, hematites lapis; decoctum adhuc rosarum aridarum, malicorij balaustiorum, gallarum omphacitidum, & consimilium, ordei torrefacti, &c. dummodo sine morsu sint, neq; admodum vehementer adstringant: omnis etenim medici industria in dysenteria eò tendere debet, vt medicamenta eligat, quæ citra morsum desiccent, & moderatè adstringant; quæ namq; maximè adstringant, ex Gal 1. de comp. med. secundum genera, cap. 1. vlcera exasperant: siq; ad valentiora opus sit trāscendere, non recedendum à sigillo lemnio, terra samia, pompholige, acatia, & thuris lachrima; Quòd si, non solùm consolidandum, sed detergendum quoq; intestinorum sit vlcus, admiscendum prefatis mel crudum, coctum, quod minus acre euadit (licet magis detergat) rosaceum mel, syrup. rosaceus, ex rosis rub. zaccarum rosaceum, aqua marina, muria, & alia valentiora (dummodò infestans non prohibeat dolor:) atq; ab his in primis inchoandum, inde verò ad astringentia, consolidantiaq; præfata accedendum, tamquam vnio, seu consolidatio fieri rectè nō possit, nisi priùs administretur detersio: quę sanè licèt per valentiora adhùc possit administrari, neq; nos isthęc lateant, Auic. proponat lib. 3. tract. 11. f. 16. cap. 7. & Trallianus, lib. 8. cap. 9. vniuersa apportet: quia tñ, ea non sunt indicata simplicitèr ab vlcere sordido vel virulento, hinc est, quod rectum ad vsum accedentes dictorum indicatorum, aliorumq; paucis apportare tētabimus, quæ ex medicorum placitis, intestinorum vlceri conuenire videntur. Facta igitur distinctione vlcerum, infestātium, gracilia, vel crassa, intestina, aut

Efficiens carnis generationis.

F

Indicatum à temperie intestinorum quale.

G

Medici in dysent. curanda industria.

Detergentia quæ.

H

A detergentibus inchoandum.

media, suppositoq; ex signis aliũdè petēdis, vlcus esse in intestinis A superioribus; indicata prçterquamꝙ sunt administranda per os (ꝙ spectat ad vbi agēdum) eius esse debent cōditionis, vt medicorum schola vniuersa testante, alimenta in primis sint medicamentosa, quæ. s. & vim habeant nutriendi, ac restaurandi, id ꝙ in dies magis deperditur, quæq; exiccantem, atq; adstringentē, corroborātemq; possideant facultatem absq; vlla acrimonia; cui vsui satisfacit in primis lac chalibeatum, vel cum candentibus calculis decoctum, quousq; serosior sit pars consumpta; iusculum aliquod alteratum, cum folijs plantag. portulacæ, rosarum rubearum, &c. ptissana, cui admixtus sit puluis corallorũ rubeorum, rosarum rub. cornu cerui, terra sigillata, mora tàm ortensia, quàm siluestria exiccata, turturis pręparatus puluis, cortex thuris, coclearum testarũ cinis; ꝑterea succus aliquis, vt omphacium, vel malicorij, & granatorum, per residentiam depuratus, succus, centidonij, &c. quòd si ad medicamenta accedendum sit, iam syruppi fuère prædicti, neq; valētiores, ex portulaca, plantagine, cētidonio, similibusq; ex artis vsu parandis deficiunt: siq; antiquum sit vlcus, Celsus commendat frigidę potionem, tamquā adstrictoriam habeat facultatem. Consistente ergo vlcere in superioribus intestinis, per os ea omnia accōmodata cēsentur præsidia, quæ sanè diuariari possunt in forma solida, vel liquida, maioriq; vel minori copia, ꝓut maiori, aut minori egemus vehiculo; ita vt si superiora intestina affecta sint, propè crassa, liquidiora conueniant, & in maiori quantitate, si nō admodum longe à ventriculo, solidiora, & in pauciori, velutì electaria ex sy. parata, & zaccaro rosaceo antiquo, pillulæ ex puluerib⁹ pręridictis parandę, quæq; à Tralliano proponuntur, ac alijs, quorum minor non adest numerus, quàm pillularum, similiumq; medicamentorum. De indicatis externis, admouendis ab vmbilico supra, non est, vt quicquam producam in medium, quando vnus Trallianus citat. lib. & cap. epithemata ex hypocistide, balaustio, alterci semine, anisorum, &c. adamussim proponit: Cerata item ex mastiche, palmulis, alumine liquido, aloe, atq; rosaceo: Vnctiones etiā, quas magno faciendas esse consilio, & apparatu suadet, medijs affectis intestinis tum quæ per os, in liquidiori forma parata cōueniunt, tum quę per inferius, perscribenda in maiori quantitate cōducunt. Omnis ergo medicorum cœtus, ad ea quæ inijciunĩ se cōferens, si vlceri consilium sit prospiciendi, ex Gal. præcep. 4. de cōpos. med. secund. gen. cap. 1. ab oleoso quocũq; genere abstinebit, ac adipe quocumq;, & præsertim suillo, tanquā indè plurima succrescat sordes, & vlcus virulentius, atq; sordidius efficiatur; cui veritati

Indicata ab vlcere in superioribus intestinis. B

Doct. Celsi aduersa assert. 78. C

Indicata externa in curando vlcere. D

E ritati intentus Auic.lib.3.tract.11.fen 16.cap.7.hæc habet. *Et ulcus cum prouenit ad saniem, indiges mundificatiuis, & indiges, ut alienes pinguia, & glutinatiua, & separatiua inter medicinam, & ægritudinem, &c.* Neq; tñ hinc conuenire putandum est, medicaměta proposita ab aduersario in assert.67.68.69.70.71.72.73.74. vbi ipse commendat, duram, & asperrimam muriam, Musæ, Andronisq; pastillos, calcem, sandaracam, auripigmentum, atramentum sutorium, & cœparum id genus, quod Græci carton vocant, quandoquidem ex Gal. decreto 4.de comp.med.per genera, carnē colliquāt, & colliquatæ in ichores vertuntur prauos, & partes circumiacētes medicamentorum F vi dissipatę, in sordes procedunt: *cumq; administras clysteria in quibus ponuntur medicinæ cauterizatiuæ est periculosum*, dicebat Auic. Sed ad institutum nunc: Aptissima in dysentericorum vlceribus indicata per inferiora sunt, tum lac vstulatum, tùm ptissana cum pulueribus perscripta: tùm iuscula, atq; ex simplicibus præcitatis decocta: & quoniam duplex, vt vidimus in vlceribus intestinorum præcipuè curandis est indicatio, consolidatio nimirum, atq; abstersio: hac primùm, per ordei decoctum, serum lactis, hidromel, zaccarum rubrum, mel rosaceum, muccaginem psillij, extractam in aqua rosacea, & consimilia administrata, ad consolidans indicatum se cō- G feret, ad decoctum inquam plātaginis tapsi barbati, summitatum rubi, gallarum, orizę torrefactę, balaustiorum, baccarum lauri, rosarum rubearum, caudæ equinę, & ad similia; quibus admisceatur, acatia, hipocistis, bolus armenus, sanguis draconis, lapis hematitis, succus plantaginis, & exiccantium multiplex species: quarum gradus diligentèr sunt medico obseruādi, vt ad maiorem, vel minorem faciendam exiccationem, tutò ad simplicia possit descēdere: nec interea detergētium ignorare debet naturam, quando vbi vlcus summoperè sordescit, ad valētiora accedēdum, quādo verò H parum, ad mitiora: quòd si vlcus consistit in recto intestino, glans ex perscriptis pulueribus croco, mirra, thure, &c. est aptissima; abstinendumq; (Sauonarolæ iussu) ab arsenico, atq; valentioribus cicatrizantibus. Reliquum itaq; nunc id esse videretur, vt ex indicantium doloris, fluxionis, ac vlceris complicatione, complicata afferremus indicata; verùm quia vnusquisq; ex artis vsu, sibi potest parare, seruata Gal. lege, in indicantium vehementia à nobis perscripta, ad indicata descendendum. Atq; hæc satis esse putamus pro illustranda veritate eorum omnium, quæ scribendi à nobis suscepta prouincia exposcebat; quarè de singulis æterno DEO Trino, & Vni, sit laus, & gloria in sæculorum sæcula. Amen.

Cōfutatio assert. aduersarii.

Valida detergentia cur damnanda in dysenter. Auic.lib.3. t.11.f.16. cap.7.

Indicata in vlceribus crassorum intestinorum.

Exiccantiū & detergētium ordo medico necessarius, vt cognoscatur.

Indicatum in vlcere recti intestini.

Complicatio indicantiū indicat complicationē indicatorum.

FINIS.

PERORATIO AVTHORIS,

IN SVAS MEDICAS EXERCITATIONES.

ARIDVM, Ac prætenus orationis nostræ, filum sectantes, eousq; humi ferè serpentes processimus; ut Ciceronianis depositis numeris, philosophico stylo, complura, ad Physiologiam, Pathologiam, ac Therapeuticam, non exiguas Medicinæ nostræ partes, attinentia, discursui subiectauerimus: Et quamquàm docta, graui, composita, erudita, excussa, ingeniosaq; oratione, ueneris cuiusq; atq; leporis plena, innumera, earumdem Medicinæ partium, mandata sint Typis ab alijs doctissimis uiris, qui non minus in Grammaticorum scholis, & pedagogijs, quam philosophiæ, medicinæq; academijs, ob sermonis fæcunditatem, ad Cœlum usq;, laudibus efferuntur. Nobis tamèn arrisit, arridetq; magis, in philosophicorum, ac sapientum conuentibus uersari, quàm in his, quæ de sermone sunt, inani temporis iactura, commorari. Nàm tanta est (Amice lector) inter Oratoris munus, & Philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicèm non possint: ubi enim, huius est in cognoscenda, & demonstranda ueritate, præ cunctis uersari, illius est mentiri; decipere, circumuenire, præstigiari (huius uel sententia authore, doctissimo Pico Mirandulano, in quadam ad Hermolaum Barbarum, eruditissima epistola:) Facundia quidèm rès est elegans, plena uoluptatis, & illecebræ, sed in philosopho (ut idem uolebat) nec decora, nec grata: quandoquidem quærit Philosophus, non quomodò scribat, sed quid scribat, ac mauult maiestatem ex horrore consequi, quàm mollitudine gratiam. Quamobrem his, consimilibusq; ducti rationibus, Tullij sectati concilium, rebus contemplandis, nobis præ oculis appositis, non eloquentia satisfecimus, sed doctrina (ni fallimur) neq; orationem fuimus amplexati, sed rationem: quid plura? indisertam (ni φιλαυτία nos decipit) maluimus prudentiam, quàm stultam loquacitatem; pro uiribusq; curauimus, non floridis uerbis, quæstiones in re medica, complures dirimere, sed latinè; siq; minus latinè, uolentes naturam rerum diligentius intueri, atq; rimari, quàm quod ab alijs quibusdam factum esse comperimus. Numquid eodem tempore, Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias magis, quam res ipsas, debebàmus attendere? quarè si Ciceronem non expressimus, nos expressimus: Si profluentem sine modestia Liuij ubertatem sectati non fuimus, Quintiliani item acumen, Lactantij sonum, Curtij lenitatem, & elegantiam Columellæ, ueritatem præ singulis potentiorem fuimus amplexati. Electa itaq; uerba, casta latinitas, atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes figuræ, ex Grammaticorum petantur scholis; acris sensus, apta exempla, multa fides, grauia argumenta, ex hisce depromantur exercitationibus: quibus arrisit Perorationis loco hæc adnotare, tum ut lector amicus intelligat, stomachum nobis mouere, grammatistas quosdam, de singulis enunciantes, tum, ut non nesciat, & philosophiam, & medicinam, ueritatis studio, non lenocinijs esse colendam. Nam, ut Manlius in Astronomicis asseuerabat.

Ornari res ipsa negat, contenta doceri, Postulat, &c.

contentus igitur uerbis, nondum forsan Latij iure donatis, ijs sum usus, quæ, & ipsa rerum nouitas, & quædam propè necessitas expressit.

EGO Frater Gregorius Seruantius Ordinis Prædicatorum minimus rogante Ad: R. & Illustri Domino Vicario Episcopi Camerinensis uidi, & legi præsens opus Exercitationum Medicarum Excell. Domini Iosephi Phauorini, & nihil in eo inueni nec contra fidem, nec contra bonos mores, nec temeritatem sapiens; sed omnia eruditionem, & doctrinam eximiam redolentia; quæ Auctorem gloria, & præmio singulari librum uerò faciunt impressione dignissimum. Sic iudico. Kal. Septembris. 1598.

VOLVMEN Hoc inscriptum Exercitationum Medicarum, stante relatione facta per R. P. Fratrem Gregorium supradictum, cui plurimum fido, dignum duxi quod in communem vtilitatem in publicum prodeat, ac Typis excusum euulgetur. In quorum, &c. Dat. ex nostris ædibus die vij. Septembris. 1598.

Io: Paulus Pongellus Archid. Vic. Gen. Camerinen.

AVTHORVM NOMINA QVORVM *fide, & authoritate Liber conscriptus est.*

Actuarius.
Aelianus.
Aetius.
Agatarchides.
Altimarus.
Alexander Trallianus.
Ambrosius Parreus.
Aliabbas.
Aristoteles.
Archang. Mercenarius.
Archāg. Piccolomineus
Aurel. Cornelius Celsus.
Auerroës.
Auicennas.
Augerius Ferreius.

Celius Aurelianus.
Cicero.
Columella.

Dioscorides.

Franciscus Valeriola.
Franciscus Vallesius.

Fernelius.

Gabriel Fallopius.
Galenus.
Georgius Bettinus.
Gordonius Medicus.

Hieronymus Cardanus.
Hieronym' Mercurialis
Hieronym' Capiuaccius
Hyppocrates.
Homerus.
Iacobus Zabarella.
Io: Baptista Montanus.
Ioannes Marinellus.
Ioannes Diurius.
Ioannes Crato.
Io: Baptista Porta.
Iulius Cœsar Scaliger.

Laurentius Ioubertus.
Lactantius.

Manlius Poëta.

Martialis.
Moses.

Nicolaus Florentinus.

Ouidius.

Paulus AEgineta.
Picus Mirandula.
Plato.
Pythagoras.
Phauorinus Clauarius.
Plinius.

Quintilianus.
Rasis.
Sauonarola.
Simon Simonius.
Sebastianus Paparella.
Titus Liuius.
Theophrastus.
Turrisanus.
Virgilius.
Victor Trincauellius.

RERVM AC VOCVM TOTO OPERE MEMORABILIVM.

G.

H.

Homo

Morbi s

Practicæ

Vulpis

F I N I S.

Errata in colligendo Indice sparsim collectâ, quæq; ob Authoris absentiam vt plurimùm sunt commissa, candido stylo sic corriges. Si enim inuersus aderit apex, vel prætermiss. fuerit character, comaq; defuerit, vel redundarit, facilè emendabis.

Numerus Paginam, Litera locum significat.

Pagina 3. Litera d. Præsagiunt. 4.b. therapeutica 4.e. therapeuticam. 8.d. generatio. 11. e. cartilaginum. 11.h testatum. 12.e. prosequamur. 13. h. fatetur 15.f. innutam. 15.g. tactus. 15.g. cum apportet. 16.e. carent. 21. g. sumamus. 22. a. humidius. 22.d. vbi, particula superest. 25.h. progrediamur. 28.b. medicinæ. 28.c. dignum duximus. 28.d. post hoc. 33. f. mesaraicis. 35.f. mesaraicis. 35.e. audiatur Hyppoc. 39. e. carnes Camertium. 41.e. ne recedamus. 43. f. contactum. 48.b. sanguificandi. 60.h. non recedamus. 60.h. locum. 61.b. ne recedamus. 66.d. intuemur. 68.a. & inter hos. 68.a. dicebant. 68.d. crysibus. 70. a. accusante. 73. f igitur, vt capiamus. 74.g. propterea, vt accedamus. 74 g. hic cum admittat. 77. e. pituitosiore. 77.h. quamq;. 77.h. exustioni. 70 d. Aristoteles. 78.c. in qua cum dicat. 83. h. nonnulla. 86. a vt sumamus exordium. 90 b. æquipotentes. 31. a. prosequentibus. 90. d. intermittente. 92. d. modus motus. 103. h. permutata. 98. d. dentur. 117. g. diabetes. 118. a assimilant. 104. c. in aucto. 114. d. deueniamus nunc. 119. g. insectantibus. 121 g concludendum, quod. 123. f. scribente authore. 123. g. decreuerunt. 128. d. essentia. 129. e. Πρωτχε's 130. a. calor dissipatur. 131. g abscessus. 131. g in via. 132 d. addidimus. 133. f. compos sit. 133. f. atq;. 133. f. adinueniri. 133. f. vtentem. 139. f. suggeritur. 141. c.e. sin indicationes. 141. g. cum virtus. 141. h. voco virtutem. 142. b. repetamus obiter. 143. f. ita yt. 142. c. indicati. 142. d. debeat.

SERIES CHARACTERVM.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes ſunt duerniones.

C A M E R I N I,

Apud Franciſcum Ioioſum. M D LXXXXVIIII.